

ELEONORA MOSCU-FILIPIDESCU
PROFESOARĂ DE PEDAGOGIE

ȘCOALA ÎNCADRATĂ ÎN VIEȚĂ

Experiențe și realizări pedagogice

1 9 4 3

RAMURI CRAIOVA

ELEONORA MOSCU-FILIPIDESCU
PROFESOARĂ DE PEDAGOGIE

Școala încadrată în viață

Experiențe și realizări pedagogice

7000-36-378

1 9 4 3

RAMURI CRAIOVA

„Școala dacă nu este o pepinieră de inventatori, este în schimb, atunci când este bine organizată, un selector de mare preț. În ea, când e rău organizată, tinerii de vocație sunt torturați și câteodată nimiciviți, dar când e bine organizată școala este izvorul cel mai fecund al regenerării unui popor, fiindcă în ea tinerii de vocație sunt aleși și încurajați în începuturile activității lor“.

C. RĂDULESCU-MOTRU

INTRODUCERE

Lucrarea de față pe care o adresez slujitorilor școlii noastre primare și tuturor colegelor și colegilor mai tineri, dornici de o școală mai înviorată, este rezultatul unor frământări mai vechi a problemelor noastre de învățământ și a unor experiențe și realizări din ultimul timp. Prin ele doresc să aduc parte de contribuție la soluționarea unor preocupări atât de importante, primenirea școlii primare de tot ce cuprinde învechit și neadaptabil la realitățile sufletești ale copilului și la realitățile vieții.

Această nepotrivire între școală și rosturile ei, am privit-o întotdeauna ca un atentat la drepturile copilului și o slăbire a edificiului național. Trezirea la o viață adevărată prin școală și consolidarea nației prin dezvoltarea și ridicarea tuturor valorilor noastre românești, constituie unul din scopurile înalte ale școlii.

Nu pot să rezum mai bine crezul care m'a stăpânit în toată cariera mea didactică în mărturisirea unor convingeri adânci, decât reproducând din următorul articol pe care l-am publicat acum mai bine de două decenii — în anii mei de studenție, când am luat și primul contact cu realitatea școlii și cu problemele mari de învățământ, probleme pe care le socotesc de actualitate și pentru școala de azi.

Iată ce scriam atunci:

„Se pare că școala e făcută ca să toarne în tipare mintea copiilor și toată individualitatea lor sufletească. Toți trebuie să vadă la fel și să observe în același mod tot ceea ce li se arată, toți să simtă la fel, să gândească la fel. Ce contradicție enormă între sufletele copiilor atât de deosebite prin constituirea lor, și această unitate și uniformitate pe care o propune școala. Organizația actuală a școlii nu numai că alungă viața și interesul, dar schilodește individualitățile, le închircește, căutând să le toarne pe toate în aceeași formă.

Copilul are nevoie de libertate ca să se desvolte conform naturii sale, și școala cu tot edificiul ei de programe și metode, cu întreaga ei organizație, e o adversară, e un mijloc de distrugere a individualității și a personalităților de care societatea are nevoie pentru propășirea ei.

Am simțit întotdeauna în ce conflict vine metoda de predare cu mintea și sufletul elevului. Căci la ce se reduce actuala metodă? La o înlănțuire stereotipă de întrebări și răspunsuri, la un procedeu fără vicia, prin care se distruge tot interesul și mintea elevului stagnează. Se artificializează gândirea, simțirea și întreaga ființă a copilului. Am privit didactica drept o artă în care normele pedagogice să-ți indice calea, dar să-ți dea libertatea să te miști în voce, să schimbi și să adaugi, să aduci ceva din personalitatea ta, să cauți să deștepți interes și plăcere. Dar e o rigiditate și o disciplină impusă care nu-ți dă voie să faci o mișcare mai mult și să schimbi ceva din regulile sacre ale metodei și programei. Acest program consacrat, pentru a cărei strictă aplicare conștiințiozitatea unor reprezentanți ai autorității merge atât de departe, încât o inspecție e adesea un control minuțios al tuturor punctelor din program, atât de multe și ele, încât cel mai exersat în aplicarea lor e silit uneori să-l deschidă și să controleze lecția predată după el, ca nimic să nu fie în neconformitate cu acest proslăvit program!

Și dacă vre-un dascăl mai naiv ar putea crede că școala e făcută pentru vicia, nu pentru oficialitate și-ar căuta în entuziasmul său să lase la o parte forma rigidă și tipică a metodei și să facă o lecție care să intereseze și să placă, să producă spontaneitate și entuziasm, atunci atrage asupra sa toată nemulțumirea autorității. Nu lecția în sine interesează, cu contribuția pe care o aduce pentru dezvoltarea sufletească a elevilor, ci modul cum ai știut să te conformezi programului. Una e vicia sufletească a școlărilor și alta e aplicarea programei. Ele vin în conflict, dar de acest conflict nimeni nu se interesează. Tipicarul, sclavul metodei, acela e dascălul adevărat! E nepriceput acela care ar avea o altă concepție despre rostul școlii. Și dacă ar avea încă iluzia să creadă că și-a făcut datoria în conștiință, că a atins scopul urmărit, când lecția a interesat și a plăcut, când copiii au lucrat spontan, când a isbutit să le răscolească sufletul și să obțină poate chiar o manifestare spontană a mulțumirii lor: „ce frumos a fost”, cuvinte care evidențiază rezultatul eforturilor date, și dacă stăpânit de această iluzie, ar părea nedumerit în fața nemulțumirii vreunui eventual revizor sau inspector, vreți să știți ce s'ar răspunde: „Lecția n'a fost bună, căci nu s'a conformat progra-

mului". Nu s'a disecat în unități metodice, nu s'a scos maxima morală, etc." 1)

Incearcă atunci să răspunzi că lecția a fost înțeleasă și a entuziasmat! E inutil... E o cale tipică pe care nu o poți schimba. Școala de azi are nevoie de meseriași conștiincioși, cari să urmeze cărarea bătută. Școala e pentru program, nu programul pentru școala vieții. Aci stă conflictul. E un dublu conflict. Dar e un conflict de formă și unul de fond. Să se distrugă forma ca să se evite conflictul cel mare dintre școală și viață.

Dascălul să aibă mai multă libertate de acțiune, să nu mai fie sclav al programei și metodei pe care adesea n'o înțelege și dela care nu ia decât forma, forma cea searbădă, pe care o aplică ca un tipar, de multe ori cu cea mai perfectă conștiință că și-a îndeplinit datoria. Dascălul are un rol mai înalt de cât acela de a se supune slugarnic unor principii fixe. El trebuie să inoveze, să schimbe, să contribuie cu întreaga sa ființă la marea împlinire a datoriei sale. Această datorie trebuie înțeleasă ca o artă, care trebuie creată în fiecare moment, nu ca o aplicare a unor principii abstracte. Ele să-i fie călăuză, dar niciodată să-l facă sclavul lor.

De aceea un vânt de mai multă libertate să sufle asupra școalei noastre, ca să se curețe această atmosferă înăbușitoare. Nu autoritatea în sine, ci modul cum se înțelege de cele mai multe ori a reprezentarea această autoritate trebuie schimbat. Să i se dea învățătorului putința să se miște în voie ca să aducă școala pe drumul cel adevărat, să formeze indivizi întregi pentru viață, personalități de care avem atâta nevoie, nu atomi sociali, spirite artificializate, lipsite de orice caracter și personalitate. Putea-va dascălul răspunde chemării sale adevărate? Iată o problemă care trebuie cercetată cu mai mult interes".

(„Școala Actuală” Neamul Românesc. Anul XIV Nr. 160, 26 Iulie 1919).

Dar ceea ce era valabil pentru școala pe care am cunoscut-o acum două decenii, din nefericire se poate spune în mare parte și despre școala de azi. Căci dacă în adevăr printr'o fericită reformă s'a înțeles rostul școalei și această rigiditate a fost înlăturată în mod formal, dacă se poate vorbi astăzi de o preocupare serioasă care stăpânește autoritatea școlară pentru înviorarea învățământului și crearea unei alte mentalități în lumea didac-

1) Astăzi acea reigiditate a programelor fixe, a făcut din fericire loc unei libertăți în alcătuirea lor, Personalitatea învățătorului este pusă la contribuție într'o largă măsură. Școala însă nu s'a eliberat de sclavia metodei, de tipicul planurilor întocmite așa cum a apucat.

tică, nu este mai puțin adevărat că o reformă ca să poată fi înfăptuită are nevoie de o perioadă de pregătire a celor ce sunt chemați să o realizeze. Astfel că în practica școlară noi ne găsim în majoritatea cazurilor aproape în același stadiu de acum douăzeci de ani.

Sunt multe schimbări de adus în această practică școlară. Orice experiență, orice realizare pot să aducă o orientare. În acest scop public lucrarea de față.

Ceeace am isbutit să realizez la Școala de Aplicație dela Măgurele în decurs de șase ani — unde am lucrat în aceleași grele condiții, dacă nu și mai grele, ca toți acei colegi și colege din învățământul primar care se luptă cu toate nevoile scolii, copiii nehrăniți și neîmbrăcați, localuri neîncălzite și insalubre, corp didactic care se schimbă de îndată ce a isbutit să se aclimatizeze școlii, elemente de țară nu din cele mai răsărite și reprezentând elementul nostru autohton, în sfârșit greutatea de transport îngrozitoare, care macină sănătatea și energia celor ce vor să se dedice cu tot sufletul școlii — toate acestea nu desmint convingerea adâncă ce ne stăpânește, că ori unde se poate realiza ceva mai mult decât ceeace ne dă programele și îmbâcsirea de formalism metodic, dacă se caută să se înțeleagă cu adevărat sufletul copilului căruia ne adresăm, nu impunându-i-se ceeace dorim, ci urmărind să descoperim în el acele minunate resurse de bogăție interioară, care din nefericire rămân ascunse și pierdute dintr'o greșită concepție pe care școala o are despre învățătură.

Lucrarea de față nu este o lucrare de doctrină pedagogică, ci de documentare. Dorința noastră este ca din expunerea acestui bogat material, să deșteptăm interesul pentru marea rezervă de tainuite comori sufletești ce se găsește la copiii noștri de țară — și pe care ne putem sprijini în opera noastră educativă. Geniul neamului nostru nu s'a afirmat încă; nenumărate sunt domeniile în care el se poate manifesta. O ofensivă de răscolire și cultivare a acestor valori este necesară. Școala singură este în măsură să o facă.

Acest bogat material pe care-l prezentăm nu a fost strâns intenționat și cu metodă, ci așa cum ni s'a prezentat și l-am găsit; el ne întărește încrederea de ceeace sunt în stare să dea copiii noștri într'o școală care le este prielnică¹⁾, de acele forțe ce sunt gata să isbucnească, comori alese ale sufletului neamului nostru, pe care noi le admirăm uneori când le întâlnim în viață, dar le nesocotim de cele mai multe ori prin școala pe care le-o dăm — Marea taină a copilăriei și marea forță de creație a poporului nostru trebuesc descoperite și valorificate.

1) Într'o școală de experimentare, unde totul va fi organizat, și pe care o socotim atât de necesară pentru promovarea unor metode noi care să poată fi introduse cu bune rezultate în școala primară — copiii noștri ar putea să dea mult mai mult.

Mulțumirea mea cea mai recunoscătoare publicând lucrarea de față o adresez tuturor aceluia cari acordând încredere modestelor mele realizări, pe cari le-am dat la iveală cu ocazia unei expoziții pedagogice în București, mi-au oferit posibilitatea să dau unei publicități mai largi aceste experiențe, prezentate la început membrilor Corpului didactic primar sub formă de conferințe pedagogice, ținute sub auspiciile Ministerului Culturii Naționale. Aceasta o datoresc în primul rând Domnului Ministru subsecretar de Stat I. C. Petrescu, care aduce o concepție nouă și un entuziasm cald în conducerea școlii și nu rămâne strein la nicio inițiativă menită să înviorizeze învățământul; deasemenea Domnului N. Bagdasar, Administratorul Casei Școlilor și colaboratorului domniei-sale, Domnul Emanoil Bucuță, Directorul Culturii poporului, pentru binevoitorul concurs ce mi-au dat în timpurile acestei lucrări.

Mulțumesc în același timp tuturor persoanelor, cari având o calitate oficială în învățământ, nu au rămas indiferente la această manifestare didactică, precum și prețioaselor mele colaboratoare dela școala de aplicație, D-nele Ecaterina Corenti, Eliza Paveliu, Ecaterina Dincă și Aurelia Voinea și D-rele Sultânica Ionescu, Florica Ionescu și Aurelia Ionescu, care au lucrat cu devotament și convingere, stăruind în lucru migălos de fiecare zi. Alături de domniile lor, simt sufletul plin de avânt al iubitelor mele eleve normaliste, practicante la școala de aplicație, care au înțeles fiecare gând al meu, fiecare dorință, fiecare îndrumare dată, și au lucrat întotdeauna cu cea mai mare trageră de inimă pentru reușita fiecărei experiențe. Lor, acestor harnice albine le datoresc în cea mai mare parte realizarea abecedarului lucrat de copii, munca în comunități și experiențele după metoda Alice Frauchetti.

Tuturor închin gândul meu de recunoștință și mărturisirea unei convingeri adânci ce mă stăpânește, că este o datorie să lucrăm din răspuneri la ridicarea școlii adevărate pe care să o privim ca un laborator de unde să țâșnească energiile creatoare ale neamului și valorile care să-l înalțe.

August, 1942.

I

Considerațiuni generale asupra învățământului actv

I.

CONSIDERAȚIUNI GENERALE ASUPRA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ACTIV

1. Temeiurile psihologice ale învățământului activ : cunoașterea reală a sufletului copilului.—2. Organizarea unui mediu educativ, necesar dezvoltării sufletești a copilului.—3 Rolul educatorului în dezvoltarea sufletească a copilului,— 4. Școala psihologică. — 5. Programele școlare fixe împiedică dezvoltarea activității spontane a elevului —6. Observații critice cu privire la metoda de predare în școala noastră primară.—7. Învățământul încadrat în viață, învățământ activ.—8. Spre o nouă orientare a școlii noastre primare.

O problemă care a găsit un vast câmp de exploatare în pedagogia contemporană, a fost aceea privitoare la școala activă. Pedagogia modernă a dat acestei chestiuni cea mai amplă interpretare. Școala în genere s'a resimțit de influența curentului activist. Realizări cu mai mult sau mai puțin succes s'au încercat în diferite țări ; experimentări izolate sau înfăptuiri mai reușite găsim chiar în cadrul școlii oficiale. Deși s'ar părea că problema este pe deplin elucidată, totuși suntem încă departe de o soluționare definitivă, care să mulțumească toate exigențele, dar mai ales să satisfacă și să se apropie de ceea ce constituie baza ei, punctul de plecare, care este sufletul copilului. Oricâte încercări s'ar face, oricâte metode noi s'ar inventa, problema școlii active nu poate să fie definitivă, atâta timp cât încă mai rămân nelămuriri asupra cunoașterii acestui suflet.

Școala nu poate să nesocotească acest factor care constituie rațiunea însăși a existenței sale. Ea nu poate să creeze în abstract metode și sisteme de educație, decât întemeindu-se pe această realitate concretă, materialul viu, asupra căruia se adresează—ființa sufletească a celui care trebuie educat. Deaceia, debătând problema învățământului activ, ne îndreptăm către copil, către psihologia lui și de acolo vom trage concluziile necesare. Astfel privită chestiunea, ea se va încadra direct într'o problemă de psihologie aplicată, singura în măsură să ne orienteze.

5330

Ce este sufletul copilului? Este ceea ce cunoaştem noi din cărţi, din studiile de psihologie infantilă, din psihologia experimentală sau pedagogie, compartimentat şi eşalonat în capitole, abstracţiuni şi clasificări? Este ceea ce ne oferă rezultatele noastre timide şi imperfecte aşa cum se desprind din fişa psihologică, migăloase şi pedante mijloace de a-l studia în mod incomplet şi eronat, sau este acel dat real care se manifestă prin impulsurile, prin dorinţele, prin trebuinţele lui, prin întregul său mod de a se manifesta, acel copil real, nedenaturat încă de şcoală, de metode experimentale, de cercetări, având o viaţă a lui proprie pe care ochii noştri cu greu isbutesc a o descoperi?

Iată atâtea căi de a-l cunoaşte, iată atâtea erori ce se pot strecura odată cu ele. Educatorul este în primul rând psihologul care are datoria să-l urmărească. În opera sa educativă el nu poate face altceva mai bun, decât să-l prindă în lumina posibilităţilor ce-i stau la îndemână prin ştiinţa sa. Sufletul lui nu poate să fie cunoscut prin experienţe care au un caracter static şi se opresc la periferia vieţii sufleteşti; sufletul copilului este dinamic, el trebuie cercetat din interior.

Psihologia experimentală de care se face atâta caz astăzi, a căutat să prindă copilul întocmai ca un aparat fotografic. Nu a intrat în adâncimea lui, nu a pătruns acel dinamism lăuntric, pentru a înţelege care este cauza care produce varietatea fenomenelor sufleteşti şi cum ele se sprijină unele pe altele, fiecare fiind cauza celuiilalt. Deasemenea copilul trebuie studiat în ambianţa mediului în care se dezvoltă, căci un copil izolat de acest mediu este o abstracţiune. Sufletul copilului nu se dezvoltă numai dinăuntru în afară, după etape fixe, nu este o lege ritmică a dezvoltării vieţii sufleteşti după care anumite caractere să apară în mod succesiv, cum s'a crezut multă vreme. Sufletul copilului este o sinteză a doua forţe, individual şi social, forţe ce se interpenetrand într'un fel de endosmoză, dând structura eului particular al fiecărui copil. „Aspectele vieţii sufleteşti se schimbă dela clipă la clipă, ceea ce-i asigură continuitatea e persistenţa mediului“, arată Dl. Prof. I. C. Petrescu în lucrarea *D-sale. Contribuţie la o pedagogie românească*, prin care aruncă noi lumini şi fixează pe alte temeieri şcoala noastră primară. „Fiinţa umană, spune Domnia-sa, nu poate să fie detaşată de mediu, care-i dă sens şi structură, care-i fixează personalitatea. Născut abia, individul începe să soarbă prin toţi porii şi simţurile lui, influenţa mediului cosmic, economic şi cultural. Aceştia îi dau putere şi viaţă şi-i asigură capabilitatea de creaţie“.

Deci, ceea ce constituie realitatea acestui suflet, după pedagogii sociali, este prezenţa acestei ambianţe, care trăeşte în noi în mod permanent, şi de care eul nostru nu se poate detaşa. Deasemenea nu

poate fi vorba de un suflet care să se contureze în etape după anumite legi interne. A vorbi deci de metode de cunoaștere bazate pe minutuoase cercetări de laborator, este a detașa acest suflet de ceea ce constituie fundamentul lui, ceva din care-și trage hrana necesară dezvoltării sale. Dealtfel toții cercetătorii sufletului copilului sunt de acord asupra acestui punct, că oricât de laborioase și științifice ar fi cercetările lor, nu pot să dea rezultate valabile, și această știință rămâne încă în faza de constituire. Alți psihologi și pedagogi au ajuns la concluzii diferite asupra mijloacelor de cercetare. Astfel D-na Maria Montessori susține că „adevăratele manifestări ale sufletului copilului nu se pot dezvolta dacă el trăiește într-o ambianță neadaptată și plină de piedici în calea sa. Numai pregătind o ambianță favorabilă desfășurării vieții, manifestările psihice naturale se vor produce spontan relevând „taina copilăriei“ ceea ce a realizat marea educatoare în cunoscutele „*Casa dei bambini*“.

Nu putem trece ușor peste această mărturisire care vine din partea unui pedagog ce a experimentat și a realizat adevărate triumfuri în educație, că mediul în care s'a adaptat copilul, mediul natural, este cel adevărat, prielnic, care influențează asupra dezvoltării puterilor sale spontane. Pentru toată artificializarea pe care școala o aduce în viața copilului, ea constituie o piedică în dezvoltarea sa sufletească

Dacă mediul constituie însă o realitate permanentă, puternică, care influențează pas cu pas viața sufletească a copilului, nu urmează oare de aci că educația naturală, liberă, fără intervenția educatorului ar fi cea mai potrivită pentru a asigura copilului toate condițiile firești de dezvoltare? Teoria aceasta este susținută de pedagogii individualiști ca: Rousseau, Ellen Key, Tolstoi, și tot pe ea își întemeiază principiile școlii active unii reprezentanți de seamă ca Lay, care susține că mediul influențând și stimulând forțele sufletești ale copilului, dă ocazia să se exerciteze aceste forțe prin reacțiile cu care acesta răspunde la impresiile din afară. Astfel se formează acel arc reflex—*impresie—elaborare—reacție*—care ar fi însăși esența principiului activist.

Suntem încă în faza cercetărilor și argumentărilor. Dacă lucrurile s'ar prezenta atât de simplu—școala activă ar putea să se considere că a atins ținta, căci nimic n'ar fi mai lesne decât de a lăsa copilul să se dezvolte în mediul lui, unde mintea și sufletul său ar putea să găsească atâtea ocazii de a-și aduna impresii, și de a reacționa față de ele, printr-o elaborare mai mult sau mai puțin fructuoasă, așa după cum într-o măsură oare care unele sisteme școlare introduse peste ocean și-au propus să procedeze, pentru a asigura cea mai potrivită și firească cale de a se forma. Este ceea ce cunoaștem cu toții că se petrece în școlile unde se lucrează după sistemul Dalton.

Pentru mulți însă, psihologi și pedagogi dintre cei mai renumiți, sufletul copilului este privit în esența lui spirituală. El urmează legile de dezvoltare lăuntrică, este supus unei evoluții care pornește din interior. Vieța sufletească a omului este un întreg proces spiritual, fără să ajungă vreodată la o formă definitivă, împlinită. Eul individual se dezvoltă din contactul spiritului cu alte valori spirituale. Astfel conceput, sufletul este mai mult decât un simplu mecanism, acel mod de a reacționa la impresiile din afară — este o unitate de viață spirituală completă, armonică, bine echilibrată, care are o viață interioară proprie. Cu toate aparențele lui schimbătoare, atunci când se observă din afară, sufletul păstrează în intimitatea ființei lui o unitate perfectă, rămânând identic cu el în tot timpul vieții.¹⁾ Există un proces ritmic de dezvoltare continuă, care se petrece nu numai în timpul copilăriei, dar în tot cursul vieții.

Această concepție despre natura spirituală a sufletului reprezentată de filosoful italian Giovanni Gentile, s'ar părea că răstoarnă concepția mecanicistă care consideră sufletul ca un produs al mediului ambiant. Conceput în modul acesta, între sufletul copilului și sufletul adultului nu ar exista deosebiri de structură, ci numai diferențieri. Astfel fiecare moment al vieții poate fi socotit ca o stare de copilărie față de momentul anterior, pentru că în fiecare clipă omul câștigă ca experiență și se transformă. Este o dezvoltare progresivă continuă. Omul este, după expresia lui Gentile „un continuu a se face” un copil veșnic.

Ce concluzii tragem noi pentru educație din această concepție?

1. Rupând barierele dintre viața sufletească a copilului și viața adultului, copilul va putea fi înțeles mai ușor de adult, care se va obiectiva în el și astfel nu va mai fi tratat ca o ființă inferioară, ca o subspecie, cu autoritate și pedantism—iar educația scutită de atâtea drame sufletești la care asistăm astăzi.

2. Recunoscând copilului acea tendință de a se realiza neconținut în forme mai superioare, dar păstrându-și totdeodată esența intimă a eului său, pedagogii spiritualiști reduc influența mediului extern la aceste forțe lăuntrice spirituale ce se găsesc în fiecare. Prin aceasta se recunoaște spiritului puterea de creație, care-i asigură dezvoltarea sa lăuntrică. „Omul se construiește pe el și în aceasta stă valoarea eului nostru spiritual. Tot ce câștigăm în umanitate se datorește silențelor noastre proprii și exclusive; noi suntem singurii ziditori ai ființei

¹⁾ *Giovanni Gentile*. Preliminarii la studiul copilului.

noastre" ¹⁾. Această concluzie s'ar părea că micșorează valoarea altor factori în opera educativă. Oricât de exclusivă ar părea această concepție prin rolul care se acordă spiritului în formarea personalității—pedagogii idealişti nu pot să nu recunoască mediului și celorlalte influențe care vin dinafară, rolul ce-l au în formarea eului nostru. Ei afirmă că „educația consistă tocmai în această relație ce există între ambianță și spirit, între „maestru și școlar“. Astfel recunosc rolul ce-l îndeplinesc în dezvoltarea sufletească a copilului mediul extern cu influența lui permanentă și educatorul cu autoritatea consimțită de copil, căci lipsit de intervenția acestor factori, sufletul copilului nu poate să ajungă la o deplină și normală dezvoltare. Există un fel de atracție inconștientă, un fel de tropism psihic, exercitat de mediu asupra sufletului nostru.

Funcțiunile sufletești se dezvoltă dinăuntru, dar mediul este acela care stimulează această dezvoltare. Omul prin forța sa spiritualizează materia și aceasta devine proprietatea lui. După cum o sămânță bună care conține în ea un germene puternic se va dezvolta altfel sub acțiunea aceluiași influențe externe — dar lipsită de această influență, de mediu, ea stânjenește și se atrofiază. La fel este și cu copilul. El nu se adaptează acestui mediu și nici nu adaptează mediul după nevoile sale, ci asimilează mediul creind din el valorile de cultură. Rolul creator în dezvoltarea sufletească, punctul inițial nu-l are mediul; ci acest factor intern, dar mediul ajută. Drumul pe care-l urmează procesul dezvoltării sale are tendința să urmeze linia indicată de mediu. Așa se explică de ce unii copii înzestrați cu o natură superioară, bună, iau din afară elementele care le convin, care se potrivesc cu eul lor, pe când alții cu o natură inferioară, rea, iau din același mediu elementele care se potrivesc cu linia dezvoltării lor interioare. Deci, *elementul de creație stă în noi, e spiritual, dar mediul îl favorizează sau îl împiedică*. De aceea este necesară intervenția educatorului. El este acela care ajută efectuarea acestui proces.

Copilul are nevoie pentru a se putea dezvolta de ajutorul educatorului. Această intervenție să nu fie însă tiranică, despotică, nesocotitoare a acelor nevoi lăuntrice care, se vor îndeplinite—să nu le apese, căci el poate să ajute sau să stânjenească această formație.

El poate deasemenea să intervină spre a crea mediul cel mai favorabil dezvoltării copilului — acea ambianță necesară pe care D-na Maria Montessori pune atâta preț.

Școalei îi revine sarcina să creeze acest mediu—să devie un „câmp

¹⁾ Giovanni Geutile, Opera citată.

experimental⁴ în care copilul să poată găsi motive suficiente pentru satisfacerea nevoilor sale lăuntrice. În acest mediu bogat, copilul se dezvoltă altfel, își poate organiza forțele sale sufletești—toate nevoile lui psihice sunt satisfăcute.

Inteligența care nu este decât rezultatul acestei organizări spirituale, este în funcție de impresiile, dorințele, nevoia de a ști, atât de dezvoltate la copil. Prin satisfacerea lor, inteligența se dezvoltă, se adâncește.

Școala constituie mediul firesc al dezvoltării; un mediu sărac în impresii este defavorabil.

Noi vorbim de copii inteligenți și copii mai puțin inteligenți — vorbim de copiii de oraș că sunt mai vioi decât cei dela țară la vârsta când aceștia vin la școală. Lumea din afară, mai bogată în impresii pentru unii, a dezvoltat mai de timpuriu funcțiunile psihice, pe când ceilalți trăind într'un mediu mai puțin bogat se dezvoltă mai lent.

Valorile morale deasemenea nu se formează decât în acest mediu ambiant, în viața socială în raport cu alte valori. Ce ar fi ideia binelui, frumosului pentru omul izolat de societate?

Iată atâtea motive de ordin pedagogic care ne îndreptățesc a susține că mediul în care se dezvoltă copilul este un factor hotărâtor în educație și școala are datoria să organizeze acest mediu și să-l creeze.

Oricât de perfect ar fi organizat mediul, intervenția educatorului este necesară. Sufletul copilului are nevoie de contactul cu alte valori spirituale. De mic copilul simte necesară intervenția unei autorități care să dirijeze viața lui și pe care mai târziu să o accepte. Prin instinct natura a încredințat acest rol mamei. Fără o pregătire specială, mama rămâne educatoarea neîntrecută, atunci când călăuzită de instinct știe să satisfacă trebuințele de creștere și trebuințele sufletești ale copilului. Această mamă, în care Pestalozzi vedea adevărata educatoare a geniului omenesc, reprezintă prin însușirile ei de dragoste, înțelegere, abnegație, răbdare, însușirile fundamentale pentru educator. „Față de copil, educatorul trebuie să aibă o atitudine de lepădare de sine, de înlăturare a oricărei prejudecăți, pentru a putea îmbrăca haina blândeții și a iubirii așa cum se exprimă D-na Maria Montessori ¹⁾. Aceasta nu înseamnă, spune dânsa, că trebuie să aprobăm orice act al copilului și să ne abținem de a-l judeca și a nu-l ajuta cu nimic în dezvoltarea inteligenței și a sentimentelor sale; dimpotrivă, nu este permis să uităm că datoria noastră este de a educa și de a deveni pozitiv dascălii copilului”.

¹⁾ Maria Montessori, Taina copilăriei.

Deci educatorul să înțeleagă că în copil stă adevărata forță și el nu are decât rolul de a-l ajuta.

În acelaș mod concepe și pedagoga suedeză. Ellen Key, intervenția educatorului:

„Să închizi ochii de nouă ori din zece cazuri asupra greșelilor copiilor, să te ferești de intervenții imediate, care cele mai adesea dau greș și în loc de aceasta, să veghezi cu grije asupra mediului în care se dezvoltă și asupra îngăduințelor pe care și le ia copilul singur“.

Deasemenea sunt rari educatorii care conștienți de scopul ce-l au de atins, să continue de dimineață până seara propria lor educație și aceea a altora. ¹⁾

Deci, grije pentru mediul ambiant, grije pentru educator.

Care este această prejudecată înrădăcinată care împiedecă pe educator să înțeleagă pe copil?

Este convingerea care a intrat în concepția tuturor, că mica ființă are nevoie de a fi susținută, de a i-se pune proaptele pentru a se putea forma după un ideal care este în logica adultului, dar nu se potrivește cu psihologia copilului. El nu trebuie privit ca o ființă inferioară, ca un infirm care are nevoie de suporturi de susținere. Prin aceasta se împiedecă mersul normal al dezvoltării sale, se creează un învins al vieții, un om nedezvoltat complet. Cine nu cunoaște acei copii timizi, neîncrezători în puterile lor, plini de neîncredere în alții, temători, care nu sunt în stare să se susțină pe propriile lor picioare.

Natura a dat fiecărei vârste posibilități de a-și organiza viața sufletească spre a-și satisface propriile nevoi. În trebuințele pe care le manifestă, educatorul trebuie să vadă nu un simplu capriciu trecător, ci direcția în care sufletul său tinde să se îndrepte. Aceste nevoi prin care el își exprimă dorințele lui, își arată impulsii ce-l stăpânesc, trebuiesc interpretate ca ceva care tinde să evolueze, iar nu privite în mod static, ca forme fixe de manifestare psihică, pentru că ele au nevoie de a fi dirijate și stimulate spre a se înfăptui.

Greșit este deasemenea a crede că orice dorință a copilului este un semn al naturii care trebuie satisfăcut. Educatorul trebuie să știe să vadă mai adânc, ca să poată deosebi ceea ce este un simplu capriciu trecător, de ceea ce este o manifestare reală a unei trebuințe organice. Sunt instincte sădite adânc în natura copilului, adevărate „gândiri divine“ care orientează viața lui. Ele nu pot să fie nesocotite.

Așfel viața sufletească a copilului este aceea care indică mijloa-

1) Ellen Key. Secolul copilului.

cele de orientare. Educătorul trebuie să cerceteze această viață în dinamismul ei. Mediul ajută, crează motivele de dezvoltare și înlesnește ca funcțiunile sufletești să iasă la lumină. Acest mediu trebuie să fie prielnic. Educătorul are datoria să pună pe copil în cele mai favorabile împrejurări de a se dezvolta.

Problema care se pune pentru noi dascălii este aceasta: Cum putem să realizăm școala care să satisfacă pe copil, Este doar știut că înu stă în puterea noastră să organizăm școala pe care o dorim. Este posibil ca în împrejurările în care suntem aduși să lucrăm, să reușim să facem o școală potrivită nevoilor de dezvoltare ale vieții sufletești a copilului? O școală psihologică, așa cum o numea regretatul profesor Ion Nisipeanu, care s'a străduit atâta pentru a o realiza și la noi.

Nu cred că lucrul să fie prea greu. Este la îndemâna fiecăruia dintre noi să ne descătușem până la un punct de rigiditatea programelor și a metodice care este drept că sugrumă activitatea în școală.

Programele au ceva rigid în ele. Nu se potrivesc cu nevoile spirituale ale copilului, care sunt mobile, veșnic în transformare, dinamice. Programele sunt statice; ele sunt orânduite de cei ce vor să vâre știința în mintea copilului, Dar această știință nu se învață, se dobândește. Cel care o primește trebuie s'o aibă ca o proprietate a sa, să o cucerească prin efortul său personal. Orice se dobândește pe altă cale, este un lucru de împrumut care nu se leagă de sufletul copilului. Cunoștințele numai atunci au volorie când reprezintă rezultatul unor încercări pe care copilul singur le-a făcut, ca să le dobândească, când se asimilează în forțele spiritului, se transformă în mușchi și sânge ai creierului. Altfel ele sunt o îngrămădire de material, care apasă și împiedecă procesul de dezvoltare al minții.

Rolul învățătorului nu este de a transmite învățătura, ci a o face să se nască. El trebuie să ajute mintea copilului, să prindă impresiile, să le lege, să le caute, Poate să-l facă mai doritor de a ști, mai interesat de lumea care-l înconjoară, poate să-i ațete nevoile lui de a se cultiva. Desigur că această atitudine nu trebuie să fie forțată.

Dorința care se devoltă în copil trebuie să fie alimentată. A urmări însă cu orice preț, de a o face mai puternică, a o specula pentru a trage din ea maximul de profit, este deasemenea o greșală. Și spre a folosi o comparație foarte plastică: „Spiritul e ca melcul, îndată ce-l atingi se vără în găoace“¹⁾.

1) Dr. Ilie Sulea-Firu. Spiritul școalei noi.

Școala noastră primară și-a propus o altă țință: aceea de a da o cultură generală — de a îngrămădi cunoștințele din toate domeniile. Dar cultura nu se transmite — instrucția singură se poate căpăta dela alții, cultura se dobândește, este un bun personal care se câștigă încetul cu încetul — ea este în funcție de dezvoltarea puterilor personale, de achiziții pe care le facem pentru a ne însuși anumite valori printr'un efort lăuntric și asiduu — ea nu se poate transmite sau împrumuta. pentrucă cultura aduce cu sine o transformare în interior, este rezultatul unei strădării și oșteneli care își găsesc izvoarele în ele înșile.

Aceste transformări nu se fac dintr'o dată și încetul cu încetul. Școala însă n'are răbdare să aștepte. Ea dorește să învețe cu orice preț și cât mai în grabă să umple mintea copilului cu de toate în cel mai scurt timp — ca și cum acesta ar fi scopul ei.

În modul acesta se creiază un învățământ antipsihologic care în loc să desvolte puterile sufletești ale copilului, le înăbușe de cele mai multe ori. Se distruge în copil orice dorință de a ști, pentrucă nu i-se lasă libertatea să-și adune el singur materialul prin observațiile lui, prin cercetare continuă și prin toate mijloacele ce-i stau la îndemână. Școala se simte îndreptățită să-i dea acest material gata rumegat pentruca să-i poată da cât mai mult. Ea nu ține socoteală că orice hrană care nu se asimilează nu se poate transforma în substanțe nutritive.

Depe urma unui astfel de învățământ copilul nu poate să profite decât cel mult pentru examene, dar pentru viața lui este cu totul inexistent.

Școala caută a introduce pe copil într'o lume cu totul nouă. Dela cercul restrâns de viață în care el trăește — dela ființele lui dragi pe care și le apropie și le cunoaște printr'un sentiment de simpatie — școala îl introduce într'un domeniu vast unde lumea este orânduită și etichetată — clasificată și abstractă — îl poartă cu mintea în timpuri îndepărtate și-i cere să vadă lucruri pe care mintea lui neformată nu le poate înțelege. Această ruptură bruscă între ceea ce cunoaște el și ceea ce i se cere să știe, produce un hiatus, o turburare în viața lui sufletească. Copilul se închide în sufletul lui ca într'o carapace. Cei mai răsăriți vagabondează și își creiază lumea lor, cum făcea Creangă, Eminescu și atâția alții. Majoritatea însă se supun și încearcă să se adapteze. Dar toți au acelaș dispreț pentru aceasta școală, pentru ceea ce li-se cere să facă. „Aceasta-i pentru școală“, spun ei, și prin aceasta mărturisesc că școala nu este pentru preocupările lor și e cu totul altceva.

Dacă școala ar înțelege „că instrucția nu este propriu zis cunoașterea faptelor, dar ceea ce rămâne după ce am uitat tot ce am învățat

și că școala n'are decât un singur scop să se facă pe ea însăși inutilă și să lase să domnească viața și fericirea" pentru că omul de puține lucruri are nevoie pentru ca să se descurce în viață, dar acest puțin este indispensabil pentru a dobândi o instrucție vastă. (Ellen Key Secolul Copilului pag. 244).

Noua programă analitică a școlii noastre primare a adus o adevărată revoluție în învățământ. În locul unei programe rigide care fixa până în cele mai mici amănunte ceea ce trebuie să se învețe — noua programă minimală indică învățătorului limitele pe care trebuie să le atingă. Cunoștințele se dau în legătură cu mediul în care se dezvoltă copilul; ele pot fi mai bogate sau mai reduse după împrejurări. Această programă impune în acelaș timp și o schimbare a metodei de predare. În loc ca învățătorul să prezinte materialul care trebuie învățat—elevul este acela care și-l adună din mediul lui, Este un învățământ care se adaptează atât realității trăite de copil, vieții sale, cât și nevoilor lui sufletești.

Prin acest fel de a se lucra ne încadrăm în școala activă.

Activitate pentru copil, care este provocat neconținut să observe, să cerceteze, să culegă, să gândească, activitate și pentru învățător care este obligat să dirijeze, să elaboreze planuri de lucru—nu planuri de lecții,—să țină seama de mediu, de realitate, de viața însăși și să ajute pe copil să o cunoască, să o înțeleagă să o trăiască. Orizontul lui se va lărgi neconținut, iar mijloacele de realizare ale acestui învățământ, vor fi tot mereu altele. O muncă de creație atât pentru elev cât și pentru dascăl, care nemai fiind nevoit a se preocupa de materia fixă pe care programa minimală a înlăturat-o, ci de materialul viu oferit de mediul ambiant, acest material care nu se poate turna în forme stereotipe și înfățișa de către învățător, ci trebuie cercetat și observat de copii — nemai fiind nevoit să-și concentreze toată atenția și toată activitatea asupra modului cum să-și trateze lecția, ci asupra subiectelor pe care trebuie să le aleagă în lecțiunile ce le oferă copiilor ca mijloace de orientare în viața lor — va dispărea din școală, spre fericirea elevilor și satisfacerea dascălilor acea sperietoare a învățământului — tehnica predării — metodologia treptelor formale, care a ținut școala în loc atâta vreme și a făcut să dispară entuziasmul și din inimile învățătorilor și din ale copiilor. Această metodă introdusă în învățământ de patriarhul pedagogiei moderne, de neobositul Comenius — în dorința lui de a răspândi pe tot cuprinsul globului știința de carte, fixat cu un picior în evul mediu și cu altul dorind a păși în epoca modernă, Comenius nu a ținut seama decât de un singur lucru — să dea un instrument care să facă posibil pentru orice învățător fără

o pregătire deosebită, să răspândească învățătura. Această metodă după care o singură persoană putea face să intre învățătura în mintea a o sută de copii, a nesocotit două adevăruri fundamentale în educație—sufletul copilului care evoluează și care nu poate fi turnat în tipare fixe și personalitatea învățătorului care are nevoie să evolueze prin căutarea de drumuri noi. Continuătorii lui Comenius au căutat să adâncească această metodă, întemeind-o pe motive de ordin psihologic, fără să reușească a-ida vieață.

Dacă am încerca să facem psihologia profesorului care urmărește diferitele momente ale dezvoltării lecției după tehnica metodologică, am constata, că pe când mintea sa urmărește lecția după treptele formale, interesul pentru procesul sufletesc care se petrece scade, sau este lăsat pe un plan secundar. Preocuparea totală este în întregime îndreptată asupra lecției. A reușit sau nu, a fost bine aplicată metoda? Iar criticile care se fac, nu se îndreaptă niciodată asupra clasei — deși în orice caz în aceasta este punctul vulnerabil.

Obiecția care se aduce acestui procedeu socotit de atâta importanță în școala veche, este următoarea:

Metoda urmărește un proces de învățământ care este de multe ori lipsit de interes, din punct de vedere sufletesc. Se aduce un interes ad-hoc, din afară, prin procedeele întrebuintate, pe când adevăratul interes, acela care țâșnește din ființa lăuntrică a copilului, este nesocotit. Propunătorul încearcă să pună la contribuție toată tehnica, metodică ca să poată atrage pe elev, dar cât de transparentă este această atracție și cât de ușor se pierde înainte chiar de a se sfârși lecția.

„Pentru acela care deține secretul unei lecții, ce poate să fie interesantă prin ea, acela n'are nevoie de tehnica metodice. Hotărâtoare e numai personalitatea educatorului“, spune D-l Prof. I. C. Petrescu în atât de interesanta lucrare. *„Contribuție la o pedagogie românească“*.

„Prin așa numita tehnică metodică, învățământul s'a artificializat cu totul, vieața școlară a devenit de o monotonie exasperantă. Simți asistând la o lecție făcută după tehnica metodică, atât chinul învățătorului cât și al elevului. Învățătorul entuziast și devotat încearcă să evadeze, să se libereze de cătușele metodice. Dar îi este cu neputință. E prea mare galeria marilor psihologi și pedagogi, care au migălit la constituirea în amănunte a metodice, pentruca el, umil învățător, să se hotărască ca dintr'o sburătură să dea jos depe soclu statuetele la care a fost îndemnat și obligat de școala normală să se închine cu evlavie“ (Pag. 192-193).

Și totuși școala nu se poate elibera de tirania metodei. Se uită că acest produs de import nu se poate potrivi pe toate mințile, așa cum

„sar potrivi o macă pe fețele celor care ar voi s'o poarte. Se uită că fiecare popor își are specificul lui sufletesc, și după cum se exprimă savantul și gânditorul nostru Vasile Pârvan: „Copiii țaranului nostru vioi și clari la minte, n'au nevoie de pisălogeala ucigător de metodică născocită ca sistem educativ de națiile greoaie la spirit pentru copiii lor molâi și înceți. Școala noastră trebuie să fie alta, pornind dela realitatea etno-psihologică a sufletului nostru național și ramificată după scopurile sociale specifice evoluției noastre“.

Ultima chestiune care ne preocupă este viața ce trebuie dezvoltată în școală. Suntem cu toții de acord că un învățământ lipsit de viață, este acela ce nu trezește în copil nicio atracție, nu-i deșteaptă nici o trebuință mai adâncă, care nu face apel la forțele lui lăuntrice pentru a le răscoli, nu pune în mișcare funcțiunile sufletești, nu-l leagă de rosturile vieții.

A face un învățământ viu, înseamnă a ține seamă de toate cerințele sufletești ale vieții copilului, de realitatea pe care vrem s'o dezvoltăm, este cu alte cuvinte a face un învățământ activ.

Produs ca o reacțiune față de vechea școală intelectualistă, activismul caută să folosească forțele sufletești ale copilului, punându-le în mișcare, în activitate. Ceea ce face ca aceste forțe să se desvolte, să se manifeste, este întotdeauna o trebuință din năuntru, o nevoie de dezvoltare sufletească pe care copilul o simte oridecâte ori se găsește în fața unui obiect care-i deșteaptă curiozitatea și-i provoacă o nevoie de a-l cerceta.

Pe măsură ce această nevoie se satisface, interesul se dezvoltă și el; obiectul devine astfel interesant prin atracția pe care o exercită asupra copilului. Este deci un interes care se naște din interior, direct, un adus pe cale mijlocită prin diverse procedee metodice. Acesta este secretul învățământului activ, să facă să țâșnească interesul dela sine, nesilit, spontan.

Copilul se complăce în această activitate, eul său este angajat în întregime, funcțiunile sufletești se sprijină unele pe altele și contribuie într'o strânsă colaborare, într'o perfectă unitate să ajungă scopul propus. Se dă o luptă hotărâtoare împotriva oricărei intervenții lăaturalnice, care s'ar ivi să zădărnicească această lucrare. Întreaga ființă a copilului se mobilizează făcând eforturi uriașe ca să asigure eului unitatea sa.

Iată de ce oridecâteori am încerca să lucrăm altfel, adresându-ne numai unora din funcțiunile sufletești privite în mod izolat, memoria

*) Vasile Pârvan. „Idei și forme istorice“ Citat din lucrarea „Contribuție la o pedagogie românească“ de I. C. Petrescu pag. 193.

judecata imaginația etc. lucrăm antipsihologic, pentru că sufletul copilului nu se dezvoltă decât în integralitatea funcțiilor sale psihice.

Invățământul integral — privit ca un tot — în care nu există separatism între diversele obiecte de învățământ — este deci o concluzie firească a cunoașterii reale a psihologiei copilului — Noua programă analitică a înscris și acest punct de mare importanță capitală în educație.

Să analizăm puțin și funcțiunea eului și să vedem care este atitudinea personală a copilului în învățământul activ. Dacă tot ceea ce-l interesează deșteaptă în el puteri noi, mai este necesar ca învățătorul să intervină spre a-l ajuta la tot pasul, și a-l conduce de mână către țintă, sau este mai firesc ca să fie lăsat el singur să se descurce?

Din tot ceea ce am arătat până aici, acesta este drumul firesc și educatorul nu poate să aibă altă atitudine decât aceea impusă de realități de ordin sufletesc și anume, *să lase pe copil să lucreze cât se poate mai mult, susținut de imboldurile lui proprii, nu de imbolduri din afară.* Sunt teme pe care copilul știe singur să le găsească, sunt probleme care se nasc în el — se frământă, caută, întreabă, cercetează, este un exercițiu excelent de a se forma. Dece să nu-l lăsăm să-și folosească forțele lui — dece să credem că ceea ce-i dăm noi, ceea ce-i arătăm noi, este mai bun, mai corect, mai desăvârșit. Un drum mai puțin bun, dar descoperit de copil, valorează de o mie de ori, în pedagogie, mai mult decât acel indicat de educator, pentru că acela reprezintă încercarea lui proprie prin care eul se desăvârșește, pe câtă vreme celălalt înseamnă prima linie trasată în sufletul lui pentru pasivitate.

După cum se știe, activismul nu este o inovație în pedagogie. Montaigne, Rousseau, Spencer și atâția alții mai aproape de noi, l-au susținut în scrierile lor Școala însă s'a încăpățânat în a crede că rolul ei este de a învăța, nu de a dezvolta, și prin aceasta a substituit munca copilului cu aceea a profesorului.

Activitatea desfășurată de copil este pentru suflet, ceea ce este gimnastica pentru corp. cu cât se exercitează mai mult, cu atât se întărește mai bine. Nu ne îndreptățește aceasta să socotim că lucrăm în sens organic, în sensul naturii? Obosim pe copil, îl plictisim, îi slăbim puterile, sau din contră—il înviorăm, îl stimulăm îl întărim? Este un învățământ arid acela care deșteaptă entuziasm, plăcere, bucuria și mai presus de toate îl deprinde pe copil să muncească de multe ori peste puterile lui, să desfășoare acea energie de care nici oamenii mari nu sunt în stare câte odată, să se ia la întrecere cu el neconținut, nu cu alții, așa cum se întâmplă când școala recurge la mijloace exterioare pentru a-i stimula activitatea?

Am văzut cu toții copii pe care-i socotiam incapabili de a face ceva, care se dovedesc foarte destoinici când li se încredințează un rol, o lucrare de îndeplinit, când li se dau însărcinări care cer un control mai atent asupra lor.

Este acesta un mijloc dintre cele mai eficace de a face să se desvolte în copil tot ce are mai ales, partea eroică din om, care triumfă asupra părții inferioare.

Școala activă este o școală de pregătire, de formație lăuntrică, este o metodă care pune la contribuție resursele lăuntrice ale ființei copilului și le desvoltă. Este o școală creatoare, pentru că dă prilej acestor forțe să se înfăptuiască într'o lucrare care este măsura tuturor posibilităților prin care un individ se poate realiza. Școala activă nu se împacă cu plagiatul, cu imitația, cu reproducerea a ceea ce alții fac, nu se împacă cu niciuna din metodele arhicunoscute a școlii verbaliste, intelectualiste, întemeiate pe reproducere mecanică, pe îngrămădire de material. Este o școală a vieții, pentru că trezește în copil forțele lui, îl pregătește pentru viață, prin neconținutul apel prin care-l face să se lege de ea, de nevoile ei, de scopurile ei. Este o școală adevărată pentru că nu ține seamă decât de un singur scop, acela de a face pe copil să se simtă mai bine încadrat în viața pe care o va trăi. Pentru toate aceste motive, școala activă, în înțelesul ei adevărat, este singura care ne poate ajuta să dăm învățământului un alt sens, iar copilului o altă formație.

În numeroasele noastre experiențe făcute la școala de aplicație dela Măgurele, am verificat acest adevăr, oridecâte ori am lăsat cărarea bătută la o parte și am luat altă cale. Iată bunăoară abecedarul lucrat de copii, care dovedește o muncă de creație pe care ei o execută cu cea mai mare plăcere. Sunt atât de atrași de această activitate, încât nimic nu-i poate opri de a se ridica dela lucrul lor înainte de a-l fi terminat. Nici sunetul clopoțelului care indică sfârșitul orei—așa cum trebuie să ne orientăm după orarul urmat după școala normală, atunci când lucrăm cu elevele normaliste,—nu-i convinge să iasă din clasă, nici gustarea dela ora 10, care ar putea fi pentru cei mai mulți singura atracție a școlii, nici jocurile sgomotoase ale camarazilor lor care părăsesc clasa și băncile alăturate ca să-și înceapă jocul. Ei rămân nedeslipiți dela locurile lor, rugându-ne să-i lăsăm să-și termine foaia pe care cu atâta migală și-o fac, fiecare după îndemnul lui, tăind cu greu toate micile litere decupate din ziare cu foarfecele lor, care se potrivesc mai bine la tunsul lânii de pe oi, decât la acest lucru gingaș, și a-și așterne pe foaie o scenă care i-a impresionat!

Observăm în desemele lor atâta imaginație, atâta gingășie de culori — de linii — dovadă că lucrul lor este o creație, nu o activitate pe care să o facă pentru că li-se cere!

Tot așa de pasionați sunt și în alte activități pe care ei le socotesc necesare. Urmărirea din ziare a evenimentelor, cercetarea hărții, a comunicatelor — observații și păreri pe care caută să le schimbe cu învățătoarele — aprecieri și judecăți personale — sentimente care se deșteaptă în ei — constatări pe care le vom evidenția mai pe larg în capitolele următoare. Am văzut micuți care ne învățau pe noi adevăratul sens al școlii active. Am văzut pe cei mai mici cu câtă strădanie s'au apucat să întrețină gospodăria unui sătean rămas văduv, cu o casă de copii mici, obligându-se din propriu îndemn să-l ajute în gospodărie, spălându-i și îngrijindu-i copiii, aducând între ei cele necesare pentru pregătirea mâncării — fără să știm cum și prin ce mijloace; așa după cum Pestalozii învăța pe copiii lui săraci să împartă sărăcia cu alții mai săraci decât ei! Copiii sunt capabili în adevăr de sforțări uriașe, dacă sunt provocați și mai ales îndemnați să descopere ei singuri acel secret care-i face să se simtă fericiți lucrând.

Este o concepție împărtășită de unii reprezentanți ai școlii active — între care și Claparede — care susțin că jocul ar fi principala formă de activitate care convine copilului și astfel se caută a se da școlii o altă interpretare, aceea de a se folosi de joc pentru a face pe copil activ. Este o părere nu numai greșită, din tot ceea ce vom constata cu privire la preferințele copilului — dar și foarte dăunătoare învățământului activ.

Este greșită pentru că se întemeiază pe o concepție care nu corespunde psihologiei copilului. Jocul ca și munca sunt două moduri de activitate care se dezvoltă paralel în viața lui. Prin joc el își exercitează puterile, se realizează pe el, se perfecționează, iar prin muncă se leagă de viață, subordonând scopurile imediate unui scop general — se încadrează în mediul în care trăiește. Copilul muncește din plăcere, prin imbold, el simte o trebuință de a munci. Vom avea ocazia să cercetăm în capitolele următoare, în lucrările făcute de cei mai mici, în care înățișează pe mama, pe tata, pe frați, pe surori muncind. Ele arată ce gândesc copiii despre muncă, pe care nu o pot despărți de viață. Toate ființele muncesc în jurul lor. Ei se amestecă cu viața adulților muncind la fel — nu numai din necesități de ordin economic, dar din impulsii de ordin lăuntric. Cine n'a observat copiii cu câtă plăcere așteaptă să li-se încredințeze efectuarea unei lucrări mai grele în gospodărie și cum de multe ori nu-i poți opri de a săvârși anumite treburi, oriunde se cred utili!

Este deci posibil ca școala să vie și să rupă firul unei activități pe care copiii o fac din plăcere și cu toată seriozitatea socotindu-i incapabili de a munci și a-i scoate din rândul vieții? Această școală de „lapte și de miere“ cum o numesc unii „a libertinajului pedagogic“, cum o califică D-l Profesor G. G. Antonescu—este tot ce poate fi mai nefiresc din punct de vedere pedagogic. Iată de ce încadrarea școalei în viață prin muncă, menită să întărească puterile, să desvolte trebuințele și să fixeze scopul unei îndeletniciri viitoare, este ultimul aspect al școalei active.

II

Învățământul pe unități de viață

II.

INVĂȚĂMÂNTUL PE UNITĂȚI DE VIEAȚĂ

1. Actuala programa analitică a învățământului primar introduce pe copil în realitatea mediului înconjurător.—2. Câteva observații critice asupra unor lacune ale actualei programe.—3. Organizarea învățământului primar din punct de vedere al adaptării la viața naturii și a mediului înconjurător. 4. Incercări de realizare a acestui învățământ la școala de aplicație dela Măgurele—5. Învățământul pe unități de viață—clasa noastră; casa părintească; satul nostru—toamna—iarna—primăvara—6. Metoda de lucru.—7. Realizări.—8. Concluzii.

Prin noua programă a învățământului primar din anul 1938, s'a introdus în școala noastră învățământul pe „centre de interes” sau „unități de viață”. Motivele cari au determinat oficialitatea școlară să aducă această reformă sunt clar arătate în introducerea la această programă analitică. Iată ce se spune în această privință: „Alcătuind o programă pentru clasele primare, trebuie să-i prezentăm copilului spre cunoaștere ceea ce formează în mod natural obiectul interesului său: viața mediului înconjurător, așa cum se prezintă ea pe unități de viață „sau centre de interes”. Ceea ce caracterizează viața personală ca și natura, este ceea ce formează concretul ei diferit dela loc la loc, cu toată bogăția de note particulare. Această viață care n'are cum intra într'o programă generală, va face obiectul programelor suplimentare, care urmează să fie alcătuite dela regiune la regiune, de autorități școlare din exterior, în contact cu ele (pag. 46, 47) și mai departe: „În legătură cu principiul de mai sus al prezentării vieții în program, vechile programe nici nu se interesau propriu zis de aceasta, ci de ceea ce s'a obișnuit a se numi până azi” „materie de învățământ”, care nu era și nu este în fond decât înșirare de noțiuni abstracte: a fost și ea împărțită în așa zisele obiecte de studiu, căci nici ele nu-s propriu zis obiecte. Cel puțin pentru mintea copilului ele sunt tot ce poate fi mai străin de înțelegerea lui. Mintea copilului făcută pentru înțelegerea globală a lucrurilor și pentru concret, prea puțin analitică

și neobișnuită cu abstracțiunile, nu poate ajunge la aceasta decât pornind de la ceea ce-i este firesc, de la concretul din jurul elevului (pag. 47). Deci, ținând seamă de motive de ordin sufletesc, actuala programă a învățământului primar, caută să facă pe copil să pătrundă mai adânc în mediul lui, în loc de a-i prezenta un învățământ care să-l izoleze de viață. Deasemenea cunoștințele vor alcătui un tot, se vor întregi unele pe altele, vor forma o unitate bine încheată. Deci un învățământ integral, unitar, global—un învățământ adaptat realităților, încadrat în viață—concret—trăit, în locul unui învățământ abstract—teoretic. Un învățământ psihologic în locul celui intelectualist. „Țelul suprem al școlii astăzi este formarea personalității“ (pag. 44) deci scopul educativ în locul unui materialism didactic.

Prin aceasta se aduce una din cele mai avansate reforme ale școlii primare. Acest mod de a se lucra fixează la locul de cinste activitatea personală a copilului, spiritul lui de observație, dorința de a se informa, de a cerceta, de a descoperi tot ce se cuprinde în mediul lui. Se urmărește dezvoltarea personalității copilului, prin această muncă creatoare. Cunoștințele nu mai sunt un scop, ci un mijloc de a trezi în copil puteri noi și de a-l pregăti pentru viața de mai târziu.

Astfel școala capătă un sens mai înalt, numai este o școală a cărții și a învățaturii mecanice, ci o școală a creației, a dezvoltării individualităților, a valorilor. *Este o școală a vieții, încadrată în viață — pentru viață.*

Pentru învățător ea rupe cu tradiția, cu rutina; ea cere din partea acestuia o continuă preocupare de real—un interes permanent de a se informa, nevoia de a înțelege pe copil și a-l ajuta să se integreze în viață, să-și desvolte puterile lui spre a o cerceta și adânci, să-i deștepte dorinți de a o cunoaște și să-l țină neconținut în contact cu ea.

Programele pe care le va urmări, nu vor mai fi literă de evanghelie care trebuie urmată, ele vor trebui interpretate — adaptate la realitate. Învățătorul va fi adevăratul făuritor al programei, pentru că el singur este în măsură să știe în orice moment ceea ce trebuie să ofere copilului. De aceea se cere din partea lui pătrundere, înțelegere exactă a realităților, a sufletului copilului, pe deoparte cu trebuințele lui, a vieții pe de altă parte cu realitatea ei indestructibilă. Programele nu vor mai fi un compromis, șovăind între școala cărții și școala vieții, ci vor fi ceea ce trebuie să fie, orientare în viață. Aceasta implică și o schimbare a metodei de predare. În loc să fie preocupat numai de pregătirea lecțiilor ce are de predat, învățătorul va căuta să găsească mijlocul prin care poate face pe copil cât mai activ. Pentru că prin el însuși să-și poată dobândi materialul informativ — să-și spo-

rească puterile sale, să-și perfecționeze tehnica de lucru — să-și pună la contribuție toate forțele de care dispune.

Munca personală a copilului va fi pe primul plan — dar această muncă trebuie dirijată, urmărită, stimulată. În locul unei tehnice de predare mecanizată, va fi o stârnire de entuziasm, de încredere în forțele copilului, de spontanietate și libertate.

Acestea sunt avantajele actualei programe, privită în ansamblul ei, în principiile cari au condus la alcătuirea ei. După cum vedem, ea aduce un spirit nou — o înviorare fundamentală a școlii noastre primare.

Să vedem dacă intențiile legiuitorului, au găsit tot atâta înțelegere și la cei cari au aplicat-o, și dacă nu cumva această programă nu prezintă în ea însăși unele lacune cari să o facă neînțeleasă și să producă confuzii în aplicarea ei.

1) În adevăr, această programă minimală, prin însăși alcătuirea ei, era condiționată implicit de completarea unor programe suplimentare, care să facă posibilă adaptarea ei la realități, așa cum de altfel s'a fixat în însăși introducerea la această programă. Aceasta nu s'a produs, din care cauză ea s'a aplicat în mod uniform peste tot — ceea ce a adus nedumeriri în corpul didactic, care nu este orientat asupra modului cum trebuie să lucreze.

2) S'a urmărit să se introducă viața în școală prin crearea aceluia învățământ pe „unități de viață” sau „centre de interes”. Aceasta înseamnă să se cerceteze numai acele unități de viață care corespund mediului trăit de copil — căci o unitate de viață care este străină de acest mediu, numai este o realitate — și nu se mai poate cerceta în mod direct — ci prin alte mijloace și astfel pierde caracterul de învățământ trăit și devine o abstracțiune. În actuala programă găsim introduse centre de interes cari nu pot să fie cercetate la unele școli de oraș, cum sunt: „țarina”, „grajdul vitelor” etc. și lipsesc tocmai acelea cari ar putea să constituie realități valabile—adevărate unități de viață cu aceeași valoare educativă — piață, fabrică, atelier. Acestea au fost omise complet, iar despre altele, însăși programa cade în greșală — cerând să fie studiate după tablouri — dacă nu se găsesc la îndemână, de ex. centrul de interes „grădina casei părintești” la cls. II-a primară, (pag. 75) ceea ce produce desigur, un mare punct de întrebare. Oare orașele noastre sunt lipsite de grădini, suntem orașe americane numai cu „blokhaus-uri” sau dacă nu le avem să mergem la tablouri, ori să cercetăm ceea ce ne oferă orașul? Iată contradicția. Introducând centre de interes cari nu pot să fie cercetate la școlile din orașele mai mari — învățătorul pentru a satisface programa, recurge tot la vechea metodă

a învățării după carte. Cum va avea ocazia să cunoască copilul din Capitală un grajd, o țarină, etc. dacă nu i se va arăta o poză în carte sau va fi lăsat să memoreze — așa cum am învățat și noi în copilăria noastră — până n'am avut ocazia să cunoaștem o pădure, copaci ca brazi, stejari, fagi — după cărți și după poze — în loc să se cerceteze alții ca salcâmul, teiul, castanul — cari se găsesc din abundență și la oraș. Acest spirit de nepotrivire între realitate și învățare, care dăunează copilului se continuă și astăzi și programa actuală cuprinde multe încă alte nepotriviri între spiritul care s'a urmărit a se introduce în școală și ceea ce s'a realizat.

3) O altă nepotrivire există în ceea ce privește folosirea aceluiaș manual introdus în toate școlile și programa care trebuie să urmărească specificul dela regiune la regiune. Cel puțin pentru primele două clase, era necesar ca această carte să fie adaptată regiunii și formației de sat și de oraș. ¹⁾ Stăruie în mintea mea impresia ce nu s'a șters nici până azi, din primul an de școală — al atâtor noțiuni cu totul străine de viața mea — jug, plug, jir, ghindă, zeghe, etc., adevărate enigme, pe care târziu de tot le-am lămurit, dar cari apăsau în sufletul de copil ca ceva cu totul străin. Pentru mulți din copiii noștri acest fel de a se învăța se păstrează și astăzi.

Adevărata reformă care va fi introdusă, ar trebui să țină seamă de toate aceste nepotriviri, pentru a da școlii puțința unei realizări valabile în adâncime, fără contradicții și aproximații. Școala să facă posibilă trăirea în viață și pentru copilul de sat ca și pentru cel de oraș, pentru că viața oferă pretutindeni nenumărate prilejuri de a fi cunoscută, tot așa de interesante, pentru tot ceea ce constituie experiența personală a copilului. Astfel și orașul palpită de o viață bogată, începând cu strada, un adevărat arsenal de impresii, cu negustorii ambulănți, cu mărfurile care se desfac în piețe, cu atelierile, cu fabricile, cu instituțiile, etc. etc. Aceste impresii cari atrag pe copil, îl fac dornic să vadă, să cerceteze, să urmărească, să întrebe, să-și lărgească orizontul și să se întegreze în viață.

Toate acestea, școala trebuie să le folosească, pentru că nu cunoașterea în sine — conformarea după o programă uniformă trebuie să fie scopul ei, ci ceea ce se poate dobândi din mediul în care se dezvoltă copilul, care formează experiența lui și-i trezește puterile sufletești,

1) Această chestiune am dezvoltat-o mai pe larg în articolele, „Manualele școlare“ din rev. „Școala și Viața“ Nr. 3—4 1939. Tot despre manualele școlare, „Școala și Viața“. Nr. G, Februarie 1936.

prin acest contact permanent cu realitatea trăită. Școala trebuie să fie adânc pătrunsă de contribuția pe care această viață, natura înconjurătoare, mediul real, o aduc în dezvoltarea lui sufletească; ea nu poate trece ușor peste aceste adevăruri, fără a nu face să se resimtă copilul în dezvoltarea sa lăuntrică.

Cercetând istoria pedagogiei, vedem că pedagogii cari au adus cea mai mare contribuție în fixarea principiilor de educație, au fost tocmai acei cari s'au inspirat din natură și din viață, luându-le ca model în opera de influențare a copilului. Astfel a fost Rousseau, pentru care natura și viața, mediul în care trăește copilul erau totul. Pestalozzi, care a găsit în natură și în viață mijlocul cel mai puternic de a face educația; apoi Fröbel și alții. Copilul are nevoie să se dezvolte în natură, în viață, care-i oferă toate posibilitățile de ascuțire a minții, de dezvoltare a spiritului, de formare a judecății și a întregii sale personalități, așa după cum planta are nevoie de soare și lumină pentru a crește.

Naturaliștii și poeții au arătat în operele lor influența acestei naturi, pedagogii au demonstrat-o, numai școala singură a ocolit-o.

„Pentru a gândi,” spune Fabre, omul are trebuință de natură, datorită naturii se formează natura omului. Natura e o adevărată religie pentru cine o înțelege în plenitudinea sa. Obiectul său e o recapitulare a creației și această recapitulare se face în fiecare an, sub acțiunea soarelui, prin care se manifestă întreaga strălucire a puterii divine și creatoare“. Iar cu privire la modul cum școala trebuie să se inspire din natură, arată Fabre, adânc pătruns de acest adevăr: „Dragul meu, vino! Am să te învăț nu lucruri, cari n'au niciun raport cu viața ta, ci dimpotrivă, ceace te interesează mai mult. Tu vezi soarele care strălucește pe cer ca o lampă eternă. El face parte din mulțitudinea astrilor, cari te privesc în fiecare seară. Dela el vine toată lumina, căldura, întreaga viață. Te voi învăța despre el. Îți voi spune deasemenea, cum se produc nourii și fulgerul, cum se deslănțue tunetul, care te face să tremuri, și cum apoi, apare curcubeul, care simbolizează alianța lui Dumnezeu cu oamenii. Îți voi explica anotimpurile, vântul, ploaia, zăpada, plantele, pe care le cultivi, animalele cari îți servesc ca hrană, îți dau îmbrăcăminte și care îți sunt tovarăși de muncă... Această știință te poate lăsa indiferent?“¹⁾

Nu ni se pare că prin glasul lui vorbește Rousseau, Pestalozzi, Fröbel cu aceleași accente puternice, înălțând aceleași imnuri naturii?...

Cât de departe însă este școala de această trăire în natură!

1) Citat din lucrarea D-lui Prof. I. C. Petrescu „Școala și viața“ pag. 32

Tot așa de puternic accentuează și Ellen Key, rolul vieții și naturii în educație „Vieța — vieța naturii și aceea a omului — vieța prin ea însăși, învață vieța. Ceeace lumea naturală și lumea omenească oferă ca forme de vieță, de imagini, de frumusețe, de înțelepciune, de muncă, de evoluție în curs de desfășurare, toate acestea pot să ofere minții adevărate comori prin intermediul științelor naturale, al geografiei, istoriei, artei și literaturii și în acelaș timp să deprindă inteligența să observe, să deosebească, să judece, să însuflețească simțirea care trebuie să facă din aceste elemente diferite, într'o atmosferă caldă, un singur tot, care este „educația“. Realități—iată într'un singur cuvânt ceeace trebuie să le prezinte cu dărnicie și cu căldură, fără să le canalizeze și să pună bariere, prin metodă, sisteme, prin îmbucătățirea în ore de „cursuri“ și „examene 1)“

La școala de Aplicație dela Măgurele, am găsit mediul prielnic pentru a face ca școala să se încadreze în vieță, în vieța naturii și în vieța mediului inconjurător. Experiențele pe care le-am început aici, din anul școlar 1935—1936, înainte ca programa oficială să fi adus vreo schimbare—și continuate și verificate apoi, an de an, ne-au întărit convingerea deplină, că acest fel de a lucra este singurul în măsură să satisfacă pe copil din punct de vedere al dezvoltării lui sufletești.

Principiile care ne-au călăuzit în găsirea metodei noastre, au fost acelea arătate mai sus. Ele s'au impus ca niște axiome matematice, prin trebuința ce se făcea simțită în copil de a se integra în vieță. Mediul acesta bogat în impresii, cu natura care în fiecare zi aducea ceva proaspăt, și în care ochii copilului cercetau să vadă, să descopere, să înțeleagă, nu putea să rămână pentru el o taină, pentruca școala condusă de litera programului să urmărească șirul lecțiilor, fără să țină seamă de această realitate. Bucuria care am strecurat-o în sufletul copiilor, cu prima noastră încercare de a evada dintre pereții clasei și a căuta în vieță rostul învățaturii noastre, a fost punctul hotărâtor în găsirea metodei de lucru. Odată porniți pe acest drum, nu ne-am mai oprit. El a fost bogat în rezultate, neașteptat în surprize, plin de făgăduinți pentru viitor. Această metodă voiu căuta să o înfățișez în capitolul de față.

METODA. Am fixat din primul moment unitățile de vieța în care trebuia introdus copilul, pe nesimțite, pentru a se integra în vieța cea mare a Neamului. Era necesar să ținem seamă de cercul cel mai apropiat în care impresiile lui erau mai bogate, mai vii, mai pline de

1) Ellen Key. Secolul copilului.

înțeles. Aceasta era clasa în care ne găsiam și casa lor părintească, în care trăiau. Am ales-o pe cea dintâiu, era prezentă, o aveau la îndemână, era un mijloc de verificarea impresiilor pentru toți. „Clasa noastră“ a constituit dar prima unitate de viață în care am introdus pe copii. Dela clasă am trecut la „Casa părintească“ care a format a doua unitate de viață — privită sub toate aspectele ei. Ea ne-a oferit un minunat prilej de a verifica metoda de lucru, de a găsi noi mijloace de informație, de a ne adapta realităților impuse de mediul ambiant. Insfârșit a treia unitate de viață a fost „Satul nostru“. Trecerea dela „Casa părintească“ la „Sat“ s'a făcut pe nesimțite, aproape neobservat. Multe din impresiile copiilor în legătură cu casa părintească se legau de sat. Astfel ocupația părinților, începând cu lucrările de toamnă, cu strângerea recoltei, cu îndeletecirile în gospodărie erau aspecte ale satului. Urmărind dar viața care se desfășura în cercul restrâns al casei părintești, urmăream fără să ne dăm seama și viața care se încadra în această unitate, care o cuprinde — „satul“. În modul acesta am stabilit o strânsă legătură între aceste două unități, o interpătrundere.

Satul a fost cercetat apoi sub diferitele lui aspecte în raport cu anotipurile: toamna, iarna, primăvara-vara. Natura și munca, viața care se desprinde din ele, erau preocuparea noastră de seamă. Asupra lor am insistat în mod deosebit, pentru a face pe copii să se identifice în totul, să se pătrundă de ele, să le trăiască. Așa am isbutit să creiem o varietate de teme, o bogăție de expresii, o puternică reacție din partea copilului în fața acestei naturi schimbătoare, redată în desenele executate cu nespusă măiestrie, accectuând și nota personală în compunerile lor. Mica ființă a copilului găsea prilejul să se indentifice și să vibreze la unison cu această natură, să o îndrăgească și să o cânte așa cum se pricepea, ieșind la iveală artistul, pentru a se forma omul. Și așa, după cum arată cu atâta subtilă analiză psihologică, filosoful italian Giovanni Gentile. „Copilul cu toate că trăește mai ales în liberă subiectivitate, afirmându-se adică pe sine, față de lumea înconjurătoare, se obiectivează totuși pe sine, față de sine însuși. În această lume a sa interioară, el trăește deja o viață spirituală completă, oscilând între extreme, subiect și obiect, libertate și necesitate, voință și lege, dragoste și rațiune, deci între cei doi termeni cari fac cu puțință ritmul spiritual și progresiva creare de sine a spiritului prin sinteza lor continuă. „Copilul este de bună seamă, mai ales artist, și altceva: este om“. Și mai departe:

„Astfel își construiește copilul lumea sa ; o lume fantastică, o lume căreia adultul — în comparație cu lumea lui — îi atribuie defecte de

experiență și caractere de parțialitate, așa cum omul practic, omul de știință și filosoful pot considera parțială lumea artistului; *o lume însă care pentru copil este totală, completă și care-i absoarbe toate forțele spiritului cel puțin atunci când el o creiază și o trăiește*.¹⁾

Această trăire în viață este necesară ca să facă să țâșnească artistul din copil și prin aceasta să se creiaze omul. Aceasta ne-a învățat experiențele noastre dela Măgurele.

În adevăr, cercetând lucrările lor, vedem că nu mai vorbește copilul timid, ținut la reproducerea celor învățate, și reproduse după alții, ci artistul care zace ascuns în fiecare și care vrea să iasă la iveală. Nu numai în minunatele lor desenuri prin care caută să dea expresie, să-și exteriorizeze gândurile, și care uimesc prin nota lor de creație, de interpretare a realității, de personal care predomină, de armonie și delicateță de culori și forme, dar însăși în redarea prin liberă exprimare scrisă a gândurilor, a sentimentelor lor, a celor văzute și observate, ei sunt în căutarea acestei realități — o notă nouă, un titlu sugestiv sau poetizat, o comparație găsită de ei o imagine concretă. Astfel schimbă realitatea copilul și o trece prin prisma sufletului lui de artist. Apa care curge prin sat și face să rodească pământul — este intitulată „*Darul Sfânt dela Dumnezeu*“ sau „*Argintia Șuviță*“, atunci când stratul de gheață lucie a pus stăpânire pe valurile ei sglobii. Ghiocelul este pentru el „*Plăpânda floare*“, iar foițele care acopere bobocul gingaș și-l apără de răceala de afară, sunt „*scutecele care invelesc copilașul*“; floarea ce se ascunde sub zăpadă, este „*căpșorul culcat în așternut*“, castanul înflorit este „*un policandru cu lumânări aprinse*“ și câte alte numiri sugestive și câte comparații pline de poezie nu găsește copilul, arătând prin aceasta cât de mult participă el la viața naturii!

Fiecare colț al acesteia este un colț din sufletul lui. În această trăire ființa lui se transformă și identificându-se complet cu natura, se pare că un alt eu se trezește, structura lui sufletească se schimbă, apare un altul. Ploaia, vântul, furtuna, iarna cu zăpada ei cu firea întregă schimbată, primăvara cu viața care reînvie, cu păsărelele pe care le cântă, cu pădurea, cu lunca, cu livada, fiecare cu farmecul lor, sunt simțite adânc de copii, cu puternice rezonanțe sufletești, așa cum se desprind din toate lucrările lor pline de poezie.

1) Giovanni Gentile. Preliminarii la Studiul Copilului — trad. de Zoe George Alberti pag. 51-53. Sublinierile sunt ale noastre.

Redăm câteva din ele :

VENIȚI PĂSĂRI CĂLĂTOARE!

„Veniți păsari că le e dor păsărilor care au stat la noi. Veniți ca să țineți codrului de urât. Veniți drăguțe păsărele că și copiilor le este dor de voi. Veniți iar la noi în țară. Vouă nu vă este dor de țara noastră? Veniți păsărele și faceți-vă cuib lângă fereastră. Veniți că vă dorim și noi școlarii. Veniți că a înverzit câmpul și codrul! Fără voi ce trist este! Voi umpleți câmpul și codrul de veselie cu cântecele voastre!“

Christache I. Maria
cls. III-a 22-III-1940

Toamna strecoară în sufletele lor adâncă melancolie și-i face să sufere cu frunzele care cad, cu păsărelele care pleacă și lasă cuibul gol, cu „pădurea care rămâne pustie“ cu cerul înourat, cu „ciripitul plângător al păsărilor“ cu „soarele care pare un moșneag galeș“. Copilul trăește această schimbare a firii.

Iată cum arată ei toamna :

ZI DE TOAMNĂ.

„Astăzi de dimineață a fost cam frig. Frunzele pomilor se învârteau pe sus. Printre crengile copacilor nu se mai găsesc decât câteva frunze sdrențuite. Zilele acum sunt scurte iar nopțile lungi și friguroase. Oițele nu mai au ce paște. Copacii aproape sunt goi și frunzele au acoperit pământul cu un covor ruginiu. Oamenii au început să se pregătească pentru iarnă. Când mă uit prin copaci simt o durere, fiindcă nu mai văd păsările ciripind vesele, ci numai ciorile croncănesc și prevestesc iarna“.

Dumitru Tudora
cls. IV-a 2-X-1938. (calendar)

Sau,

O ZI DE TOAMNĂ.

„Toamna acum zilele sunt mohorâte. Noi simțim o durere în sufletul nostru. Când ne uităm la strășinile caselor

noaste, nu mai e nici o rândunică. Toamna frunzele copacilor sunt îngălbenite și cad la pământ ca un covor galben. Oameni au început să care nutrețul și cocenii. Dimineața, când venim la școală, nu mai vedem prin ceață. Cerul toamna nu mai este seniu ca vara, ci par'că plânge. Când vedem că păsările călătoare au plecat în alte țări călduroase, simțim o durere. Acum, ciobanii nu mai cântă doina cea frumoasă, fiindcă sunt triști că vine iarna. Vrăbiile nici nu se mai văd, fiindcă s'au dus la câmp ca să caute hrană“.

Dumitru M. Tudora

cls. IV-a 5-XI-1938

PĂDUREA TOAMNA.

„Pădurea a rămas pustie. Râsetul zglobiu al copiilor, ciripitul vesel al păsărilor nu mai este. Murmurul apei care străbate pădurea acum ește un vuet puternic. Vara nu puteai să vezi la doi metri de frunze și stufișuri, acum vezi departe prin ea. Prin iarba uscată a pădurii nu se mai văd lăcustele, greierușii toate insectele pădurii. Cântările minunate ale păsărilor călătoare nu se mai aud, ci doar croncănitul ciorilor care prevestesc iarna și ciripitul plângător al vrăbiilor. Tot ce a fost verde acum este uscat. Pădurea așteaptă cu înfrigurare iarna“.

Guriță Nicolae

Clasa IV-a. 17-XI-1936

AU PLECAT RÂNDUNELELE.

„Acum este toamnă. Cerul este mai mult înourat. Soarele este ca un moșneag galeș; de abia se arată printre nori. Copacii au rămas desbrăcați de haina lor frumoasă și verde. Satul acum este și el trist și amorțit. Oamenii stau mai mult prin case la căldură. Semănătorii harnici și-au semănat grâul. Toate au murit și flori și fluturi. Când am fost în excursie la pădure, cum am trecut puntea m'a cuprins o durere. Copacii erau goi, frunzele erau așternute pe jos ca un covor pe ici pe colo mai ruginiu. Nu am mai auzit cântecul frumos al păsărilor. Au plecat toate rândunicile. Le-am văzut și eu când plecau. Erau câduri, câduri și plecau spre miază-zi. Imi pare foarte rău de plecarea lor, mai ales când văd cuibul gol al lor. Dar mă bucur când mă gândesc că or să vină la primăvară. Le aștept cu nerăbdare ca să vină mai repede la primăvară“.

Stancu Tudora

Clasa III-a. 28 Oct. 1938

CIOROGÂRLA ARGINTIE A ÎNGHEȚAT.

„E iarnă cu nouri fumurii. Noi mergem să vedem Ciorogârla. Pe Ciorogârla erau sloiuri mari de ghiață. Era frig. Ceața era îngrămădită pe râu ; nu vedeai înaintea ochilor. Pădurea nici nu se vedea de ceață ce era. Pomii erau goi. Parcă plângeau pomii. Ciorile sburau dela un pom la altul. Noi am mai văzut cum curgea apa pe sub ghiață. Mai încolo am văzut apa cum se revărsase. Peste tot ninsese. Nu era decât o fâșie de apă pe Ciorogârla. Râul era înghețat. Copii se jucau prin Zăpadă. Ce frumoasă zi de iarnă!“

*Ciorogârlă, Ciorogârlă,
Tu erai o apă lină,
Dar acum ești un sloi
Eu credeam că nu îngheți
Ciorogârlă, apă lină.
Nu veni să îngheți satul
Ciorogârlă, Ciorogârlă
Vijelioasă apă ești.“*

Marin Constanța

Cls. IV-a. 14-II-1940,

Astfel trăesc copiii schimbările naturii.

Din lucrările lor se desprinde un accent de durere, poate nepotrivită pentru vârsta lor, dar care e sinceră totuși și prin aceasta ne dovedește până la ce punct ei simt această viață care se freacă. Nu este un indiciu că viața din afară înrăurește asupra sufletului copilului și-l face să trăiască în afară de el — să se obiecteze în ea?

Cum ar putea școala să nesocotească acest prețios concurs pe care natura îl oferă și să lipsească pe copil de unul din cele mai puternice mijloace educative! Această înobilare a simțirii lui, și a întregii ființe a copilului este opera naturii. Natura este o religie, cum spune Fabre, Rousseau, Pestalozzii și atâția alții, cari au înțeles marea ei putere educativă. Ce frumos înfățișează Rabindranath Tagore, sensul acestei naturi în cultura omului..

„Cultura însăși este până la un punct înțelesul pe care omul îl dă acestei naturi cu care se identifică. În sânul ei învață el să-i desprindă tainele, să-i pătrundă legile care leagă fenomenele, să-i înțeleagă frumusețea și moartea, să-l privească pe Dumnezeu și atotputernicia și bunătatea lui! „Omul pe care cunoașterea lui cu lumea nu l-a călăuzit mai adânc de cum îl călăuzi știința naturii, nu va înțelege

niciodată ce găsește omul care caută cu privirea sufletului în fenomenele naturii. Apa nu-i curăță numai trupul, dar și sufletul, căci ea ca și pe el îl atinge. Pământul nu numai îi poartă corpul, dar îi face și sufletul voios, căci atingerea cu el nu e numai externă, ea e pentru suflet o prezență vie. Câtă vreme omul nu pricepe această înrudire cu lumea, trăește ca într'o temniță ale cărei ziduri îl ținesc străin și dușmănos. Totuși, când el presimte în toate lucrurile spiritul etern, atunci se simte liber, atunci descoperă înțelesul lumii în care s'a născut. Atunci își cunoaște adevărata lui ființă și se simte în deplină armonie cu totul." ¹⁾

Natura și viața abundă în jurul nostru. Nu este prilej în natură pe care el să nu-l caute; câte răscoliri de suflet în fiecare schimbare a ei! Sunt nenumărate temele cari se pot ivi. Toate contribuiesc la desăvârșirea ființei interioare a copilului. Și așa după cum observă atât de just marele nostru naturalist, Dl Profesor Ion Simionescu, vorbind despre rolul educativ al florilor, arată cum „prin ele copiii, florile primăvăratece ale omenirii, se pot îndruma mai lesne către observarea minunățiilor de forme de pictură, de ingenuozitate, folosite de neîntrecută natură pentru a asigura veșnicia vieții la aceste ființe plătând și tenace, a căror trup se reduce la strictul necesar, a căror bucurie de viață se arată prin culori atât de delicate și atât de variate. Prin aceste făpturi copilul poate fi condus în taina naturii spre înțelegerea frumosului, a armoniei și mai ales a suferinții lor și a bucuriei mai intense. Natura prin varietatea manifestațiunilor ei poate fi în viața oricărui om, orice îndeletnicire de trai ar avea, o susținătoare sigură în clipele de șovăială, după cum tot ea, dacă e măcar iubită, dacă nu cercetată, poate procura clipe de adâncă plăcere și mai ales leac de înlăturarea otrăvurilor adunate prin zilnica forfotă a vieții obișnuite. Profesorii ca și părinții păcătuiesc amarnic în educația copiilor ce-i au sub supraveghere, dacă-i țin legați la ochi de mici față de ademenirile dela tot pasul cu care natura îi chiamă spre un izvor de veșnică tinerete și liniște sufletească.. Înaintea unei flori însuflețite, copiii capătă judecata matură, iar în sufletul lor încolțesc sentimente a căror desfășurare de mai târziu poate să le fie de mare ajutor sufletească. O floare însă, chiar pentru oamenii maturi, răscolește duhul blândeței și al bunătății divine.” ²⁾

Câte din aceste făpturi gingașe nu sunt privite de copii ca adevărate ființe?

1) Rabindranath Tagore. Sadhana pag. 19.

2) I. Simionescu. Flori de primăvară.

„Ghiocelul”, spune un copilaș, „este cea dintâi floare a primăverii. El este mic. Căpșorul lui este mic și alb, iar frunzele sunt verzui. El abia așteaptă să vie primăvara, fiindcă i se urăse sub zăpadă. Nouă ne place ghiocelul fiindcă este frumos și mic ca un copil cuminte”.

Sau

„Această floare este numai din câteva foițe verzi și un mic clopoțel alb, nepătat semănând parcă cu un îngerăș”.

Tot așa de simțit se exprimă un altul:

„Ghiocelul este cel dintâiu prevestitor al primăverii. După ce se topește zăpada, el începe să iasă de sub covorul de frunze uscate. El scoate de prima dată petalele albe care se aseamănă cu un clopoțel, Pe urmă începe să scoată tulpinița cea verde și fragedă.

Copiii sunt bucuroși de frumusețea ghiocelului, deaceea se duc prin păduri și culeg ghiociei, fiindcă ghiocelul este cea dintâi floare care iese după iarna urâcioasă și fără un pic de milă pentru cei săraci. Și fiindcă el iese cel dintâi după topirea zăpezii, se zice vestitorul primăverii”.

Stancu Nae

cl. II-a 18-III-1939

Astfel se desăvârșește ființa copilului. Nu este prilej pe care școala să nu-l poată folosi. O floare cultivată în gâștra dela fereastră, când grădina lipsește, un castan ce înflorește pe marginea străzii — și și pe care copiii în loc să-l rupă, să-l observe și să-l admire, o vietate care-și deschide aripile la prima rază de soare, ca o bucurie a vieții, să fie o bucurie și pentru copil.

Ce influență educativă vor fi având acele procedee, ce încep a fi folosite și în școlile primare, prin care copiii sunt îndemnați să vâneze insectele, să-le chinuiască, străpungându-le fără milă corpul, pentru un scop așa zis științific, de a le studia prin fixarea în insectar! Nu se cercetează natura în felul acesta, prin distrugerea vieții, ci prin cultivarea ei. Prin trezirea acelor sentimente de simpatie pentru tot ce reprezintă ființă, vietate, se va lega copilul de viața naturii și va căuta să o cunoască... În viața care se sbate ca să fie cruțată a micii vietăți, copilul în loc de a o ocroti se luptă să o distrugă¹⁾.

1) Sentimentul de ocrotire este înrădăcinat în sufletul copiilor, dacă educația nu vine să-l distrugă. La vârsta de un an și câteva luni, fetița mea se plimba printre flori în grădină, le prindea cu grije în mânușite să le miroase, aplecându-și căpșorelul de teama să nu le rupă. Acest sentiment se desprinde foarte clar la copiii noștri din lucrările lor pe care le înfățișem aci.

Astfel școala contribuie să deștepte alte sentimente, decât acelea pe care ar trebui să le cultive. Această indiferență față de creaturi, este primul început al cruzimii de mai târziu. Tot atât de greșit e și procedeul folosit în unele părți de a diseca animalele vii, pentru un așa zis învățământ științific. Aceste procedee nu se potrivesc cu școala primară, unde scopul nu este să facem știință, ci să cultivăm sufletele. Sentimentele copilului trebuiesc cu grijă dezvoltate. Ingrijind și cultivând plantele, crescând animalele, îndrăgind natura, se dă puțința copilului să se lege de viața din jurul lui. O plantă pe care copilului o vede cum crește, cum se dezvoltă, un peștișor în acvarium pe care au grije să-l hrănească și să-l îngrijească, — un strat de flori sau de legume în grădinița școlii, un colț de grădină, iată mijloace de a face legătură cu viața și a îmbogăți rezerva sa spirituală. Ele ajută mai mult decât toate colecțiile de animale adunate în felul arătat mai sus. Natura și viața se găsește pretutindeni în jurul nostru și chiar între pereții clasei poate să existe, dacă știm să o cercetăm.

Dar excursiile, ce prilej minunat de trăire în viață! Școala nu folosește acest mijloc pentru că este prea mult absorbită de învățarea după carte și de lecțiile prevăzute în program. Chiar atunci când se fac, nu li-se acordă toată atenția cuvenită. Sau sunt simple hoinăreli — sau sunt așa zise excursii de aplicare a unor cunoștințe primite în clasă, pentru a fi verificate la fața locului. Excursiile nu au acest scop. Ele sunt puncte de plecare, de orientare. O lecție este precedată de o excursie și apoi este reconstituită în clasă. Așa proceda Pestalozzi în admirabilele lui lecții de geografie, de științe naturale. Excursia trebuie să fie un auxiliar al școlii, fie că este vorba de a se orienta copiii în natură sau în orice alt centru de viață.

E de prisos să mai arătăm ce largă extindere am dat noi excursiilor în cunoașterea naturii și a vieții satului, a familiei. Nu era lecție pe care să nu o întemeiem pe o plimbare, o vizită la casele copiilor, o excursie la pădure, la râu, la luncă, în livadă, în parc, la biserică, la moară, la dispensar, etc. etc. Când o excursie nu se putea face, trebuia să renunțăm la lecția fixată — Astfel ajungeau copiii să fie mereu de veghe asupra ceea ce mai au de cercetat.

După aceasta reveniam în clasă, reconstituim impresiile, le sistematizăm și ne așezam pe lucru. Se făceau planuri, dacă era vorba de cunoașterea satului, ca așezare ulițe, instituții; se desena, — sau se descriau părțile vizitate, se clasifica materialul colecționat, se fixau observațiile, etc. Excursiile ofereau prilejul celei mai plăcute trăiri.

Lecțiunile nu urmau un plan impus de noi, ci acela pe care natura și viața înconjurătoare ni-l indica.

În cadrul unui centru de interes se fixează temele ce urmează a fi cercetate. Orânduirea lor, legăturile noi ce se mai ivesc, sunt însă urmărite din succesiunea observațiilor și a întâmplărilor. Astfel că o fixare definitivă, pe care să o putem urma în mod riguros, este greu de stabilit. De cele mai multe ori copiii singuri schimbă acest plan. Dacă ceva mai apare în cursul executării planului nostru, atunci suntem obligați să-l modificăm și să urmărim direcția impusă de împrejurări. O plimbare la pădure sau la râu, toamna ori primăvara, poate să aducă în discuție o serie de teme noi, neprevăzute. Pescuitul, uneltele de pescuit — peștii cari s'au scos din apă, prețul lor, modul de preparare, câteva bucăți de lectură sau poezii în legătură cu această temă, etc. Cine ar fi prevăzut aceasta la alcătuirea planului de lucru? Ne pierdem în digresiuni, numai păstrăm unitatea lecțiilor? Nu există lecții cari să fie mai importante și altele mai puțin importante, în cadrul unei unități de viață. Fiecare din punctul ei de vedere prezintă același interes — pentru că unitatea se alcătuește din acest mozaic de impresii, de observații, de cercetări cari toate împreună dau ideia totului. Principalul este ca ele să fie descoperite, pentru că fiecare în parte aduce o lumină nouă, completează viața pe care o urmărim să o desvăluim. Între diferitele teme cari alcătuiesc un centru de interes, nu există raport de subordonare, ci de coordonare. De aceea fiecare are importanța ei pentru întregirea totului.

Este de mirare cum programele școlare s'au înrădăcinat la niște lecțiuni tip, pe care le socotesc cele mai necesare. Anumite animale, anumite plante, anumite obiecte se oferă copiilor, ca și când viața ar spune: „asta este de cunoscut — asta poate să rămână necunoscut.“ Pentru copil nu există această deosebire; pentru el, pentru simțirea lui, pentru nevoile lui sufletești, toate prezintă aceeași valoare. De aceea ei nu ocolesc nimic. Nu numai plantele și animalele — așa zise mai „importante“ — lucrurile mai uzuale îi peocupă și formează obiect al cercetării lor, ci tot ceea ce pot descoperi îi atrage. Lăsându-i să cerceteze vegetația necultivată din luncă — le-au cercetat, și le-au descris cu bogăție de amănunte și cu precizie științifică, încât te uimesc prin spiritul lor de pătrundere. Iată bunăoară cum descrie o copilă de clasa II-a, cea neînsemnată buruiană care trece neobservată ochilor noștri, „iarba.“¹⁾

„Iarba este de mai multe feluri și crește foarte mult pe malul apei ca un covor verde și moale.

1) A se vedea — Vegetația satului.

Oamenii stau pe iarbă la umbra sălciilor și copiii se joacă. Are frunza lungă, ascuțită și tăioasă. Are florile mici și roșcate la vârf, sau are florile ca un spic. Iarba o pasc cu poftă vitele. Ce bine e să stai pe iarbă!”

Mai 1941

Stan Petra cl. II-a
Școala de Aplicație—Măgurele.

Sau despre „Coadă șoricelului” scrie o altă elevă :

„Coadă șoricelului are frunze mici și dese și seamănă cu pelinița. Se toacă și se amestecă cu mălai și se dă la pușorii de curcă. Din coada șoricelului se face ceai. Crește pe câmp iar vacile nu o mănâncă.”

Florea Tudora cl. II-a
Școala de Aplicație—Măgurele.
Mai 1941

Astfel numai ceea ce-i interesează pe copii are valoare, nu ceea ce căutăm noi să le impunem să observe. Pentru aceasta, școala făcută după program, distruge interesul și lipsește pe copil de bucuria unui învățământ în libertate, unde activitatea spontană, creatoare este totul. Cine nu știe cât sunt ei de fericiți, când descoperă în explorările lor cuiburi de păsări, ouă de păsărele, mici gănganii și câte alte nimicuri, pe care le cercetează cu nesațiu și nu se mai deslipesc de lângă ele ?

Nu este tot așa de importantă oare această viață necunoscută ochilor cșlor mari, după cum este și pentru savant cea mai infimă viață în care el poate descoperi nebănuite taine ale vieții ?

Insușirea de principal și secundar, trebuie să dispară din vocabularul școlii și în loc, să fie pus ceea ce se poate descoperi în viața inconjurătoare.

Astfel, fiecare unitate de viață este un prilej pentru copil să desvăle o lume întreagă de impresii. Impins de curiozitate el cercetează, descoperă. Nu se mulțumește cu ceea ce alții îi oferă, ci prin el caută să se documenteze.

PRIMA UNITATE DE VIAȚĂ

CLASA NOASTRĂ

O impresie aduce altă impresie, o descoperire alta, și astfel lanțul lor se întregește, se completează, formând un tot bine încheiat, o unitate. Acesta este secretul învățământului pe unități de viață.

CLASA NOASTRĂ. Tema a fost fixată atât pentru clasa I-a cât și pentru clasa II-a. Timpul de tratare a fost de vreo patru-cinci săptămâni.

Subiectele s'au ales din cadrul acestei unități de viață — „clasa noastră” — interesând tot ce se referă la ea. Aceleași teme au fost fixate pentru ambele clase — modul de tratare fiind diferit.

În ce privește planul de lucru — el a suferit modificări în cursul tratării — după cum ni se oferia prilejul de a introduce și alte subiecte ce se iveau. O întâmplare, un incident în clasă, ceva neprevăzut, poate să aducă o altă temă în discuție. Astfel s'a introdus pușculița între obiectele din clasă — dintr'o convorbire avută cu elevii asupra nevoii de a ajuta pe cei mai lipsiți. Ea a devenit obiectul cel mai important, a creat o funcție a economiei, o legătură între camarazi, a ajutorării aproapelui.

Reluarea aceluiași centru și în anul următor — în clasa doua — este necesară pentru dezvoltarea sufletească a copilului și pentru întărirea și fixarea impresiilor într'un mod mai durabil. Revenind asupra lor, copilul are ocazia să și-le verifice, să le completeze să stabilească noi legături, să le privească din alte puncte de vedere, să i se deschidă alte perspective. Aceeași temă, care a fost tratată în primul an, prezintă mari deosebiri în anul următor. Este mai adâncită, mai completă, mai personală.

În planul nostru de lucru se cuprinde :

- a) Ex. de observare și convorbiri — desen.
- b) Lecțiuni de șt. naturale și geografie.
- c) Lecțiuni de aritmetică.
- d) Lecturi, povestiri, poezii, dramatizări. compuneri libere, observări de limbă.
- e) Religie, rugăciuni, povestiri, morale.
- f) Jocuri, cântece, ex. în aer liber.

Iată și subiectele ce figurează de obicei în acest centru de interes :

Clasa : orientare în clasă, intuiția clasei, desen — clasa — planul ei — povestiri, lecturi, poezii referitoare la clasă.

Lucrurile din clasă: icoana, banca, catedra, masa, tabla, soba dulap — etc.

Obiectele școlarului: tăbliță, condeiu, burete, carte, călimară, caet, ghiozdan.

Vieța în clasă: Rugăciune la intrare în clasă —
 Rugăciune de mulțumire la ieșire.
 Salutul
 Camaradul de bancă.
 Prietenul meu de joc.
 Pușculița clasei.
 Ghivecele cu flori.

Din acest bogat material pe care-l cuprinde cercul restrâns al clasei, copilul caută împins de curiozitate să cerceteze totul, descoperind singur. El nu se mulțumește numai cu ceea ce i se arată și merge mai departe. Impresiile lui se completează pe măsură ce dorința de a afla este satisfăcută.

Intr'un centru de interes astfel alcătuit, lecțiunile se întregesc, între obiecte nu există separatism. În felul acesta, de fiecare subiect se leagă o varietate de impresii. În jurul unei teme se face o lecție de intuiție, de geografie, de povestire, compunere, desen, modelaj, decupaj, poezie, cântec, socoteli, probleme, joc, etc.

Iată de exemplu subiectul „clasa noastră”. Copiii au intuit-o, au măsurat-o, — au făcut planul clasei, au desenat scene din clasă — au făcut o compunere despre clasă, au numărat băncile din clasă — copiii, câte fetițe, câți băieți, ferestrele, ușile, etc. Apoi s'au alcătuit probleme în legătură cu clasa; prețul cărților, al creioanelor, lemnurilor care se ard zilnic în sobă. — etc.

S'au învățat diferite cântece referitoare la clasă.

Exerciții gimnastice, cum se intră și se iese din clasă. La urmă au făcut o lucrare colectivă care înfățișează clasa.

La fel banca: intuiție, povestire, desen, modelaj, decupaj, compunere, aritmetică, o poezie, mișcări în bancă.

Ca metodă de lucru, elevii sunt deprinși să-și comunice impresiile liber, să le exprime prin desen, să cerceteze ei singuri lucrurile din jurul lor, să le urmărească vieța. Astfel se deșteaptă în ei dorința de a ști ceea ce a fost înainte banca, soba, ghiveciul din fereastră, cartea. Copiii aflau din lecții uneori povestindu-li-se, alteori observând ei direct din vieță. Mulți aduc singuri informații despre ceea ce știu sau au observat la dulgher, la ei acasă, când s'a zidit casa, când s'au pus ferestrele, podeaua, etc. Adevărat furnicar de impresii și informații mișună în jurul fiecărui obiect. „Centrul de interes clasa” trăiește cu vieța ei proprie în fiecare lucru pe care-l cuprinde.

La clasa I, lecțiile se fac prin convorbiri libere, observări în clasă, povestiri atrăgătoare în legătură cu fiecare obiect. Se observă încăperea, așezarea ferestrelor, a ușii, din ce parte primește soarele dimineața — din ce parte către seară, pe nesimțite se fixează punctele cardinale,

Se trece apoi la obiectele din clasă. Observând, intuind, copiii se interesează de ceea ce cuprinde în sine fiecare lucru, de viața lui, de trecutul lui. Mai ales la cei de cl. II-a, aceste lecții au o mai mare dezvoltare. Li s'a vorbit de materialul din care sunt făcute obiectele, transformările pe care le suferă, insistându-se asupra vieții pe care o încheie fiecare lucru. Astfel au aflat despre banca lor că la început a fost un brad falnic, care ducea viață veselă și liberă într'o pădure pe crestele munților, dar că o furtună puternică a venit, l-a trântit la pământ și l-a desprins dintre tovarășii lui. De atunci au început zile triste pentru el. A fost despodobit de ramurile lui verzi și parfumate, dus la o fabrică, tăiat în scânduri, apoi purtat pe ape, ajuns în atelierul unui tâmplar între alte grămezi de scânduri, până când într'o zi tâmplarul a luat rindeaua, a început să le curețe, să le netezească frumos, să le măsoare și să croiască banca în care stau ei. Cu această ocazie, li s'a adus copiilor în clasă o scândură brută, o scândură netezită, o rindea și li s'a arătat cum se construiește o bancă¹⁾. Clasa întregă participă la această lucrare, observând, măsurând, intuind, cercetând cu interes diferite părți ale băncii. Deacum ea prinde viață, e bucurasă că poate să fie de folos copiilor, că le aude cântecele, râsul lor zglobiu și trăește împreună cu ei viața lor; iar pentru copii nu mai rămâne un lucru străin de ei, necunoscut, ci un tovarăș, o prietenă care are și ea o viață ca și ei.²⁾

Această legătură care se stabilește între copil și obiect, influențează foarte mult asupra dezvoltării sentimentelor lor, asupra formării lor sufletești. Vom observa din compunerile lor cum se resimte aceasta din modul cum înfățișează fiecare lucru pe care l-au cunoscut în acest mod.

La fel și pentru sobă. Copiii au observat-o, au cercetat-o cu interes și-au dat seama din ce este făcută, au arătat modul cum au văzut că se construiește o sobă în casele lor, au mers la un cuptor de ars cărămidă, și-au dat seama ei însăși cum se face, au frământat lutul și au ars în foc, apoi au amestecat varul cu nisipul, și au construit o mică sobă din lutul ars de ei.

1) La oraș o vizită la un atelier de tâmplărie, ar fi fost urmarea firească a acestei lecții.

2) Astfel de lecțiuni, în care lucrurile se însuflețesc, sunt foarte obișnuite la școala noastră de Adlicație. Elevele normaliste sunt stimulate să cerceteze cum se pot trata astfel de teme

În felul acesta fiecare obiect își are povestea lui. Despre condei, tăbliță și burete au mai aflat și alte lucruri, decât acelea pe care le pot observa prin propriile lor simțuri. Cunoscându-le povestea, le-au privit ca pe niște tovarăși prețioși. Pentru fiecare au fost ispitiți să descopere câte ceva. Ghiozdanul tovarășul nedespărțit de fiecare zi, își are și el o poveste. Iată ce a aflat un copilăș despre el:

PĂZITORUL CĂRȚILOR MELE¹⁾

„La începutul anului când am venit la școală mi-a făcut mămica o fraistă. Eu am luat-o de bucurie ce-mi era și am așezat cărțile în ea. Când am plecat la școală am luat-o cu mine și cu mare grijă am umblat cu ea. Ea e făcută din lână. Mămica a luat lână și a țesut-o.

Dimineața când viu la școală și cad prin zăpadă, ea îmi păzește cărțile. Eu o iubesc, fiindcă îmi dă ajutor să țin cărțile în ea“.

Marin Constantin

Clasa II-a

Școala de Aplicație—Măgurele-1938.

Iată cât atașament se stabilește între copil și lucrurile care îi aparțin.

Alte teme tot așa de interesante apar în discuție și constituie prilej de a însufleți diferitele obiecte care se găsesc în clasă. Iată bunăoară pușculița! Ea îi preocupă prin funcția pe care o îndeplinește.

PUȘCULIȚA

„Pușculița noastră este de pământ și seamănă cu un butoiăș. În pușculiță punem bani pentru păstrare, căci ne-a spus Domnișoara că facem o excursie cu trenul. Până acum eu am pus trei lei la pușculiță. Noi mai strângem bani și pentru colegii noștri săraci de care ne este milă și pe care vrem să-i ajutăm“.

Aurel Lisandru

Clasa II-a

Școala de Aplicație—Măgurele-1938.

Astfel nu rămâne obiect pe care să nu-l cerceteze și a cărei poveste să nu-i preocupe.

Lecțiile de observare și intuiție sunt puse în legătură cu lecțiile de compunere. Pe măsură ce elevii se obișnuiesc a scrie, ei își fixează impresiile în mici compuneri. O compunere nu trebuie înțeleasă numai

1) Titlu este dat de copil.

ca o stilizare perfectă a impresiilor. Primul gând pe care copilul îl poate așterne pe hârtie, prima formă de exprimare concisă a unei impresii care-l stăpânește, este pentru el o compunere. Dela această formă redusă, până la alta mai dezvoltată, copilul progresează repede. Totul este ca să-i dăm prilejul să-și fixeze aceste impresii, să le comunice verbal sau în scris. Compunerile și desenul sunt două mijloace puternice de o mare valoare educativă. Ele îi dezvoltă personalitatea și-l provoacă necontenit să găsească noi forme de exprimare.

În modul acesta am isbutit să le dăm o mare dezvoltare, încât a deșteptat o adevărată trebuință la copil. În acestea vedem începutul învățământul activ—creator.

Iată cum descriu clasa lor, elevii din primul an.

CLASA NOASTRĂ.

„Clasa noastră are multe poze frumoase. În clasa noastră este sobă, dulap și tablă. Pe o bucățică am făcut foaia de abecedar și pe alta este desenat din abecedarul de clasa I-a. Clasa noastră e luminată bine căci are ferestre mari.”

Zamfir Maria

clasa I-a

Școala de Aplicație—Măgurele-1941.

Alta :

CLASA NOASTRĂ.

„Eu iubesc clasa noastră. Clasa noastră este mare. Doamna noastră ne învață. Băncile sunt așezate în rând. Copiii stau în bănci. Noi învățăm să citim. Clasa noastră are două geamuri. În clasă este și un dulap. Când ieșim din clasă ne ducem în curtea școlii.”

Ion T. Vasilica

Clasa I-a-1937

Aceeași temă, la cei de clasa II-a.

CLASA NOASTRĂ.

„Clasa noastră este împodobită cu fel de fel de lucruri făcute de noi. Noi în clasa noastră avem o sobă, o catedră și două ferestre. Mai avem două table și o ușă. În clasa noastră suntem 20 de copii.

Pe peretele dela răsărit sunt: Bogățiile toamnei, Crăciunul și Iarna în sat. Pe cel dela miazăzi am așezat Primăvara. Pe peretele dela apus am pus Calendarul. În

clasă mai avem 11 bănci în care stăm noi. Pe peretele de la răsărit avem icoana. Pe ferestre avem patru ghivece cu flori și două cutii în care am semănat roșii și spanac; în cea de-a doua am pus fasole și mazăre.“

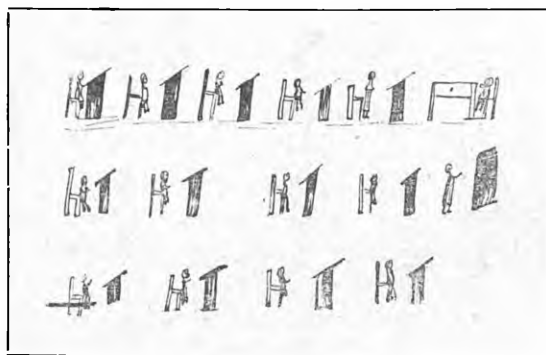
Anghel Constanța

Clasa II-a

Școala de Aplicație-Măgurele 1936

Se observă procesul de evoluție, precizie, bogăție de amănunte, oarecare ordine în redarea impresiilor.

Compunerile lor sunt însoțite de desene. Clasa nu este înfățișată, prin linii schematice, simbolice care nu spun nimic. Clasa are o

Clasa Noatsră

Gheorghe Elena

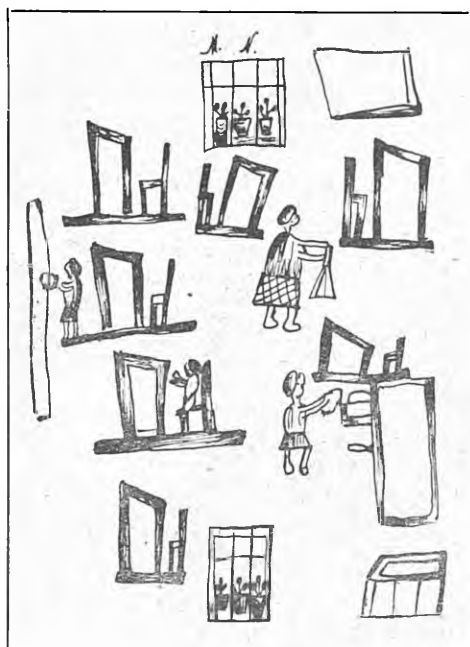
Clasa I 1941

vieată a ei, chiar în aceste desene prin care copiii o redau. Ei înfățișează cu grijă șirurile de bănci, în fiecare bancă un copil, apoi masa la care stă doamna lor, tabla la care scriu. Prin desen clasa este în-suflețită.

Desenul reprezintă observațiile lor despre clasă, Fără să știe dacă, fac lecție de geografie sau de intuiție, copiii se orientează asupra punctelor cardinale după dispoziția ferestrelor, observând lumina soarelui care pătrunde dimineața prin fereastra din față pentruca să-l urmărească în fiecare timp al zilei, orientându-se asupra așezării clasei. Singuri se întrec să măsoare lungimea pereților, să-și fixeze pe foi mari așezate pe dușumea planul clasei, întrecându-se care să găsească mai repede în plan locul ușilor, ferestrelor, a diferitelor obiecte, etc. În modul acesta întreaga clasă participă la efectuarea planului și copiii sunt fericiți că în acest plan făcut de ei, fiecare își poate însemna banca lui și locul unde stă.

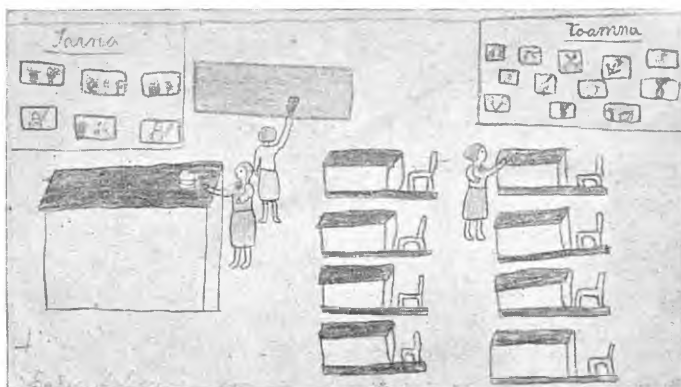
VIEȚA ÎN CLASĂ.

Copii redau în desen, în mod naiv și spontan, momente din viața clasei.

Curățenia în clasă
Gheorghe Viorica
Clasa I. 1937

Tot așa înfățișează clasa în lută cu fiecare bancă și obiect ce se cuprinde în ea. Sunt lucrări colective pe care copiii le execută cu cel mai viu interes.

În clasă
Anghel Constanța
Clasa II-a. 1936

Dela clasa lor se trece la clasa alăturată, la celelalte camere care se găsesc în acelaș local, apoi la curtea care le cuprinde pe toate, și astfel ajung să-și formeze o idee completă despre școala lor.

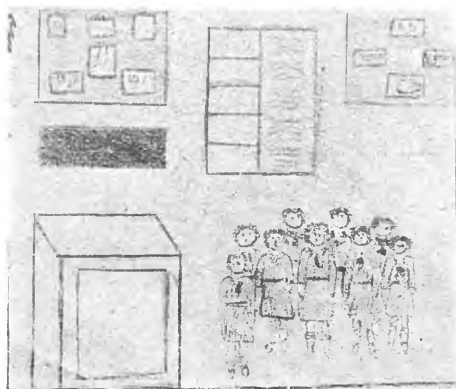
Alte teme sunt luate din viața care se desfășoară în clasă. Prin

Mie mi-a plăcut lecția de astăzi că a fost frumoasă.

Bălaș Artemiza

Clasa II, 1937

O șezătoare în clasă

Radu Rozalia

Clasa II-a 1938.

compuneri și desen copiii înfățișează fiecare obiect. Iată câteva din aceste lucrări :

BĂNCUȚA MEA.

„Băncuța mea are culoarea verde. Eu stau în băncuța mea. Mie îmi place de băncuță fiindcă îmi fac lecțiile pe ea. Când viu la școală mă apuc să șterg praful de pe ea. Eu iubesc băncuța.“

Anghel Gherghina

Clasa I-a, 1939.

BANCA MEA.

„Banca mea este vopsită cu verde și cu alb. Eu iubesc banca mea fiindcă stau în ea. Eu îmi îngrijesc foarte mult banca în care stau. Banca mea are și un scaun pe care stau eu și cu colega mea. Noi stăm în bănci câte doi. Banca mea este mică dar este frumoasă, fiindcă în toate sâmbetele o spălăm cu apă fiartă și cu săpun. Mie îmi place banca mea pentrucă stau în ea și învăț multe lucruri frumoase. Eu pun ghiozdanul cu cărțile în ea. Nu o cioplesc niciodată. Eu o îngrijesc cât pot de mult.“

Bălaș Artenuza

Clasa II-a

Școala de Aplicație-Măgurele, 1937

Eu stau în băncuța mea

Popescu Aurel

Clasa I-a 1936.

Cu aceiași duioșie privesc și celelalte obiecte care le aparțin. Prima lor carte de citire „abecedarul” este redat în câteva scurte ziceri așa cum a putut să le aștearnă copilul cu literele culese de el din ziare și cu o mică poză sus — o lipitură din hârtie colorată care este însăși cartea lui dragă — abecedarul.

Dela abecedar trecem la cartea de citire de cls.II-a. Aci, copilul deprins să-și exprime gândurile lui, va fi mai personal. Sunt adevărate compuneri aceste încercări de exprimare a gândurilor lor.

Reproducem câteva din ele :

CARTEA MEA DE CITIRE.

„Eu când am luat cartea întâiu am răsfoit-o foaie cu foaie. M'am oprit la fiecare pagină și m'am uitat. Am văzut că, cartea de clasa II-a este mai frumoasă ca abecedarul de cls. I-a. Când eram în clasa I-a așteptam cu nerăbdare ca să vie mai repede ziua să-mi cumpăr cărțile de clasa II-a.

Eu când mi-am luat cartea am îmbrăcat-o cu coală albastră, i-am pus eticheta și m'am iscălit pe ea.“

Stancu I. Ion

Clasa II-a

Școala de Aplicație-Măgurele, 1936.

CUM AM FĂCUT CUNOȘTINȚA CU CARTEA DE CITIRE

„Eu nu cumpărasem cărți dela început și mă uitam la copiii care își cumpăraseră cărți și le răsfoiau foaie cu foaie. Când m'am dus acasă am cerut mamei mele bani, pentruca să-mi iau cărți. Mama a fost bună și mi-a dat bani. Când am venit la școală am cumpărat un teanc de cărți și mă uitam la toate, numai la una nu mă uitusem și am luat-o, am cetit pe copertă și scria „Carte de cetire pentru clasa II-a“. Și m'am uitat la prima pagină și era o rugăciune care spunea despre Dumnezeu. Și seara când m'am dus acasă, am cetit-o pe toată și cea mai frumoasă era cartea de cetire. Și după ce am luat-o m'am gândit să o îmbrac cu coală albastră și să o păstrez curată.“

Tănase Elena

Clasa II-a primară

Școala de Aplicație-Măgurele, 1936.

Un băețăș scrie :

CUM AM FĂCUT CUNOȘTINȚĂ CU CARTEA MEA DE CITIRE

„Eu am venit mai târziu la școală. Toți copiii aveau cărți și le răsfoiau cu drag. Mă uitam la dulapul dela Cooperativă, care era plin de cărți. La 12 când ne-a dat drumul m'am dus repede acasă și i-am cerut bani lui tata. Tata mi-a zis să mănânc, dar eu am fugit repede la școală să-mi cumpăr și eu cărți.“

Anghel Călin

Clasa II-a

Școala de Aplicație-Măgurele, 1936

Se vede nota de sinceritate și lipsa de orice convenționalism care le caracterizează.

Aceleași sentimente și despre camarazii lor :

PRIETENUL MEU

„Prietenul meu e un băiat foarte bun. El e cam mic de statură. Este voinic. E silitor la carte și poartă cărțile curate. Se poartă cu toți copiii bine și este curat. Când se necăjește se roșește și strânge din dinți, când îl bate cineva. El are ochii căprii și o privire bună El are părul negru. Nu este rușinos, dar este și îndrăzneț. Este și gălăgios și vorbăreț din gură. Eu cu el ne duceam la noi la căpșune. Pe drum eu am găsit 200 lei și am făcut parte, apoi ne-am dus la bragă și până seara am cheltuit toți banii.

Toader Andrei

Clasa II-a

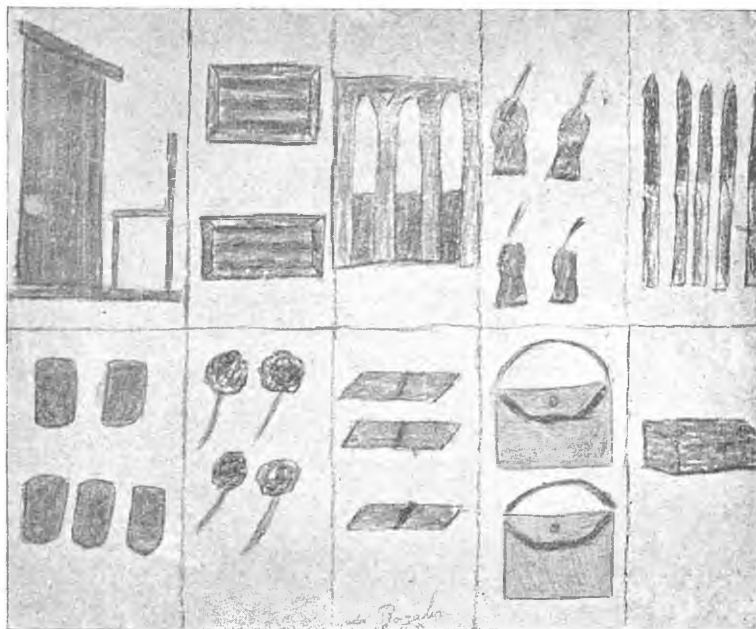
Școala de Aplicație-Măgurele, 1936

Astfel fiecare obiect sau ființă din clasă, capătă o viață proprie printr'o mică compunere, un desen, decupaj sau modelaj, o poveste care li-se spune, dacă n'o descoperă ei singuri, o bucată de citire o poezie un cântec. Se caută întotdeauna tot ce se poate găsi în literatura noastră școlărească, ca ele să se lege cât mai mult într'o varietate de impresii.

Clopoșelul este legat de un cântec, de o poezie. Abecedarul, cartea de citire, tăblița își au poveștile lor, poezii de care se leagă, cântecele lor. Din acestea ele se desprind mai clare, mai evocatoare, mai pline de înțeles. Umplu sufletul mai mult, întăresc impresiile, le consolidează. Este o trebuință sufletească de a le trata astfel.

Tot așa și cu lecțiile de aritmetică, Ele nu se pot izola de obiecte, de numărătoarea lor. Copilul desenează sau decupează din hârtie o bancă, două tăblițe, trei condee, atâtea șiruri de bănci sunt în clasă, atâtea ghivece de flori etc. Aceste numere nu se pot trata izolat. Lecțiile de aritmetică se integrează totului ca o necesitate a minții de a le număra, de a le grupa, de a le socoti.

Apoi se trece la exerciții și probleme cu date reale din clasă.
Dăm câteva din aceste probleme pe care copiii le rezolvă cu deosebit

Aritmetică în imagini.

interes, fiindcă sunt adevărate probleme care îi interesează prin ceace urmăresc ei să afle :

PROBLEMĂ.

Noi avem în clasă 3 rânduri de bănci și în fiecare rând sunt câte 6 bănci.

3 rânduri bănci 6 bănci ?

LUCRARE

$$6 \times 3 = 18$$

R. = 18 bănci

Stoicescu Nicoleta
Clasa I-a
Școala de Aplicație—Măgurele.

Alta :

PROBLEMĂ.

În clasa II-a dela Școala de Aplicație, se ard în fiecare zi 13 Kilograme de lemne. Câte Kilograme se ard într'o săptămână?

$$13 \times 6 = 78 \text{ Kilograme.}$$

$$R. = 78 \text{ Kilograme.}$$

Andrei Z. Olga

Clasa II-a

Școala de Aplicație — Măgurele.

Nu mai este nevoie să arătăm că religia întregeste învățământul acesta unitar. Rugăciunile de mulțumire lui Dumnezeu la intrarea și ieșirea din clasă, alte cântece religioase cu care copiii se deprind cu viața în clasă, fixează atitudinea lor față de Dumnezeu și-le strecoară pe nesimțite în suflete sentimente religioase.

Astfel se realizează acea unitate perfectă, acea integrare totală în viața clasei, prin care copilul este provocat în orice clipă să pornească la noui investigații.

Tot materialul, rezultat al cercetărilor lui, este ordonat, sistematizat, selecționat în lucrările colective care sunt în același timp un mijloc de verificare a străduinții fiecăruia. Prin lucrările colective se fixează, se întregesc impresiile lor, se conturează, se dă unitate totului.

Sunt lucrări de aplicare a celor cercetate de ei. Astfel clasa este înfățișată într'o planșe cu tot ce cuprinde: desene, compuneri, poeziile învățate ori poveștile, socotelile sau problemele alcătuite în legătură cu ea sau obiectele decupate, aranjate, grupate, modelate, în felul arătat. Toate acestea pentru copil reprezintă rezultatul eforturilor lui, este un scop atins și o mare bucurie pentru el. O unitate de viață câștigă cu această completare finală, în sintetizarea materialului prin lucrarea colectivă la care sunt angajați toți. În această lucrare se oglindește măsura efortului fiecăruia.

Noi am dat o mare importanță acestor lucrări colective care înghegă activitatea unui centru de interes. Fără ele activitatea desfășurată s'ar fi părut neterminată.

Cred că nu mai este necesar să mai insist asupra metodei. Ea se impune dela sine. Când elevul este lăsat să descopere, să cerceteze în jurul lui, să adune materialul, învățătorul nu are mult de lucrat. El îl ajută, îl stimulează, îl îndeamnă să vadă, îl provoacă, dar nu mai

este silit să-i dea, să-i fixeze, să-i dozeze lecțiile, să-i ceară să reproducă.

Activitatea personală a copilului este pe primul plan. Învățătorul se șterge în aparență, dar el rămâne de veghe alături cu tot ce poate să-i stimuleze această activitate. Lecțiunile iau forma unor discuții, de multe ori a unor impresii comunicate și schimbate dela elev la profesor, a unor provocări pentru alte cercetări, la revizuirea impresiilor, la completări, rareori direct, de cele mai multe ori indirect prin copil. Aceasta este metoda.

A DOUA UNITATE DE VIAȚĂ

CASA PĂRINTEASCĂ

A doua unitate de viață studiată, a fost „*Casa părintească*“ În acest centru de interes am înglobat tot ce se cuprinde în gospodăria lor: Casa cu părinții, cu frații și surorile, cu animalele din casă, cu ocupația părinților — după anotimpuri, — cu sărbătorile și obiceiurile. Apoi, lucrurile din casă așa cum se găsesc în fiecare gospodărie, cu uneltele de lucru, cu animalele care ajută omului la muncă. Însfârșit curtea și grădina cu tot ce se află în ele, cercetate deasemenea în legătură cu anotimpurile, mai ales toamna care are un aspect foarte viu în gospodăria de țară, și primăvara cu aceeași frământare de viață.

Nu putem separa această unitate, „*casa părintească*“, de munca părinților în gospodărie, de viața plantelor, de grădina de zarzavat toamna, de pomi și flori primăvara, de animale și toate viețuitoarele care o însuflețesc. Este o legătură atât de strânsă, încât în planul nostru de lucru temele le fixăm în raport cu anotimpurile. Astfel casa părintească se încadrează ca și satul în această ambianță a naturii, și împreună se cercetează aproape paralel.

Prezentăm un astfel de plan de lucru ce am fixat pentru epoca de primăvară.

CENTRU DE INTERES

PRIMĂVARA ÎN SAT.

Următoarele subiecte vor trebui tratate dela 1-III-1940 până la 31. V. 1940.
Clasele I și II-a.

I. Casa părintească primăvara.

I. Familia.

Munca în familie primăvara

- a) Ce lucrează tata.
- b) Ce lucrează mama.
- c) Ce ajutor dau copiii.

II. Curtea casei părintești.

- a) Tata pregătește uneltele și vitele de muncă.
- b) Animalele de muncă: boul și calul;
- c) Animale care ne dau hrană: vaca, porcul, oaia;
- d) Animalele care păzesc curtea: câinele
- e) Uneltele tatălui: plugul, grapa, sapa, lopata, grebla.

III. Grădina de pomi:

- a) Curățatul și spoitul pomilor;
- b) prunul, mărul, caisul, cireșul.

IV. Grădina de zarzavat:

Lucrări: aratul, grăpatul, semănatul, plivitul.

Plante ce se vor cultiva: ceapa, usturoiul, roșiile, salata, varza, spanacul.

V. Grădina de flori:

Florile care înfloresc primăvara: Laleaua, zambila, liliacul, trandafirul și crinul.

VI. Curtea păsărilor:

Cloșca cu puișorii, rața, curca, găscă.

Lecturi, recitări, ghicitori, scenete, cântece cu subiecte de primăvară

Sărbători de primăvară: Sf. Toader, 9 Martie, Buna-Vestire, Floriile, Paștele, Sf. Gheorghe.

II. Vieța în satul nostru primăvara.

I. Satul nostru primăvara.

- a) Câmpul; lucrări de primăvară; uneltele; animalele de muncă.
- b) Ocupațiile oamenilor din sat primăvara; prețul mâinei de lucru.

Hrana vitelor.

Insămânțările.

Ex. și probleme în legătură cu munca de primăvară.

Compuneri:

La arat!

Plugarul,

Boulenii noștri.

Vieța în sat primăvara.

II. Pădurea a inverzit:

Ghiociei, toporașii, viorelele.

Drumul la moară, la pădure.

Se întorc păsărelele, rândunelele, barza.

III. Obiceiuri din sat în lunile:

Martie, Aprilie, Mai în legătură cu sărbătorile de primăvară.

IV. Lunca.

Ape care udă lunca noastră:

Ciorogârla, Sabarul; lacuri, bălți. Vieța în luncă.

Plantele ce cresc în preajma apelor:

Salcia, răchita, plopul.

Zarzavaturi care cresc în luncă.

Ce vindem primăvara la oraș.

Copiii au cercetat viața casei lor tot cu același interes cu care au urmărit și viața clasei. S'a lucrat și aci cu aceleași clase, I-a și a II-a. Faptul că aceiași temă se urmărește doi ani consecutivi, poate chiar și trei, cum este „*satul*“ nu aduce o stânjenire în cercetarea unei unități de viață, ci dimpotrivă, impresiile sunt mai bogate, intuițiile mai clare, mai precise, puterea de a le reda mai completă. Aceleași teme sunt înfățișate din puncte noi de vedere, mai îmbogățite, mai concise.

Prezentăm câteva din aceste teme tratate de clase diferite. Se vede cât câștigă copilul în precizie, cum se conturează impresiile lui, cum se șterge nota subiectivă. Desenele lor deasemenea se eliberează de ceea ce este accesoriu și subiectiv.

Iată cum înfățișează „pisica“ aceiaș elevă, dela un an la altul.

PISICA.

„Pisica trăește în casa omului. Pe pisica mea o chiamă Mionica Ea e neagră cu pete albe pe burtă. Când îi arăt ceva de mâncare ea miaune: „miau! miau! miau!“. Când o necăjesc râcăie pe pătură. Ea mă sgârie de-mi dă sângele. Aș bătea-o dar mi-e milă de ea. Pisica ne stârpește de șoareci. Când aude chițăind șoarecele, stă nemișcată gata să-l prindă. Toată ziua stă lângă sobă și toarce ca o bătrână sfr—sfr—sfr.

O poezie spune:

*Pisicuța stă la soare
Si se spală pe picioare
Dă din cap, din ochii clipește
Și mustața-și netezește.*

Anghel Gherghina
clasa II-a.

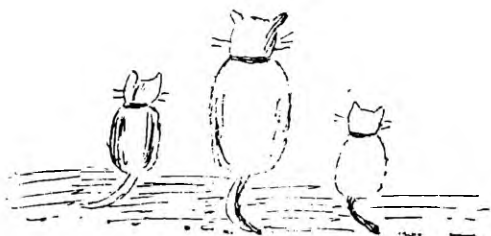
In anul următor:

PISICUȚA MEA.

„Pe lângă casa omului trăiesc animale domestice. Printre aceste animale domestice este și pisica. Pisicuța mea are un corp lung. Ea are o blană frumoasă. Ea este foarte simțitoare. Cum aude ceva se repede acolo. Dacă simte un șoarece, merge și se uită în toate părțile ca să-l prindă. Pisica șade pe lângă sobă. Noaptea pisica vede tot așa de bine ca ziua. Ea are ochii verzi. Pisicuța ca să se apere de dușmani are ghiare ca să sgârie. Ghiarele ei ca să nu se to-

cească le bagă într'o perinuță de carne. Pisica trebuie hrănită bine. Ea mănâncă pâine, mămăligă, dar mai mult îi place laptele și carnea.

Pisica este folositoare, fiindcă stârpește șoarecii. Șoarecii sunt foarte stricători, fiindcă rod hainele. Noi ne jucăm cu pisica. Pisica când doarme toarce. Noi iubim pisica noastră de pe lângă casă".

Anghel Gherghina
clasa III-a 20-I-1941.

Câtă deosebire între acest fel de a se lucra și acela al obișnuitei repetări a materiei! Într'un centru de interes care se reia, copilul găsește întotdeauna altceva nou. El își verifică vechile impresii și le controlează, le retrăește sub altă formă. Este un sentiment de înviore care-l stăpânește. Pe măsură ce copilul se dezvoltă, unitatea de viață devine mai încheată, mai adâncită, în mintea lui alte orizonturi se deschid. Deaceia a introduce pe copil în viața mediului înconjurător nu înseamnă a reuși să-și însușiască în mod fugitiv câte ceva din acest mediu, ci a-l împlânta în el, a-l face să se intereseze el singur, să caute să cunoască cât mai mult, să se documenteze și să-l pătrundă.

Programa analitică în vigoare prezintă acest mare neajuns; ea trece prea repede dela o unitate de viață la alta, astfel că împiedică pe copil să cerceteze mai temeinic; impresiile rămân vagi, se șterg ușor și nu isbutesc să se lege, să se organizeze, să formeze un tot. Deasemenea faptul că unele cunoștințe sunt date în mod superficial, chiar după fotografii și lecturi¹⁾, este o dovadă că punctul de greutate tot pe cunoștințe se lasă.

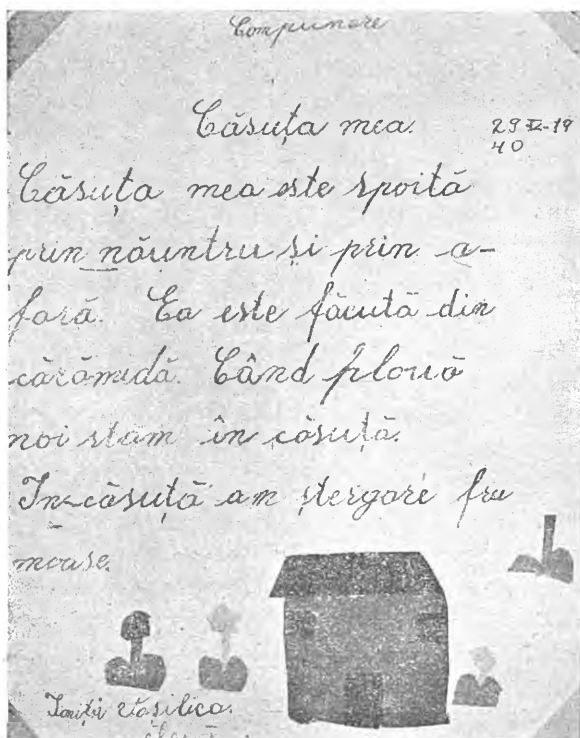
În ceace privește metoda întrebuițată, am procedat ca și la celălalt centru de interes, aci fiind mai mult ajutați de copii în cercetarea lor personală, având posibilități și mai multe după primele două luni de școală pentru cei începători, să facem ca trăirea în acest mediu — viața casei părintești — să fie mai completă, iar pentru cei de clasa doua, ceace pot ei să redea ca impresii personale desprinse din viața lor de familie, impresii comunicate cu ușurință și exprimate mai clar în compunerile și în desemele lor. Materialul adunat din lectu-

1) Programă analitică a învățământului primar 1938. pag. 75.

rile lor particulare sau adus din contribuția clasei, probleme cu un pronunțat caracter local, din gospodărie, variație de teme în legătură cu acel mediu bogat în aspecte ocazionale, iată cece a dat o mare înviorare acestui centru și un prilej de a ne convinge că există o bogăție de elemente cari pot fi speculate la maximum în cadrul restrâns al „casei părintești”, iar programa acestor două clase, ar putea să cuprindă numai materia referitoare la cele două unități de viață — „clasa și casa părintească” — fără nici o pierdere pentru îmbogățirea și formarea sufletească a copilului.

Dăm câteva din documentele cele mai convingătoare — lucrările copiilor noștri—în legătură cu aceste unități de viață. Înfățișăm lucrările celor începători, cari abia își pot fixa gândirea lor și a celor din clasa următoare, a doua, asupra aceluiași teme. Ele dovedesc în mod evident avantajul care-l prezintă pentru trăirea în realitate reluarea aceluiași teme, căci se naște în copii o preocupare vie de a fi neconțenit activi, creatori, descoperitori în centrul unei unități de viață, pe care și-au propus să o cerceteze.

Incepem cu prima temă „Casa noastră”. Iată cum înfățișează o fetiță de clasa I-a, casa ei părintească.

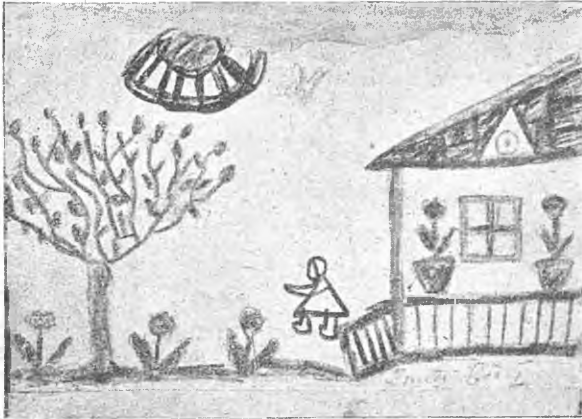
CĂSUȚA MEA.

„Căsuța mea este spoită prin năuntru și pe din afară. Ea este făcută din cărămidă. Când plouă noi stăm în căsuță.

În căsuță am ștergere frumoase.”

Ioniță Vasilica
Clasa I-a — 22-II-1940

Aceeași elevă, descrie după un an casa ei în modul următor :

Casa mea primăvara
Ioniță Constanța
Clasa I, 1941

CASA NOASTRA

Compunere.

„Noi avem două camere și o sală. Casa noastră e făcută din cărămidă. În casă noi avem două dulapuri, o masă, două scaune, un pat și o sobă și mai avem candelă și iconă. Eu în sală am o masă, două scaune și un dulap, pe care ținem călimara și o cutie de fier. La mine acasă mai am două grajduri: în unul ținem vacile și în unul caii. Noi mai avem două magazii; într'una urzește mama și în cealaltă dorm rațele și găștele.

Eu iubesc casa părintească pentru că acolo trăesc părinții și acolo m'am născut eu. În casă am ștergere pe perete. În bucătărie este răsboiul la care țese mămica. De jur împrejurul casei este un gard de lemn. În fața casei este grădinița cu flori. În spate e grădina de pomi și zarzavat. În spatele magaziei este oborul oilor și al meilor. Casa mea este acoperită cu tablă”.

Ioniță Vasilica
Clasa II-a — 12-II-1941.

Casa părintească, infățișată în desenele copiilor 1)

Casa mea
Lisandru Aurel
Clasa IV

În toate se observă aceeași notă personală, pe care copilul o pune în desenul lui — preocuparea de concret — de amănunt și tendința de a evolua.

A doua temă din acest centru de interes a fost „Mama“. Lucrările se remarcă prin nota de duiosie, de iubire față de mama lor, care se desprinde mai ales din neconținută grijă pe care aceasta le-o poartă.

Iată ce scrie o fetiță de clasa I-a despre mama ei :

MAMA MEA.

„Mama mea e foarte bună. Mama muncește la vase. Eu o iubesc pe mama mea, pentru că mă îngrijește bine. Și ea mă iubește pe mine. Seara când vine dela vase, mă mângâie frumos pe frunte și apoi mă culcă. Eu ajut pe mama la unele lucruri. Câteodată este supărată. Când o văd supărată mă duc s'oi mângâiu. Ea se mai înveselește.“

Bădișor Ana
clasa I-a 12 Martie-1941.

1) A se vedea planșa.

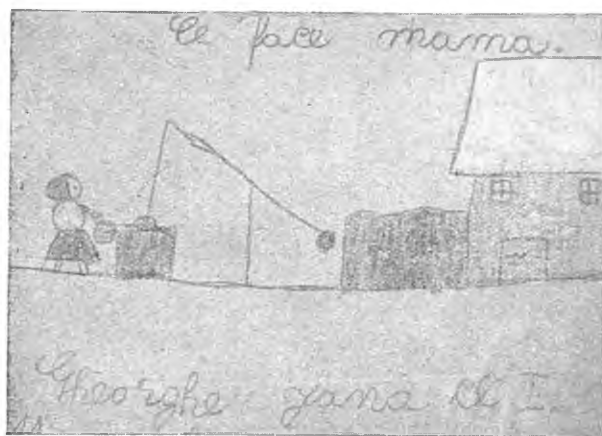
La fel o arată și o altă fetiță din clasa doua, dând mai multe amănunte.

CUM E MAMA.

„Mama mea este mărunță. Ea este slabă. Ea se poartă în albastru. Ochiul ei sunt negri. Mama mea este bună, că mă îngrijește. Când am fost bolnavă mama a îngrijit de mine. Ea face toată treaba. Mama se scoală de dimineață. Ea de când se scoală coase tot ce găsește. Ea face mâncare. Eu când viu la douăsprezece tot cosând o găesc. Eu o mai ajut. Mama mea mă iubește. Ea iubește pe toți copiii. Mama mea pune masa. Noi mâncăm cu poftă. După ce am mâncat ea ne așterne să ne culcăm. Mama strânge masa. Mama mea nu se supără, face tot ce o rog. Dimineața mulge vaca și scoală pe tata ca să dea laptele la lăptar. Eu când o aud, mă scol și-mi iau rochia și es afară“.

Tănase Elena
clasa II-a 1936

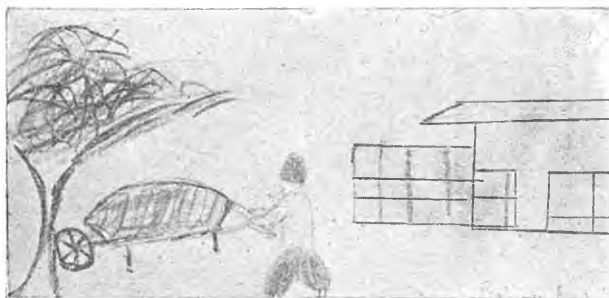
Este de prisos să mai adăogăm că aceste compuneri sunt însoțite de desene, prin care mama lor este înfățișată muncind.

Ce face mama
Gheorghe Ioana
Clasa I. 1941

Pentru tata, care poartă de grija familiei, aceeași dragoste.

TĂTICUL MEU,

Tăticul meu este plugar. Tăticul meu iarna aduce lemne dela pădure. Tata ne îmbracă și îmi dă bani ca să iau cărți dela școală. Tăticul meu mă îngrijește bine. Dimineața tot tăticul taie lemne și le aduce acasă. Tăticul meu seamănă roșii în câmp și le vinde cu preț bun. Eu iubesc pe tăticul meu“.

Zamfir Maria
clasa I-a. — Martie-1941

Ce face tata
Gheorghe Jana
Clasa I. 1941

Cum ajutam pe parintii nostri.

Preda Maria

Clasa II. 1940.

Pentru frați și surori aceleași sentimente, aceeaș notă de afectivitate.

FRAȚII MEI

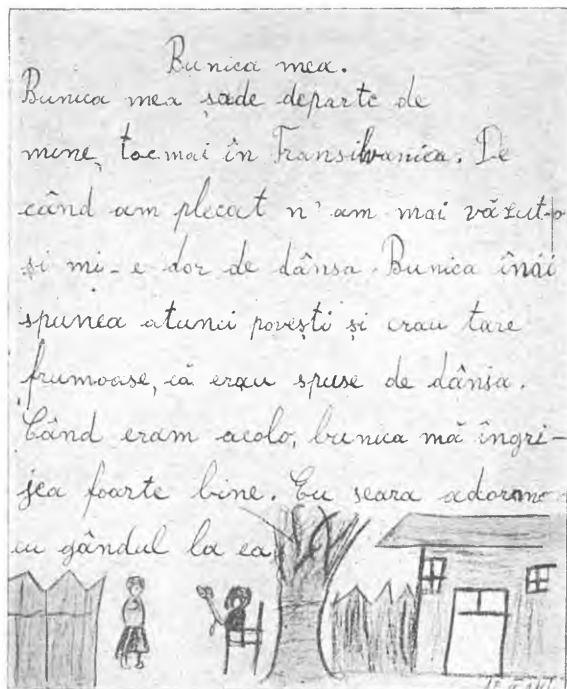
„Eu am doi frați: Titi și Ionică. Câteodată eu mă bat cu Titi, după ce mă cert cu el pentru culori. El este mai bun ca mine. Titi mă învață câteodată, dar mă și bate. Noi ne certăm, dar pe urmă ne împăcăm și plecăm la joc. Eu iubesc pe Titi“.

Manole Gheorghe

clasa I-a -- 26-11-941

În sfârșit bunica a cărei imagine o poartă în suflet copilașul care s'a rupt de lângă ea :

BUNICA MEA.

Bădișor Ana

Clasa I. 12-II-1941

„Bunica mea șade departe de mine, tocmai în Transilvania. De când au plecat n'am mai văzut-o și mi-e dor de dânsa.

Bunica îmi spunea atunci poveștil și era tare frumos când bunica povestea.

Bunica mea când eram acolo mă îngrijea bine. Eu seara adorm cu gândul la ea”.

Bădișor Ana

clasa I-a — 1941

În felul acesta, copiii sunr deprinși să adâncească sentimentele lor de dragoste pentru părinții, frații și surorile lor, să le prețuiască munca și ostenelele. Este un mijloc de a-i face să trăiască în această viață de familie și să se lege de ea, pe lângă obișnuința care li se dă să-și exprime gândurile în mod sincer, neforțat.

Din casa părintească, ei se leagă și de lucrurile lor. Patul, masa, dulapul sunt obiecte pe care ei le îndrăgesc cu adevărat.

PATUL MEU.

„Patul meu este făcut din lemn. Patul meu are patru picioare. Pe pat punem cearșaf. Eu dorm seara în el. Mama dimineața scutură patul. Eu scutur pătura cu mama în fiecare zi. Mie îmi place să țin patul curat“.

Stoica Florica
Clasa I. 1941.

MASA LA CARE SCRUI.

„Eu am o masă. Când vii de la școală întâiu mănânc. După ce am mâncat trec și citesc. Pe urmă mă joc. Măsuța mea este făcută din stejar, După ce am mâncat mama mea strânge farfuriile și le pune în dulap. Dimineața când mă scol beau laptele pe masă.

Masa mea este micuță.

Odată m'am suit pe masă și era să se rupă. Într'o zi tătucu a pus pe masă niște fiare. Eu am început să plâng că se rupe masa. Eu iubesc masa la care scriu și învăț!“

Ion T. Vasilica
clasa II-a 1938.

Apoi se căsnesc să-și alcătuiască și planul casei lor — după ce i-au cercetat vieța care se desfășoară între cei patru pereți. Aceiaș preocupare de a reda totul în mod natural, fără nimic convențional.

Planul casei noastre
Stancu Maria
Clasa I.

Copilul a însemnat cu grijă tot ce se cuprinde în încăperea casei lui. A măsurat pereții, a orânduit ferestrele, ușile, lucrurile, n'a uitat nici ștergarele, care o împodobesc și nici plodurile de copii care o înveselesc. Planul este însuflețit, iar micul artist a redat vieța unei încăperi în câteva linii stângace.

Să trecem la curte. O vom găsi tot atât de însuflețită, cu păsări, cu animale, pomi, și flori cari toate impresionează pe copil. Nimic din toate acestea nu-i scapă, nu-l lasă indiferent. El participă la viața unei flori care înflorește pentru el, a unui arbore sub a cărui umbră și parfum se simte fericit, a unui animal drag, care sburdă pentru el... se bucură de el. Prin compunerile și desenele lui, el le face să trăiască și pentru alții.

Curtea casei noastre
Ioniță Elena
Clasa I. 1940.

În fiecare desen curtea are altă înfățișare. Copilul știe să găsiască nota particulară cu care să-l individualizeze. El a prins din cece

l-a interesat câte ceva nou și a redat așa cum le-a descoperit, cu ochiul lui plin de pătrundere.

Curtea casei părintești
Anghel Gherghina
Clasa II-a 1939.

La fel înfățișează și animalele și arborii și florile. Nu rămâne animal, pasăre, floare sau copac din curtea lui pe care să nu ne-o facă cunoscută prin compuneri și desen.

Alte animale sunt arătate în acelaș fel.

MIELUL MEU.

„Mielul meu este mare. Primăvara oaia face mielușel. Mie îmi place oaia și mielul că sunt drăgălașe. Mielul meu este frumos. Eu îl iubesc că are clopoșel și îl aud sunând în depărtare. Mi-e drag că are lână creță și moale. El aleargă vesel pe câmpie“.

Ioniță Constanța
clasa I – 9 Aprilie 1941

Iată și această lucrare „Calul meu“. Ce notă de delicatețe se desprinde din ea. Dar desemnul, parcă nici nu ar fi făcut de un copilăș atât de mic! Fetița a știut să-l privească bine, să-l apropie de sufletul ei ca pe un tovarăș drag.

Calul meu.

Calul meu este mare și
 frumos. El are picioare
 lungi și puternice. El
 are corpul acoperit cu
 păr roșcat. El este blând.
 Când mă apropii de el,
 întinde botul la mine.
 Cu calul aducem toate
 greutățile. El aduce lemne
 din pădure și fânul

de pe câmp. Tot calul
 trage plugul primăvara.
 Eu îl iubesc mult.
 Tata îl îngrijește bine.
 Ți dă apă și mâncare
 la timp. Nicăieri nu-l bate
 de el când cineva îl bate!

12 Iunie 1941 Gheorghe Alinaș d. I.

Aceiași notă de duioșie o găsim și în compunerea următoare :

CALUL MEU.

„Calul trage la căruță. Tata ară pământul cu el. Se duce la târg și face toată treaba. Calul nostru este bun și voinic. El este blând și nu dă cu picioarele. Și noi am avut doi cai din care am vândut unul. Imi pare rău de el, dar parcă mai rău imi pare de mânzul care a murit. Și ce frumos era !“

Manole Gheorghe

Clasa I-a 1941

Iată și câinele, prietenul nedespărțit al copiilor.

CÂINELE MEU.

„Câinele meu este frumos. Eu îl iubesc foarte mult, fiindcă este blând. Când viu dela școală el îmi sare în spate. Pe câinele meu îl chiamă Florea. El este mare. Când viu dela școală, iau pâine și-i dau să mănânce. El păzește curtea. Câinele meu este gras. El niciodată nu pleacă de acasă. Când părinții mei nu sunt acasă el șade numai la poartă să vadă cine intră în curte. Când vine cineva la noi, Florea latră și noi știm că vine cineva. Eu îl iubesc foarte mult pe Florea. Florea este bătrân. Mie îmi pare rău că este bătrân.“

Tănase Elena

clasa II-a — 1936

Majoritatea acestor teme pe care le prezentăm în acest capitol, făcute de micii elevi ai clasei I-a din anul 1941, s'au lucrat sub conducerea D-rei Aurelia Ionescu, învățătoarea clasei. Ele dovedesc ce se poate obține dela copii noștri când devotamentul nu lipsește.

Și o pasăre — cloșca.

CLOȘCA NOASTRĂ.

„Cloșca noastră are pui frumoși. Ea este roșie. Eu le dau puilor să mănânce mălai cu apă. Mama le dă mei. Mama mea a pus încă o cloșcă să scoată pui. Cloșca mea își cheamă seara puii. Ea îngrijește de ei. Li acoperă bine cu aripele.

Constantin Florica
clasa I — 31-III-941

Un puternic sentiment de dragoste față de animale, se desprinde din fiecare din aceste lucrări.

Dela animalele care însuflețesc casa părintească, trecem la grădină; s'o observăm primăvara când vieața abundă.

GRĂDINA DE POMI.

„Grădina de pomi e mare și frumoasă. Pomii sunt puși în rânduri și între ele distanță. În grădină sunt: pruni, caiși, corcoduși, nuci, meri, peri, gutui și alții. Printre pomi este pusă fasole și iarbă verde. Mie îmi place grădina, fiindcă este mare și frumoasă.

Caișii aveau caise crude, care nu sunt bune de mâncat. Coroana este verde și mare. Pomii se hrănesc din pământ. Ei ne dau fructe bune. O parte din fructe o ducem de o vindem la București, iar cealaltă parte o oprim pentru noi de mâncare. Facem compoturi, dulceața, le punem la uscat și le păstrăm pentru iarnă. Ca pomii fructiferi să ne dea fructe, noi trebuie să-i îngrijim astfel: să-i curățăm de omizi, să-i văruim, să-i săpăm la rădăcină și să le turnăm apă la rădăcină.

Ce folositori sunt pomii fructiferi pentru noi!”

Bădișor Ana
clasa I-a — Mai-1941

Pomii sunt înfățișați așa cum i-au cunoscut, cum pot ei să-i descopere.

Din nenumăratele lucrări cu privire la pomii de grădină ne este greu să facem o selecție. Reproducem la întâmplare câteva.

Iată nucul:

NUCUL.

„Nucul crește în grădină. Frunzele sunt late. Eu vara stau la umbra lui și lucrez. Nucul dă umbră mare. Noi din lemnul de nuc facem mese, scaune și pături. Din nucile nukului se face plăcintă, ulei și mai multe.“

Ioniță Constanța
clasa I-a — 1941

Acelaș pom descris de un alt copilăș de clasa II-a.

NUCUL MEU.

„Nucul meu e bătrân. El are crăci mari și groase. Eu îl ud mereu. Face nuci mari. El crește mare și gros. Frunzele nukului sunt mari și late ca palma. Nucul are coroana sub care s'ar putea acoperi o casă. Nucul meu e gros și frumos. Din frunzele de nuc se fac băi. Nucile au coaja de lemn. Noi le spargem și le mâncăm miezul.“

Preda Ștefan
clasa II-a — 1938

Un alt arbore la care țin ei mult, e salcâmul. Îl găsesc pretutindeni. Fiecare îl înfățișează în altfel.

SALCÂMUL.

„Salcâmul nostru primăvara este frumos că înflorește. Din salcâmi cad flori una câte una. Pe jos sunt flori de salcâm multe. Este ca un covor alb și frumos.“

Noi ne bucurăm când vedem salcâmi înfloriți. Salcâmul este foarte frumos. Salcâmul are o coroană mare și frumoasă. Crengile sunt pline de flori și de frunze. Florile de salcâm dau un miros îmbătător. Eu stau cu plăcere la umbra salcâmului și respir“.

Gheorghe Elena
clasa I-a — 1941

O altă fetiță mai mărișoară descrie astfel salcâmul:

„Ce mireasmă! Ce parfum îmbătător! Frumos este salcâmul! E numai alb! Numai ciorchini albi! Când treci pe lângă el îți vine să te oprești în loc. Ce frumos este salcâmul!“

Stancu Tudora
clasa III-a — 1939

Și un băețel de clasa IV-a :

SALCĂMUL.

„Salcâmul nu este un pom roditor, dar este un lemn folositor pentru foc și umbră. El este înalt de vreo 10—15 metri. Salcâmi cresc repede și se prind repede. Oamenii au înconjurat grădina cu salcâmi. Salcâmi au un miros plăcut. Are floarea ca ciorchine de zăpadă. Salcâmul este bun, cu toate că nu dă roade, dar dă lemne bune pentru foc“ !

Anghel Călin
clasa IV-a — 1939

Astfel, acelaș arbore, trezește o nouă rezonanță în fiecare suflet de copil.

Să vedem și florile :

TRANDAFIRUL.

„Trandafirul este o plantă care crește în grădina de flori. Florile trandafirului au un parfum plăcut. Noi punem florile lui în apă pentru că sunt frumoase și au un miros plăcut. Udăm trandafirul ca să crească. Trandafirul are niște țepi ca să se apere de dușmanii cari vor să-i facă rău“.

Constantinescu Teodora
clasa I 1941

Alte flori nenumărate sunt înfățișate în acelaș mod. Desenul însoțește fiecare mică compunere. Copilul caută multiple forme de expresie, pentru a reda cât mai concret ceea ce l-a impresionat.

Astfel este copilul introdus în vieța casei părintești, cu tot ce cuprinde ea: părinții, frații și surorile, animalele, copacii, florile și însuși lucrurile formează un tot armonios, pe care copilul îl cercetează cu

dragoste, pentrucă este al lui, face parte integrantă din această unitate de viață care este indisolubilă de viața lui. Deaceea el spune: cloșca mea, calul meu, mielul meu, masa mea, etc.. Tot îi aparține. Copilul le cercetează prin această legătură care se naște între el și fiecare ființă pe care o îndrăgește.

Să observăm compunere: „Flaneluța mea de lână“, care ne amintește de o altă: „Păzitorul cărților mele“.

FLANELUȚA MEA DE LÂNĂ

„Mămica a cumpărat lână dela București și a tors-o. Lâna e luată dela oaie. După ce a tors-o, a răsucit-o și a început să lucreze la ea. Când mi-a făcut-o, am luat-o și m'am îmbrăcat. Ea are nasturi albi și lâna e cafenie, fiindcă am vopsit-o. Eu mai am una albă. Eu le port cu drag pe mine. Le iubesc fiindcă îmi țin cald. Acum e iarnă și eu le iau. Ele îmi sunt dragi“.

Anghel Gherghina
Clasa II-a — 21-II-1940

Adâncirea în acest centru de viață este și mai puternică prin problemele care le introducem. După ce și-au notat prețurile cu care se vând și se cumpără diferite produse ¹⁾, copilul își alcătuește singur problemele care trezesc acum un viu interes, nu mai sunt niște ficțiuni imaginare, prilej de a executa anumite calcule, fără să cuprindă în ele niciun punct de atracție. Problema devine interesantă prin ea și este ușor urmărită de copii. Ea se leagă de elementele vieții adevărate, se naște din ea.

Dăm aceste exemplificări:

PROBLEMĂ FĂCUTĂ DE MINE

Tăticul meu s'a dus la oraș cu 99 legături de ceapă și a vândut cu 2 lei legătura și cu 52 ouă cu 2 lei oul și avea la el 80 de lei. Din banii cari îi ia, cumpără 14 kgr. mălai cu 6 lei kgr. și 4 kgr. fidea cu 28 lei kgr. Vrea să știe câți lei mai are?

AȘEZAREA PROBLEMEI

99 legături 2 lei l. 52 ouă 2 lei
oul 80 lei 14 kgr. mălai 6 lei
4 kgr fidea 28 kgr.

1) Fiecare copil își are carnetul lui, în care își notează prețurile de cumpărare și vânzare a diferitelor produse. Ele servesc la alcătuirea „fișierului matematic“ și la alcătuirea diferitelor probleme.

ALTĂ PROBLEMĂ

Vaca noastră mănâncă pe zi 4 kgr. tărâțe și fiecare kgr. costă 4 lei. Vreau să știu cât mănâncă ea în 30 zile?

AȘEZAREA PROBLEMEI

4 kgr. 4 lei 30 zile . . ?

$$4 \times 30 = 120 \text{ Kgr.}$$

$$120 \times 4 = 480 \text{ Lei.}$$

$$R = 480 \text{ Lei.}$$

Manole Dumitru
Clasă II.

Sau,

Mama ia în 3 zile la rând câte 10 ouă din cuib. Le vinde pe toate cu câte 3 lei oul. Cât primește ea pe toate ouăle?

$$3 \text{ zile } 10 \text{ ouă } 3 \text{ lei . . ?}$$

$$10 + 10 + 10 = 30 \text{ ouă.}$$

$$30 + 30 + 30 = 90 \text{ lei.}$$

$$R = 90 \text{ lei.}$$

Constantin Floarea
Clasa I-a — 26-II-'941.

FIȘIERUL MATEMATIC

Fișierul matematic pe care copiii și-l alcătuiesc singuri, este un prețios mijloc de a-i face să trăiască în realitate.

Prezentăm un model de fișier, lucrat de elevii cei mici ¹⁾.

Pe vindeam la sars.

	Toamna			Iarnă			Primăvară	
	Sep.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Marț.	April.
	Bucata	1lei	1lei	2lei	2jum	3lei	3lei	
	1kg	9	9	9	10	11		
		5lei	5lei		6lei	6lei	7lei	7lei
	1kg	4	4	4				
	Bucata	1	1	1	3			
	Opine	50	50	50	100			
	1kg	4	4	4	7	8	9	9
	Sumc.	10	10	10	20	20	26	26
	1kg	3	3	3	4	5	6	6
	Legatura	1	1	3	3	3	4	4
	Propul	5	5			50	50	
Anghel S. S. Gherghina	Bucata	1	1	1	2	2		
	Legatura				5			

ANGHEL GHERGHINA

Clasa II-a 1939

1) Fișierul matematic alcătuit de copiii de cl. II, sub conducerea d-nei inv. Eliza Paveliu.

Astfel copilul se integrează mai complet în centrul lui de viață. Tot ce interesează acest centru îl va interesa și pe el. A cerceta în mod fugitiv, în cursul unei perioade de timp, este a îndeplini o literă din program. A le urmări ca o preocupare constantă de a le pătrunde și a le descoperi pentru ele, pentru interesul care-l prezintă în sine la elucidarea temei urmărite — aceasta să ne fie preocuparea.

Numai atunci când o unitate de viață atrage pe copil în această activitate, polarizează interesele lui, poate să devină o unitate organică, un adevărat centru de interes. Sub aspectele ei diferite, în legătură cu anotimpurile și îndeletnicirile părinților, ea poate să fie mereu un motiv de cunoaștere, și trăire în realitate.

Credem că procedând în felul acesta, facem pe copil să câștige o experiență bogată, care să-i rămână pentru mai târziu să fie completată, verificată și aprofundată.

În acest mod școala poate să lege pe copil de viață, începând cu acest nucleu în care el trăește cu atâta intensitate. „Casa părintească“.

SATUL

Satul formează a treia unitate de viață. Izolând clasa și casa părintească de viața satului, nu am ridicat bariere între aceste unități de viață — a fost numai un procedeu de metodă, încadrarea în centre de viață mai mici. Propriu zis ele nici nu se pot izola. Este o singură unitate de viață în care se dezvoltă copilul — „satul” — în care el respiră, cugetă, trăiește. Toate impresiile lui de sat se leagă; fie că e vorba de clasă, de casa părintească, de pădure, de apă.

Să observăm lucrarea „Păzitorul cărților mele”. Câte gânduri se împletesc în sufletul copilului: mama, țesutul, lâna, oile, drumul la școală. Toate sunt încadrate în sat. Satul rămâne ca o realitate permanentă în care ele se conturează. Aceeași interpătrundere când este vorba de ocupația părinților, căratul lemnelor, strângerea zarzavaturilor, culesul viei, aratul. Sunt îndeletniciri cari nu se pot separa de viața satului, de imaginea lui. Copiii le simt, le trăiesc, le transplantează în sufletul lor și le păstrează ca ceva permanent, ca o realitate organică indisolubilă de viața lor.

Deaceea, tratând centrul de interes „satul” nu ne-am gândit să-l închidem într'un cerc închis, nici să-l reducem la o etapă de timp oarecare, cum e stabilit în actuala programă. Cunoașterea satului o începem din primul an și o continuăm în anii următori. Celelalte centre de interes asupra cărora ne mai oprim, se tratează paralel cu acesta. Astfel se stabilește strânse legături între aceste unități de viață.

Reproducem următoarele dintr'un proces-verbal încheiat la începutul unui an școlar, pentru fixarea planului de lucru, ce urmează a se desfășura în cursul lui și din care se desprinde această preocupare de a ne integra în viața satului.

PROCES-VERBAL din 10 Octomvrie 1938.

În ședința de azi s'a discutat planul de lucru și metoda de predare. S'a hotărât ca și anul acesta să continuăm metoda învățământului pe unități de viață¹⁾. În corelația materiei de învățământ să se țină seamă de viața locală.

Înainte de a se fixa planul de lucru, Doamna Directoare a arătat că acest program poate suferi schimbări atunci când se ivesc teme ocazionale.

S'a discutat apoi pentru fiecare clasă în parte, în felul următor:

Clasa I-a. Centru de interes „clasa”. Se va studia „clasa” timp de patru săptămâni. Studiul va fi continuat de „casa părintească” și „sat” în cadrul toamnei. Se va lucra după metoda integrală.

Să se insiste în luna de tranziție asupra naturii, obișnuindu-se copiii din clasa I-a să adune material din natură: frunze, ghindă, castane, etc. Să se colecționeze acest material și să se confecționeze diferite lucrări din el și mai presus de orice să se deprindă să iubească de mici natura, locul natal și glia.

Clasa II-a. Se va studia o lună centrul de interes „clasa”. Apoi se va trece la „sat”.

În acest centru se vor trata teme locale, lecturi și povestiri în legătură cu subiectele fixate — cu bogății de observări și aplicări. Preocuparea nu rămâne însă izolată și se studiază în acelaș timp „casa părintească” și „satul”. Se va insista asupra „moarei din sat”. Toate acestea în cadrul toamnei. Cu ocazia excursiilor se va colecționa material după care să se deseneze, și să se facă aplicări de lucru manual. La fiecare pas se vor lua teme din viață, din materialul viu. Studiul să se contopească cu natura. Copilul să observe de mic că studiul este un rezultat al cercetării naturii.

La clasa III-a s'a fixat centru de interes „România”. Se va porni dela satul lor — în cadrul toamnei, studiind la geografie și științe naturale solul, subsolul, relieful, clima, vegetația.

Toate se vor studia prin observare directă a naturii — pe bază de excursii în sat. La aritmetică, copiii vor formula singuri probleme locale, cu date de acasă, cuprinzând valoarea produselor, realizări, câștiguri și cheltuieli.

Transformările metrice vor fi aplicate la viața de sat.

La religie se va căuta să se cunoască credințele și obiceiurile locale și să practice aceste credințe.

La clasa IV-a se fixează ca centru de interes „România”. Directivele de lucru vor fi ca și pentru clasa III-a.

1) Această metodă introdusă în 1938 și în programa analitică a învățământului primar, a fost experimentată la școala noastră din anul 1935-1936.

Așa dar, nu este prilej în care satul să nu apară cu un „leitmotiv“ al lecțiunilor noastre. Animalele se vor cerceta în raport cu munca pe care o îndeplinesc în gospodăria săteanului, la câmp, în pădure, în sat. Vegetația este cercetată după locul în care crește: în grădină, pe câmp, în luncă, în livadă. Sărbătorile sunt legate de obiceiuri, datini, credințe din sat.

Satul închide în sine o viață întreagă, în care omul natura, munca, jocul se înfrățesc. În el se plămădesc toate impresiile copiilor, la el se referă toate cercetările lor, în el se încheagă toate cunoștințele ce și-le dobândesc. Paralel cu celelalte centre de interes, satul este urmărit dar, de toate clasele. Aceiași temă o găsim la clase diferite — fiecare tratând-o potrivit gradului lor de dezvoltare.

În sfârșit satul își schimbă înfățișarea și viața neconținut, după schimbările naturii. Nicăieri acească influență a ei asupra omului, nu apare mai evidentă ca la sat. Munca omului e în funcție de natură: jocurile copiilor la fel; aspectul satului se schimbă și el după natură. Copilul înțelege și el această legătură cauzală și o pătrunde. Deaceea satul este urmărit în fiecare anotimp cu nota particulară pe care i-o imprimă — satul toamna, — satul iarna — satul primăvara ori vara. În acest ciclu de viață, satul apare mai clar, iar natura prinde să imprime mai mult influența ei asupra vieții satului și a omului.

Noi am cercetat acest sat legat de anotimpuri, iar copiii l-au prezentat în varietatea manifestărilor lui.

Prezentăm două planuri de lucru — „*Satul nostru iarna*“ și „*Satul nostru primăvara*“ după care am urmărit cu elevii de clasa I și a II-a viața lui în prefacere. Subiectele fixate au suferit se înțelege schimbări în timpul tratării. În fiecare moment ceva nou poate să intervină pentru a da viața planului fixat. În special bucățile de lectură, poeziile, pe care copiii le pot găsi în lecturile lor particulare, în șezătoarele ce și-le organizează singuri — compunerile și desenele, atâtea noi prilejuri cari înviorează planul fixat. Deaceea nu-l prezentăm ca ceva static, ci ca o sugestie de felul cum se poate lucra.

ȘCOALA DE APLICAȚIE MĂGURELE-ILFOV

PLAN DE LUCRU

„SATUL NOSTRU IARNA”

Subiecte ce trebuiesc tratate la clasa I și II-a dela 1 Decembrie — 1 Martie 1940

S U B I E C T E L E	
Geografie și Șt. Naturale	<p>Ulița noastră iarna. Satul nostru iarna. Pădurea iarna. Râul nostru iarna. Ce fac oamenii iarna. Cum circulă oamenii în sat și dela sat la oraș. Cum se apără animalele în timpul iernii. Animalele care ne dau lână și păr : oaia, porcul, vaca, calul, găscă, rața etc. Cum ne îmbrăcăm în timpul iernii. Animalele care trăiesc în pădure : ursul, lupul, vulpea, iepurele. Păsările care au rămas iarna în sat : vrabia, uliul, cioara. Lemnele — încălzitul — vatra.</p>
Aritmetică	<p>Prețul lemnelor — mâna de lucru — transport. Prețul păsărilor în timpul iernii. Prețul nutrețului pentru vite. Prețul cărnii, laptelui și altor produse.</p>
Limba română	<p>Poveste de iarnă : La gura sobei. Pisica țoarce pe vatră. Omul de zăpadă. Pe ghiță. Săniuța. Povestiri, lecturi, poezii în legătură cu iarna. 1)</p>
Religie	<p>Sărbători de iarnă : Sf. Nicolae, Crăciunul, Anul nou, Boboteaza, Sf. Ion etc. <i>Datini :</i> Cu steaua, cu colindul, cu sorcova etc.</p>
Ed. artistică	<p>Cântece : Colinde, cântece de stea, cântece de iarnă. Desemne : Scene de iarnă, aspecte de iarnă din sat, jocuri de iarnă. Șezători — Povestiri — dramatizări, lecturi.</p>

NOTĂ : În legătură cu educația fizică, se vor face sporturi și jocuri de iarnă.

1) Se aleg bucățile cele mai potrivite în legătură cu temele de iarnă tratate.

ȘCOALA DE APLICAȚIE MĂGURELE-ILFOV

PLAN DE LUCRU

„SATUL NOSTRU PRIMĂVARA“

Subiectele ce trebuie tratate la clasa I—II dela 1 Martie—31 Mai 1940.

		O B I E C T U L	S U B I E C T U L
E D U C Ă T O R I I	GEOGRAFIE		Satul nostru primăvara. Drumul dela școală la moară. Drumul dela școală la port. Râul nostru primăvara. Lacuri și bălți.
	INTUIȚIE		<p>a)</p> <p><i>A înverzit pădurea.</i> <i>S'au întors păsărelele la cuib</i></p> <p>1. Rândunelele 2. Berzele</p> <p>b)</p> <p><i>Viața din jurul apelor :</i></p> <p>Păsări de baltă Plante : Salcia Râchita</p> <p>c)</p> <p><i>Câmpul primăvara</i></p> <p>Lucrări de primăvară. Tata pregătește uneltele. Munca în sat primăvara. Zarzavaturi de primăvară. Grădina de legume. Grădina de flori.</p>
	ARITMETICĂ		<p>Probleme compuse.</p> <p>1. Calcularea produsului muncii la un pogon. 2. Cât costă însămânțarea unei grădini. 3. Hrana vitelor de muncă. Ce vindem acum la oraș.</p>
	COMPUNERE		<p>A sosit primăvara ! Vioreaua — Ghiocelul Mucenicii. Sf. Toader. Obiceiuri din sat în Martie. " " " " Aprilie.</p>

	O B I E C T U L	S U B I E C T U L
E D U C A Ţ I A M I N Ţ I I	COMPUNERE	Luna florilor. Ce lucrează oamenii primăvara. Jocurile noastre de primăvară. O plimbare în parc. " " la moară. " " " port Munca în sat la noi. Ce ajutor dau copiii părinţilor. Cum am lucrat grădiniţa de legume.
	GRAMATICA	Teme : 1. Propoziţiuni simple cu subiecte de primăvară. 2. Ce lucrează oamenii (subiect-predicat). 3. Fiinţe care vin la noi primăvara.
	LECTURI	Primăvara. Povestea ghiocelului. Primăvara în sat. Povestea lui Martie. Cântecul plugarului. Albinele şi primăvara. Vrăbiile şi rândunelele. Cei doi fluturaşi. Țipoiaş. Vine Mai! Copilul lîsus între flori. Smeul. Floarea Paştelor.
E D U C A Ţ I A A R T I S T I C Ă	P O E Z I I	Primăvara. Dor de primăvară. Cântecul ghiocelului. Cocoarele. În grădină. Paştele.
	C Ă N T E C E	Ghiocelul. Primăvara. Măţa. Noaptea în luncă.
	J O C U R I I	Jocul florilor etc. Jocuri în aer liber.

Prezentăm și dispoziția materiei tratată într'o zi de clasă, tema fiind „Ulița noastră iarna“.

„Ulița noastră iarnă” cl. I și II-a

Educația sănătății		E d u c a ț i a m i n ț i i			Educația artistică		Ed. moral-religioasă		
Deprinderi igienice	Gimnastica	Geo- grafia	Intuiția	Aritmetica	Limba română	Recitări cânt	Scritere frumoasă desemn	Datoriile omului	Religia
Sfaturi referitoare la îmbrăcă-mintea de iarnă.	O bătaie cu zăpadă.	Ulița noastră iarnă.	Probleme: calcularea prețului lemnelor consumate în acea zi.	Cetire: Iarna. Compunere: Ulița noastră iarnă. Gramatică: cl. I Ziceri despre uliță. cl. II Propozițiuni simple.	Poezie: Omul de zăpadă. Cânt: Nu mai e verdeșă.	Desemn: Pe uliță iarnă.	Cum să îngrijim pășărelele în timpul iernii		

Marin St. Constanța
Clasa III-a. Noembrie 1939

SATUL TOAMNA

E timpul culesului. Oamenii își strâng recolta din grădini, de pe câmp, din livadă, din vie. Copii participă la toată această vieță care abundă în jurul lor. Ei își creiază teme preferate, prind o notă din natură, un peisaj caracteristic, o priveliște a muncii părinților.

Suferă cu fiecare pasăre care-i părăsește, cu fiecare frunză care cade. Totul e redat sincer și spontan.

SATUL NOSTRU TOAMNA.

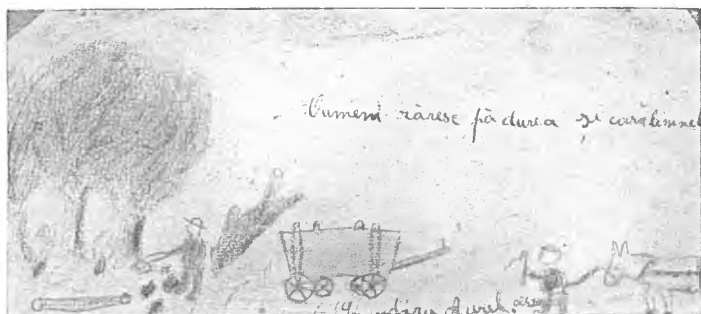
„Mii de frunze cad scuturate de vânt la pământ. Aleargă oamenii de colo până colo pregătindu-se de cumplita iarnă, care bate la ușa omului și sărac și bogat. Câmpul începe să fie trist, fiindcă numai are nici un pic de verdeță, afară de varză, ultimul sarzavat de toamnă. Cotoarele porumbului stau și ele supărate, așteptând cu teamă iarna. Oamenii cară nutrețul depe câmp, ca să aibă la iarnă ce să le dea de mâncare vacilor și cailor. Viile s'au cules în coșuri puse în camioane sau în căruțe și apoi s'au dus la București. Cu restul strugurilor s'a făcut must și din must, vin. Satul a început să fie trist și mohorât că o să vie iarna care nu întârzie prea mult.“

Preda Z. Simion
cl. IV. — 17 Noembrie 1936

CAD ERUNZELE

A trecut vara și a venit toamna. Frunzele au îngălbenit și au căzut. Noi când venim dimineața la școală curtea este galbenă de frunze. Numai câte una a rămas verde în pom, dar și aceea cade. Pomii sunt urâți pentru că nu mai sunt verzi ca vara. Toamna și florile se usucă. Când era vară era bine, pentru că pomii erau îmbrăcați și plini de bunătați. Când bete vântul cad toate frunzele.

Anghel Gherghiua
Clasa II. Noembrie 1939

Oomenii răresc pădurea și cură lemnele

Lisandru Aurel

Clasa III-a

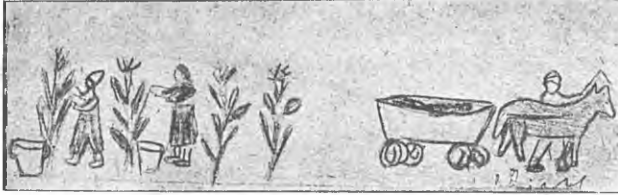
„O ZI DE TOAMNĂ“

„Când m'am sculat de dimineață și am ieșit afară, nu puteam sta în curte din cauza frigului. Geamurile erau aburite. Când veneam la școală am observat cum casele erau albe de brumă. Lacurila au prins o pojghiță subțire. În recreație am văzut că printre crengile copacilor nu se mai găsesc decât câteva frunze zdrențuite. Florile s'au veștejit toate, numai tufănelele și crizantemele au mai rămas.

Oamenii au început să se pregătească de iarnă. Ziua aceasta nu mi-a plăcut fiindcă a fost frig“.

Dumitru Tudora
Clasa IV-a
Calendar, 18 X 1938

LA CULES DE PORUMB.

La cules de porumb.

„Noi am cules porumbul. Am plecat de dimineață să nu pierdem timpul. Il rupeam și îl desfăceam din foi și îl strângeam în coșuri,

Ne-am dus mai mulți la cules. Când se umpleau coșurile, îl făceam grămadă. Când venea seara încărcam porumbul în căruță și-l duceam acasă. Dela câmp alegeam porumbul verde și îl puneam deoparte. Acasă îl descărcam din căruță și îl puneam în podul casei sau în pătul.

Dela porumb noi luăm cocenii care îi dăm la vite. Când se usucă bine, noi ne ducem la moară și îl măcinăm. Din mălaiul măcinat noi facem mămăligă. Oamenii din sat cultivă mult porumb și grâu. Când porumbul e verde, noi îl coacem sau fierbem. Porumbul trebuie pus mai rar și să nu punem multe boabe în cuib. Ce hrănitor este porumbul pentru noi oamenii!”

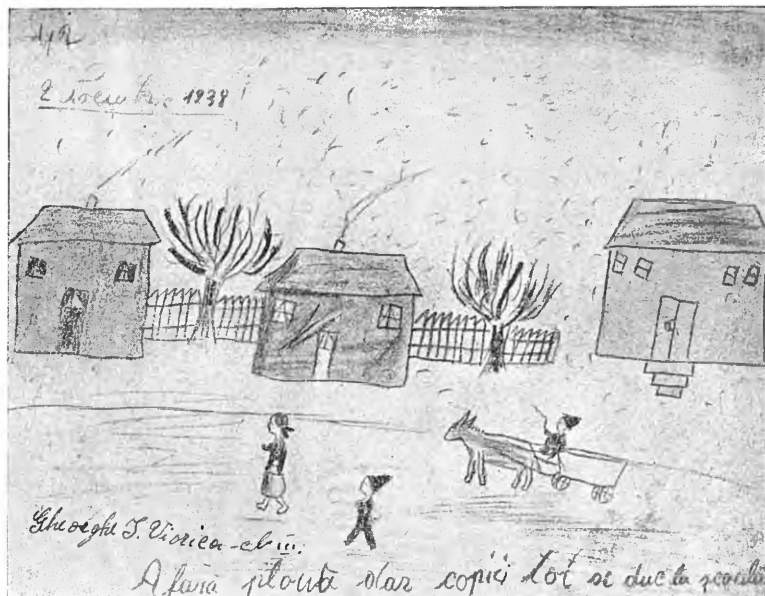
Anghel Gherghina
Clasa III-a Oct. 1940

Culesul nucilor

Cristache Maria
cl. II-a, 7 IX 1940.

ASPECTE DE TOAMNĂ IN SAT

Afară plouă, dar copiii tot se duc la școală

Gheorghe I. Viorica

Clasa II-a 1938.

Toamnă

Constantin Gheorghe

Clasa IV 10 Oct. 1938.

Marin Tudora
Clasa IV 1938

SATUL IARNA

Satul îmbracă haina albă a zăpezii. „E mai mult trist, decât vesel“ cu toate jocurile și bucuriile iernii. Acesta este sentimentul general. Oamenii stau în casă, și rareori ies după treburi. Natura e tristă, numai e cântec de păsărele, numai e verdeață. Copii redau admirabil aspectul iernii în sat.

IARNA PE ULIȚĂ

„Iarna, ulița este foarte liniștită. Doar din când în când trece câte o sanie pe drum. Noi suntem foarte bucuroși fiindcă ne dăm cu săniuțele pe derdeluș. Sâniile când trec cu cai, au câte un clopoțel de ne mai mângăie. Oamenii stau pe lângă casă și din când în când mai ies afară și sparg lemne. Fumul iese foarte ușor.

Noi ne batem cu bulgări de zăpadă și facem oameni de zăpadă și-i punem o mătură în mână.

Copiii își înjgheabă câte o săniuță cât de urâtă și se duc la derdeluș. Noi ne facem câte o patină”.

Popescu Aurel
Clasa III-a, 22 I. 1938.

VIAȚA IN SATUL NOSTRU IARNA

„Au căzut frunzele. Cărdurile păsărilor călătoare s'au îndreptat spre Miază-zi. După câteva zile casele oamenilor s'au acoperit cu o pătură albă ca varul. Pomii s'au desbrăcat de haina lor frumoasă. Oamenii iarna se ocupă cu tăiatul lemnului. Ei stau numai prin casă. Când am văzut că au plecat păsările am simțit o durere, fiindcă au plecat. Pe drum cum mergi dai de o uliță pustie. Toți oamenii stau acum prin case. Noi acum mergem la școală. Fulgii de zăpadă când cad, parcă sunt niște cruciulițe frumoase. Noi mergem la școală prin troianul de zăpadă. Animalele iarna stau și ele prin cotețe, iar păsările au plecat. Dar nu toate păsările au plecat, au mai rămas ciorile și vrăbiile. Vrăbiile stau și ele prin cuiburile rândunelelor. Dar când or veni rândunelele la primăvară, le gonește din locurile lor. Mie îmi place iarna, fiindcă ne dăm cu săniuța pe deal. Și mai ne place fiindcă vine Crăciunul și ne ducem cu sorcova, cu colindul. Iarna este un anotimp foarte friguros. Copiilor le place anotimpul acesta.“

Ion T. Vasile
Clasa IV-a. 1939.

SATUL NOSTRU SUB ZĂPADĂ.

Acum noi suntem în anotimpul iernei celei friguroase și geroase. Când ninge, era foarte frumos Fulgii de zăpadă cădeau pe jos din ce în ce mai mulți și formau o pătură albă de zăpadă. După puțin timp pe case și pe acoperișurile caselor se vede pânza cea albă și frumoasă a iernii. Iarna se aștern nămeți mari peste sat, dar acum e pela începutul iernii. La fiecare casă din sat, acum iese din coșuri câte un nor de fum. Iarna satul este pustiu fiindcă numai e afăta gălăgie în

sat și nici păsările nu mai cântă cântecele lor cele frumoase. Pe drum iarna oamenii se duc cu săniile, unde au ceva de luat sau vândut. Prin sat acum ciorile gârăe, adică spun că a venit iarna cea geroasă. Mamele noastre stau pe lângă sobă și torc, ori lucrează la flanele și ciorapi de lână pentru noi și părinții noștri. Iarna nu e un anotimp așa de frumos. Arborii din sat acum iarna sunt uscați. Ce mohorâtă e iarna aceasta!

Anghel Gherghina
cl. IV. 11-XII-1940.

CE FAC PĂRINȚII NOȘTRI ÎN TIMPUL IERNII.

Iarna oamenii cară lemne pentru foc

„Părinții noștri când văd că se apropie iarna, își cumpără toamna lemne, își îmbracă copiii și se îmbracă și ei. Ei mai își cumpără și mașină de foc ca să nu înghețe în casă. Mamele noastre iarna, își curățesc în casă și fac mâncare la vremea prânzului, iar oamenii dau zăpada la o parte din fața casei și văd de vite. Oamenii din sat când văd că este

drumul mai bun, pun caii la căruțe și se duc în alte sate și cară pae să-și facă brazde. Cu aceste paie ei le bagă în grajdul vitelor și după ce se face băligar își fac brazde. În aceste brazde ei seamănă roșii și când cresc mari le scoate din brazde și le pun în pământ la deal ori în grădina casei. Alți oameni după ce scot roșiile pun castraveți“.

Oprea Niculina
Clasa IV-a

VIEAȚA ÎN SATUL NOSTRU IARNA

„Mie nu-mi place anotimpul acesta al iernei. Eu știu și cunosc chiar din anotimpul toamnei, că începe să se scuture frunzele pomilor, începe să bată vântul.“

În iarna aceasta s'au aflat mulți oameni cari n'au lemne pentru a băga în sobă. Unii oameni s'au pregătit de cu toamna, au tăiat salcâmi; alții cumpără dela oraș. Ulița iarna este tristă; oamenii nu mai ies afară, fiindcă este frig. Dânșii ies afară numai pentru a tăia lemne ca să bage în foc. Câinii nu mai ies nici ei să latre. Oamenii își fac brazdele pentru plante“.

Ioniță Gheorghe
Clasa IV 1939

VIEAȚA ÎN SATUL NOSTRU IARNA

„Când au căzut primii fulgi de zăpadă, atunci am înțeles, că a intrat iarna în sat. De atunci au început zile mai triste. Oamenii nu mai ies la câmp. Ei stau mai mult pe lângă casă și pe lângă pășari, Noi iarna umblăm la școală. Totul este mai trist. Câinii nu se mai îndură să iasă din culcușul lor. Satul e liniștit. Doar târziu se mai aude un câine răgușit.“

Mie nu-mi place iarna, fiindcă e frig și e satul tăcut și mai trist ca primăvara sau toamna și vara, cu toate că iarna ne dăm cu săniuța și pe ghiață și ne jucăm cu zăpadă.

Constantin Gheorghe
Clasa III-a

I A R N A

A sosit și iarna. Ce bucuroși sunt copiii când văd primii fulgi. Ei văd toate bucuriile pe care le dă iarna: săniuș, bătaia cu zăpadă, pe ghiață cu sania, cu cai, colind, stea,

plușorul, florile d'albe, sorcova, tăiatul porcului, Anul nou.
Sunt mulți care nu au aceste bucurii, fiind desbrăcați,
desculți, fără adăpost, fără lemne, fără pâinea cea de toate zilele.
ca atunc când avem, să dăm și la cei care nu au!

Lixandru Aurel
Clasa IV. Decembre 1940

În acelaș mod jocurile, în cadrul peisagiului în care se desfășoară—
expresie a aceluiaș fel de trăire în ambianța naturii.

Cât răsunăt găsește acest anotimp în sufletul copiilor, se vede
nu numai din desenele lor atât de expresive, dar și în compuneri, ei îl
redau cu aceeași putere evocatoare.

JOCURILE COPILOR IARNA

Copiii fac om de zăpadă

Stancu Tudor
clasa I-a 16. I. 1940.

CUM AM FĂCUT OMUL DE ZĂPADĂ.

„Într'o zi frumoasă de iarnă am făcut un om de zăpadă.
Noi am făcut întâi un bulgăr mic și pe urmă l-am rostogolit
prin zăpada moale și albă până s'a făcut mare. Când am fă-
cut trei bulgări mari, i-am pus unul lângă altul și i-am ne-
tezit și i-am făcut corpul. Pe urmă am făcut un alt bulgăr
mai mic pentru cap. Cu făciuni i-am făcut ochii. Cu mor-
covi i-am făcut nas și gură. Pe corp i-am pus nasturi de
cărbone. Pe cap i-am pus capelă. Cu Domnișoara Letiția
i-am cântat „Păsărica în timpul iernei.“

Arsene Ion
clasa II-a — 16-ii-1940

10. XII 1940.

„Astăzi e 10 Decembrie și a nins. Fulgii cădeau ca o ploaiă de miresme. Zăpada a început să se aștearnă destul de groasă. Noi am început să ne facem bulgări de zăpadă și să ne jucăm: Unii ne trânteam prin zăpadă, alții își dădeau cu zăpada în obraji și ziceau ca să se facă roșii. Jocul nostru a fost vesel și zburdalnic. După masă iarăși ne-am bătut cu zăpadă. A venit și domnișoara și am făbărit cu zăpadă.

Cristache Maria

Clasa IV-a. 19 0.

Acceași temă la o elevă mai mică:

BĂTAIA CU ZĂPADĂ.

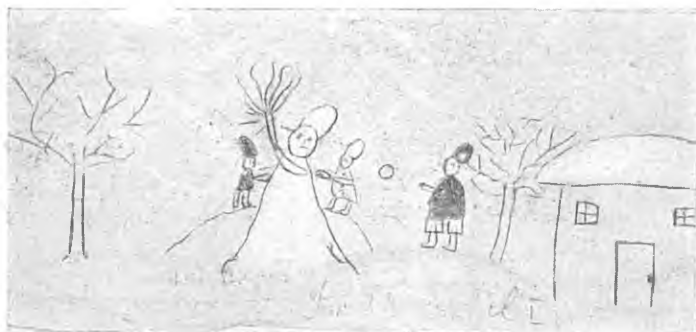
„Intr'o zi de iarnă, am plecat să facem o bătaie cu zăpadă. Soarele strălucea foarte frumos, încât zăpada sclipea ca argintul. Atunci am mers pe poteci. Potecile erau măturate de zăpadă. Când am ajuns în grădină, am ales un loc neted cu zăpadă mare. Acolo ne-am împărțit în două grupe: una Domnișoara Matilda și cealaltă copiii. Noi am făcut bulgări mari de zăpadă și am început bătaia. Cădeam prin zăpadă și iar ne sculam și făceam bulgări. Eram bucuroși și fiecare ne grăbeam să facem mai mulți. La școala Normală ne-a bătut Domnișoara. După aceea am plecat pe uliță să ajungem la școală. Ne-am gândit să o batem și noi.

Domnișoara mergea fără grije. Dar când ne-a simțit, a luat-o la fugă și era gata să intre în pivniță dacă era deschisă. Când a văzut că nu e deschisă s'a ascuns după masă. Am bătut-o și am intrat în clasă.

Noi eram la obraji roșii ca bujorul și veseli. Ce frumoasă a fost bătaia“.

Anghel Gherghina

Clasa II-a — 1939.

Ion F. Tudor
Clasa I-a

OMUL DE ZĂPADĂ.

„De dimineață și până pe la 11 a nins întruna cu fulgi mari și deși. Covorul cel alb s'a așternut pretudindeni. Ți-era mai mare dragul să ieși afară, să te ningă și să vezi cum cad fulgii de zăpadă. După masă am ieșit afară în curte cu o domnișoară normalistă, ca să facem un om de zăpadă. Eram foarte bucuroși. Am început să facem bulgări și să-i cărăm în fața clasei. Am făcut întâi trupul, apoi i-am pus gâtul și capul. După aceea am început să-l gătim. I-am pus ochi și nas din cărbuni, gură din hârtie roșie și ca să pară mai frumos i-am pus și nasturi din cărbuni. L-am făcut cu fața la drum. În cap i-am pus o oală spartă. Simțiam o mare bucurie când rostogoleam bulgării de zăpadă. După ce l-am terminat am intrat în clasă. Eram roșii la față. Ne înghețaseră mâinile. Dar noi nici nu aveam nevoie.

O poezie despre omul de zăpadă care se aseamănă cu cel care l-am făcut noi, sună astfel:

*Pe maidanul 'nalt pe care
Au crescut nămeți,
Au făcut un bulgăr mare
De zăpadă lucitoare
Vreo câțiva băieți.
Harnici și voioși făcură
Inc'un cocoloș*

Cu mânuțele-l bătură,
 Il urcară, și 'ncepură
 Ca să-i facă nas și gură
 Ca oricărui moș.
 Doi tăciuni, doi ochi ca smoala
 Potriviiți de mari,
 Pălărie spartă: oala.
 O să râdă toată școala.
 Doamne! ce ștregari!

Anghel Sofia
 clasa IV — 1939

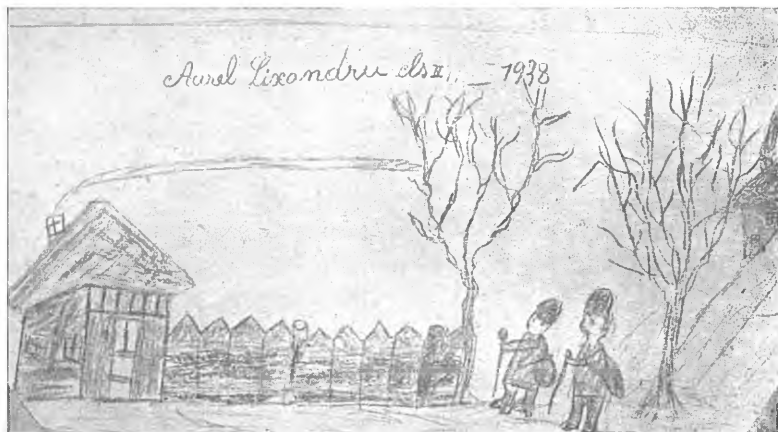
LA SĂNIUȘ

„Alaltăieri după ce am isprăvit lecțiile, ne-am dus la drum, să ne dăm cu săniuța. Neli a adus săniuța și ne-em dat fiecare. Ne duceam prin zăpada cea mare. Zăpada era pe săniuță. Când îl trăgea pe Tudor, se lăsa pe spate pe zăpadă. Când s'a sculat era plin de zăpadă. Doamna îl scutura și noi râdeam de el. O căruță venea tocmai atunci când o trăgea pe Marioara și noi am tras-o. Săniuța era făcută din lemn. Ea alunecă foarte bine. Mie îmi place să mă dau cu ea, fiindcă e mică și frumoasă“.

Anghel Gherghina
 Clasa II-. 1939

Dar bucuria cea mai mare a iernii este Crăciunul, cu toate datinele ce se leagă de această mare sărbătoare. Copiii le trăesc cu toată intensitatea și le redau cu aceeași notă personală și expresivă.

CRĂCIUNUL IN SAT

Cu moș ajunul
Aurel Lixandru
Clasa II-a, 1938

LA MOȘ AJUN

„S'a apropiat Crăciunul. Odată cu sfintele sărbători ale Crăciunului vine și cea mai mare fericire a copiilor, în seara de Moș-Ajun. Ce fericire și bucurie simțeam în suflet. Cu o zi mai nainte mi-am căutat traista și deabia așteptam seara Ajunului.

A venit și Luni, ziua în care să colindăm.

Afară era un crivăț puternic, ninge și telefoanele șue-
rau. Îmi pierdusem bucuria, fiindcă mămica zicea să nu ne
mai ducem. A dat Dumnezeu și a stat crivățul. Eu cu fratele,
mai de vreme am început să zicem bună dimineața. Mă-
mica zicea să nu colindăm. A zis să colidăm dimineața. Eu
am colindat o sută de covrigi. Ne-a părut bine că am
colindat.“

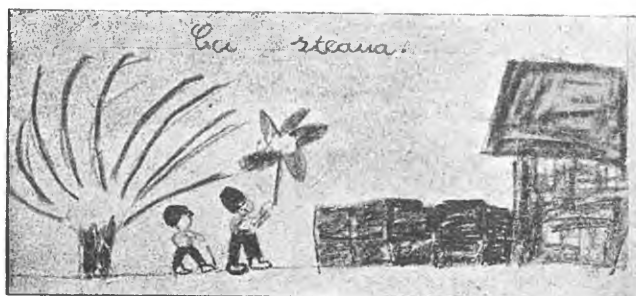
Cristache I. Maria
Clasa IV-a 1940

DE CE NE PLACE SĂ COLINDĂM

„La Crăciun noi avem multe obiceiuri. În seara de Moș
Ajun ne ducem cu colindul. Noi nu mai putem de bucurie

fiindcă ne ducem cu colindul. Abia așteptăm să vină vacanța Crăciunului. Mie mi s'a umplut inima de bucurie, fiindcă știam că trebuie să merg cu colindul. Cum am luat vacanța, m'am și grăbit să mă pregătesc pentru frumoasele sărbători care au venit. Cea mai apropiată a fost seara de Moș Ajun, în care am mers cu colindul. În zorii zilei de Moș Ajun, ne-am strâns mai multe fete și am pornit cu colindul pe la fiecare casă. Noi am cântat colinde și cântece frumoase de Crăciun. Toți aceia la care am fost, ne-au lăudat și s'au bucurat mult. După ce am terminat cu colindul, ne-am strâns cu toții la un loc pentru a vedea cât am strâns fiecare. Ce bucuroși am fost! Noi am văzut că aproape fiecare am strâns egal. Încetul cu încetul ziua de Moș Ajun s'a terminat“.

Andrei Z. Olga
Clasa I¹-a

Cu steaua
Gheorghe Jana
Clasa I 17. I. 1940

CUM AM FOST CU BUNĂ DIMINEAȚA LA BUNICUȚA MEA

„Se apropie Crăciunul și ne pare foarte bine. Noi de Crăciun ne ducem cu Bună dimineața, cu sorcova și băieții cu botezul și cu steaua. Cel mai aproape obicei este cu Bună dimineața.

Mie îmi părea foarte bine. Mai era o zi până să vină Moș Ajun. Seara ne pregăteam, ne făcea mămica traista și mie și la fratele meu. Ne-am pus de seara țealele sub căpătăiu, traistele în cui, după ușă. Acum aveam toate pregătite

și dormeam fără vise. Mămica se sculase de mult, aprinsese candela. Când a auzit copiii strigând, ne-a sculat și pe noi. Ne-am îmbrăcat și ne-am pregătit de plecare. Mămica ne-a spus să ne ducem la vecinii noștri, și să ne ducem și la mama mare. Am plecat strigând „Bună dimineața la Moș Ajun!”. Ne-am dus la vecinii noștri cântând la geam. A ieșit și ne-a dat covrigi, bani și mandarine. Oamenii din sat ne-a dat mai mult covrigi și nuci. După aceea ne-am dus la mama mare. Am cântat niște cântece cu Bună dimineața, la geam și am intrat în casă. Mama mare ne-a dat covrigi, nuci, bani și zahăr. Pe urmă ne-am dus acasă și i-am înșirat pe sârmă.

Noaptea de Moș Ajun a fost frumoasă,

Cristache Maria
Clasa III-a 1933

Cu sorcova

Anghel Aurica
clasa I-a 18 I 1938

Mijloacele pe care le folosesc copiii, pentru a reda acest aspect al iernii în sat, impresionează prin varietatea temelor alese, bogăția de detalii și finețea cu care pătrund în această vieță a naturii, a oamenilor și a animalelor.

Având de dezvoltat tema „Cum se apără animalele în timpul iernii”

copii au arătat cu deosebit spirit de pătrundere vieța pe care o duc animalele, pentru a se pune la adăpost de frigul iernii. Iată ce scrie o fetiță de clasa II-a :

„Calul șade în timpul iernii în grajd. El mănâncă grăunțe. Vaca șade tot în grajd. Ea mănâncă mătură. Câinele are păr mare, el nu șade în grajd, dar șade pe prispă. Noi îi punem un coș ca să-i ție mai cald. Pisica șade în casă pe sobă și toarce; când iese afară, câinele o mușcă. Iepurele iarna șade în vizuină. El este cel mai fricos animal și mic. Vulpea șade tot în vizuină. Ea este cea mai vicleană. Lupul iarna pleacă în haite mari, în sat. Ursul își adună mâncare toamna pentru iarnă. Ursul șade în vizuină până primăvara. El șade prin pădurile dela munte. El are o blană deasă“.

Tănase Elena
cl. II-a 1936

Prin desen, copiii au înfățișat în acelaș mod, cum se apără animalele iarna. Astfel câinele îl vedem stând în coteț, pisica pe vatră, ursul în vizuină, numai rațele singure cu puful lor des, înfruntă frigul.

Așa, își ascute copilul spiritul de observație, prin contact neîntrerupt cu această natură în veșnică schimbare. Copiii sunt atenți la orice fenomen care se produce și-l urmăresc în înlanțuirea lui cauzală. Ei sunt de veghe la fiecare schimbare, pe care o observă cu interes și o prind în realitatea vie a naturii înconjurătoare. Deaceea și spiritul lor este foarte fin și nimic nu le scapă neobservat.

Oamenii udă zarzavaturile din grădină

Marin Elena

cl. IV-a — 6 Aprilie 1938

SATUL NOSTRU PRIMAVARA

Cu apariția ghiocelului, copilul înțelege că primăvara și-a făcut drum — Incep s'o caute, să-i cânte bucuriile în natura care reînvie, în pădure, pe câmpie, în satul ce se desmorțește, în munca care pornește cu voioșie pretutindeni. E atât de bogată în impresii această primăvară și găsește atâta speranță în sufletele copiilor, încât de-ar avea putere, ar prinde tot din această încântătoare vieță a ei și ar închide-o în sufletele lor.

PRIMĂVARA LA NOI ÎN SAT.

„Noi când am plecat dela școală, am mers cu mare bucurie că ne ducem în sat să vedem cum mai este satul primăvara. Când am ajuns în sat, parcă era pustiu. Doar câinii erau pe drum, și copiii. Când am ajuns la moară, apa curgea repede. Câmpul era verde pe unde nu era arat. În pădure se auzeau cântece de pasări. Pomii nu mai erau ca astă iarnă negri și

uscați. Acum sunt verzi. Oamenii arau, alții puneau la cartofi, alții puneau la roșii, unii prindeau pește cu alăul. Noi ne-am odihnit puțin la umbră. Ce frumos a fost!"

Stancu Tudora
Clasa II-a, 1939.

Ghiocelul este cântat de toți, dela cei mai mici, până la cei mai mari. Il alintă, îl desmiardă, îl desenează, îl au în inimă.

E primăvară. Ghiocelii și-au plecat clopoștii spre pământ

Stan Petra
Clasa II, 6 Martie 1941

GHIOCCELUL

„Deabia zăpada s'a topit și micul copilaș înghețat și-a scos căpșorul să și-l încălzească la prima rază de soare, care nici ea nu prea îndrăznește să strălucească cu putere.

Totuși singur singurel cum este, nu se ascunde, ci ne vestește primăvara și că am scăpat de urgia iernii. Această floare este numai din câteva foițe verzi și un mic clopoțel alb nepătat, semănând parcă cu un îngerăș. Micuța floare e cea dintâiu care înfruntă gerul și se ivește pe albul încă neatins. Frumoasă-i micuța floare, dar frumoasă-i și pădurea cu ea.

Eu când am văzut primul ghiocel m'am mirat mult, fiindcă era tare frig. Mă gândeam cum o putea îndura el

frigul acela. Eu iubesc pe ghiocel ca pe un frate al meu, fiindcă este ca un copil curat și cuminte.

Deaceea îi spun așa :

*Încet, încet, zăpada se topește
Prin munte, dealuri și câmpii,
Și înghețatul ghiocel se ivește
Vrând pădurea a înveseli.
Ghiocel,
Tu chemi din slavă mica rândunea
Și muguri verzi pe rămurea,
Tu 'ntoată țara
Vestești primăvara.*

Andrei Z. Olga
Clasa IV. 1939

O altă fetiță scrie :

GHIOCELUL

„Cântecul ghiocelului spune așa :

*Ghiocel plăpândă floare
Ai venit din nou să spui
C'a sosit și primăvara
Bucurați-vă copii!*

Ghiocelul este cea dințai floare a primăverii. El este mic. Căpșorul lui este mic și alb, iar frunzele sunt verzi. El abia așteaptă să vină primăvara, fiindcă i-se urâse sub zăpadă.

Nouă ne place ghiocelul, fiindcă este foarte frumos și mic ca un copil cuminte. Ghiocelul parcă ar fi un îngerăș când îl privești de departe. Și ce draguț este el. Ghiocelul este o floare gingașe.

Când văd un ghiocel eu nu mai pot de dragul lui!“

Preda Cristina
Clasa II. 24. III. 1939

ZIUA DE 1 MARTIE

„Astăzi toate fetele sunt bucuroase fiindcă își pun mărțișor la gât. Astăzi e cald ca într'o zi de vară. Cerul e senin, iar soarele strălucește pe cer ca un bulgăraș de aur. La fiecare poartă sunt femei care lucrează la soare. Pe drum sunt mulți copii, adică fete care-și arată mărțișorul una la

alta. Ghiociei sunt înfloriți, copiii se duc în păduri după micșunele și vioarele.

Au să vină și berzele și rândunelele la cuiburile lor. Pomii au început să înmugurească, iar iarba a înverzit. Odată cu 1 Martie vine primăvara cea cu flori frumoase, păsările călătoare și multe alte bucurii pentru noi copiii."

Lixandru Aurel
cl. IV-a — Martie 1941

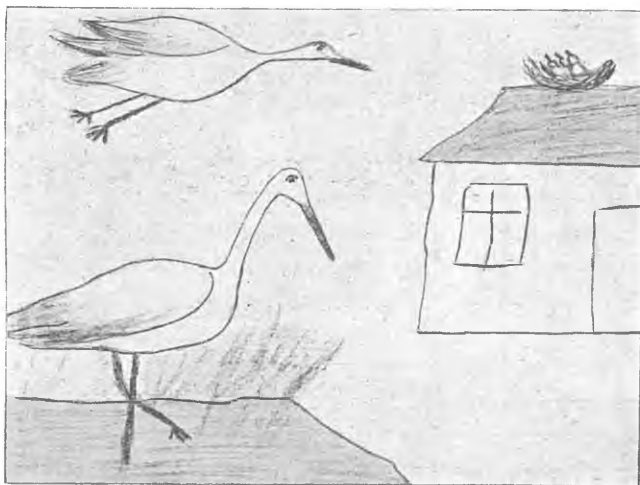
BERZELE S'AU ÎNTORS.

„A sosit primăvara. În păduri este verdeață și iar se aude cântecul păsărelelor.

Au venit berzele. Se întorc din nou la cuiburile lor. Se bucură că a sosit primăvara. E numai verdeață. Pe jos iarba și floricele și pomii sunt verzi. Ce frumos e primăvara. Barza scoate din nou pușori, se duce pe câmp și culege paie și-și repară cuibul. Ce frumos e primăvara!"

Radu Rozalia
Clasa II-a. 1938

VIN BERZELE

Vin berzele
Tudor Niculina
cl. II. 1941.

„Berzele sunt păsări călătoare. Odată cu primăvara vin la noi și iarna se duc în țările calde. Berzele își fac cuibul pe casele acoperite cu stuf sau coceni. Când barza pleacă

după mâncare, bărzoii şade la clocit. Berzele aduc mâncare la puşori şi ei cască ciocul lor să le dea mâncare.

Berzele se duc pe baltă să caute peştişori şi broaşte. Dacă fărâmăm cuibul berzei, ea aduce foc în cioc şi aprinde casa. Ea are capul mic, ciocul lung, ca să-şi facă cuib. Barza clămpăne din cioc şi stă într'un picior. Noi suntem bucuroşi când vedem berzele în satul nostru."

Tudor Niculina
Clasa II-a, 20 Martie 1941

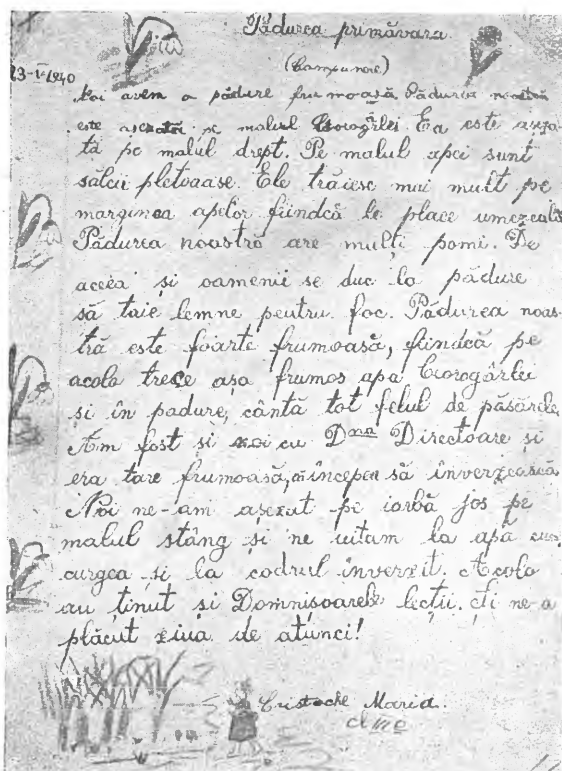
Vin pasările călătoare
Lixandru Aurel
Clasa IV-a 12-Iul-1941

VENIŢI PĂSĂRI CĂLĂTOARE!

„Noi aşteptăm pasările călătoare să vină în ţară la noi. Într'o zi m'am sculat şi am văzut o barză. Pe urmă m'am dus după ea şi s'a oprit în baltă. Mai târziu am văzut un sticlele care era colorat în multe feluri. Veniţi, veniţi păsări înapoi că noi vă aşteptăm cu bucurie mare! Veniţi păsări să vă jucaţi la soarele cel strălucitor şi cald.“

Anghel Tudora
Clasa III-a

Și pădurea începe să înverzească. Și copiii o cântă și pe ea.
Să-i ascultăm:

PĂDUREA PRIMĂVARA

Compunere

Noi avem o pădure frumoasă. Pădurea noastră este așezată pe malul drept. Pe malul apei sunt sălcii pletoase. Ele trăiesc mai mult pe marginea apelor, fiindcă le place umezela.

Pădurea noastră are mulți pomi. De aceia și oamenii se duc la pădure să taie lemne pentru foc. Pădurea noastră este foarte frumoasă, fiindcă pe acolo trece așa frumos apa Clorogârlei și în pădure cântă tot felul de păsărele.

Am fost și noi cu D-na Directoare și era tare frumoasă, că începea să înverzească. Noi ne-am așezat pe iarba pe malul stâng și ne uitam la apă cum curgea și la codrul înverzit. Acolo au ținut și Domnișoarele lecții. Și ne-a plăcut ziua de atunci.

Cristache Maria
Clasa III-a

PĂDUREA NOASTRĂ PRIMĂVARA

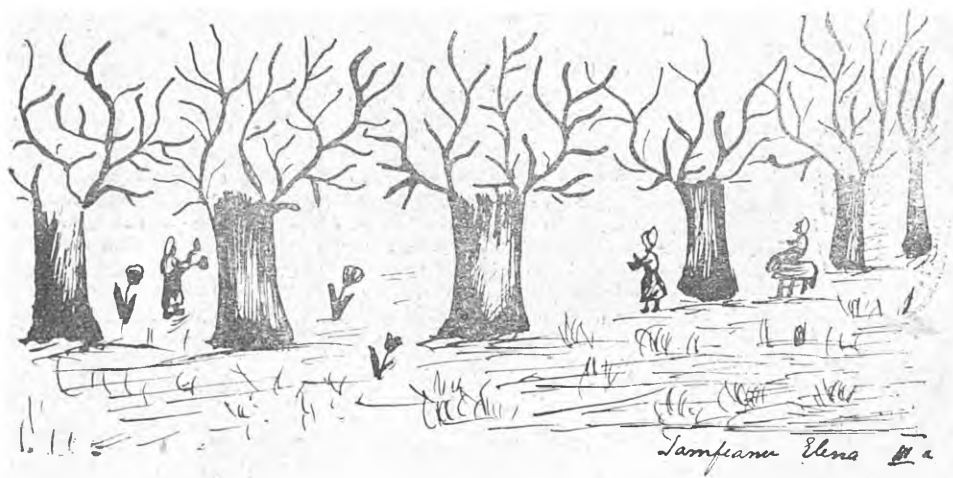
„Cum a sosit primăvara pădurea noastră a înverzit. Copacii și-au îmbrăcat din nou haina cea frumoasă, a primăverii.

Pasările călătoare au venit din nou la noi în țară și au început cântecul cel fermecat prin pădure. Ele își mai fac și cuiburi prin scorbura copacilor. Iarba a crescut foarte mare. În pădure cântecul păsărilor parcă îți spune; „nu mai pleca”. Am fost și eu în pădure. M'am așezat jos pe iarbă și am stat să ascult cât de frumos cântau păsările. Mii și mii de privighetori se îngânau unele pe altele. Acum pădurea este verde și așa de frumoasă încât crezi că ești în rai, Mai spre seară se face o tăcere adâncă. Miile de păsări se duc la culcare. Nu începe să se lumineze bine și cântecul păsărilor începe din nou tot așa de frumos. A doua zi m'am dus din nou. Când am vrut să plec copacii se aplecau parcă ar fi spus: De ce pleci, nu mai stai? Pădurea stă verde până spre toamnă, când începe să se usuze, iar cântecul cel frumos și duios, al păsărelor încetează. Ce frumoasă e pădurea mea primăvara.“

O poezie spune astfel:

*Am o pădure minunată
Încât de ai veni aici odată,
Copacii s'ar apleca
Și îți vor spune
„Te rog, nu pleca!”*

Andrei Z. Olga
Clasa IV-a 1939

Pădurea primăvara
Tâmpeanu Elena
Clasa III-a

MUNCA OAMENILOR ÎN SAT PRIMAVARA

Munca constituie un alt capitol interesant în viața satului. Am urmărit-o toamna și iarna, să o cercetăm și primăvara, așa cum este

Tata ară
Ivan Stefana
Clasa I, 22.V.1940.

înfățișată în lucrările copiilor, stăpâniți de aceeași preocupare de a reda cât mai fidel realitatea. Mai ales desenele celor începători, ne atrag prin naivitatea cu care se încearcă să înfățișeze îndeletnicirile de primăvară ale oamenilor din sat.

Oamenii se duc la muncă
Gheorghe Viorica
Clasa II

CE LUCREAZĂ OAMENII PRIMĂVARA :

Acum e primăvară. Soarele a început să încălzească mai puternic. Oamenii ies la câmp și încep să are. Fac brazde, seamănă grâu, seamănă mei, porumb, mături și altele.

După ce cresc zarzavaturile mari, oamenii le scot și le pun în grădini sau pe câmp. Câmpurile au înveselit. Dacă cresc buruieni printre zarzavaturi, ei le plivesc. Oamenii muncesc cu drag muncile astea. Ei muncesc primăvara și vara ca să aibă ce mânca la iarnă.

Ce frumos este primăvara !

Florea Tudora
Clasa II-a, 1939

JOCURILE COPIILOR PRIMĂVARA

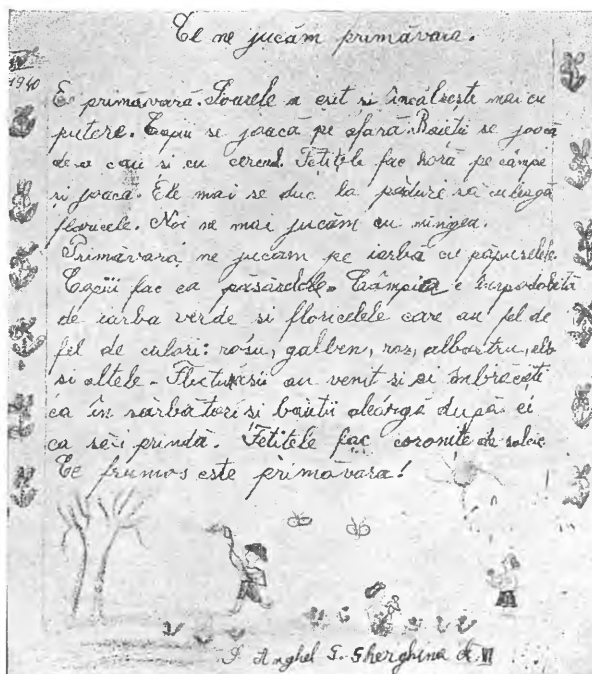

Primăvara mă joc frumos.

Zamfir Maria

Clasa I. — 12 Mai 1941.

CE NE JUCĂM PRIMĂVARA.

OBICEIURI IN SATUL NOSTRU PRIMAVARA.

MĂRȚIȘORUL,

„Din 'nainte așteptam cu nerăbdare ziua de 1 Martie. Mi-am răsucit două fire de ață, unul roșu și unul alb. În dimineața zilei de 1 Martie mi-am pus întâi mărțișorul la gât, apoi mi-am pus și la mână. Auzisesm că dacă îți pui ață roșie și albă tot timpul ești roșie și albă. Eram foarte bucuroasă.

Afară era foarte frumos. Soarele strălucea, vrăbiile cîrpeau vesele. Toată natura pare că serba ziua de 1 Martie.

La școală toate fetele erau bucuroase, se uitau unele la altele la mărțișoare. Domnișoara mea de clasa VIII-a mi-a dat un mărțișor foarte frumos. Nu mai puteam de bucurie. Doamnei învățătoare i-am dat și noi un mărțișor și s'a bucurat mult. Toată ziua am fost bucuroasă. Ce bine este de 1 Martie! 1 Martie ne aduce mărțișor și primăvara; Deacum e primăvară, e frumos, e cald, și păsările călătoare în curând vor umple pădurea“.

Anghel Sofia

Clasa V-a 1940.

ZIUA DE 9 MARTIE

„Azi sărbătorim 40 de mucenici. De 40 de mucenici se fac focuri ca să se depărteze șerpii. Părintele face slujbă, femeile împart mucenici. Se spune că pe vremea strămoșilor noștri Romani erau oameni creștini și împăratul auzind de aceasta a vrut să-i pedepsească. Acești creștini erau la număr 40. Și astfel împăratul a dat ordin să-i bage într'un lac și să-i fie acolo până o îngheța lacul; lacul era înconjurat de soldați. Într'una din nopți deasupra capului acestor creștini s'a făcut o aureolă. Împăratul văzând că aceștia n'au zis nimic, s'a gândit ca să-i chinuiască mai rău. Astfel a pus ca să le spargă fluerele picioarelor. Văzând împăratul și de data aceasta că nu se dă păgânului, a spus să se facă un foc mare și deasupra a pus un cazan fără apă și acolo a pus pe cei 40 de creștini, și i-a ars până s'au făcut cenușe. Și deaceia se sărbătorește 40 de mucenici, pentru acești creștini cari nu s'au lepădat de legea creștină.“

Stancu Tudora

Clasa III, 1959

ZIUA DE 9 MARTIE LA NOI ÎN SAT

„În ziua de 9 Martie noi avem multe obiceiuri. Unul este acesta: Facem mucenici și ne amintim de cei patruzeci de mucenici. Noi mucenicii îi împărțim în sat și ce rămâne îi mâncăm.

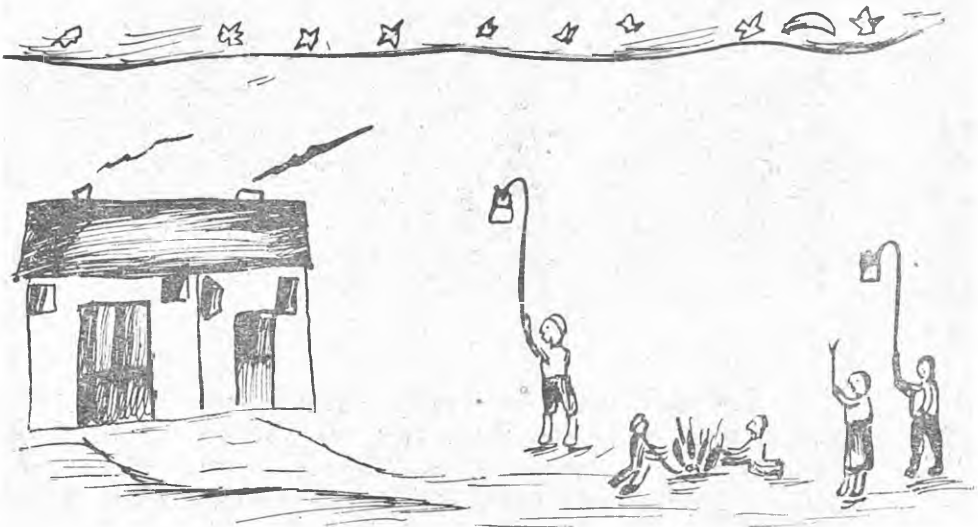
Mai facem focul în bățatură și îl sărim și zicem așa: „ieși căldură întră frig“.

Femeile când se duce la biserică, fac patruzeci de rugăciuni, pentru fiecare mucenic câte o rugăciune și o mățanie.

Dacă în ziua de 9 Martie plouă, atunci patruzeci de zile plouă. Sfinții dau cu toiagul în pământ ca să iasă iarba.“

Anghel Gherghina
Clasa II-a

Alte obiceiuri specifice satului, sunt redată de copii în desenele lor. Iată de exemplu, acest obicei al „dionițelor“ — din seara de lăsatul secului — băieții umblă cu felinare aprinse, făcute din tivgi de dovleac sau hârtie colorată, iar fetele fac focuri prin curți și umblă cu lumânări aprinse în sat.

Când s'a înserat, băieții au plecat cu dionițele

Ion Vasile
Clasa III. 1938.

DE CE SE FACE COLIVĂ DE SF. TOADER

„Noi facem colivă de Sf. Toader, că Dumnezeu i-a spus lui Toader să se ducă la Arhereu, să-i spună să poruncească oamenilor să nu cumpere nimic din târg, că vor fi spurcați. Că în satul acela trăia un păgân, rău și nu mai crede în Dumnezeu. Ceilalți oameni se rugau mereu. Și Sf. Toader s'a dus la Arhereu și i-a spus tot, cum i-a spus Dumnezeu. Când a auzit așa Părintele, a chemat pe toată lumea și le-a spus să mănânce nu mai colivă că dacă or cumpăra ceva vor fi spurcați. Și de aceea se face colivă, de Sf. Toader.”

Tănase Elena
Clasa II-a 1936

IN VĂCANȚA PAȘTELUI

In Vinerea Mere

Cu mult înainte de Paști, așteptam vacanța care avea să fie două săptămâni. Nouă ne-a dat vacanță cu vreo două zile înainte de săptămâna mare. În fiecare seară din Săptămâna Mare ne-am dus la denie. Vineri seara a fost foarte frumos. În ziua de Vineri ne-am dus cu flori la Domnul nostru Isus Christos, iar seara ne-am dus la denia mare. Aici s'a cântat prohodul. Apoi ne-a dat părintele flori și am ieșit afară unde am ocolit biserica și ne-am dus acasă cu

lumânările, aprinse care răspândeau o luminiță mică, parcă ar fi fost niște stele coborîte pe pământ. Mergeam încet.

În Sâmbăta Paștelui am roșit și ouă. Eram foarte bucuroasă când am auzit pe mămica că roșim ouă. Noi am roșit ouăle în mai multe culori: roșu, albastru, verde și portocaliu. În noaptea Paștelui s'a dus lumea la slujba de Înviere a Domnului Isus Christos și a luat Paști.

Duminecă de dimineață, când m'am sculat, m'am spălat pe ochi cu un ou roșu, ca să fiu roșie ca oul tot timpul. Apoi m'am dus în prag pe iarba verde și am luat Sf. Paști. Pe urmă, m'am dus în casă unde am ciocnit ouă. Când ciocneam ouă ziceam: „Hristos a înviat“, iar celălalt răspundea „Adevărat a înviat“!

Ce frumos a fost de Paști. Soarele strălucea frumos. Păsărelele ciripeau frumos. Toată natura serba ziua Învierii Domnului. Păsărelele ciripeau voioase. Lumea îmbrăcată în strae de sărbătoare se ducea la horă. Am petrecut cu bucurie cele trei zile ale Paștelui. Ne-am dus la leagăn. Apoi după o săptămână ne-am întâlnit din nou cu toții la școală. Mie mi-a plăcut foarte mult vacanța aceasta. Toată ziua mă jucam pe câmpie. Când s'a terminat vacanța, mie mi-a părut și rău și bine.

Mi-a părut rău că o să las toate jocurile și n'o să mai stau toată ziua pe iarbă între floricele. Însă mi-a părut și mai bine, când mă gândeam că o să ne ducem iar la școală și o să începem iar lecțiile cele frumoase, pe care le întrerusesem pentru puțină vreme.

Anghel Sofia

Clasa V. 1940

Copii se duc la biserică

Udrea Gherghina

Clasa II-a.

CUM AM PETRECUT ÎN VACANȚĂ SĂRBĂTORILE INVIERII DOMNULUI

Noi în vacanță am fost bucuroși că a venit Paștele. Dangățul clopotului ne-a chemat în noaptea de Paști la Înviere, după ce fusesem la biserică la denii cu ramuri înflorite de liliac. În vacanță oamenii care se întâlneau pe uliță își ziceau: „Cristos a înviat!” alții le răspundeau: „Adevărat a înviat!”.

În ziua de Paște m'am dat în leagăn cu copiii. Am fost și la pădure cu tăticu și-am cules flori multe, pe care le-am dus acasă.

Tot atunci am ciocnit ouă roșii cu mămica, tăticu și Ionel. Și când am zis: Christos a înviat! le-am și spart oule.

Toată vacanța m'am jucat cu fetițele și deabia în ultima zi mi-am făcut lecțiile. Ce rău îmi pare că a trecut vacanța!

Stan Petra

cl. II-a — 4 Mai 1941

Provocând pe copil să cerceteze satul sub aspectele lui schimbătoare, îl provocăm să-și desvolte spiritul de observație, să-și ascuță

judecata. Dar în acelaş timp o cunoaştere a satului detaşat de aceste aspecte, pe care natura i-le imprimă şi cu care până la un punct se confundă, este necesară pentru fixarea acelei unităţi de viaţă „satul” o sinteză a observaţiilor şi impresiilor privitoare la el. Astfel se urmăreşte a se forma în mintea copilului o idee totală despre acest sat unitar, cu o viaţă a lui proprie, în afară de schimbările produse de fenomenele naturii, cu un trecut al lui — în legături durabile — cu acea aşezare de viaţă desprinsă până la un punct de înrăuirile exteriore. Acest sat ne-am propus să-l cercetăm, şi el a constituit una din temele cele mai interesante ce s’au tratat la şcoala noastră de aplicaţie. Imprejurările şi timpul nu ne-au îngăduit însă să dăm toată dezvoltarea pe care, am fi dorit-o, acestei teme.

O încercare de un studiu monografic mai complet, nu am putut să realizăm. Este necesar a se da în şcolile normale o atenţie deosebită problemei cunoaşterii satului, de către viitorii învăţători. De această lacună s’a resimţit activitatea noastră, ori de câte ori a fost vorba să ieşim pe teren şi să lăsăm elevele normaliste practicante la şcoala de aplicaţie să îndrumeze pe copii în cunoaşterea satului. La noi totul se învaţă abstract, chiar şi acolo unde condiţiile de lucru oferă un mediu mai prielnic unui învăţământ în natură. De aceea lecţiile de geografie pe teren, lecţiile de ştiinţe naturale în natură, au fost lecţii dificile pentru elevele normaliste, neobişnuite să iasă din litera cărţii şi să ia contact cu realitatea.

Pentru lecţiile de istorie locală, am lucrat cu o grupă de eleve normaliste, care fusese iniţiate în anul precedent să cerceteze satul, în scopul alcătuirii unei mici monografii.

Cercetările lor au folosit în îndrumările şi orientarea dată elevilor şcoalei de aplicaţie, ajutându-i pe aceştia să se poată documenta. Din desfăşurarea programului nostru de lucru, cu privire la cunoaşterea satului Măgurele, ne-am încredinţat că această cunoaştere este posibilă şi copiii lucrează cu multă trageră de inimă, când este vorba de a afla lucruri referitoare la satul lor. Chiar şi cei mai mici au arătat un interes deosebit pentru tot ce se raportează la sat.

Planurile întocmite de ei — în urma cercetării la faţa locului a diverselor părţi ale satului — dările de seamă asupra informaţiilor culese de copii — referitoare la sat — cercetarea cu cel mai viu interes a oricăror urme de viaţă trecută, în sfârşit modul cum au întreprins micile lor exploarări în echipe, pentru a aduna plantele, a le descrie, a le cunoaşte întrebuinţarea, etc. şi a le grupa apoi după locul unde cresc după luna în care apar, după grupa din care fac parte: cereale,

pomi fructiferi, plante de câmp, de grădină, de luncă, de pădure, etc. dovedesc o preocupare care întrece cu mult vârsta lor.

Deasemenea copiii au căutat să cunoască viața locală, ocupațiile locuitorilor — instituțiile mai importante, prețul produselor, mâna de lucru — alcătuiind acele „fișiere matematice“ atât de interesante, care fixează viața satului sub raport economic, și sunt pentru copii un îndreptar în tratarea diferitelor probleme pe care le alcătuiesc singuri.

Este interesant cum și cei mai mici au urmărit această temă. Iată bunăoară, cât de mult a interesat pe o fetiță din clasa I-a Dispensarul din sat, înfățișat de ea în chip naiv, cu sticlulele de medicamente care au impresionat-o, înșirate ca ulcelele pe o poliță, fiecare altfel colorată, cu patul unde este așezat copilul la consultație și alte amănunte ce au atras-o, toate redată în acelaș mod copilăresc.

Dispensarul din sat

Bălaș Artemiza
cl. I-a — 18 Mai 1936

Deasemenea biserica o găsim înfățișată în desene diferite și descrisă de aproape toți copiii. Ea este instituția care reține atenția tuturor, cu rolul ei atât de important în viața satului.

BISERICA NOASTRĂ

„Biserica noastră este făcută de boierul Icn Oteteleşeanu. Ea este aşezată spre răsărit. Biserica noastră este pictată frumos. Părintele face în fiecare Duminecă slujba la biserică. Biserica noastră are icoane frumoase. Ea are şi iconostas. Mie îmi place biserica noastră fiindcă e frumoasă şi curată. Eu mă duc la biserică în fiecare Duminecă şi mă rog lui Dumnezeu“.

Stancu Maria

Clasa II-a. 4 Aprilie 1941

În sfârşit moara cu viaţa sgomotoasă, care se desfăşoară în jurul ei, este înfăţişată de copii atât în desenele lor cât şi în descrierile făcute cu precizie, şi de cei mai mari ca şi de cei mai mici¹⁾.

1) Moara ar putea să formeze un centru de interes pentru şcoalele de sat, după cum fabrica ar fi pentru cele dela oraş.

Cât de mult ne depărtăm de realitatea oferită de mediul în care trăeşte copilul, atunci când încercăm să-l învăţăm numai ceace socotim că este mai important de ştiut, nu ceace prezintă interes pentru viaţa lui.

Ulița noastră

Manole Dumitru

Clasa II-a — 10. III. 1939.

MOARA DIN SATUL NOSTRU

„Noi Joi am fost la moară, când am plecat dela școală doi câte doi la rând.

Când am trecut podul cel mic, am văzut o grădină cu căpșuni și un om care culegea căpșuni. Pe urmă am mers prin sat și am ajuns la moară. Mai înainte de a ajunge la moară, am trecut pe un pod și pe sub pod trecea o apă mare. Moara era văruiță pe din afară, ea nu era frumoasă. Când am intrat în moară ne-am uitat și am văzut că moara era împărțită în două părți, sus și jos. Pe urmă ne-am suit sus pe o scară, acolo am văzut două coșuri și în coșul acela erau două pietre mari și foarte grele; în coșuri puneau porumbul să se sfărâma prin pietrele acelea. Din porumb se face mălai. Moara este foarte mare. Ea mai are și o roată mare pe care o învârtea apa. Roata cea mare învârtea roatele cele mici. Este bine că avem moară în sat, fiindcă avem nevoie de moară”.

Anghel Constanța

Clasa II-a 1936

Un alt copilăș descrie monumentul eroilor din sat, alături de desenul care-l înfățișează :

MONUMENTUL EROILOR DIN SATUL MĂGURELE

„Monumentul nostru este așezat în colțul unde șoseaua ocolește spre București și Alexandria.

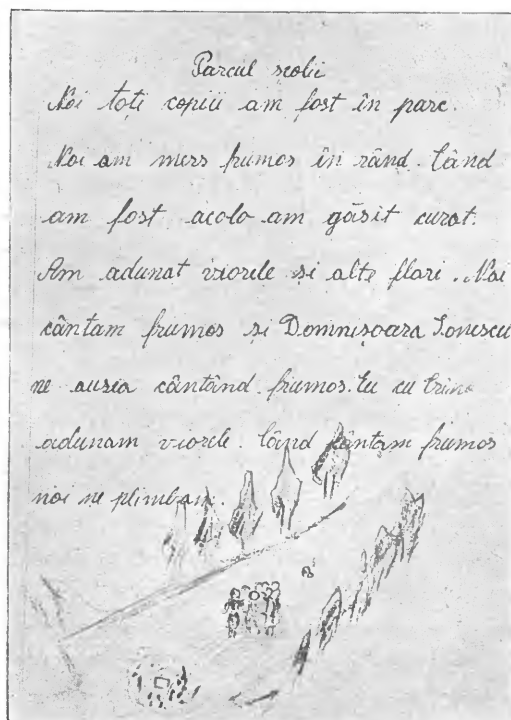
Pe acest monument sunt scriși eroii morți pentru patrie. El este înconjurat de jur împrejur cu niște stâlpi de ciment și grilaj de fier. Noi când trecem pe lângă el trebuie să ne gândim la cei morți pentru întregirea Neamului. Pe el este pusă o placă neagră unde sunt scriși eroii. Monumentul este făcut din piatră, iar deasupra este o coroană de stejar.

În ziua de Înălțarea Domnului, noi am fost la monument. Acolo a făcut Părintele slujbă, iar Domnișoarele au cântat și au spus poezii. Monumentul era învăluit în drapelul nostru tricolor“.

Popescu Aurel
Clasa II-a 1937

Apoi parcul Școlii Normale, pe care copiii îl vizitează adesea, să culeagă flori, să facă lecție în livadă, îi atrage în mod deosebit. Iată o descriere a unui copilaș de clasa I-a.

PARCUL ȘCOLII

Manole Gheorghe
Clasa I-a 1941

Și a unuia de clasa II-a.

PARCUL ȘCOALEI NORMALE.

Parcul Școlii Normale este mare și frumos. Mie îmi place parcul, fiindcă are pomi mari și umbroși. Are lalele cu pomi, trandafiri și lalele.

În parc se întorc, tot așa cum se întorc la pădure, păsărele călătoare. Parcul este plin de micșunele și alte flori frumoase. Domnișoarele normaliste lucrează în parc ca și noi la brazde, Ele se plimbă și citesc prin parc și când le este sete, beau apă dela isvor. În fundul parcului este și lacul pe care se plimbă Domnișoarele cu barca. Mie îmi place parcul foarte mult!

Stancu Maria
Clasa II-a

LIVADA CU FRUCTE.

Astăzi ne-am dus la livadă. Livada era foarte frumoasă. Acolo pomii erau așezați în rând frumos. Prin mijloc era o cărare cu iarbă verde. Pomii erau încărcăți de caise. În livadă era aer curat și plăcut.

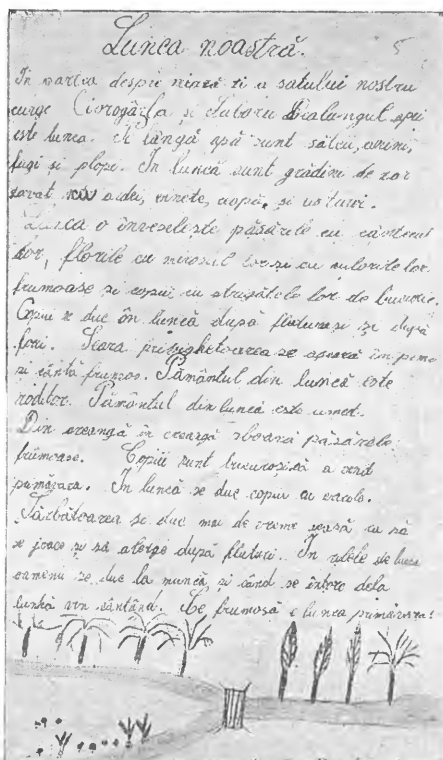
Am mers mai mult și am văzut pe o parte a cărării un nuc mare. Noi am văzut că printre pomi era fasole, ca să nu fie locul gol.

Apoi am măsurat 1 dam². Am văzut că pe 1 dam². sunt 6 caiși și că fiecare dă 20 kg. și că s'ar vinde cu 40 lei kg. pe acelaș dam. era fasole cam 20 kg. și se vinde cu 30 lei kg. Am făcuf socoteala și am văzut că și pe fasole și pe caise numai după 1 dam.² am lua 5400 lei.

Deaceea un gospodar harnic trebuie să aibă o livadă mare, frumoasă și înfloritoare. Când se vor coace caisele, pomii au să stea cu crengile aplecate, gemând de greutatea fructelor, iar când gospodarul va veni să culeagă, se va bucura de munca lui și va zice: am să iau parale frumoase și am să mănânc fructe bune.

Preda Cristina
Clasa III-a, 9 Iunie 1941.

LUNCA NOASTRĂ PRIMĂVARA

Ioniță Vasilica

Clasa II-a

In partea de sus a miază-zi a satului nostru curge Ciorogârla și Sabarul. Dealungul apei este lunca. Pe lângă apă sunt sălcii, anini, fagi și plopi. În lunca sunt grădini de zarzavat: ardei, vinete, ceapă și usturoi.

Lunca o învește păsărele cu cântecul lor, florile cu mirosul lor și cu culoriile lor frumoase și copiii cu strigătele lor de bucurie. Copiii se duc în lunca după fluturi și după sfoști. Seara privighetorea se așază în pomi și cântă frumos. Pământul din lunca este umed.

Din creangă în creangă zboară păsărele frumoase. Copiii sunt bucuși că a venit primăvara. În lunca se duc copiii cu vacile. Sărbătoarea se duc mai de vreme acasă, ca să se joace și să alerge după fluturi. În zilele de lucru oamenii se duc la muncă și când se întorc dela lunca vin cântând.

Cc frumoasă e lunca primăvara!

LA CIOROGÂRLA.

„Ieri fiindcă a fost mai cald, ne-am dus la Ciorogârla. Ea este o apă curgătoare. Apa vine dela munte. In gârle este nisip și piatră. Apa era tulbure. Am aruncat 3 cartonașe și am văzut că la mijloc duce apa mai iute. Apa își sapă albie. Ea are maluri. Este foarte hrănitoare pământului. Un băiat lua apă în butoaie, ca să pună roșii. Pe lângă malul apei crescuse sălcii plângătoare, plută și anini. Pe unde curge

apa se numește luncă. Ea se întrebuințează și la moară. Într'o parte a apei și în alta nu sunt malurile de o potrivă. Pe malul apei era verdeață, fiindcă e primăvară. Pământul din luncă este neted și nisipos. Ce hrănitor este pământul de luncă!

Anghel Gherghina
Clasa II-a, 1940.

DARUL SFÂNT DELA DUMNEZEU ¹⁾.

Pe lângă satul nostru curge râul cel frumos ca albastrul cerului. Când este cald se evaporază și se ridică în sus și se preface în nori, iar când este frig se lasă jos.

Prin apă trăiesc șerpii, broaștele și peștii. Apa ne folosește, fiindcă oamenii cei harnici prind pește. Pe sus pe lângă râu zboară berzele care mănâncă broaștele. Pe lângă baltă mai crește și papură.

Apele ne dau un mare folos din câte pasări trăesc. Mie îmi place la râu mai mult vara, fiindcă facem bae. Vara când este lume multă la bae ți-e mai mare dragul să-l privești. Atât de frumos este, încât îți închipui că ești la oraș. Ce frumos este vara la râu!

Stancu Maria
Clasa II-a 1941

Legătura satului cu celelalte comune învecinate pe care le-am vizitat, au lărgit orizontul lor și a constituit termen de comparație, din care satul s'a conturat mai mult. Astfel am dat prilej copiilor să aprecieze distanțele, între satul lor și comunele învecinate, pe care le-au vizitat, să cunoască mijloacele de transport cele mai potrivite, să ia cunoștință, pe cât a fost posibil și de felul de vieță din celelalte comune — să-și dea seamă de instituțiile lor, de gospodăria locuitorilor, etc.

Iată care a fost planul nostru de lucru pentru cunoașterea satului Măgurele, pe care l-am fixat în anul 1939, luna Mai — pentru a fi pus în aplicare de elevele clasei a VII-a normală, la clasele a II-a, și a IV-a a Școlii de Aplicație ²⁾.

1) Titlul e ales de copil.

2) După procesul verbal din 29 Aprilie 1939.

Duminica în satul nostru.

Bădișor Ana

Clasa I. 1941

A. Geografia satului Măgureie

Clasa II. *Geografia locală: Satul nostru și împrejurimile.*

Clasa IV. *Satul Măgurele și împrejurimile — Regiunea..*

S'au fixat următoarele subiecte de lecțiuni:

- 1) *Așezarea satului Măgurele.*
- 2) *Relieful și apele (Se va cerceta satul și împrejurimile).*
- 3) *Plantele și animalele cari se găsesc în sat.*
- 4) *Locuitorii și ocupația lor.*
- 5) *Instituțiile publice și particulare din satul Măgurele (Școli, biserică, primărie, dispensar, farmacie, moară).*
- 6) *Conducerea locală a comunei.*
- 7) *Legăturile satului cu orașul București.*
- 8) *Legăturile cu comuna Vârtej.*
- 9) *Legăturile cu Jilava.*
- 10) *Instituțiile publice și particulare din comuna Jilava.*
- 11) *Instituțiile publice și particulare din comuna Vârtej.*

12) *Conducerea locală și administrativă a ținutului.*

Aceste subiecte au fost fixate atât pentru clasa II-a cât și pentru clasa IV-a, tratate însă mai dezvoltate la clasa IV-a. Astfel: *Așezarea ținutului.* (Se observă înclinările solului, se fac hărți).

Legăturile satului cu celelalte comune. (Se face planul ținutului).

Instituțiile publice și particulare din satul Măgurele. (Se face un mic istoric al lor. Se cercetează importanța acestor instituții pentru ridicarea satului).

B. *Istoricul satului Măgurele* 1).

1) *Istoricul satului Măgurele.*

2) *Amintirea vizitei M. S. Regelui Mihai I-iu—atunci Marele Voievod—la 1 Iunie 1938.*

3) *Domnitorul Alex. Cuza și improprietărea țaranilor din Măgurele.*

4) *Mihai Viteazul și-a așezat lajărul, înainte de lupta dela Călugăreni, în parcul Școalei Normale.*

5) *Eroii satului Măgurele în războiul de întregire al Neamului.* (Li se va vorbi și de vieța unora dintre ei. La clasa IV-a se va vorbi și de alte personalități cari s'au distins prin faptele lor.

P. S. Pe lângă aceste lecțiuni, li se vor citi și din ziare ceea ce prezintă mai mult interes (în legătură cu Capitala). Se va face corespondență între școlile din această regiune, cu scopul de a cunoaște locurile mai îndepărtate. Se vor folosi fotografiile, se vor face excursii, etc...

C. *Muzeul școlar*

Ca o completare și încheiere a cunoașterii satului, s'a alcătuit muzeul școlar, cu privire la sat, care sintetizează întreg materialul adunat de copii în legătură cu acesta.

S'a colecționat plantele care se găsesc în sat — plante cultivate și plante necultivate și s'au grupat după locul unde cresc și luna în care apar — cuprinzând întreaga vegetație a Satului Măgurele.

Reproducem din darea de seamă prezentată de echipa de eleve normaliste de clasa VIII-a, care au condus elevii școalei de Aplicație să colecționeze materialul pentru muzeu, în luna Mai-1939 :

1) Elevele normaliste care au tratat aceste lecțiuni au fost inițiate în cercetările făcute la școala Normală pentru cunoașterea satului — istoricul lui — de Doamnele colege de specialitate ; astfel că răspunderea noastră rămâne numai asupra metodei de lucru folosită.

„Pentru alcătuirea muzeului școlar, s'au făcut excursii cu copii la pădure și în cătunele ce formează comuna Măgurele, cu scopul de a aduna plante specifice regiunii în legătură cu centrele de interes studiate în luna Mai ¹⁾).

Clasa	I	Centru de interes	—	Grădina casei părintești.
„	II	„	„	— Ținutul, lunca.
„	III	„	„	— Flora, fauna României.
„	IV	„	„	— Industria ținutului.

Plantele colecționate au fost descrise de copii, arătându-se și întrebuințările, apoi presate și repartizate în următoarele grupe :

1. VEGETAȚIA :

I. <i>Plante cultivate de câmp:</i>	a) <i>Cereale</i>	}	Mei—plantă cu fruct
			Grâu—plantă cu spic, boabe de grâu, făină
			Porumb—plantă, boabe=făină
			Secară — „ „ „
			Orz — „ „ „
			Ovăz — „ „ „
II. <i>Plante cultivate din livadă:</i>	a)	}	Mazăre —plantă, floare, teacă, boabe
			Fasole —plantă, boabe
			Salată — „
			Leuștean— „
			Varză — „
			Cartoful —plantă cu flori
b) <i>Din lunca și grădina de zarzavat:</i>		}	Dovleac—plantă cu floare
			Ardei — „ „ fruct
			Lobodă, spanac, ridichii de lună, bob, vinete

c) *Flori:* Pansele, lăcrămioară, lalea, trandafiri, crin.

III. *Plante necultivate din luncă, de pe câmp și din pădure.*

1) Ūrzița moartă, volbură, nemțisor, piciorul cocoșului, laptele cucului, viorea, mac, ciuline, mărgăritar, urzița vie.

1) Pentru o mai strânsă corelație între materia învățată.

2) Toporaș, ghiocel, păpădie, mușețel, mâțișori, coada șoricelului, pelinariță.

IV. *Plante medicinale*: 1) Mușețel, floare

Observațiile copiilor asupra plantei și întrebările fiecăreia.	Soc	„
	Coada șoricelului	
	Tei	
	Ismă	
	Cozi de cireși	

V. *Pomi fructiferi*: — Vișin flori, frunze

Măr	„	„
Corcoduș	„	„
Cais	„	„
Dud	„	„
Gutui	„	„
Păr	„	„
Prun	„	„
Nuc	„	„

VI. *Arbori de pădure*: 1) Lemn câinesc, soc, stejar, salcâm, (2 planșe) salcie, plop, alun, carpen.

2) Arțar, jugastru, anin, castan, tei.

Pe fiecare planșă se găsește în dreptul plantei prezentat lemnul respectiv, în secțiune longitudinală și transversală.

În legătură cu centru de interes, „industria locală“ s'a făcut o planșă cu plante textile ca: in, cânepă, și una cu viermi de mătase.

2. FAUNA.

În legătură cu fauna comunei Măgurele, s'au decupat din hârtie animalele care trăesc aci și alături de fiecare animal s'a arătat pe scurt foloasele pe cari ni le dau.

- 1) Vaca — o eprubetă cu seu.
- 2) Calul — păr de cal.
- 3) Oaia — lâna toarsă și netoarsă.
- 4) Porcul — păr — untură.
- 5) Găina — fulgi.
- 6) Gâsca — puf — pene.
- 7) Rața — puf — fulgi.

Celelalte foloase au fost numai arătate de copii în foile lor de observație, asupra fiecărui animal, care n'a putut fi prezentat pe planșe, ca: ouă dela pasări, carne, lapte și derivatele lui, etc.

La alcătuirea acestui muzeu au lucrat cu mult interes copiii din toate clasele, dela clasa I-a până la clasa IV-a inclusiv, îndrumați de elevele mai jos semnate.

Materialul a fost depus astăzi 10 Iunie 1939, într'una din sălile școlii de Aplicație, unde se va aranja împreună cu celelalte realizări referitoare la Satul Măgurele.

În afară de realizările care se pot vedea, copii au fost foarte entuziasmați, alergând neobosiți și plini de veselie după plante; cu mult interes au observat fiecare plantă, scriind ceea ce au știut despre ea, ca: înfățișare, folos, etc. și tot după aceasta au făcut și desene.

Elevele care au lucrat la muzeu:

- (ss) Dumitru Matilda
- (ss) Apostolescu Lucia
- (ss) Marinescu Maria
- (ss) Bărbulescu Ana
- (ss) Ionescu Teodora
- (ss) Marinat Aurelia

9 Iunie 1939.

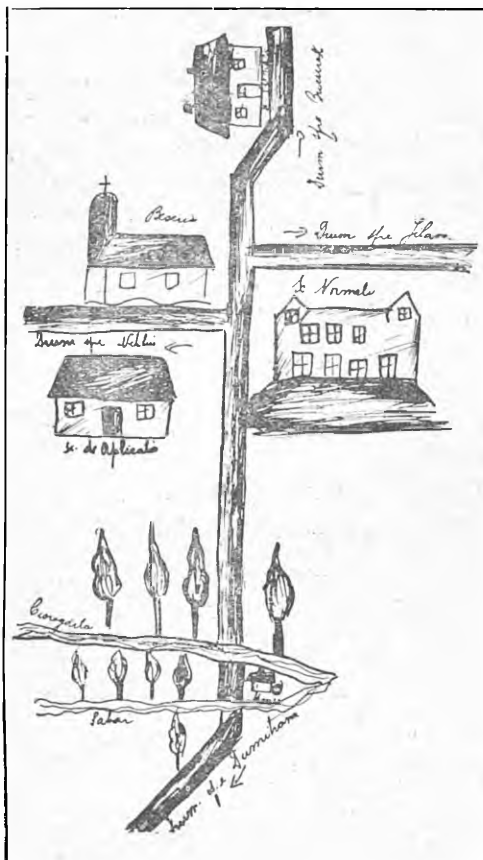
SATUL MAGURELE CERCETAT DE COPII

a). GEOGRAFIA SATULUI.

Satul a fost cercetat parte cu parte, clasa fiind împărțită în grupe, astfel ca fiecare grupă să-și cerceteze în mod amănunțit acea parte a satului în care locuiesc. După ce copiii au vizitat satul, parte în modul acesta și și-au întocmit planurile, s'a trecut la reconstituirea satului în întregime. În acest plan general al satului, copiii își fixează drumurile principale, locurile și clădirile mai importante.

Înfățișăm aci, un plan al unei părți din sat, *Drumul dela școală la moară* și două planuri ale satului.

SATUL NOSTRU MĂGURELE.

Planul satului Măgurele

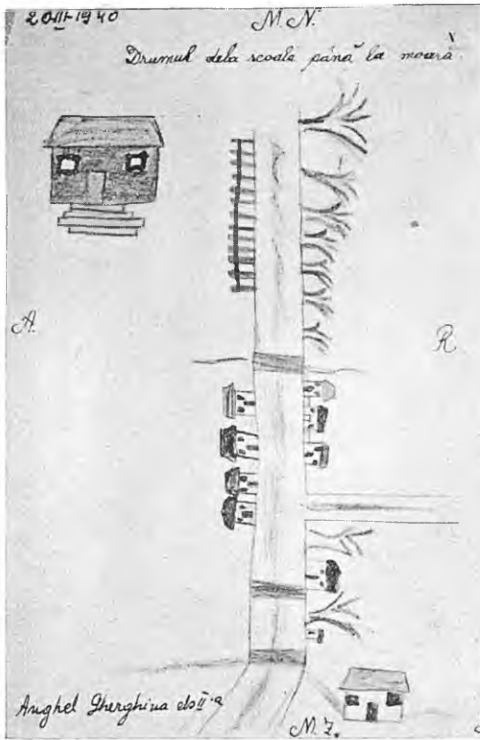
Anghel Gherghina

cl. III 1941

Un plan al satului cu vecinătățile, lucrat de copii mai mari. Se observă tendința de a reduce particularul, amănuntul, și de a se apropia de planul simplificat, schematic. Planul este foarte frumos colorat.

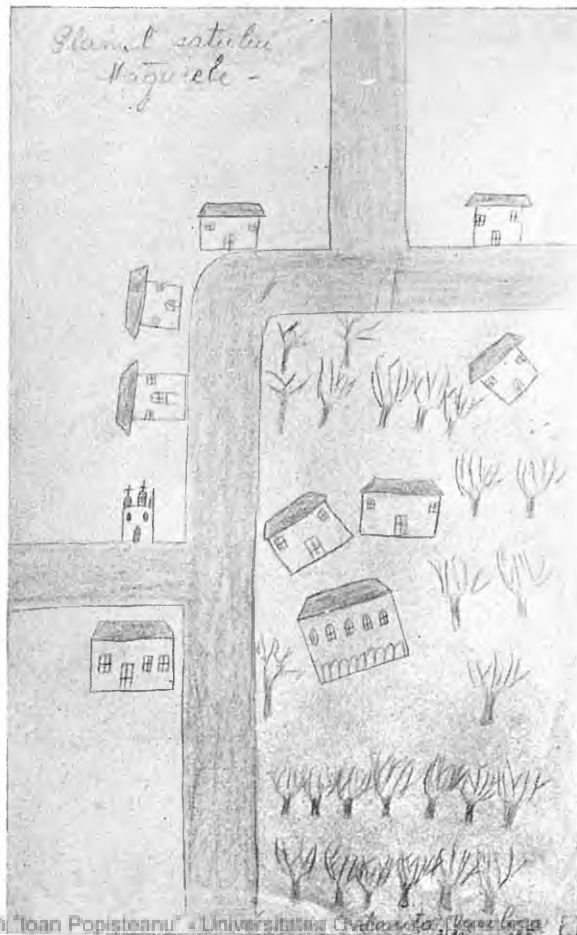
Îată cum se exprimă un elev mai mărișor despre satul lui după ce l-a cunoscut mai bine.

PLANUL SATULUI MĂGURELE

Drumul dela Școală la Moară.

Anghel Gherghina
Clasa II-a.

Planul satului Măgurele.

Ioniță Vasilica

Clasa II-a.

SATUL NOSTRU MĂGURELE.

„Eu m'am născut în satul Măgurele. Satul nostru este un sat mare și frumos. Eu în el m'am născut, în el am crescut, și în el vreau să mor. Eu cu el mă mândresc, fiindcă prin el au trecut mulți domnitori învățați și i-au călcat pământul. Chiar și viitorul Rege a vizitat școala Normală și satul Măgurele. Mie îmi place satul nostru cel frumos. Tatăl meu mi-a zis să mă duc la o meserie în București, dar eu i-am spus: „Degeaba vorbești, pentru că eu vreau să mă fac plugar în satul unde m'am născut. Să trăiască lumea din satul nostru și din toată țara. Ura, ura, ura!”

Anghel Călin
Clasa III-a, 12 Iunie 1939.

O compunere despre sat a unui elev mai mic.

SATUL MEU

„Satul meu este făcut de boierul Ion Otetelișanu. El este așezat pe un loc neted, nu departe de București. E un sat mare și frumos. Oamenii murcesc toată ziua. În fiecare dimineață ei trec la târg cu lapte și zarzavat.

Casele sunt mari și așezate unele lângă altele.

Mi-e drag satul meu, și-l iubesc pentru că m'am născut și trăiesc în el“.

Nicolae Gheorghe
cl. II, 7 Mai 1941

LEGĂTURA SATULUI CU CAPITALA

„Lângă satul nostru avem capitala București.

Dela noi din sat și până la București sunt 6 km. Șoseaua este ocolită și dreaptă. Noi dela București, capitala țării noastre, cumpărăm zahăr, făină, orez și altele. Părinții noștri duc la București zarzavaturi, caise, cireșe și căpșuni.

Aici în satul nostru oamenii se ocupă cu agriculturs, se duc cu laptele și îl vinde la București. Tot ceace avem noi ducem la București. Trebuie să ne mândrim noi, fiindcă stăm lângă București, care este capitala țării noastre. În orașul acesta găsim fel de fel de lucruri care ne trebuie nouă.

Ce frumos este satul acesta de lângă orașul București“.

Bălaș Artemiza
Clasa III, Iunie 1939.

PE DRUMUL BUCUREȘTIULUI

„Noi ieri am fost cu Doamna să ne plimbăm pe drumul care duce la București.

Dela școală până la marginea satului am văzut casele cu grădinile și curțile pustii. Copacii goi de frunze, florile uscate. Când am trecut de linia forturilor și mai pustiu. Câmpul era negru în loc de verde, pomii depe marginea drumului desfrunziți și ei.

Prin praful drumului, merg căruțele încărcate cu ceapă, varză, morcovi, ridichii, se duc la oraș ca să le vândă. Au muncit oamenii un an și acum se duc să ia bani pe muncă. Am mai întâlnit lăptarii care se întorceau dela oraș. Drumul acesta este totdeauna plin de care și faitoane. Ne-am uitat la orizont, ne-am odihnit puțin și apoi ne-am întors. Seara am adormit repede fiindcă eram obosiți“.

Florea Tudora
Cl. III. 12.XI-1940.

Tatăl meu se duce cu lapte la București
Popescu Aurel
Casa IV 1939

b). ISTORICUL SATULUI 1)

Trecutul satului este cercetat de copii cu cel mai mare interes. Se vizitează locurile pe unde se mai păstrează urme de vieață. Copiii mai află și dela bătrâni ce mai știu în legătură cu satul lor. Apoi își aștern impresiile lor pe caete.

EXCURSIA FĂCUTĂ LA VATRA SATULUI

„Miercuri după masă am fost la fosta vatră a satului. Am pornit în rând doi câte doi cântând. Pe drum eram

1) Elevii au fost conduși în cercetările lor asupra istoricului satului, de distinsa noastră elevă normalistă, Renea Maria din clasa VIII-a, care a lucrat cu multă însuflețire.

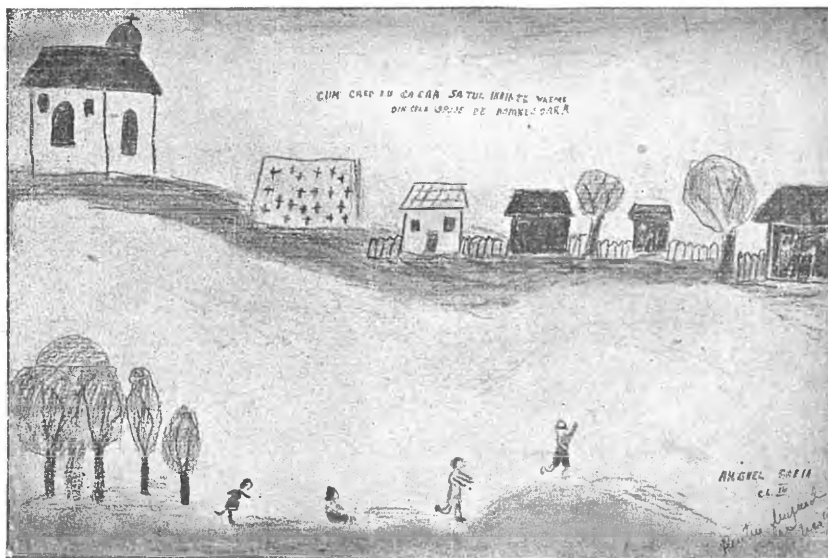
foarte bucuroși. Am luat-o pe malul Ciorogârlei și am mers până mai aproape, unde se întâlnea Ciorogârla cu o parte din apele ei, care o luase pe la moară. Acolo ne-am oprit, fiindcă Mița ne-a spus că locul acela se numește: „Baba“.

Noi am întrebat-o de ce îi zice așa? Ea ne-a spus că i-a povestit bunica ei astfel: că pe malul Ciorogârlei era o căsuță unde locuia o babă. Apa revărsându-se i-a înecat și locuința și pe ea. De atunci s'a numit locul acela „Baba“.

Apoi am pornit pe drumul care ducea la fostul cimitir. Acolo am văzut cruci părăsite. Una era mai măricică. Nu se mai cunoșteau decât puțin scobiturile slovelor scrise. Unde fusese biserița, acum era înălțată o casă. Noi am păstrat un moment de reculegere pentru cei morți și apoi cu rândul am pornit pe un loc verde. Aici am mâncat și apoi ne-am întors spre școală.

Ce frumoasă a fost această excursie.

Anghel Sofia
Cl. IV

Cum cred eu că era satul nostru înainte, din cele spuse de Domnișoara

Anghel Sofia
Clasa IV-a

Din imaginație satul este înfățișat prin desen, așa cum își închipue copiii că a fost în trecut.

Elevii sunt îndemnați să cerceteze singuri tot ce pot afla în legătură cu satul.

Iată una din aceste mărturii :

CE-AM AFLAT EU DESPRE SATUL OTETELEȘANU

„După lecția ce am făcut-o cu Domnișoara despre boerul Ion Oteteleșanu, seara când m'am dus acasă, am întrebat pe tatăl meu dacă știe ceva despre acest boer. Mi-a răspuns că știe și a început să-mi spue :

„Mai de mult, trăia în acest sat un boer Vrana. Și-a venit la acesta boerul Oteteleșanu și a jucat în cărți și a câștigat pământul acesta. El a tăiat pădurile și a adus oameni din alte sate și i-a pus pe lângă apă, pe vale. Și apa venea mare și se revărsa, înecând case, vaci, oameni.

Și atunci oamenii au spus boerului Oteteleșanu de a trecut oamenii pe deal. Și a făcut un castel în care este acum Școala Normală. Când a fost pe moarte a spus la toți boerii, de pe lângă el și soției lui Elena, să împărțească pământul lui țăranilor, ca să nu rămână străinului”.

Petre Tănase
Clasa III-a, Mai 1939.

În modul acesta copiii reconstituiesc istoricul satului, întemeiați pe informații personale.

ISTORICUL SATULUI OTETELEȘANU

„Satul nostru înainte vreme, îi era vatra în vale. Pe timpul acela boierul Vrana era stăpân pe moșia aceasta.

Boierul Vrana s'a jucat cu boierul I. Oteteleșanu în cărți. Boierul Oteteleșanu a câștigat moșia aceasta. Atunci boierul I. Oteteleșanu a adus țărani și i-a așezat pe vale. Țăranii însă n'au locuit mult timp pe vale, fiindcă apa care trecea, Ciorogârla, se revărsa și inneca pe oameni și copiii lor. Țăranii au cerut loc de trăit, fiindcă acolo nu mai puteau trăi ;

Boierul Oteteleșanu și-a tăiat pădurea și a dat pământ de locuit. Boierul Ion Oteteleșanu era un boier foarte evlavios. El a zidit biserica în care noi ne ducem la slujbe în fiecare sărbătoare.

Ion Oteteleșanu când era pe patul morții, a lăsat cu gură ca unde el a trăit, să se facă o școală de Domnișoare.

Acum noi suntem foarte bucuroase, fiindcă avem școală primară zidită de boierul I. Oteteleșanu.

Școala Normală este lăsată ca un dar, ca să învețe domnișoarele.

Noi trebuie să fim mândri, fiindcă am avut un boier așa bun. Trebuie să ținem minte pe acest boier, fiindcă el a iubit sfânta biserică.

Ce bun și ce evlavios a fost Oteteleșanu!

Stancu Tudora

Clasa III-a, 1939.

Alte cercetări în legătură cu satul.

MIHAI VITEAZUL IN COMUNA MĂGURELE.

„Eu sunt bucuros de acest pământ fiindcă a călcat Mihai Viteazul pe el. Mihai Viteazul și-a făcut planul de luptă cu generalii lui în parcul Școlii Normale. Când a auzit că Turcii au ajuns la Dunăre, a plecat la Călugăreni pe Neajlov. Pe urmă a început lupta, unde a bătut pe Turci. Imi iubesc foarte mult satul, fiindcă a trecut prin el cel mai mare erou al neamului nostru.

Toți copiii trebuie să ne mândrim și să-ne apărăm, întocmai ca Mihai Viteazul, țara și Regele nostru“.

Popescu Aurel

Clasa III-a — 26 V, 1939.

Și amintiri mai proaspete, cari trezesc în ei sentimente de mândrie, ce se desvoltă cu atât mai mult cu cât își cunosc mai bine locul natal.

DECE TREBUE SĂ NE MÂNDRIM CU SATUL NOSTRU.

„Noi trebuie să ne mândrim cu satul nostru, fiindcă pe aici au trecut mulți Domni viteji de-ai noștri. În vremea de demult a trecut Mihai Viteazul cu oștenii lui.

Pela noi prin Măgurele mai a trecut și Domnitorul Cuza, care a fost un domn foarte bun.

Anul trecut ne-a vizitat Voievodul Mihai școala noastră. Când a venit Voievodul Mihai, Victorița i-a dat flori. El era foarte vesel și foarte mândru. — Noi trebuie să fim mândri că

avem un sat așa de însemnat. Trebuie să mai fim mândri fiindcă au murit atâția eroi pentru apărarea țării noastre. Noi trebuie să-i respectăm foarte mult, fiindcă ei ne-au apărat. Ce sat însemnat avem noi !"

Dumitru Tudora
Clasa III-a

c). VEGETAȚIA SATULUI.

Vegetația satului este cercetată de cei mai mici ca și de cei mai mari cu o adevărată pasiune. Nu este arbore, nu este floare, nu este buruiană pe care să nu o descopere, să nu o descrie, să nu-i cerceteze întrebunțările. Ne-ar fi imposibil să redăm mulțimea de plante cari au fost găsite de acești neobositori exploratori ai câmpurilor și pădurilor.

Vom înfățișa câteva din ele.

Vegetația necultivată din luncă.

FLOAREA PAȘTELUI.

„Floarea paștelui amintește răstignirea Domnului nostru Isus Cristos. Ea a ieșit din lacrimile Fecioarei Maria. Deaceea înflorește aproape de Paști și se păstrează toată luna Mai“.

Stancu Maria
Clasa II-a.

LAPTELE CUCULUI.

„Această plantă crește în luncă. Are frunzele mici și verzi. Dela vârful tulpinii pleacă niște rămurele ca la umbrelă și se termină cu floricele galbene. Când o rup iese lapte“.

Sibiceanu Dumitru
Clasa II-a

URDA VACII.

„Urda vacii am cules-o din luncă. Nu crește înaltă și are tulpina subțire. Frunzele sunt mici și lunguețe, așezate în jurul tulpinii. La vârf are buchete de flori mici albe. O mănâncă vitele“.

Niculae Elena
Clasa II-a.

Vegetația din luna Aprilie.

PANSEAUA

„Panseaua este o floare care crește în grădina de flori a omului. Ea are o codiță subțire, o rădăcină micuță și multe frunze.

Panseaua înflorește primăvara. Ea are culoarea albastră, violet, galbenă și alte culori.

Ea este formată din 5 foi.

Ea este mică și foarte frumoasă.

Rădăcina ei este foarte stufoasă și are multe firișoare din care se hrănesc frunzele“.

Hadârcă Elena

clasa IV-a

PECETEA LUI SOLOMON

„Eu știu despre pecetea lui Solomon că ea crește în luna Aprilie și are frunzele foarte crestate, cu creștături mici și dese. Floarea aceasta are niște flori ca ciucurași albi“.

Stancu Nae

clasa III-a

Plante din luna Mai.

VERONICA

„Veronica seamănă cu un spic de grâu, numai că este mai mare și are floarea albastră. Frunzele sunt puțin crestate și lunguete, parcă e o păpușe cu rochița albastră“.

Tudor Niculina

clasa II-a

MIEREA URSULUI

„Mierea ursului e o floare care se găsește pe câmp. Ea are floricele violet închis și sunt deschise ca niște pahare. Mie îmi place această plantă fiindcă are un gust dulce“:

Niculae Gheorghie

clasa II-a

Copacii de pădure.

ARȚARUL

„Arțarul crește pe lângă ape și în pădure. Frunzele sunt lunguete și puțin crestate pe margini. Are niște aripioare

verzi care când se usucă sboară duse de vânt. Lemnul de arțar se întrebuintează la ars și făcut mobile“.

Anghel Gherghina
clasa III-a

SOCUL

„Socul crește pela umbră, pe marginea apelor și prin păduri. Florile sunt albe și mici ca niște pălărioare. Din floare de soc se face ceai“.

Preda Ștefan
clasa IV-a

CE ȘTIU EU DESPRE SALCIE

„Salcia trăește pe malul gârlei. Tulpina salciei este groasă și are crengile aplecate, parcă plânge. Frunzele salciei sunt mici și lunguțe ca niște săniuțe. Salcia este primul copac care înflorește primăvara. Florile sunt galbene și au miros frumos. Din tulpina salciei se fac : uluci, araci și alpii.“

Florea Tudora
clasa II-a

ANINUL

„Aninul crește înalt cu corana rotundă și mare. Frunzele sunt rotunde și crestate. Ce frumos e primăvara când e încărcat de mățișori. Cu coaja aninului mama vopsește lână.“

Stancu Maria
clasa II-a

Pomii din livadă.

CAISUL.

„Cel dintâiu pom care a înfrunzit a fost caisul. Ce frumoasă era livada cu caișii înfloriți. Florile lui sunt albe roz. În mijlocul florii sunt niște firisoare cu gămălie galbenă.

Un firșor e mai mare și cu o umflătură la cap. Din el a ieșit caisa. Caisa la început avea sămburele moale. Acum s'a întărit și nu-l poți sparge decât cu piatra.“

Ștefan Floarea
Clasa II-a

Alte plante din livadă.

TRIFOIUL.

„Trifoiul este o plantă de nutreț. El creșta pe câmp și în livadă. Trifoiul are frunzele cu trei foi și are florile de

culoare violet. Trifoiul cu patru foi poartă noroc, dacă poți să-l găsești. Când se face mare trifoiul este cosit cu coasa. După ce crește, se cosește din nou. Trifoiul se usucă la soare și se dă la cai și la vaci. Cu ce poftă îl mănâncă vitele!"

Stan Petruța
Clasa I-a

LUCERNA.

„Lucerna are flori și frunze lunguiețe. Ea crește înaltă și are flori de culoare violet.

Tata a cosit lucernă și a dat-o la cai s'o mănânce. Noi am cules lucerna din livadă.

Ce frumos era în livada cu lucernă!"

Tudor Niculina
Clasa II-a

Legume din grădina școlii.

ARDEIUL.

„Ardeiul se răsădește primăvara. El are rădăcina subțire, floarea de culoare roșie și fructul verde. Ardeiul are un gust foarte bun. Se mănâncă la salată, gol sau se face mâncare. Iarna se pune la murături sau se usucă.“

Augustin Geta
Clasa IV-a

ROȘIILE.

„Roșiile se seamănă în brazde în luna Februarie. După puțin timp ele cresc din ce în ce mai mari. Când au crescut mari le răsădim în grădină. După aceea ele înfloresc, iar din flori ies roșii mici verzi. Când sunt mari sunt foarte bune.“

Lixandru Aurel
Clasa IV-a

MĂRARUL.

„Mărarul se seamănă primăvara. El are frunza subțire și lungă. Rădăcina mărarului este subțire. Mărarul are un gust plăcut și este întrebuițat la mâncare și salată. Mărarul crește și se face mare și face semănțe.

Când se usucă, mărarul se păstrează pentru primăvara.“

Cristache Maria
Clasa III-a

Pe lângă aceste minuțioase cercetări, la care copiii s'au angajat stăpâniți de un interes deosebit de a nu le rămâne nimic necunoscut, se adaugă râvna cu care s'au alcătuit acele minunate planșe, o adevărată podoabă a muzeului nostru, din care se desprinde permanenta lor preocupare de a trăi în acest mediu de viață al satului, și a-l cunoaște prin toate mijloacele ¹⁾.

În sfârșit, satul mai cuprinde în sine nuclee de viață, care nu sunt lipsite de interes. Ele constituie puncte de atracție de un farmec deosebit, prin bogăția de impresii pe care le oferă. Astfel pădurea, lunca, livada, fiecare cu viața lor proprie, sunt tot atâtea motive de a concentra în jurul lor nenumărate teme, constituind centre de interes încadrate în sat.

Studiul satului conține așa dar, unul din cele mai interesante aspecte ale „învățământului pe unități de viață”. El dă puțința copilului să se orienteze cât mai temeinic în acest mediu în care se dezvoltă, și pentru a cărei cunoaștere programele nu pot să pună stavilă. Îl începem din clasa I-a și-l terminăm în ultimul an, într'o neîntreruptă cercetare a tot ce se poate descoperi în atât de variatele impresii pe care copilul le poate culege.

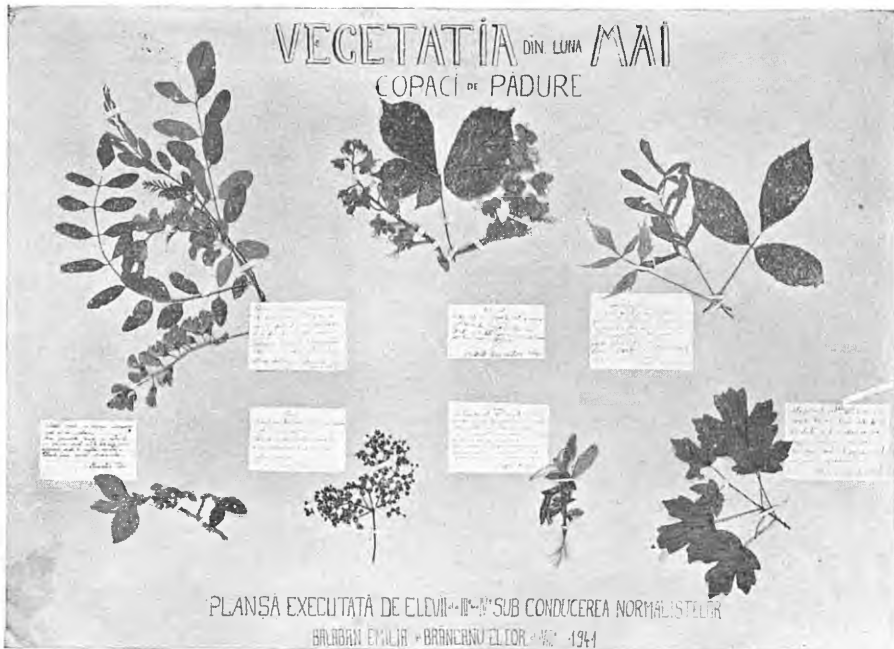
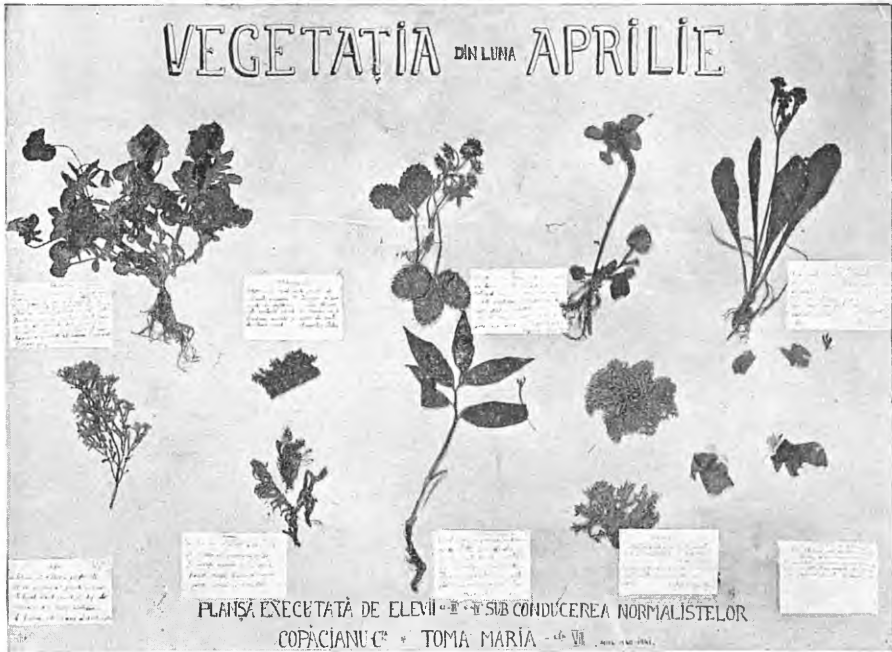
Din metoda de lucru expusă în acest capitol, rezultă că acest fel de învățământ este un învățământ organic, natural, psihologic; că el răspunde unor trebuințe adânci ale copilului — acelea de a se integra în mediul lui de viață, de a-l cunoaște și cerceta prin toate mijloacele. Deaceia metoda folosită trebuie sprijinită pe aceste posibilități pe care ni-le oferă sufletul copilului — interesul lui de a afla, de a descoperi tot ce se găsește în jurul lui.

Programele școlare nu sunt decât puncte de orientare în fixarea lecțiilor. Ele nu pot să dea învățătorului decât puncte de control — indicii de felul cum să lucreze. Un plan de lucru alcătuit în legătură cu mediul care este de cercetat, acela are valoare; prin aceste planuri să se urmărească cunoașterea temeinică și în mod amănunțit a vieții în care se dezvoltă copilul. A-l face să o cunoască în mod direct, a se interesa de tot ce se găsește în jurul lui, a-l obișnui să observe și să pătrundă aceste realități, este a-i da o pregătire pentru viața de mai târziu, a face pe om să se orienteze singur.

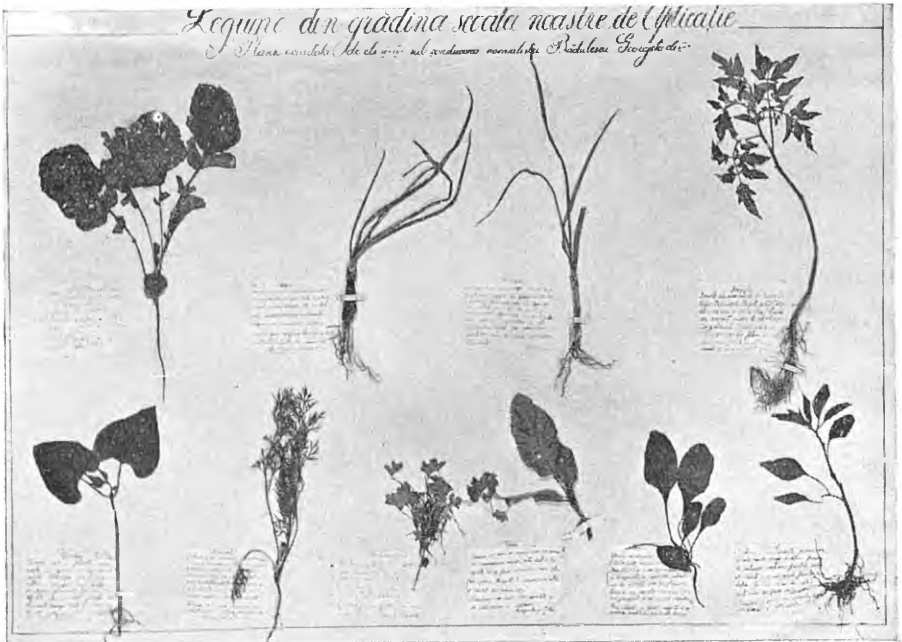
Învățătura culeasă din cărți se pierde ușor, ceea ce rămâne este numai ceea ce am dobândit prin noi înșine.

1) A se vedea planșa alăturată

VEGETAȚIA SATULUI.
Lucrare în comunitățile de muncă.

Plante colecționate de elevii Școlii de Aplicație Măgurele.

Plantele sunt culese după luna în care apar și locul unde cresc,

SATUL NOSTRU IARNA.

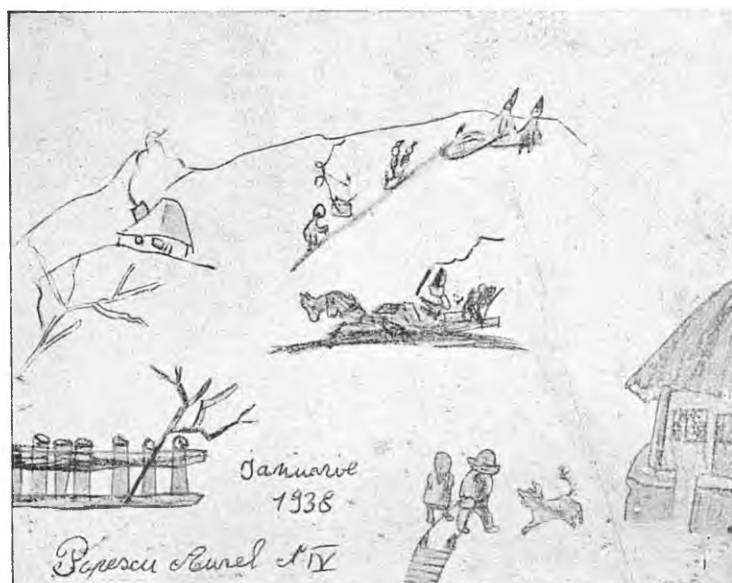
Satul nostru sub zăpadă.

Anghel Tudora
Clasa IV-a.

Jocurile noastre iarna.

Anghel Gherghina
Clasa III-a

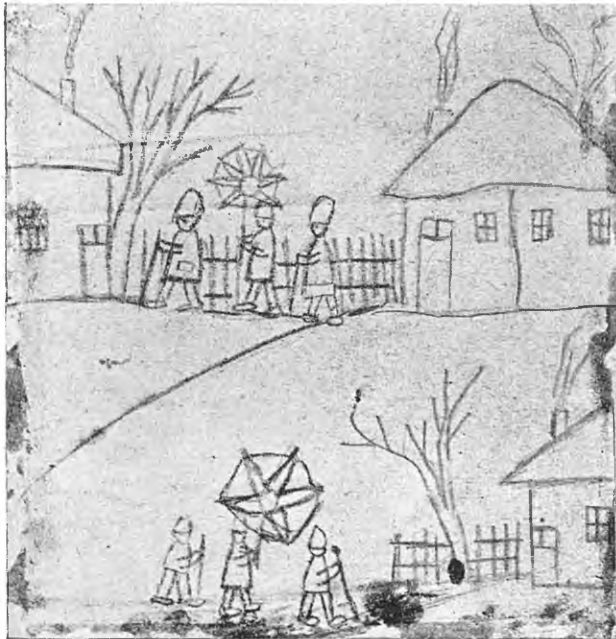
Cum e iarna.

Popescu Aurel
Clasa IV-a.

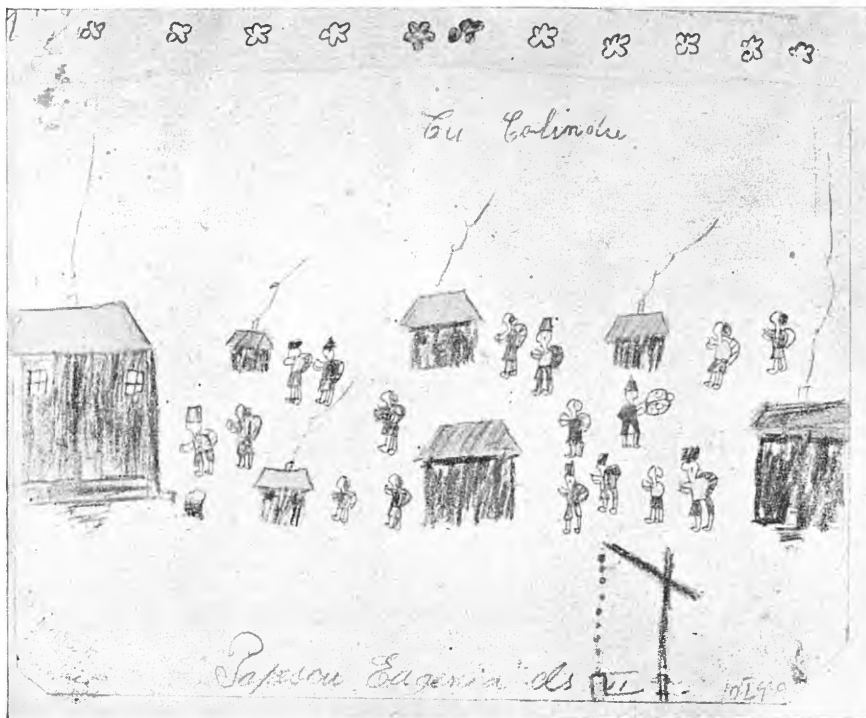
COLINDE ÎN SAT.

Cu plugușorul
Guriță Nicolae
Clasa IV-a

Copiii se duc cu steaua
Aurel Lisandru
Clasa II 1938

Cu colindul.

Popescu Eugenia

Clasa II 1939

Cu plugușorul

Aurel Lisandru

Clasa IV-a

MUNCA OAMENILOR IN SAT PRIMĂVARA

Oamenii merg la muncă
Sibiceanu Dumitru
Clasa I.

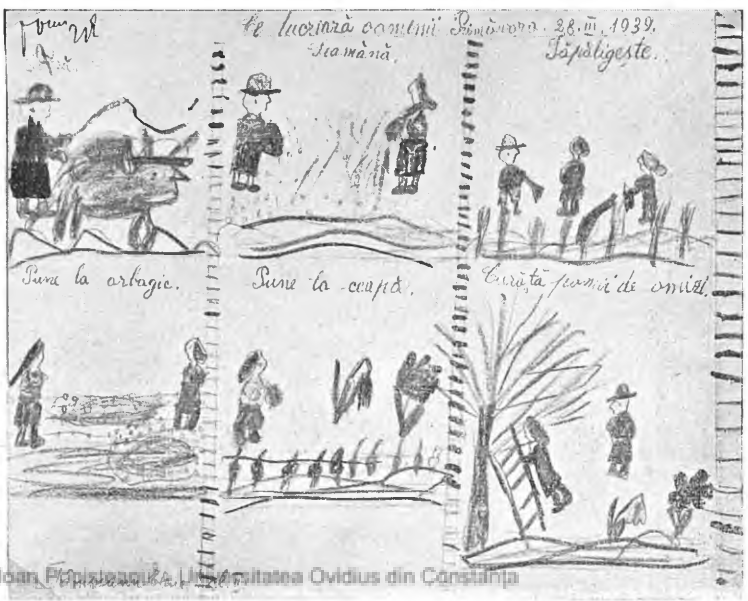

Veniți pasări călătoare.
O pagină de caet. - Compunere cu desen.
Anghel S. Tudora
Clasa III-a

La pus porumb
Udrea Gheorghe
Clasa II-a

Ce lucrează oamenii primăvara.
Tâmpeanu Elena
Clasa II-1

III.

Invățământul ocazional

III.

INVĂȚĂMÂNTUL OCAZIONAL ȘI PRIN ACTUALITĂȚI IN SCOALA PRIMARĂ ¹⁾

1 Temeiurile psihologice ale învățământului ocazional. — 2. Câteva teme studiate la Școala de Aplicație dela Măgurele, în cadrul învățământului ocazional și actualităților: — a) Fenomene ale naturii, studiate în legătură cu anotimpurile — b) Țări și popoare cunoscute prin urmărirea evenimentelor mai importante. — c) Istoria Patriei trăită prin realitățile faptelor petrecute. d) Alte teme ocazionale. — 3. Metoda de lucru. — 4 Realizări.

Tendența de azi a școlii primare, de a se elibera cât mai mult de rigiditatea programelor oficiale, fixe, atât de nepotrivite uneori cu ceea ce constituie realitatea trăită de copil, așa cum se desprinde ea din mediul lui de viață, aduce o înviorare a învățământului și face posibilă o reformă adevărată a școlii. Învățătorul va participa la această reformă în măsura în care el își va elabora programele, potrivite după condițiile oferite de mediul local.

Școala va căpăta o notă de actualitate, de ceva real, dinamic, împrumutând din mediul extern sugestii, aspecte din viață, cunoașterea evenimentelor, a faptelor mai importante, etc. Pentru copil toate aceste impresii se vor cristaliza în intuiții vii, în experiențe trăite, în imbolduri de cercetare și pătrundere a celor întâmplate în jurul său.

O lume întreagă se va deschide larg, cu tot atâtea posibilități de a fi descoperită. Școala se va lega temeinic de viață, căci elevul își va desvolta prin ea toate puterile lui creatoare și o va cuceri de timpuriu.

Vieța oferă nenumărate ocazii de acest fel.

Școala nu are dreptul să izoleze pe copil de viața care este pentru el, nu numai un mijloc puternic de a-și îmbogăți experiența— dar îl

Prezentăm acest capitol sub forma în care a fost dezvoltat în conferința ținută pentru membrii corpului didactic primar din București, într'un ciclu cu conferințe organizat sub auspiciile Ministerului Culturii Naționale, în lunile Mai—Iunie 1942. Datorită acestui fapt, el cuprinde unele idei pe care le mai întâlnim și în alte capitole.

ajută să-și desvolte spiritul — îi ascute mintea și-l face să-și câștige metoda de a cerceta faptele și a le înțelege — își dobândește acel spirit cu adevărat științific, de care se va folosi în viață.

„Știința se poate învăța și după cărți — dar adevăratul spirit științific, nu-l câștigă omul decât în contact cu natura — cu lucrurile am putea adăuga noi, cu faptele pe care le cercetează singur“. — În natură — ca și în viață de altfel — aceste fenomene se înlănțuiesc astfel de la cauză la efect — încât nimic nu poate ieși în afara acestui mecanism. *Viața spiritua'ă pulsează inapoi a tuturor manifestărilor ei. A da elevilor națiunea asupra tuturor valorilor spirituale, înseamnă a le înlesni cunoașterea vieții în total* 1).

De aceste adevăruri am ținut seamă în experimentările noastre pe care le prezentăm. Ele ne-au dovedit cu prisosință temeinicia acestor principii și suntem fericiți că în lumina unor adevăruri atât de clare, pedagogia practică a găsit mijloace suficiente să le poată da o aplicare necesară, spre a le face convingătoare.

Problema învățământului ocazional și a cunoașterii realității oferite de mediul extern, nu este nouă. Pedagogia clasică a cunoscut-o încă de la sfârșitul evului mediu, începând cu Rabelais, care socotea învățământul ocazional, ca pe unul din mijloacele cele mai importante în educația copilului. După el, Montaigne și Fenelon, au accentuat de asemenea valoarea acestui fel de a se învăța, iar Rousseau face din învățământul natural oferit de lucrurile, întâmplările și faptele care se oferă copilului, întregul său sistem educativ.

Iată dar, că ceea ce alții au socotit atât de important, școala cu tendința ei de a uniformiza a nesocotit.

În prezent, Germania ocupă locul de frunte între țările care dau cea mai mare importanță învățământului care se bazează pe realitatea mediului inconjurător.

În locul programei oficiale, școala primară germană se conduce de programe pe care învățătorii și-le alcătuiesc după directivele ministerului, care are dreptul de a le aproba ori modifica. Se lucrează acolo nu pentru a stabili o cantitate de cunoștințe de fiecare clasă, ci de a da puțința elevilor să-și dobândească singuri cunoștințele de care au nevoie în legătură cu mediul, cu evenimentele mai importante, cu întâmplări etc., care se petrec în jurul lor. În locul cunoștințelor compartimentate în obiecte de învățământ, avem un învățământ integral, în care diferitele obiecte de studiu se leagă într'un tot organic, unitar, formându-se în jurul unei teme principale o țesătură de teme lătu-

1) I. C. Petrescu «Școala și viața».

ralnice care o întregesc. Aceeași chestiune poate fi tratată sub aspecte variate, rămânând la priceperea învățătorului indicarea mijloacelor de realizare. Elevii participă efectiv la tratarea unei teme, fiecare aducând contribuția sa. Manualul, care la noi este atât de prețuit, are acolo un rol secundar. Biblioteca însă e de mare preț, consultată de elevi, care pentru același subiect pot folosi lecturi diferite. Este un mod de a se lucra, pe cât de interesant, pe atât de educativ și cu înrâuriri covârșitoare asupra dezvoltării sufletești a copilului.

Astfel învățătorul are rolul cel mai important în realizarea adevăratei școli. Dela el se cere nu numai îndeplinirea unor îndatoriri profesionale, prin aplicarea literii regulamentului și programei. El este adevăratul animator al școlii. Având o temeinică cultură generală, trăind într'o ambianță de lucru din cele mai favorabile, unde problemele pedagogice și rezultatul cercetărilor făcute în institutele și laboratoarele de experimentare, constituie preocuparea de căpetenie, stăpânit de un devotament fără seamăn pentru cercetările pedagogice, pe care le urmărește cu cel mai viu interes, învățătorul german participă la reforma școlii prin integrarea sa totală la opera educativă pe care o realizează, prin toate eforturile sale susținute și prin entuziasmul cu care se dedică învățământului.

Iată de ce socotim, că orice reformă este posibilă în măsura în care cei ce sunt chemați să o aplice au și pregătirea necesară de a o înțelege.

Incerări de reformă s'au făcut și la noi. Ultima programă analitică a învățământului primar înfățișează, așa cum am mai arătat, una din cele mai avansate concepții ale școlii moderne. Există însă o greutate în aplicarea acestei reforme, datorită spiritului și atmosferei în care s'a lucrat la noi. Școala noastră primară nu s'a resimțit de binefacerea unei primeniri. O reformă adevărată trebuie începută de sus în jos, dela universitate către școala primară. Trebuie creiată o altă ideologie, un alt spirit, o altă pregătire în Școala Normală, a viitorilor învățători.

Școala primară trebuie să se întoarcă către viață, către realități. Programul, manualul să fie un ghid. Copilul trebuie introdus în viața care palpita cu toată seva și-l îmbie la cercetare, la descoperirea tainelor ei.

Nu-i este îngăduit școlii, pentru un așa zis învățământ metodic, să ciopârțească sufletul copilului. „Adevăratul mijloc de a instrui este experiența și nu știința din cărți, este observarea lucrurilor și contactul cu oamenii“ spune Montaigne. Iar Ellen Key observă: „Numai acela, a dobândit o instrucție adevărată, care datorită hranei spirituale câștigate, vede mai clar, se simte mai înflăcărat, prinde mai complet toate comorile vieții. Această instrucție poate să fie dată în modul cel mai

neregulat, la gura sobei sau pe câmpie, pe țărmul mării sau în pădure, poate să fie scoasă din ceasloave vechi sau din însăși natură, poate să cuprindă multe lipsuri sau să fie foarte îngrijită—dar cât este de vie, de personală și de rodnică față de a acelor copii cari după cincisprezece ani de școală nu pot deschide gura, pentru că au fost învățați să bată câmpii" ¹⁾). Și mai departe. „Să se știe că elevii își pot singuri dobândi cunoștințele de care au nevoie, pot să-și adune impresiile pentru a-și forma opiniile, pot să ajungă la o desfătare intelectuală prin proprie activitate, în loc să primiască ca astăzi fără nicio osteneală, prin mijlocul cursurilor pretinse „interesante“, ale profesorului, adeseori ascultate în silă și repede uitate, care tratează într'o singură zi despre cinci chestiuni diferite. Bagajul cunoștințelor bine orânduite și etichetate, dobândite prin examene, se pierde foarte repede. Acela însă care a știut să păstreze prin liberă alegere, prin efortare personală gustul și deprinderea de a lucra, acela poate ușor să acopere lipsurile pe care această metodă a lăsat-o. *Acela care și-a dobândit prin știință puțința de înțelegere a înălțurii lucrurilor în viață, a reporturilor ce există între natura și vieța omenirii, între prez nt și trecut, între po-poare și idei, acela nu-și poate pierde învățătura sa*“.

Școala aceasta rămâne să fie înfăptuită, nu prin reforme radicale, ci printr'o înțelegere mai adevărată a realităților vieții sufletești a copilului, din partea slujitorilor ei, și a menirii acestei școli în vieța individului.

Între școală și vieță, nu trebuiesc puse bariere. Programele școlare se pot adapta, se pot înviora de întâmplări și fapte din afară, de realități vii care nu trebuiesc lăsate neobservate. Cartea se poate lărgi prin alte mijloace de informație directe sau indirecte. Cartea vie a naturii, alături de cartea de bibliotecă, reviste etc., constituiesc tot atâtea mijloace prețioase, pe care școala trebuie să-le pună la contribuție. Copiii găiesc în aceste posibilități de lucru o satisfacție deosebită. Se simt atrași de lucruri, de fapte. Deasemeni se simt integrați într'o lume reală, nouă, de care cartea și învățătura nu-i mai izolează, ci-i apropie.

Acest mod de a lucra nu este întotdeauna cel mai la îndemână. Dascălul are el însăși nevoie de a se orienta, de a se forma, de a-și verifica cunoștințele. Alături de copii, el se va integra vieții din afară, va fi mereu un altul; va aduce în clasă ceva proaspăt, înviorător. Va cuceri sufletele copiilor prin libertatea pe care le-o va lăsa să-l întrebe, să-i inițieze, să-i ajute ca lumea din afară să-și deschidă tainele ei în ochii plini de curiozitate ai micuților elevi. Cine a încercat odată să

lucreze astfel, nu se va mai întoarce la școala învățaturii mecanice.

La școala de Aplicație dela Măgurele, am încercat să aplicăm această metodă. Ea nu ne-a fost sugerată de nici-o doctrină pedagogică, de nici-o școală străină pe care s'o copiem. Ea s'a impus ca o necesitate de care nu ne puteam lipsi, ca o axiomă matematică, care nu avea nevoie de a fi demonstrată. S'a impus dela sine, din viața însăși, din lumea realităților din afară, care se cereau a fi cunoscute și pe care nu le puteam ocoli. Ultimii ani bogați în atâtea evenimente, ne-au adus prilejuri nenumărate pentru un astfel de învățământ, care alături de cel oficial, fixat de programa analitică, să-și lărgescă orizonturile și să se facă cunoscut. În felul acesta, *învățământul ocazional și al actualităților*, s'a integrat învățământului prevăzut de programă; numai că metoda era alta. În loc de a ne reduce la carte și la ceea ce puteau găsi copiii în ea, am introdus și alte izvoare de informație: ziarul, revista, cartea de bibliotecă, planșe, albume de fotografii, în locul unui aparat de proiecție, etc. Rezultatele au fost din cele mai satisfăcătoare. Ele ne-au încurajat să nu dăm îndărăt.

În paginile ce urmează vom schița câteva din temele studiate în cadrul acestui învățământ.

Aceste teme s'ar putea clasifica în modul următor:

1. *Fenomene ale naturii studiate în legătură cu anotimpurile.*
2. *Țări și popoare cunoscute prin urmărirea evenimentelor mai importante.*
3. *Istoria Patriei trăită prin realitățile faptelor petrecute.*
4. *Alte teme ocazionale.*

Introducerea uneori a acestor teme în materia din programa respectivă a clasei, constituind adevărate centre de interes, atunci când faptele urmărite prezentau o importanță deosebită și se puteau integra în cercul de cunoștințe al copiilor, sau prezentarea lor în mod accidental, așa cum se produce pe ecranul actualității, în așa zisul „învățământ ocazional“, constituie metoda de lucru la școala noastră de Aplicație.

În prima categorie s'a studiat:

1.

Fenomee ale naturii studiate în raport cu anotimpurile.

A. APA ÎN NATURĂ SUB ACȚIUNEA FRIGULUI

Zăpada – înghețul.

În cadrul acestei unități de viață s'a tratat:

- a. *Iarna în satul nostru, cu elevii claselor I-II.*

- b. Iarna în țara noastră — Iarna în alte țări, cu elevii cl. III-IV.
 c. Iarna la Poli — Țări cu iarnă veșnică, cu elevii clasei a V-a

B. APA ÎN NATURĂ SUB ACȚIUNEA CĂLDURII

Deșchetul—inundațiile—evaporarea—ploile—cu elevii tuturor claselor.

Subiectele au fost alese, ținându-se seamă de putința de înțelegere, de legăturile ce se pot stabili între diversele domenii de cunoștințe, după posibilitățile de informație ce le stau la îndemână, precum și după alte cauze, care se pot ivi în cursul tratării unei teme.

Pentru tema:

APA ÎN NATURĂ SUB ACȚIUNEA FRIGULUI

la clasa III, IV-a, s'au tratat următoarele subiecte:

1. Transformările apei sub acțiunea frigului. Zăpada, gheața, ceața, poleiul, măzăricea, chida
2. Aspecte de iarnă din țara noastră—din alte țări.
3. Actualități de iarnă — Înghețarea apelor. Dunărea — Marea Neagră—Incetarea comunicațiilor. Poduri de gheață peste Dunăre.
4. Sloiurile plutitoare. Pericolul pentru navigație,
5. Temperatura de iarnă în țara noastră. (Notarea temperaturii după buletinul Inst. meteorologic).
6. Sporturi de iarnă.
7. Diferite compuneri cu teme de iarnă: Omul de zăpadă, O bătaie cu zăpadă, Iarna la noi în țară. O lucrare de sinteză, științifică. Iarna.
8. Desemne din imaginație cu teme de iarnă.
9. Lecturi.

APA SUB ACȚIUNEA CĂLDURII

1. Transformările apei sub acțiunea căldurii: topirea zăpezii — revărsarea apelor — inundațiile — torente de apă.
2. Evaporarea apei — Ploile.
3. Ploile și vegetația.
4. Importanța apei pentru agricultură și civilizație.

IARNA LA POLI

cl. V-a

1. Mișcarea de rotație a pământului. Ziua și noaptea la Poli.
2. Mișcarea de revoluție a pământului. Cele patru anotimpuri.
3. Clima pe glob. Țări cu iarnă veșnică.
4. Vegetația pe glob.
5. Omul, animalele și plantele în țările reci.¹⁾

1) Din lucrările D-lui Prof. I. Simionescu, copiii au folosit prețioase lecturi în legătură cu subiectele tratate.

6. *Lecturi geografice: Pescarii din țările friguroase. Din ținuturile înghețate ale pământului. Din viața marilor exploratori. Cucerirea polului sud: de I. Simionescu.*

7. *Compuneri. Viața în regiunile polare. Transformările apei sub acțiunea frigului. (Lucrare de sinteză).*

8. *Desen. Mijloace de transport în ținuturile înghețate — Locuințele eschimoșilor — Vânătoarea de morse.*

9. *Comunicări din ziare: Războiul Ruso-Finlandez.*

Metoda de lucru a fost următoarea: Copiii au fost provocați să observe fenomenele studiate și să-și noteze cu grijă observațiile făcute în caietele lor. În urma acestor observații, ele se sistematizează într-o lecție de sinteză.

Iată cum arată o elevă normalistă că s'a lucrat această temă, într'o dare de seamă prezentată :

„La clasele III și IV s'a ținut lecția: „*Apa și transformările ei iarna*“, de eleva D. M. A fost o lecție de sinteză, bazată pe observațiile copiilor. După ce au primit explicațiuni asupra modului cum se formează fulgii de zăpadă—au fost lăsați să observe—culoarea, forma, proprietățile zăpezii, greutate, tărie, notându-și aceste observații în caietele lor. Au observat apoi fenomenele de topire ale zăpezii.

Topirea zăpezii și cauzele ei. Copiii au știut toți, iar observațiile se găsesc notate în foile elevelor: Popescu E. cl. III la 12.II.940 și Stancu Tudora la 15.II.

S'a trecut apoi la *ghiața, care se formează sub acțiunea gerului și formarea turțurilor și a florilor de ghiață de pe geam*, observații care se găsesc notate de eleva Marin Constanța pe ziua de 19.I.940. Insușirile ghieții (tare, alunecoasă) notări ale elevelor Stancu T. cl. IV pe ziua de 13.I.940 și Stancu Nae cl. III la 25.I.940. *Deosebirea dintre ghiață și zăpadă* sunt notate de eleva Stancu T. cl. IV la 13.I.940.

Ceața și felul ei de formare, s'a putut deduce ușor mai ales că unii din copii și-au notat această observație. (Vasile D. Cl. III-a la 19.II, 1940).

S'a explicat apoi *formarea poleiului* (obs. elevilor Ion Vasile cl. III la 8 și 9.II.940 și Marin Constanța la 22.I.940 și deosebirea dintre el și ghiață.

Tot așa s'a procedat și la *explicarea modului cum s'a format chiciura și mazăricea*.

În general lecția n'a fost deloc expozitivă. S'au folosit cunoștințele și observările copiilor, lucru care i-a interesat foarte mult, încât se întreceau să spună fiecare cât mai mult din ceace a observat. Rolul propunătoarei în cursul acestei lecții, nu a fost decât de a conduce, pentru a siste-

matiza observațiile făcute de ei. Ea a stăpânit pe toți copiii, pe fețele cărora se citea bucuria și mândria în acelaș timp, că pot aduce fiecare partea lui de muncă personală“.

Iată acum și câteva din notările lor:

„De dimineață a nins. Cerul era înourat. Eu am văzut fulgi de zăpadă ce cădeau ca niște steluțe“.

Ion T. Vasile
Cl. III-a. 10. I. 1940

„Astăzi a picat streșinile. Doamna noastră ne-a spus să luăm în mână zăpadă și să vedem ce face. Marioara a luat zăpadă în mână și s'a topit. Noi dacă suflăm pe un geam înghețat, se desghiață și pe urmă iar îngheață“.

Popescu Eugenia
Cl. III-a 12. II. 1940

„Astăzi când veniam la școală era o ceață deasă. Când am venit la școală era ger mare, iar când mergeam alune- cam mereu pe ghiață“.

Vasile T. Ion
Cl. III-a. 19. II. 1940

„De dimineață a fost frig. Cerul era înourat. Prin pomi ciorile gârâiau. Noi ne-am dus cu săniuța ca să ne dăm pe deal. În ziua aceasta a plouat și s'a făcut polei“.

Ion P. Vasile
Cl. III-a. 28. I. 1940

„Astăzi de dimineață a fost frig. Cerul era puțin înourat. Pe la ora opt a ieșit soarele. Pe drum se așezase poleiu. Drumurile erau poleite de zăpadă. La ora douăsprezece ne-am dus acasă, am mâncat, am venit la școală. Ce frumoasă a fost ziua aceasta“.

Marin Constanța
Cl. IV-a. 32. I. 1940

„Astăzi a fost frig. Pomii sunt încărcăți cu zăpadă. Câmpiile sunt nămețite de zăpadă. Lacurile și apele mai mari sunt înghețate tun. Ghiața este lucie ca sticla. Copiii bucuroși se dau cu patinele pe ghiață“.

Stancu Tudora
Cl. III-a. Marți 13. II. 1940

„Astăzi a ieșit soarele și a nins puțin. Mai târziu pe la ora 5 a început să plouă. Dimineața când m'am sculat pomii erau plini de chidă. După pomi cădea chida.

Am venit la școală și ne-am dus să vedem Ciorogârla. Apa curgea pe supt ghiață.

Cristache Maria
Cl. III-a

La sfârșit, aceste observațiuni sunt sistematizate, într'o lucrare de sinteză :

TRANSFORMĂRILE APEI SUB ACȚIUNEA FRIGULUI.

„Intr'o dimineață când veniam la școală, am văzut pe pământ, pe case și peste tot, niște firișoare mici și fine de ghiață. Ne-am apropiat și am văzut că era *brumă*. Odată cu bruma vine și toamna. Oamenii au știut că zarzavaturile care mai rămăseseră pe câmp numai erau bune.

Pe la începutul toamnei frigul a început să crească. Mai târziu într'o dimineață am văzut că pe pământ era multă zăpadă.

Zăpada era numai fulgișori și luminoasă de te orbia. Noi am luat fulgii cu mâna și am văzut că sunt ca niște stelute fine și foarte drăgălașe. Ne era drag să ne ducem pe afară, ca să se așeze fulgii pe haină. Intr'o zi a fost mai cald. A doua zi a nins cu fulgi mari. Se așternuse multă zăpadă pe pământ, încât nu mai puteam intra pe poarta școlii.

Intr'o zi când mă duceam la școală nici nu puteam să merg. Am căzut. Era *poleiul*. *Poleiul era subțire*. În fiecare zi când era frig, pământul îngheța. *Ghiața era tare. Noi am fost și la râu și am văzut că era înghețat. Băieții erau bucuroși că se dau cu patinele.*

Intr'o zi fusese mai cald și a doua zi noi am văzut căzând niște bobite rotunde. Era *măzarichea*. *Picăturile de apă din atmosferă au trecut priutr'un strat mai rece și s'au prefăcut în picături rotunde.*

Zăpada aceasta mare a ajutat pe Finlandezi în războiul cu Rușii. Ei erau învățați cu frigul și cu zăpada de acolo și au putut să țină piept câtva timp dușmanilor.

Acum când razele soarelui au început din nou să strălucească cu putere, zăpada s'a topit. Domnișoara ne-a spus că au fost mari inundații.

Intr'o dimineață nu vedeam la doi pași. Era *ceață*, datorită vaporilor de apă care s'au condensat la suprafața pământului, formând o *ceață deasă*. Prin atmosferă nu se vedea deloc.

Când s'a topit zăpada, o parte s'a prefăcut în vapori. Altă parte a intrat în pământ și alta s'a scurs la suprafață. Urmărind cursul apei, vedem că ea circulă în natură și vine de unde a plecat, într'un circuit închis“.

Anghel Sofia
Clasa V-a
1940

Un alt mijloc de informație, îl constituie știrile luate din ziare. Aceste comunicări se fac copiilor dimineața, înainte de începerea regulată a lecțiilor.

Pentru tema „*Apa în natură*” sub acțiunea frigului s'au folosit datele buletinului meteorologic cu privire la temperatura în diferite regiuni ale țării și cantitatea de zăpadă căzută.

Temperatura s'a notat în fiecare zi de către un elev, iar la sfârșitul iernii aceste notări au fost folosite de întreaga grupă, pentru a fixa pe harta țării localitățile după gradul de temperatură medie, precum și diferitele regiuni, după cantitatea de zăpadă căzută.¹⁾

Daasemensa ziarele dădeau prețioase informații și descrieri asupra asprimii iernii, a vieții economice, interesante vederi cu aspecte de iarnă din țară, mai târziu inudațiile, etc. Alături de ziare, numeroase vederi din reviste sunt cercetate de copii cu cel mai viu interes.

Socotesc de un deosebit interes lucrarea aceleiași eleve Anghel Sofia din cl. V-a.

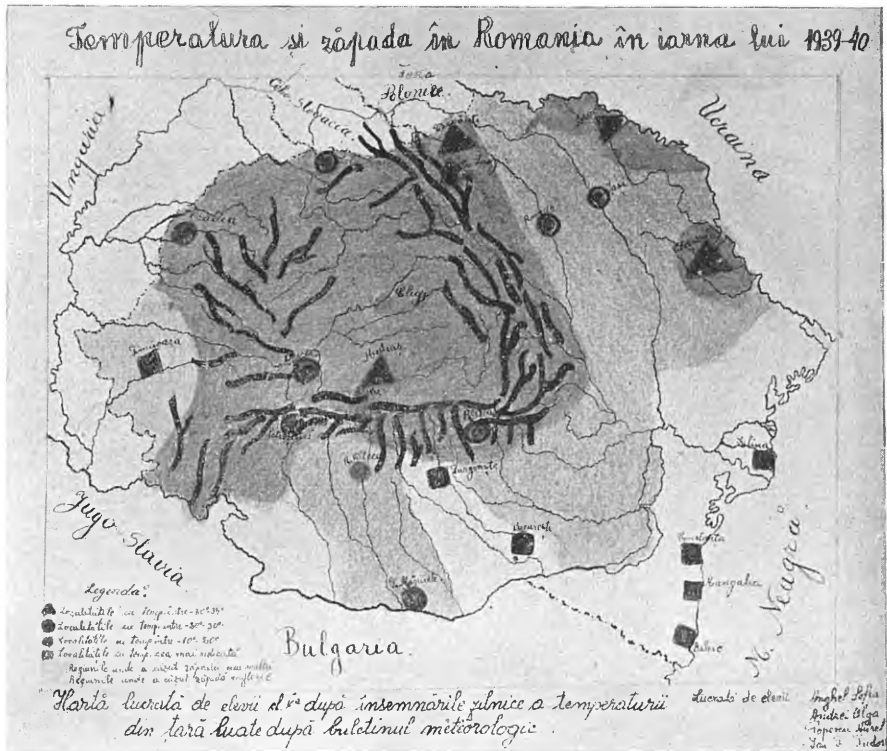
IARNA LA NOI ÎN ȚARĂ

„România se găsește pe glob în emisfera boreală, deci are latitudine nordică și longitudine răsăriteană. Ea este cam la egală distanță dintre ecuator și cei doi poli. Datorită acestei așezări, țara noastră are o climă temperată, adică are cele patru anotimpuri cu veri călduroase și ierni friguroase.

Unele ierni sunt mai puțin friguroase, dar iarna aceasta a anului 1939—1940, a fost o iarnă foarte grea. Ne-am putut da seama de aceasta, nu numai după frigul îndurat acasă și pe drum, dar în fiecare zi noi am luat din ziare temperatura din țara noastră și din regiunea Bucureștilor și am văzut că în unele părți ale țării noastre, a fost temperatură foarte scăzută. În orașele Mediaș și Câmpu-Lung, temperatura a fost de 33°, în timp ce la Timișoara și Satul Mare a fost 1° până la 8°. Am mai văzut că în unele localități din țara noastră frigul a coborât dela 20° până la 30°, cum a fost: Soroca, T. Măgurele, Satul Mare, Toplița și Oradea.

În alte părți a fost o temperatură mai ridicată, care a variat dela + 1° la + 14°, cum a fost în localitatea Timișoara, Balcic, Constanța, Sulina, Insula Șerpilor, Bugaz și Mangalia. Noi am văzut multe fotografii în ziare și reviste, cum este iarna pe munții noștri și în alte regiuni. Am citit

1) A se vedea harta lucrată de copii, pe planșa alăturată.

Pe hartă sunt fixate localitățile și regiunile din țara noastră, după gradul de temperatură și cantitatea de zăpadă căzută în lunile de iarnă ale anului 1939-1940,

Hartă lucrată de elevii clasei a V-a primară,

și am văzut că mulți oameni au murit din cauza gerului Ciorogârla noastră a fost tot timpul înghețată, A mai înghețat și Dunărea până la o adâncime de 10 m.

Eu m'am gândit la oamenii concentrați, care au îndurat tot gerul aspru al iernii, *făcându-și cea mai sfântă datorie*. Tocmai în iarna aceasta geroasă, a fost și războiul ruso-finlandez și războiul dintre Germania și Anglia. De multe ori mă gândeam cât de greu trebuie să le fi fost soldaților care își petreceau tot timpul pe front“.

Anghel Sofia

Cl. V-a, Șc. de Apl. Măgurele, 6 Martie 1940

Lucrările de simtează, dările de seamă, compunerile libere, planșele cu vederi, albume alcătuite de ei, hărțile, desenul din imaginație sau după natură, etc. închee fiecare temă tratată.

Ceeace trebuie reținut din acest învățământ ocazional, *este că el se integrează mai întotdeauna* — și aceasta atârnă de priceperea învățătorului, la materia clasei. Nu este un hiatus, o răsturnare a programei, acest mod de a trata cunoștințele prin nota actualității.

De asemenea, obiectele de învățământ nu mai rămân compartimentale, izolate, ele se sprijină unele pe altele, se leagă, se întregesc. Nu ști unde încetează cunoștințele de geografie ca să înceapă cele de științe naturale, spre a face loc cunoștințelor de lb. română istorie, etc. De asemenea faptul că un fenomen nu rămâne izolat în natură, că se poate urmări cu ușurință această continuitate, prin acest ritm natural al vieții, face pe elevi să urmărească neconținut firul neîntrerput al legăturilor cauzale.

• Numai astfel se poate înțelege acel resort lăuntric, care-i împinge la cercetări asidue, dându-le și bucuria a ceea ce isbutesc să realizeze singuri.

2.

Țări și popoare cunoscute prin urmărirea evenimentelor mai importante.

În toamna anului 1939, odată cu deschiderea cursurilor școlare, evenimentul asupra căruia se îndrepta atenția tuturor, era războiul ce izbucnise în Polonia, vecina dela miază-noapte. La școala dela Măgurele, izolată de oraș, cu elevele normaliste interne, și cu copiii dela Aplicație, din sat, unde cu greu străbăteau știrile din afară, se trăia într'o atmosferă de totală izolare. Era necesar să facem să pătrundă vieța din afară, mai ales că elevii erau obișnuiți să fie informați asupra faptelor cari se petrec peste hotare.¹⁾ Am socotit astfel prilejul cel mai potrivit

1) In anul 1938, copiii au urmărit după ziare evenimentele din Cehoslovacia.

a face pe elevi să cunoască evenimentele din afară, stabilind legături mai strânse între școală și viață, dându-li-se deprinderea să le urmărească cu toată obiectivitatea în desfășurarea lor, cu posibilitățile ce le aveau la îndemână. În sprijinul acestui fel de a lucra, mai veniau și alte considerente de ordin didactic, *corelația, care se putea face între aceste evenimente și programa claselor a III și IV, unde ne propusesem să introducem acest învățământ, (cursul supra primar lip-sindu-ne).*

Pentru documentarea mai completă a copiilor, am ales un număr de subiecte, care să fie tratate unele de elevele normaliste, altele cercetate de copiii pe bază de lecturi personale, fixând astfel centru de interes: „*Polonia și războiul actual*”.

Iată care au fost subiectele tratate în acest centru de interes:

1. *Evenimentele din Polonia. — Comunicare.*
2. *Din trecutul istoric al Poloniei.*
3. *Legăturile noastre istorice cu Polonia.*
4. *Sobieschii și Plăeșii.*
5. *Istoricul orașului Danzig.*
6. *Bogățiile Poloniei.*
7. *Obiceiuri și fapte de seamă ale Polonilor.*
8. *Monumente și cultura polonă.*

Paralel cu aceste lecțiuni se urmărea cu cea mai mare înfrigurare mersul războiului. Elevii luau parte în modul cel mai activ la evenimentele desfășurate pe front. Zilnic li se cetiau comunicate din ziare, știri în legătură cu războiul, li se aduceau reviste, se urmăreau pe hartă cu stegulețe mersul luptelor, primiau cu emoție orice știre de pe front, participau la actele de bravură, la eroismul soldaților, dintr'o tabără sau alta, însăfârșit nu le scăpa nimic. Se creiașe un fel de trebuință de a primi zilnic vești în legătură cu războiul, de a discuta și comenta faptele ce se petreceau în afară—astfel că de multe ori singuri își procurau ziarele. Prin acest mod de a se lucra—ne-am dat seama cât de mult se poate influența asupra dezvoltării judecării copiilor, asupra spiritului critic, precum și a sentimentelor de adâncă umanitate ce se nasc în ei în fața suferinții umane, a sentimentelor de eroism, de admirație pentru actele de bravură.

Să spicuiim câte ceva, din ceea ce scriu copiii despre acest războiu :

«RĂZBOIUL DIN POLONIA» 1)

„Acum în Polonia este războiu strașnic. Țara Poloniei este la miez-noapte de țara noastră, iar la apus de țara noastră este o țară foarte mare cu soldați viteji. Această țară este Germania.

Acești Germani s'au dus în războiu contra Polonilor. Polonia este mai mult bogată în petrol. Acum țara Poloniei este înconjurată din două părți. Dintr'o parte de Germani, iar de alta de Ruși. Polonia numai este, doar o bucată de pământ pe care Polonii nu vor s'o lase în mâinile dușmanilor

Această bucată de pământ este capitala Poloniei, care se numește Varșovia.

În Polonia luptă pe front și femeile. Unele se duc pe front ca să lupte, iar altele conduc avioanele. Copii își strâng tot ce este al lor și pleacă în alte locuri. Sărmanii copii!

Copiii își părăsesc părinții lor, care i-au crescut de mici. Ce jale o fi în Polonia acum !”

Stancu Tudora
Cl. IV 1939

O altă fetiță scrie :

„Germanii și Rușii au ocupat Polonia. Ea este o țară bogată. În timpul războiului și femeile erau pe front. Unele conduceau avioanele, altele îngrijiau răniții. Unele se îmbrăcau soldățește și plecau cu puștile pe front. Altele erau în costume de gaze. Pe copiii din Polonia i-au strâns și i-au dus în alte țări ca să nu-i omoare cu bombele. Un copil nu și-a uitat nici păpușa lui. Mamele lor se roagă pentru pace.

Doamne ajută pentru pace!”

Popescu Eugenia
Cl. III-a 1939

Războiul Ruso-Finlandez, a fost a doua etapă de cercetare a evenimentelor petrecute peste hotare.

1) Conducerea lucrărilor din acest centru de interes — a avut-o Doamna Ecaterina Dincă, învățătoarea clasei a III-IV-a, care a pus la îndemâna copiilor prețios material informativ și-a urmărit zi cu zi mersul evenimentelor, supraveghind și activitatea elevelor normaliste, practice, în desfășurarea zilnică a planului de lucru, în legătură cu învățământul ocazional: «Războiul actual».

Metoda de lucru a fost aceeași: comunicări din ziare, descrieri completate cu vederi asupra bogățiilor țării, industriei, obiceiuri oameni, — credință, port, vieța. Copiii au urmărit cu îngrijorare și aceste evenimente. Au participat alături de bravii soldați finlandezi la toate actele lor de bravură — au admirat contribuția femeilor finlandeze pe front, au încercat aceleași sentimente de milă pentru copilașii care trebuiau să-și părăsească căminurile — înfârșit au implorat pe Dumnezeu pentru pace „Doamne ajută-le pentru pace“ — scrie o fetiță, sau pentru câștigarea victoriei: „Dumnezeu să ajute să birue“.

Să cercetăm câteva din aceste lucrări:

«RĂSBOIUL DIN FINLANDA»

„In partea de M. N. a Europei a izbucnit un mare războiu între uriașa Rusie și Finlanda. Acești Finlandezi sunt un neam de oameni vitezi și ageri la minte și știu să dea planuri de luptă. Ei se roagă lui Dumnezeu ca să ningă, că dacă ninge ei pot să bată pe Ruși, fiindcă ei merg pe schiuri îmbrăcați în pânză albă. Finlandezii când merg cu credința în Dumnezeu, par că li se arată în față îngerul.

Intr'o noapte cețoasă, atât îi zăpăciseră Finlandezii pe Ruși, încât au început să se bată ei între ei.

Finlandezii fiind atât de curagioși, au luptat contra Rușilor la cuțite și i-au bătut. Când generalii discutau de pace, soldații erau gata să atace.

Acest neam de oameni sunt netemuți de moarte, curagioși și viteji. Dumnezeu să-le ajute să birue“.

Aurel Lisandru

Cl. III-a

Șc. de Apl. Măgurele

«RĂSBOIUL RUSO-FINLANDEZ»

„In partea de M. N. a Europei, se găsește o țară numită Finlanda, care este în războiu cu Rusia. Nici nu se terminase războiul cu Polonia și a izbucnit alt războiu între Rusia și Finlanda. Finlandezii luptau vitejește. Ei au bătut pe Ruși. In Finlanda s'au dat lupte groaznice. Finlandezii sunt un popor viteaz și curajos.

Rușii au avut multe pierderi. Finlandezii au avut curajul de a lupta împotriva Rușilor, care sunt o sută două zeci de milioane !

Finlandezii mergeau cu schiurile încet ca să nu-i simtă Rușii. Ei merg cu schiurile 120 km. pe oră. Finlandezii atât îi zăpăceau pe Ruși, încât singuri se omorau. Rușii nici nu se așteptau și se pomeneau cu Finlandezii în spate. Mie îmi pare bine ca-i bate pe Ruși“.

Ion Vasile
Cl. IV-a
Șc. de Apl. Măgurele, 1939

„Intr'o seară Rușii erau într'o pădure. Finlandezii au venit peste ei. Finlandezii aveau puști mitraliere și îi băteau în zig-zag. Acolo era ceață. Finlandezii erau îmbrăcați în alb în culoarea zăpezii și pe cap își puseseră pânze. Uriașii Ruși credeau că se predă și voiau să ia părțile bogate și să aibă ieșire la mare. Cu ce glorie au luptat Finlandezii până acum.

Marin Constanța
Cl. IV-a Șc. de Aplic. Măgurele

Acestea sunt impresiile copiilor, convingerile și credințele lor. Ele se împlântă adânc în sufletele lor fragede și se păstrează pentru toată viața. Pe deasupra rămâne și acea dorință de a ști, de a se orienta singuri asupra faptelor pe care le cercetează. Orizontul li se lărgeste mereu. Se deprind să fie activi, să nu se mulțumească cu ceea ce le spun alții.

Ne dăm seamă că acest fel de a lucra, nu este la îndemâna oricui. Nu orice școală își poate procura materialul de care este nevoie. De asemenea nu în orice an se pot ivi evenimente așa de importante, care să fie urmărite de elevi. Desigur, acestea sunt greuți, atârână însă de învățător dacă le poate înlătura, pentru a face să pătrundă viața în școală.

După aceste două centre de interes, lecțiunile noastre de geografie s'au continuat, așa cum le prevedea programa clasei a IV-a, în ordinea în care apăreau însă pe ecranul actualității. Rând pe rând s'au prezentat țările în care evenimentele războiului le dădea o notă de actualitate. În modul acesta se împletiau știrile și informațiile din afară, cu ceea ce puteau ei singuri afla despre ele. Învățământul rămânea legat de fapte, iar cunoașterea acestora dădea un impuls mai viu nevoii de a ști.

ISTORIA PATRIEI TRĂITĂ PRIN REALITĂȚILE FAPTELOR PETRECUTE

Sunt momente în istoria unui neam, cari nu pot să fie lăsate să treacă neobservate. Așupra lor școala are datoria să concentreze toată activitatea, făcându-le să fie trăite în mod intens de elevi.

Istoria nu înseamnă învățarea în mod cronologic a faptelor mai importante, petrecute dealungul veacurilor; ea este identificarea sufletească a insului cu tot ce are patria mai puternic, mai autentic, cu toate acele valori care fixează o noțiune în cadrul istoric. Faptele istoriei sunt mărturia obiectivă a acestor valori. Ele pot să fie mai aproape de noi sau mai îndepărtate. Cu cât timpul le îndepărtează, ele capătă un nimb de aureolă, dar se estompează. Prin evocarea lor, le putem reînprospăta, retrăi, Acesta este sensul evocărilor, a comemorărilor. Ele trebuiesc să fie în adevăr momente de trăire, de identificare.

Dar în afară de acestea, este o altă istorie care se desfășoară sub ochii noștri. Este istoria *sfântului războiu* pe care îl poartă acum vitejii noștri soldați. Pe aceasta trebuie s'o facem să trăiască în școală, prin toate mijloacele care ne stau la îndemână. A o nesocoti, a lăsa să treacă momentul neobservat, este a lipsi educația de unul din cele mai puternice mijloace de dezvoltare a sentimentelor, pe care școala are datoria să-le cultive, *sentimentul solidarității naționale*.

Suntem cu toții convinși de marea importanță pe care o are cunoașterea faptelor glorioase ale armatei noastre, cinstirea și prețuirea eroilor care se jertfesc pentru țară. Oficialitatea a dat îndrumări de modul cum trebuie făcut cunoscut războiul. Nu toată lumea este însă clarificată. Majoritatea înțeleg cinstirea lor, prin împodobirea claselor cu tablouri, care să înfățișeze chipuri de eroi. Este desigur și aceasta un semn, dar nu este de ajuns.

Este aci o neînțelegere — nu aceasta este scopul. Este greșit a se crede că având pereții împodobiți frumos, chiar cu figuri de eroi, se pot trezi și sentimente în sufletele copiilor. Ei trebuiesc provocați. A-i face să trăiască aceste sentimente, să urmărească cu emoție actele de vitejie, să-le cunoască prin ei — sau prin ceea ce școala le dă, să se intereseze singuri, să devină o preocupare a lor, o nevoie — aceasta este scopul. Câte știri de o deosebită importanță nu ne comunică ziarele, câte acte de bravură nu pot fi comentate în clasă! Iar în ce privește materialul, planșele — ele să fie alcătuite de copii, din ziare, reviste și din tot ce pot avea la îndemână ¹⁾.

Am avut ocazia să aud câteva colege din învățământul primar, intervenind la autoritățile școlare, pentru tipărirea unor tablouri cât mai artistice, care să fie o podoabă pentru clasă; nu știu după răspunsul care s'a dat, dacă nu s'a trecut chiar la fapt. Dar atunci care mai este inițiativa copiilor?

Deaceea materialul să fie adunat de copii, chiar cu înfățișare mai puțin estetică, dar să fie contribuția lor, și de s'ar putea ca *fiecare să aibă colțul lui, undeva în inimă, și într'un album, cu tot ce a putut el strânge, comoară de mărturii -- iată cum se trăește războiul* 1).

Iată eum am înțeles să facem pe copiii dela școala noastră dela Măgurele, să trăiască această istorie a Patriei, în anul 1940—1941 cu regretul de a nu fi putut să duc mai departe și în anul următor această trăire, ne mai având posibilitatea să lucrez la o școală de Aplicație.

Evenimentele dureroase care au copleșit sufletele noastre ale tuturor, în vara anului de tristă amintire 1940, făcea ca porțile școlii să se deschidă încadrate de un mare doliu național; simțiam această apăsare în suflete și nu puteam găsi o explicație, o ușurare. Evocarea provinciilor răpitate, intensificarea unor sentimente și cunoștințe de tot ce se leagă de viața acestor provincii, era singurul mijloc de a le face să trăiască în sufletele copiilor.

Am luat hotărârea dar, ca primul trimestru al anului școlar ce începea, să fie consacrat cunoașterii cât mai amănunțite a acestor ținuturi: „*Bucovina de Nord, Basarabia, Ardealul, Cadrilaterul*“. Toată materia din program a claselor a III și a IV, alte clase mai mari nu aveam, trebuia concentrată asupra acestei teme. Nu era vorba de a desvolta numai lecții metodice, ci de a lăsa și elevilor libertatea să-și adune din lecturile lor particulare, din informațiile ce le puteau culege, tot ce se leagă de aceste provincii. Nu a fost prea ușor să găsim chiar la elevele normaliste, care trebuiau să conducă aceste lecțiuni, orientări suficiente.

Este nevoie de o altă organizare a învățământului normal — care să dea viață lecțiunilor, să nu se reducă totul la învățare și reproducere. O orientare în literatură, în istorie, în documente privitoare la viața noastră națională, va face mai mult decât atâtea îmbâcsiri de material învățat din cărți fără nicio putere evocatoare, fără nicio legătură cu pregătirea lor de îndrumători ai vieții poporului nostru.

1) Am văzut un colț al Războiului, aranjat cu copilași de clasa II-a primară, care ar putea să servească de model pentru orice școală, un admirabil colț, pe cât de artistic pe atât de documentat. Planșe alcătuite cu decupări din ziare și reviste, aduse de copii, din ceace cercetează ei în legătură cu războiul, observate și comentate în clasă cu învățătoarea respectivă. Iată ce cuprindeau acele planșe:

Așa s'a trecut Prutul—Din Bucovina eliberată—Din Basarabia—Regele și Generalul său—D-l Mareșal Antonescu—Eroismul soldaților—Pe frontul Odesei—Pe frontul Crimeii—Aspecte din războiul de iarnă—De pe toate fronturile—Apoi albume înlocuite de acești micuți copii, cu ceace i-a impresionat pe ei — un splendid și impresionant omagiu adus Eroilor noștri, pe care nicio tipăritură nu o poate înlocui, realizări ale harnicei și entuziastei învățătoare D-na Constanța Vergulescu, dela școala primară No. 20, București.

Sunt constatări care le facem și acum ca și în alte ocazii asupra unor lipsuri de care învățământul nostru primar se resimte.

Se observă în genere că programul școalelor normale cuprinde prea mult material vast de cunoștiințe generale și prea puțină importanță se dă cunoașterii mai aprofundate a patriei, cu tot ce se referă la ea. Și așa după cum arată așa de documentat D-l profesor I. C. Petrescu, „ca să se alcătuească programul pentru o școală care să pregătească în viață, valorile spirituale pe care trebuie să se pună accentul, sunt naționale. O reformă a programelor în lumina acestui principiu de a lega învățământul de viață, e necesar să se facă, reducând esențialul programelor de învățătură ale obiectelor privitoare la realități îndepărtate și dând o extensiune cât mai mare la țara și cultura națională ¹⁾).

Am ales din materialul vast pe care o astfel de temă o oferă, chestiunile cari pot să fie înțelese de copii. Tot ce era în legătură cu ceea ce mai știau, sau se putea încadra în materialul viu pe care-l putea găsi în lecturile lor particulare în informații, din ziare, din reviste etc. S'au ales subiecte din geografia acestor ținuturi, istorie literatură, folklor. Iată cum s'a alcătuit tabloul acestor lecțiuni ²⁾:

Din el se vede chestiunile ce au fost tratate. Multe din aceste lecțiuni nu erau noi—mai ales pentru elevii de clasa IV. Ceea ce era nou, era modul de prezentare. Nu se dădea nimic deașdă. Totul era pregătit de copii. Propunătoarei îi revenea rolul de a sintetiza acest material și a-l completa, de a face să vibreze clasa la unison.

Subiectele au fost alese din toate domeniile. S'a insistat mai ales asupra personajilor istorice, a figurilor reprezentative, a faptelor mai importante din istoria lor, a valorilor culturale proprii acestor ținuturi, asupra frumuseților de tot felul, care le cuprinde, începând cu doinele, cântecele și horele, pe care copiii trebuiau să le învețe, până la cercetarea bisericilor, mănăstirilor și a tuturor comorilor naturale ce le găsim în aceste provincii. A fost evocată în acelaș timp viața de suferință și de glorie a Românilor din aceste ținuturi, cu toți martirii și cu toți eroii lor. Comunicări din ziare, actualități, completau aceste lecțiuni. Iar pe pereții clasei, stătea ca o mărturie, icoana scumpă a fiecărei provincii, prin numeroase vederi și fotografii a locurilor și oamenilor adunate cu grije de copii.

Ceea ce ne interesa mai mult, era ca materialul ce se oferea să treacă mai întâi prin inima copiilor, înainte de a ajunge la creier. Ei luau informații, discutau, cercetau, interpretau și se documentau asupra tot ce privește viața acestor ținuturi. Când biblioteca nu putea să le

1) Școala și viața.

2) A se vedea tabloul anexat — Ținuturile răpite.

Centru de interes, Ținuturile răpite: Bucovina, Basarabia, Ardealul, Cadrilaterul

	PĂMÂNTUL, ÎNFĂȚIȘAREA GEOGRAFICĂ	ISTORICUL. FIGURILE REPREZENTATIVE	LITERATURĂ, BUCĂȚI DE CETIRE, POEZII	F O L K L O R	MANIFESTĂRI ARTISTICE, OBICEIURI	CULEGERI DIN ZIARE ȘI COMUNICĂRI
Bucovina	1) Bucovina, grădina Moldovei.	1) Bucovina, sinteză. 2) Răpirea Bucovinei 1775. 3) Alipirea Bucovinei la patria mamă 1918. 4) Răpirea părții de nord, Iunie 1941.	1) Povestea Mănăstirii Putna 2) Dulce Bucovină. 3) Altarul Mănăstirii Putna. Paraclisul curții domnești. Unirea Bucovinei. Voevozii noștri și Rutenii. Suceava. Adormirea Maicii Domnului. Rădăuți, ctitoria lui Bogdan.	Urări de Anul nou din Bucovina. Prutule rău blestemat. Marioară dela munte. Descănțece de deochi.	Dansuri, Căntece. Colo jos în grădiniță.	Suferințele Bucoveninilor, din „Cătușele roșii“ de Axente Diaconu.
Basarabia	Pământul Basarabiei. Bogății. Orașe și cetăți din Moldova de peste Prut.	Basarabia, țara Moldovei, sinteză. Basarabia în trecutul nostru, sinteză. Răpirea Basarabiei, 1812. Alipirea Basarabiei, 1918. Zile de durere pentru Basarabia, 1940.	Despre poporul moldovenesc. Ciobanii eroi. Patria (poezie). Pe drumuri basarabene. Sanatoriul din Bugaz. Sate și orașe basarabene. Moșia sfântă (poezie). Pământul nostru.	Doină din Basarabia. Foaie verde balaboi.	Dansuri. Hora dela Bălți. Obiceiuri de Crăciun din Basarabia.	Suferințele Basarabenilor.
Ardealul	Pământul. bogățiile și frumusețile Ardealului. Orașe din Ardeal. Munții Apuseni, Maramureșul. Țara Crișului.	Ardealul nostru, sinteză. Mihai Viteazul, desrobitorul Ardealului. Horia, Cloșca și Crișan. Ioan Corvin. Avram Iancu. Simion Barnuțiu. Gheorghe Lazăr și școala sa. Cum s'a pregătit și împlinit unirea Ardealului cu România. Octavian Goga.	Avram Iancu. Clopotarul din Târnava. Horia, Cloșca și Crișan. Ioan Corvin și Corbul. La noi (poezie). Ardealul. Mureșul și Oltul. Marșul anului 1848. Angrei Șaguna. Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia. Viața în Transilvania. Clujul nostru. Părintele Lucaci.	Căntece: Doine din Ardeal. Marșul lui Iancu. Horă din Ardeal. Cântec ardelean. Strigături la joc. Pe Mureș și pe Târnave. Oltule, câine turbat.	Dansuri. Învărtita.	Discursul istoric al lui Simion Barnuțiu. Raporturile Româno-Ungare. Testamentul lui Avram Iancu. Comemorarea lui Octavian Goga cu ocazia împlinirii a 50 de ani dela naștere.
Cadrilaterul	Cadrilaterul, Pământul Frumuseții.	Dobrogea în timpul Domniei lui Mircea cel Mare. Războiul din 1913. Cedarea Cadrilaterului în anul 1941.	Cadrilaterul. Agricultură în Dobrogea. Balicul Cetățenii Români din Cadrilaterul cedat.			Cum s'a făcut comemorarea populației bulgare din România.

ofere material suficient, copiii căutau prin ziare. Astfel i-a impresionat testamentul lui Avram Iancu, discursul istoric al lui Simion Bărnuțiu și alte pagini din istoria de sbucium a acestor provincii.

Unii au mers mai departe. Au adunat date cu privire la populația din comunele dela granița nouă a Ardealului pe naționalități, așa cum o dădeau ziarele, ca un document de mare preț. Ce strașnică hotărîre de a se documenta!

Este de prisos să mai arătăm care este valoarea educativă a acestor crezuri naționale, care se împlântă de timpuriu în sufletele copiilor, nu ca niște adevăruri moarte, învățate pe de rost din cărți, ci ca niște gânduri sfinte, care le întâlnesc printre lecturile lor, sau prin răsfoirea ziarelor, și pe care le culeg cu grije și le păstrează cu sfințenie.

Să lăsăm acum și o elevă normalistă să ne prezinte o scurtă dare de seamă asupra modului cum s'a lucrat:

„Conform programului stabilit de Doamna Directoare a Școlii de Aplicație, împreună cu Doamna institutoare a clasei a III și IV și elevele normaliste de clasa VIII, s'a organizat în primul trimestru al acestui an școlar, 1940-41, o serie de lecții în cadrul învățământului ocazional: „*Ținuturile răpite: Bucovina de nord, Basarabia, Ardealul și Car-drilaterul*“.

Lecțiile s'au ținut atât de elevele normaliste precum și de doamna institutoare.

La aceste lecții s'a lucrat cu mult interes, cu dorința de a deștepta în sufletele copiilor sentimentul de dragoste pentru figurile de seamă care s'au ridicat din aceste ținuturi și au făcut înfăptuiri mărețe. Astfel vorbindu-li-se despre Gheorghe Lazăr, copiii au avut posibilitatea să-și dea seama de toate împrejurările grele prin care s'a strecurat, cel ce a întemeiat prima școală națională în Muntenia. Citez compunerea elevului Stancu Nae din cl. IV-a.

Cu aceeași țință, de a întreține puternic sentimentul de dragoste pentru ținuturile scumpe nouă, s'au prezentat copiilor prin povestiri și lecturi suferințele poporului ardelean, care s'a răscolat în frunte cu Horia, Cloșca și Crișan. Despre felul cum ei au trăit aceste lecții, ne ilustrează compunerile care le-au făcut în aplicare. Citez la întâmplare compunerea elevei Anghel Gherghina, clasa III-a. „*Suferințele Românilor din Ardeal și răscoalele lor contra Ungurilor*“.

Cunoscând vieța Moșilor cu tot specificul ei, copiii au rămas impresionați de felul traiului lor greu, în creerul munților, mai departe de prigoana ungurească. Despre ei scrie foarte simțit eleva Vasile Dumitra din clasa IV-a, în lucrarea „*Vieța Moșilor*“.

„Despre pământul Maramureșului de care li s'a vorbit cu multă căldură copiilor, Anghel Gherghina din clasa III-a a scris foarte frumos în compunerea „*Maramureșul*“. Rând pe rând în lecțiile ce au urmat, copiii au avut ocazia să cunoască grelele clipe pe care le încearcă frații noștri din Basarabia și Bucovina în stăpânirea rusească. Au fost înduioșați până la lacrimi de prigoana ce o suferă frații noștri, rupți din trupul românesc. Compunerea „*Suferințele Bucovinienilor*“, ne arată felul cum au simțit și au fost împilați de barbarismul străinilor. Citez lucrarea elevei Hadârcă Elena cl. IV.

Alături de suferințele Bucovinienilor, copiii au cunoscut și pe ale Basarabenilor; „*Basarabia și suferințele Basarabenilor și ce trebuie să facem ca să le alinăm sufletele*“, aceste două compuneri ne dovedesc puterea lor de înțelegere față de suferințele actuale ale neamului nostru.

Învățarea dansurilor, a cântecelor și poeziilor specifice din aceste ținuturi răpite, au adâncit și mai mult sentimentele lor față de frații noștri și durerea de tot ce am pierdut noi odată cu ele. Astfel poeziile; „*Câmpia Libertății*“, „*Cântec bucovinean*“ și „*Doina din Basarabia*“, cuprind toată jalea Românilor din cele patru colțuri.

În afară de compuneri, copiii au mai schițat diferite desene „*Omorârea pe roată a lui Cloșca, Horia și Crișan*“, diferite mănăstiri și altele.

La sfârșit copiii au alcătuit interesante și bogate planșe cu vederi din ținuturile acestea, ce se găsesc expuse în clasa lor.

Ca un rezultat pozitiv al acestor lecții, putem menține faptul că prin ele s'a putut actualiza provinciile românești, în tot ce au ele mai caracteristic, din toate punctele de vedere. S'a întărit sentimentul de dragoste pentru moșia sfântă a neamului, și s'a adâncit în sufletele copiilor convingerea că provinciile acestea ne aparțin și trebuie să le recăpătăm.

Iată și rezonanța pe care a avut-o în sufletele copiilor aceste lecțiuni:

RĂPIREA BASARABIEI ȘI A BUCOVINEI DE NORD.

„Neamul Româneec a îmbrăcat haina neagră a sufletului, că păgânii de muscali ne-a luat scumpa noastră Basarabie și o parte din scumpa noastră „Grădină“, așa cum o cântă poetul :

Dulce Bucovină,
Veselă grădină
Cu pomi roditori
Și mândri feciori.

Dar nu se poate să rămână așa. Vom lupta și vom birui. Pământul românesc trebuie să fie al Românilor. Nu-i loc pentru liftele păgâne pe pământul nostru.

Dela Nistru până la Tisa.

Dela Mare la Hotin, toți Românii vor juca și vor cânta hora unirii“.

Hadârca Elena
Clasa IV-a, Șc. de aplicație Măgurele

O altă elevă scrie :

„AM PIERDUT SILISTRA CRĂIASĂ“

„Doamna ne-a vorbit azi despre frumoasa Silistră și Turtucaia. Am pierdut cea mai bogată parte din Dobrogea.

Într'un sat bulgăresc Calaijdera, se găseau cămile. La Balcic era inima Reginei Maria, în biserica zidită cu banii ei, *Stela Maris*, adică Steaua Mării. La capul Caliacra era o focă. Apoi pământul pentru agricultură era cel mai roditor.

Ne doare inima, că uite așa sunt timpurile, pierdem una câte una bucăți din pământul atât de scump, apărat cu sângele a 800.000 de eroi.

Dar nu ne vom lăsa mai pe jos decât străbunii noștri.“

Anghel Gherghina
Clasa III-a, Șc. de aplicație Măgurele

În afară de acest fel de a se lucra, în care lecțiunile se întregesc, se completează, cunoștințele se organizează în acele centre de interes, unde diferitele domenii se sprijină reciproc, se asociază în legături cât mai durabile, întărindu-se și fixându-se adânc, rămâne încă un mijloc de a trăi faptele trecute ale istoriei, prin evocările evenimentelor. Ele se fac pe măsură ce se ivesc și sunt adevărate trăiri laolaltă, prin atmosfera care se creiază.

Evocările acestea nu se fac prin discursuri sau prin serbări improvizate, cari ajung să se banalizeze și să numai lase nicio impresie. Evocările, comemorările sunt prilejuri de a face sufletul copiilor să vibreze, prin cunoașterea faptelor, așa cum pot ei să le înțeleagă. Se alege întotdeauna cu grije materialul care poate să fie oferit elevilor, pentru a le vorbi inimii, simțirii lor.

Astfel s'a făcut comemorarea celor 60 de ani dela nașterea lui Octavian Goga, prin citirea și recitarea din opera lui.

4

ALTE TEME OCAZIONALE

Se pot ivi nenumărate ocazii de întâmplări sau fapte dela noi sau din alte părți, pe care nu le putem lăsa să treacă neobservate.

Cutremurul dela 10 Noembrie din anul 1940 a fost un astfel de prilej. Pe lângă puternica impresie ce le-a lăsat-o, el a trezit în sufletul elevilor curiozitatea de a-i cunoaște cauzele, de a mai afla și alte lucruri în legătură cu aceste cutremure. Nu trebuia scăpat prilejul de a le satisface această nevoie. Lecturi explicative și completări apoi, cu informațiile pe care și copiii și le puteau lua. cu vederi, cu descrieri, etc., cu urmărirea faptului produs, până când încetează de a mai fi actual.

Iată mijlocul de a lucra — care dacă nu are întotdeauna darul de a-i lămurii pe deplin, îi face însă să fie mereu atenți asupra întâmplărilor cari se produc în viață, să-le cerceteze cauzele și să-le urmărească. Elevii au ocazia să-și colecționeze materialul, fotografiile, vederi, știrile pe care le controlează, să-și lărgească câmpul de experiență, alături să reacționeze printr'o atitudine, printr'o acțiune. Se înlătură pasivitatea din clasă și se deșteaptă omul.

Iată ce scrie o fetiță de clasa IV-a despre cutremurul din anul 1940.

CUTREMURUL

„S'a cutremurat pământul. De multe ori se clătinase, așa mai puțin și-mi era frică, doar că se mișcase toate lucrurile din casă. Dar acum când s'au dărâmat case, au murit oameni, animale, a intrat și mai mult frica în noi. Bunica mea spune că deaceea s'a cutremurat așa rău pământul, căci oamenii s'au făcut prea răi și Dumnezeu i-a pedepsit ca să-i facă buni“.

Cristache Maria
clasa IV-a

Să spicuiem și dintr' o dare de seamă a unei eleve normaliste asupra acestui mod de a se lucra.

DARE DE SEAMĂ ASUPRA ACTIVITĂȚII DELA 25 MARTIE—2 APRILIE

„Un interes crescând au arătat copiii în fața discuțiilor cu privire la alunecarea de teren din județul Baia.

Deplasările de teren pe distanța de 20-30 m. cu mare repeziciune, precum și apariția blocurilor de piatră și isvoarelor, a dat naștere la o serie de întrebări, mai ales că elevii mai fuseseră puși în curent cu o săptămână în trecut cu astfel de alunecări.

Articolul închinat poetului ardelean, Octavian Goga, cu prilejul împlinirii a 60 de ani dela naștere, a celui ce a cântat durerile Ardelenilor asuprați de Unguri, luptând prin scris la triumful românismului, și-a făcut loc și în sufletul copiilor. Evocarea naționalistului ardelean, am pus-o în legătură cu apariția unui alt articol apărut în aceeași zi, care trata despre suferințele „Românilor din Ardealul cedat” aflat prin glasul a doi tineri români refugiați de peste munte la Piatra Neamț. Copiii au fost mișcați într'un mod neobișnuit de tratamentul neomenos al Românilor, de loviturile până la sânge ce le primeau din partea Ungurilor, de luarea pământurilor și lăsarea lor pe drumuri. Folosul acestor comunicări sunt multiple. Având de observat lucruri prezente, actuale, interesul școlarilor este nespus de mare. Elevii devin mai harnici, mai activi.

Din propriile observații, am constatat o spiritualizare a clasei, prin cultivarea atenției și răbdării.

Cred că ar fi bine ca o parte din programul zilnic al școalelor să fie consacrat acestor comunicări, excelent mijloc de a transforma clasa pasivă într'una plină de activitate”.

Din cele arătate mai sus cu privire la acest învățământ „ocazional, și al actualităților” se desprinde clar următoarele: Acest învățământ nu produce anarhie în programele școlare. Cunoștințele primite din afară se altoesc, se încadrează cu cele oferite de program. Ele formează însă puncte de plecare interesante, care stimulează activitatea personală a elevilor. Vieța se integrează școlii și copilul se simte atras către ea — pentru că o trăiește realmente. Se dezvoltă puterile creatoare ale copilului, se deplasează punctul de greutate dela program la învățător — dela manual la cartea de bibliotecă, la ziar, reviste și mai ales experiența trăită de copil, care este vieța.

IV.

Studiul naturii.

IV.

STUDIUL NATURII.

1. STUDIAREA PLANTELOR 2. CALENDARUL DUPĂ METODA ALICE FRANCHETTI

1. Studiul naturii pincipiu de educație în școala de Aplicație dela Măgurele. — 2. Scurtă expunere a metodei Alice Franchetti — 3. Ce-am introdus noi din această metodă. — 4. Studiarea plantelor. — a. Observarea unei plante în evoluția ei — b Observarea unei plante cultivate de copii. — c. Experiențe botanice — d Calendrul lucrat de copii.

Studiul naturii în școala primară oferă avanta,ul unui învățământ natural, simplu, care este la îndemâna oricui. Prin firea lui, copilul este îndemnat să cerceteze ceace-l înconjoară. Natura prezintă pentru el o atracție deosebită. Plantele, animalele, constitue elementele cele mai apropiate de viața sa. Prin neconțința lor mișcare, prin viața care o cuprind, prin acea neîntreruptă transformare care se produce în sânul naturii, ațâța în copil spiritul lui de curiozitate, doritor de a cunoaște tot, îl interesează, îl atrage. El se leagă de viața naturii și caută de mic să o pătrundă, să-i descopere tainele. Astfel studiul acesta se impune dela sine și se face cu atât mai simțit, cu cât școala se bucură de un cadru mai potrivit. Deasemenea și mijloacele de a o studia sunt acelea pe care copilul le găsește singur și le alege. Nu trebuie să fii pedagog desăvârșit, ca să ști ce cale trebuie să urmezi. E deajuns să lași copilului libertatea să se orienteze în mijlocul acestei naturi înconjurătoare și să-l provoci să o descopere, să o înfățișeze așa cum se pricepe, să caute neconținț să o priviască și să o înțeleagă. Este suficient să i-se desvolte gustul, metoda este creată.

Așa am procedat noi la școala noastră de Aplicație; ne-am lăsat conduși de copii, am văzut ce-i interesează, ce le ațâță curiozitatea, ce mijloace au ei la îndemână de a înfățișa ceace le place. Suntem pe drumul bun, când ne dăm seama că elevii evoluiază, că gustul lor de cercetare li-se desvoltă, că mijloacele de a reda ceace văd și observă singuri se perfecționează, că încep să se lege de ea, simt plăcerea

unui studiu mai precis, mai metodic, că li s'a creat o nevoie la care numai pot renunța.

Astfel, dela simple observații vagi, întâmplătoare, redacte fuger în mici descrieri și completate așa cum îi place copilului să-și completeze impresiile, prin desen — la început stângăciu și naiv, lipsit de orice precizie, apoi din ce în ce mai sigur, mai exact, mai minuțios, ajungem la fixarea unei metode, care să ne călăuzească în lecțiunile noastre despre natură.

Căutând să ne perfecționăm metoda, am alunecat fără să vrem la experimentări verificate de alții, controlate și impuse. Prin ele am urmărit să aducem nu numai un control mai riguros a ceea ce facem noi, dar să găsim și un drum mai sigur, mai hotărât, pe care să-l urmăm. Astfel am adus unele completări ori definitivări la ceea ce încercasem sau am introdus și alte procedee noi, la acelea pe care le folosisem la început.

În modul acesta, metoda noastră de lucru a câștigat în tehnică, în singuranță, în precizie, fără să-și piardă caracterul ei de a fi isvorâtă din însăși condițiile impuse de așezarea școlii noastre, în acel mediu de plină natură, precum și cerințele de ordin sufletesc ale copiilor, mai înclinați a o cerceta și observa.

Ceea ce a contribuit în mare măsură să dea o desvoltare deosebită metodei noastre și o direcție mai sigură, a fost apropierea de țesuri și asemănarea de condiții de lucru, deși cu mijloace atât de deosebite — între atât de cunoscută metodă a Aliciei Franchetti în școlile dela Montesca și Ravigliano, și ceea ce încercam noi să realizăm în modesta noastră școală de Aplicație dela Măgurele — *trăirea în natură* — prin mijloace simple, naturale.

Este cunoscută tuturor metoda introdusă de baroneasa Alice Franchetti în cele două școli de experimentare amintite mai sus, școli situate pe moșia fondatoarei, într'un cadru din cele mai pitorești, în castelul pe care soțul ei l-a dăruit locuitorilor, pentru a crea un institut de spiritualizare a vieții.

Închinând naturii imn de slavă, baroneasa Alice Franchetti a căutat să se inspire din ea, spre a găsi cele mai bune căi pentru a fi cercetată și prin aceasta întorcând ca un omagiu vieții, să înobileze ființa umană. Este retrăirea spiritului lui Pestalozzi și inspirarea din aceleași izvoare curate, ceea ce urmărit să realizeze această devotată continuătoare a marelui pedagog. Prin ea se reînvie acel cult al naturii, pe care pedagogul veacului al XVIII a căutat să-l fixeze ca metodă de învățământ.

Dacă metoda Aliciei Franchetti nu este nouă, ceea ce constituie ma-

rea ei autoritate, este convingerea puternică și devotamentul desăvârșit cu care s'a stăruit în aplicarea ei, atât de către marea educatoare, cât și de colaboratoarele ei, neobosita și entuziasta continuatoare, D-na Maria Marchetti.

In ce constă metoda Aicei Franchetti? Nu am putea rezuma mai bine spiritul care călăuzește această metodă, decât reproducând următorul pasagiu dintr'un studiu a lui Francisco Bettini, cu privire la programul de lucru urmat în școlile Aicei Franchetti ¹⁾.

„Tot învățământul și chiar și fiecare ocupațiune școlară, e considerată cu aceeași seriozitate cu care în conviețuirea socială oamenii cinstiți consideră munca; și în felul acesta școala reușește să fie nu o pregătire pentru viață, ci însăși viața: senină, muncitoare, rodnică în bine. Educația astfel realizată, face pe copiii capabili de a executa fără efort, dar cu devotament și cu inteligență, în afară de munca școlastică, chiar și alte munci, acelea ale vieții, mai mari, în casă și pe câmp; să se gândească cu propriul lor creier, să înceapă o viață profund cinstită și cu folos conștientă, să desvolte și să întărească în suflet simțul responsabilității și al datoriei; dragostea de pământul de naștere; respectul față de aproapele, și în fine simțământul universalei frății creștine și acea nevoie religioasă care ocolește cuvintele și fără să disprețuiască formele exterioare și riturile, se satisface prin analizarea faptelor bune. Fondatoarea școlii, simți și intui profund puterea educativă a vieții libere, întotdeauna în contact cu măreția fenomenelor naturale, care pentru sufletul simplu al oamenilor, sunt glasul lui Dumnezeu cu limpede, imediată și rodnică semnificație. Înțelese influența binefăcătoare a naturii asupra formării caracterului și a voinței; a puterii ei de însănătoșire și de întărire asupra sentimentului hărțuit de răul inevitabil al concurențelor sociale, a acțiunii sale de echilibrare și ațățare asupra inteligenței, pe care academicianismul nostru și al micilor școli o slăvesc prea des în cuvinte zadarnice. Și mai mult decât dugheana vânzătorului de mărunțișuri, de fleacuri sau cunoștințe de-a doua mână, câștigate—a vrut ca școala sa să fie o continuă asiduă, dragăstoasă observare a acelei vieți pe care dânsa o iubea și în a căruia dulce odihnitoare și întăritoare se cufunda bucuros, pentru a reîncepe cu înnoită putere opera sfântului său apostolat.

Fondatoarea școlii înțelesese că mai mult decât numeroasele lecturi, mai mult decât uumilirile și destrămările, ar fi fost mai bine să se adauge influenței binefăcătoare pe care aerul deschis, soarele,

1) După prețioasa lucrare a lui *G. Lombarde Radice. Scolarii Aicei Franchetti*, tradusă de Const. Iencica și Dimitrie Goga. Biblioteca Învățătorilor Cluj 1934, pag. 15.

cerul, plantele, florile, cântecele pasărilor, alternarea prielnică a anotimpurilor și a fenomenelor cerești și pământești, executată asupra sufletului țaranului, observarea atentă a fenomenelor cerești și a felului lor de a se produce, și studiul sistematic și organic al desfășurării lor, adică a ciclului vieții lor, a legăturilor pe care le are și a efectelor pe care le execută asupra vieții noastre, fiindcă în felul acesta ar fi mai ușor să pregătești oameni capabili să acționeze sub *specie boni*, în stare așa dar să îndeplinească binele care e apoi cel mai bun mijloc, chiar și pentru mântuirea sufletului de a fugi de rău. Așa încât tonalitatea didactică (dacă se poate spune așa) e dată școlii de dragostea sa, de fidelitatea sa față de natură și de către studiul serios și organic pe care-l face despre natură.

Nu catalogări și nomenclatură, ci străduința de a înțelege viața și care e în același timp cunoașterea exactă (elementară dar științifică) poezie și religie. Însăși rugăciunea repetată dela începutul muncii de toate zilele, ajută la atingerea acestui scop și, în gura copiilor are răsunetul solemn acel, *Cantico delle Creature*“.

Acesta este spiritul care domnește în școala dela Montecasa. Natura care constituie punctul central al învățământului este, evanghelia școlii“.

Spre a o putea cunoaște și studia cât mai aprofundat, s'au introdus diverse mijloace :

1) *Desenul* constituie punctul de bază al învățământului după natură. Copiii sunt deprinși să redea cu precizie ceea ce observă; frunze, flori, plante, animale. Nu se urmărește realizarea unor forme artistice, însă copilul câștigă în tehnică, pe măsură ce spiritul lui de observație se ascute, și isbutește să reproducă cu mai multă exactitate cele observate. Astfel nuanțarea desenului este mai aproape de armonia culorilor întâlnite în natură, liniile sunt mai fine, formele mai grațioase. Desenul devine adevărat desen artistic, prin această continuă preocupare de a reproduce cu fidelitate natura. Este o lucrare de răbdare, care disciplinează, este necesitatea de a se exprima clar și precis și cu absolută sinceritate, așa încât imaginea fixată, să redea evidentă pe cea care trebuie reprodușă și ca să mărturisească seriozitatea muncii.

2) *Calendarul*, constituie un alt mijloc de observare a schimbărilor petrecute în natură. Copiii sunt deprinși din primul an să deseneze zilnic, la început pe o foaie colectivă, mai târziu pe foi individuale ceea ce observă și i-a impresionat. O crenguță, o floare, un fruct, etc. Desenul este însoțit mai târziu, când elevii s'au deprins să scrie, de mici descrieri a fenomenelor naturii. Pentru elevii mai

mari aceste simple foi de calendar sunt înlocuite cu foi de observații meteorologice complete, imprimate de observatorul astronomic din Roma, căruia se înaintează, cu observațiile sistematice făcute de elevi cu ajutorul unui aparat simplu construit chiar de ei.

3) *Studiul Plantelor și animalelor*. Se urmărește viața unei plante sau animal ce se poate ține în școală, ca viermele de mătase, broasca, pești aurii etc. — începând dela naștere și până la completa lui dezvoltare. Copiii le cercetează viața în legătură cu mediul înconjurător.

4) *Experiențe botanice*. O serie de experiențe botanice pentru studierea vieții plantelor, făcutue de elevii din clasele a V-a și VI-a. Copiii prepară tot materialul necesar, îl aranjează și-l întrebuințează; apoi îl observă, desenează și comentează. Este un studiu asupra naturii având un caracter științific, introdus și urmat după directivele Luciei Latter, a cărei lucrare „*Grădinăritul predat copiilor*“ o prețioasă contribuție la studierea vieții plantelor, a pus să fie tradusă de Alice Franchetti, pentru a servi de orientare în metoda de cercetare a naturii.

Aceste experiențe, pe care le-am introdus și noi la școala de Aplicație, contribuie în mare măsură la dezvoltarea spiritului științific, prin cercetarea fenomenelor naturii. Studiul naturii este completat prin activitatea practică atât de necesară în grădina de flori, de zarzavat, prin muzeul școlar, care constituje o colecție interesantă de flori, plante, frunze, cochilii, pietre, fulgi, pene, etc., adunate de cei mai mici, colecționate și clasificate de cei mai mari.

5) *Vieța locală*, cercetarea istoriei și geografiei locale, în mod direct, limba cu tot ce poate oferi mai deosebit ca expresia unei literaturi alese, îngrijite, susținută, pentru a dezvolta acel gust rafinat din cunoașterea celor mai de seamă pagini ale literaturii naționale. În sfârșit trăirea în realitate, prin aprofundarea a tot ce oferă mediul în toate aspectele lui, iată în ce constituie, în linii generale metoda Alice Franchetti.

După cum se vede, multe din procedeele întrebuințate la Montesca le găsim și în alte părți. Ceeace face însă valoarea deosebită a acestei metode, ceace a dat viață școlii acesteia, a fost sufletul mare și generos dăruit copiilor de această nobilă femeie și de colaboratoarele ei. Acel devotament neprecupețit, care susține și însuflețește metoda „acea tonalitate didactică“ despre care am amintit „care e dată școlii de dragostea sa, de fidelitatea sa față de natură și de către studiul serios pe care-l face despre natură“.

Atât de binefăcătoare este impresia pe care o lasă o vizită la

Montescu, încât repetam și noi cuvintele unui mare educator: „dacă credința în bunătatea operii voastre începe să se clatine, mergeți în pelerinaj la Montesca și o veți simți renăscând și infiripându-se din nou”. Și învățătoarelor care sunt de două ori educatoare:

„Dacă credința voastră în viață șovăie, dacă începeți să vă îndoiiți de bunătate, dacă vă cuprinde oboseala, și necazurile voastre și ale altora vă par prea amare, alăturați-vă acelei școale pe care Alice Franchetti a ridicat-o ca pe un altar și primiți glasul care coboară în sufletele voastre. Veți porni din nou la drum cu suflet mai senin și mai tare, și vă veți simți mai vrednice de misiunea voastră“¹⁾.

Ce-am introdus noi din metoda Alice Franchetti? Deși s'ar părea că multe din procedeele întrebuintate la Montesca se aseamănă cu metoda noastră de lucru, multe din aceste asemănări se datoresc acelorasi potriviri de situații, oferite de aceleași condiții de lucru, de aceleași scopuri. Un sistem se naște în condițiile și ambianța în care se desvoltă o școală. Nu trebuie să fii prevăzut cu o armătură de principii pedagogice, ca să aplici un sistem. Este o verificare a metodelor prin mijloace identice oferite de mediu.

Două au fost însă principiile pe care le-am introdus după metoda Alice Franchetti: „*studierea plantelor*“ și „*calendarul*“.

Asupra acestora vom insista, pentru că ele prezintă un deosebit interes, prin rezultatele ce se pot obține la o școală de sat, unde se lucrează cu elevi neobișnuiți cu o continuitate de lucru, și în condiții cu totul deosebite de tehnică și pregătire didactică a celor ce sunt chemați să-i îndrumeze, față de a învățătoarelor, care lucrează la o școală de experimentare ca cea dela Montesca.

La noi majoritatea experiențelor aplicate, au fost făcute de elevele normaliste din clasele a VII și a VIII-a, cari fac practică la școala de Aplicație, pentru a se putea iniția în aplicarea nouilor metode. Pe dealtă parte, experiențe cari la Montesca s'au făcut de elevii din clasele a V și a VI-a, noi le-am cerut copiilor din clasele a III și a IV. Deasemenea calendarul lucrat pe foi individuale, l-am introdus din primul an. Aci pe lângă desen, copiii și-au notat și observațiile lor zilnice.

Urmărind lucrările copiilor, ne vom încredința de eficacitatea unei metode, care aplicată în condițiuni mai perfecte, ar putea să dea rezultatele cele mai surprinzătoare.

Studierea plantelor. Am aplicat această metodă la școala noastră de Aplicație în ultimii doi ani. Am folosit următoarele procedee:

1) Lombardo Radice. — Școlarii Alicei Franchetti pag. 15. Opera citată.

a) *Observarea unei plante în evoluția ei* — un pom din livadă și un arbore de pădure — cu elevii de clasa II-a primară.

b) *Cultivarea unei plante de câmp* de către copii, și observarea ei până la completa dezvoltare, cu elevii de clasa III-a și a IV-a primară.

c) *Experiențele botanice* pentru studierea vieții plantelor, cele 5 serii de experiențe botanice, introduse la școala dela Montesca de Lucia Latter, făcute de elevii de clasa III-a și a IV-a primară.

I. STUDIAREA PLANTELOR.

a) *Observarea unei plante în evoluția ei.*

Am ales plante caracteristice localității, pe care copiii le au la îndemână și le pot observa în orice moment. Am ales un pom fructifer și un arbore de pădure — *caisul și castanul*.

Copiii au fost conduși să observe caisul din livada de caiși a școlii normale, în momentul când bobocii începeau să se deschidă. Li s'au cerut să noteze pe caetele lor de observație ceea ce văd și să deseneze în același timp ¹⁾.

Prezentăm aceste foi de observare în planșele alăturate, așa cum le găsim în caetele lor de observarea naturii.

1) Aceste lecții de observare s'au făcut sub atenta conducere a D-rei *Florica Ionescu* învățătoarea clasei.

Incercăm pentru prima dată la școala noastră acest mod de a lucra.

Este mai presus de orice îndoială că acești copilași n'au primit niciun fel de ajutor sau vreo altă îndrumare, în redarea observațiilor ce aveau să și-le aștearnă pe caete, fiecare așa cum îl interesa obiectul cercetărilor lui.

De aceea găsim unele notări în care copilul strecoară pe lângă observații referitoare la planta pe care o urmărește, cu atenția susținută zi cu zi, și mici întâmplări cari îl impresionează și-l atrag. Astfel, găsim notări ca acestea :

„Noi am văzut cum cădeau frunzulițele de cais pe jos ca niște fulgișori de zăpadă. Vasilica și Petruța au văzut un fluture și au alergat după el, ca să-l prindă, dar nu a putut să-l prindă“. (Lixandru Elena, observarea dela 5 Aprilie), etc.

În același mod și desenele lor nu sunt lipsite de accesorii, de particular. Copiii introduc din elemente cari fac parte din viața ce se desfășoară în jurul plantei, copilașii în jurul pomului, caisul așa cum se găsește în livadă, cu hora de copii în jur etc. Acestea dau caracterul copilăresc al observațiilor lor și le fac cu atât mai atrăgătoare.

Ceeace se poate face la o școală de sat, unde copiii au la îndemână întreaga natură, se poate realiza tot așa de bine și la o școală de oraș și chiar în mijlocul Capitalei¹⁾.

Natura se găsește ori unde, așa cum am mai arătat în altă parte.

„Uneori — spune D-l Prof. I. Simionescu — e dstul ca o crenguță înflorită de zarzăr să-mi bată în geam, mișcată de vântul primăverii spre a trezi gândul la cele bune“ — aceasta e natura pentru cine are sufletul format să o guste. Și tot D-sa spune mai departe. „De pe fereastră odaia din Capitală, în care stau închis ceasuri întregi, într'o mobilizare anchilozantă, din natură nu se vede de cât o sușiniță de cer și două vârfuri de plopi piramidali, între două clădiri înalte de peste drum. Adeseori im ajung ; cerul schimbător, acum e senin de un intens albastru, ce-mi amintește Balcicul, acum norii ce se sburătesc în goană, mă transportă în spațiul larg de pe dealul Sasului, când tolănit pe iarba proaspătă, urmăream norii dar și fluturii, trăind clipele fericite ale băeșului pictat de Lenbach. Colțul acela de cer dintre două case, pârțică din imensitatea evocată, îmi servește adesea drept catalizator sufletesc“. 2)

b. OBSERVAREA PLANTELOR CULTIVATE DE COPII

A doua experiență am făcut-o asupra plantelor cultivate de copii însăși. S'au ales două plante care se cultivă pe câmp și se găsesc pretutindeni ; grâul și porumbul, pe care elevii de clasa III-a și a IV-a să le cultive singuri și să le observe. Copiii și-au ales semințele bune de semănat după mijloacele cunoscute. Deci și-au adus fiecare câte un ghiveci pe care și-au notat numele, și-au semănat planta, punând-o în condițiile cele mai favorabile de a încolți. Au îngrijit-o și au urmărit-o zi cu zi. În caetele lor de observare și-au notat observațiile lor asupra dezvoltării plantei și a desenat în acelaș timp.

Conducerea acestei lucrări s'a încredințat unui grup de eleve de clasa VII-a normală în primăvara anului 1940.

Iată cari au fost rezultatele.

Prezentăm caetul de observare al elevei Anghel Gherghina din clasa III-a³⁾.

1) Această dovadă ne-a făcut-o în acest an Doamna Constanța Vergulescu cu micuțele sale eleve de clasa II-a primară. Lucrând pentru prima dată în acest fel — a isbutit să obțină cele mai interesante foi de observare asupra unei plante studiate în curtea școlii — mărul — urmărit zi cu zi în evoluția lui. Copilașii au desenat cu aceeași precizie, și-au notat observările lor cu atenție, a presat floarea, frunza — au mai cercetat și alte flori din grădina lor asemănătoare mărului. Interesul a fost cât se poate de mare.

2) Am citat acest prea frumos pasaj, pentru admirabila lecție de pedagogie pe care ne-o oferă.

Din lucrarea D-lui Prof. I. Simionescu, „Sprijinul sufletesc al naturii.“

3) A se vedea planșele alăturate.

STUDIAREA PLANTELOR

Observarea unei plante în evoluție.— Caisul

2 APRILIE 1941

Noi ieri am fost în livada de caiși. Eu când veneam la școală am văzut niște ciori într'un cais înflorit. Coroana caisului era frumoasă și puțin rotundă. Caisul înflorise. Tulpina caisului era cafenie. Dacă n'ar fi tulpina groasă și înfiptă bine în pământ, ar cădea jos. Caisul întâiu îmbobocește și pe urmă înflorește. Floarea caisului este frumoasă pentru că e albă ca zăpada. Floarea caisului este mică.

Din caetul de observarea naturii, a elevei Lisandru Elena cl. II-a Școala de Aplicație—Măgurele.

Aceeaș plantă observată de o altă fetiță.

2 APRILIE 1941

Eri am fost în livada de caiși. Caisul avea mulți boboci. El are tulpina groasă și aspră. Noi am învățat despre cais. Eri am văzut flori de cais dar nu erau toate deschise. Bobocul este îmbrăcat cu niște frunzișoare roșii ca niște scutece care acopere copilașul să nu-l fie frig. Când floarea se desface frunzulițele se lasă în jos. — Floarea are cinci frunzulițe albe și unele roz. La mijloc are niște firușoare ca niște ace de gămălie. Gămăliile sunt galbene. La mijloc se găsește un fir mai gros ca o sticlă de lampă. Din această umflătură crește caisa.

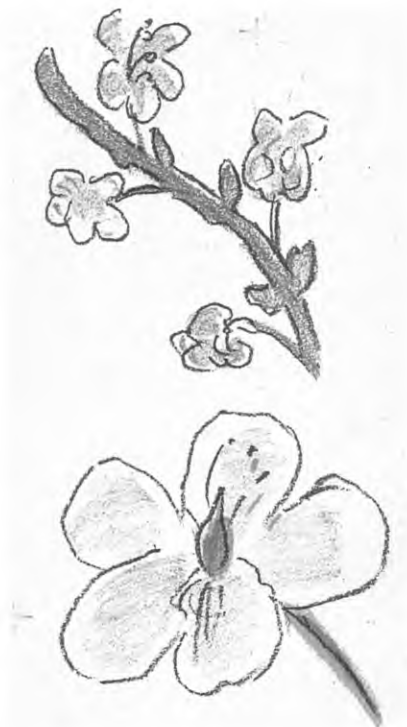
Din caetul de observarea naturii, a elevei Stan Petra, cl. II-a pr. Școala de Aplicație Măgurele

3 APRILIE 1941

Eri am fost la caiși. Calsul are rădăcina adâncă. Floarea de cals este frumoasă. Floarea de cals are niște firșoare ca niște ace de gămălie. Gămălia era galbenă. Calsul a înflorit frumos.

Din caietul de observarea naturii al elevei Stan Petra, cl. II-a pr. Școala de Aplicații—Măgurele.

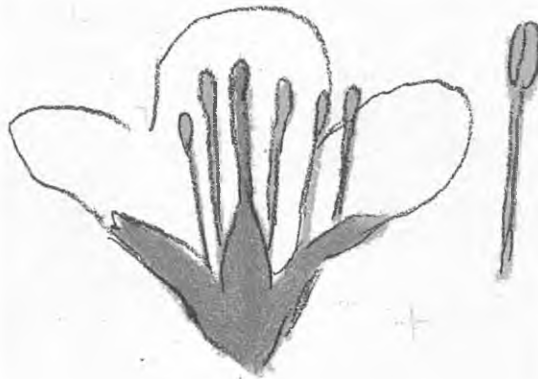

5 APRILIE

Noi am fost la cals.

Floarea de cals este ca o farfurie întinsă. La mijloc sunt niște firșoare ca niște ace de gămălie. Gămălia este galbenă. Când cade o petală zicem că este un fulg de zăpadă. Pomii sunt cu flori și zicem că sunt fluturi.

Din caietul de observarea naturii al elevei Stan Petra, cl. II-a primară Școala de Aplicații—Măgurele.

7 APRILIE 1941

Noi am observat la cais că toate petalele se scuturaseră și n'au rămas decât firigoarele ca niște ace de gămălie și frunzulițele roșii. Intre frunzișoare și frunzulițele roșii era ascunsă calsa mică. Pe jos erau petalele vestejite.

Pământul era alb de petale.

Din caetul de observarea naturii, al elevii Ionți Vasilica cl. II-a pr. Școala de Aplicație—Măgurele.

O altă fetiță scrie în felul următor:

7 APRILIE 1941

Noi azi am fost la cais. Pomii sunt verzi de frunze. Florile s'au scuturat din pom și n'au rămas decât calsa și frunzele roșii.

Pământul era alb ca zăpada fiind acoperit cu petalele florilor. Florile sunt vestejite. Zilele trecute erau numai muguri și azi au eșit frunzele verzi. Copiii rupeau flori și le miroseau. Iarba era verde.

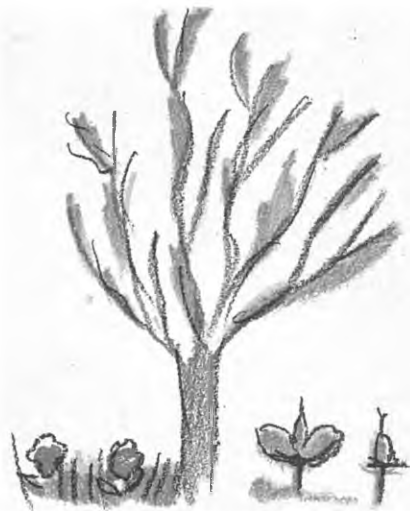
Din caetul de observare a naturii a elevii Stan Petra clasa II-a pr. Școala de Aplicație Măgurele.

10 APRILIE 1941

Noi azi am observat că frunza a crescut mai mare și n'am găsit decât trei flori cu petalele albe. Din firisoarele acelea, au mai căzut și n'a rămas decât firisorul cel mai gros și cu calsa și frunzele roșii. Noi am văzut o calsă mare. Florica a mâncat o calsă și a zis! „Ah ce bună este calsa asta”!

Din caetul de observație al elevei Stan Petra, clasa II-a pr. Școala de Aplicație Măgurele.

După vacanța Paștelui, caisul este observat din nou.

29 APRILIE

Noi am observat la cais că înainte de vacanță au fost caisele mai mici și firisoarele acelea ca niște ace cu gămălie s'au uscat și au început să cadă pe jos. Frunzele verzi au crescut mari și au niște dungii una mai mare și altele mai mici. Prin dungile acelea trage hrana. Caisa este mare și are culoarea verde închis.

Noi când punem mâna pe ea parcă este ca o catifea. Unele caise au ca un firisor în vârf, acela care la început semăna cu o sticlă de lampă.

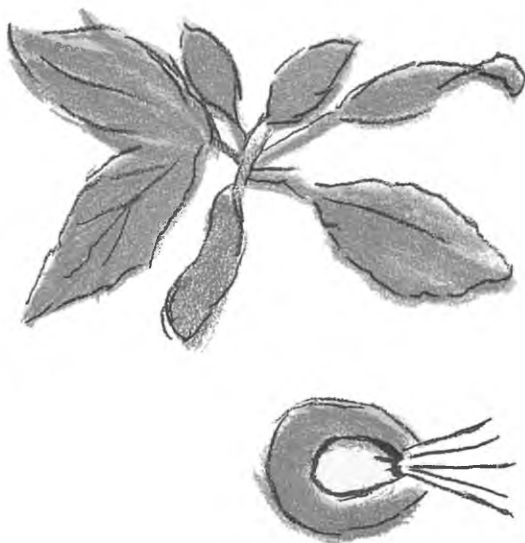
Din caetul de observarea naturii, al elevei Stan Petra, cl. II-a pr. Școala de Aplicație—Măgurele.

2 MAI

Noi am fost la cals și am observat că a crescut mai mare calsa. Domnișoara a spart o calsă și a fost în mijloc sămburele alb și când a apăsat pe el a ieșit apa, ne-a stropit și era ca o piftie. Noi când stam la pom era frumos. Tulpina era aspră și mare. Coroana era verde și foarte frumoasă. Frunza era ca o inimioară. Calsa avea pe ea un puf.

Din caetul de observarea naturii al elevei Stan Petra cl. II pr. Școala de Aplicație—Măgurele.

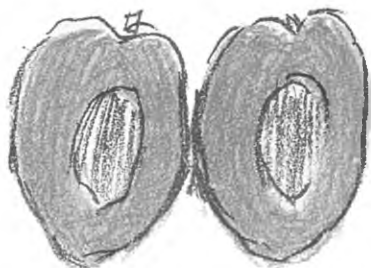

8 MAI

Calsa crescuse cât un ou de porumbel. Am rupt o calsă și înăuntru am văzut sămburele și pe margine era o coajă lemnoasă care acoperă mai târziu sămburele.

În sămbure era o apă închegată din care mai târziu se formează miezul.

Din caetul de observarea naturii, al elevei Ioniță Vasilica, cl. II-a pr. Școala de Aplicație—Măgurele.

STUDIAREA PLANTELOR

Observarea unei plante în evoluție.—Castanul

11 APRILIE

Castanul nostru

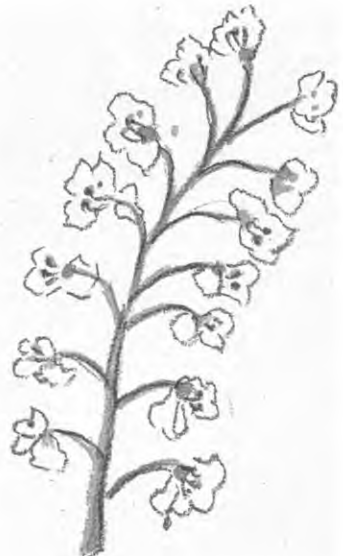
Noi am fost astăzi la castan și am văzut că sunt așezați în rând și pe marginea drumului ca să fie frumos și să dea umbră. Castanul are coaja tare și crăpată. Tulpina era groasă. Titi a încercat s'o cuprindă, dar n'a putut. Noi am văzut că în partea de M. N. era mușchi pe tulpină. Mugurii se lipeau de mână. Ei au un fel de clei care îi apără de frig. Castanul era îmbobocit și bobocii erau ca niște clorchini de struguri verzi. Vara castanul înfloresc și când trecem pe șosea miroase frumos. La noi în sat sunt mulți castani.

30 APRILIE

Noi am observat că florile au înflorit frumos. Florile stau pe o codiță lungă și sunt mai multe la un loc. Ele sunt albe și cu niște fețe roșii sau galbene la mijloc. În mijloc sunt niște firisoare ca niște ace cu gămăle. Castanul înflorit par'că e un policandru cu lumânări aprinse. În vacanța Paștelui floarea era îmbobocită și acuma a înflorit frumos.

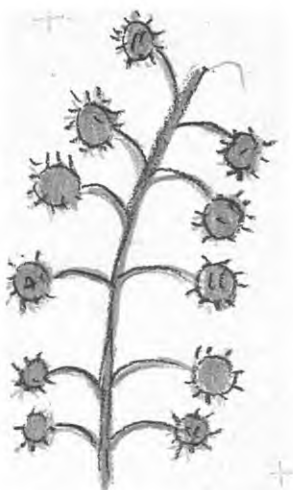
Și la noi în vale sunt doi castani. Unul este deoparte a drumului și altul de alta.

8 MAI

Au început să cadă petalele pe jos și eu am crezut că a nins. Am observat că pe o crenguță pe care a rupt-o Ghiorghică era o castană mică așa ca o mărgică. Ea avea niște țepi mici verzi. Cad mereu petalele. Parcă sunt niște fulgi de zăpadă. Firicelele acelea din năuntru florii s'au veștejit.

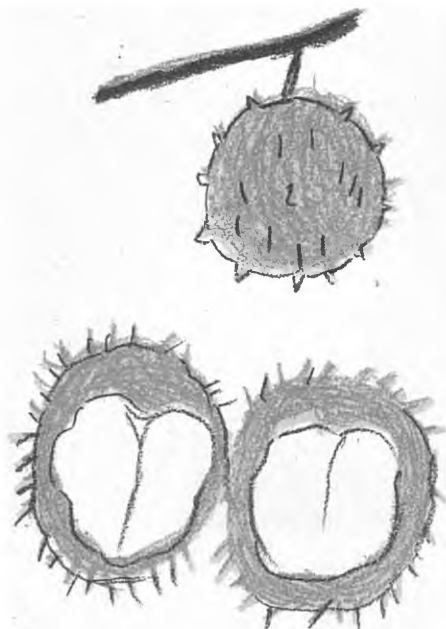

19 MAI

Castana a crescut cât o boabă de strugure. Și țepile s'au făcut mai mari, dar ele nu înțepă așa tare. Castana este de culoare verde deschis. Frunzele castanului sunt așezate în formă de palmă. Crenguța cu castane seamănă cu un ciorchine de strugure.

11 IUNIE

Azi am fost iar la castan. Castana a crescut cât o calșă și are niște țepi mari pe ea. Dar când punem mâna pe ele se indoale. Codița pe care sunt așezate florile s'a uscat până la codița castanei. În clorchine n'a rămas decât una sau două castane. Noi am spart o castană și avea doi sămburi în ea.

15 IUNIE

Iar am fost la castan. Ce umbră deasă era sub el! Pe jos căzuseră multe castane mici. În castan au rămas puține. Nici nu putea bietul castan să le țină pe toate! Ele sunt mari și țepile sunt groase. Castanele sunt verzi acum. Înăuntru are un miez alb. Mai târziu o să cadă coaja verde și o să rămână castana cafenie. Noi hrănim porcii cu castane.

STUDIAREA PLANTELOR

Observarea a două plante cultivate de copii.—Grâul și porumbul

Carnet de Observări

Lauren am semănat
grâu.

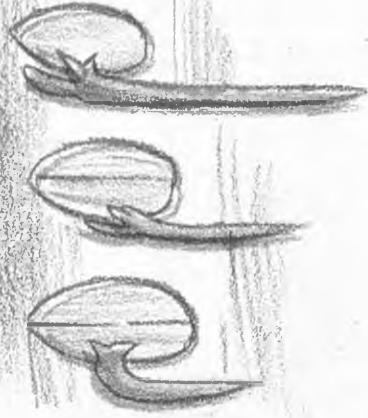
Noi am ales libelele de grâu care erau
întregi și ne stivărite și le-am pus în
ghivece. Am adus pământ umed și
îngrășat din grădina școlii, am pus
dozalele de grâu le-am udat și le-am
pus la ferontră. Toți copiii am așezat
ghivecele la geam și ne-am scris nume
pe ele, căci și tuam că încolțirea se face
numai la lumină. Odată eu noi am
semănat și porumbul nostru.

Arghel Gherghina
clasa III.

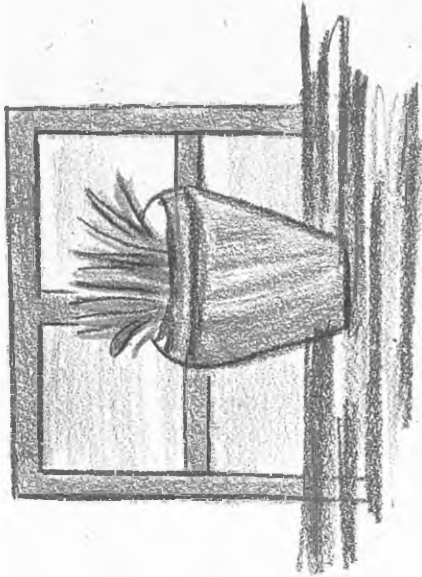
Cum ~~am~~ ^{am} udat ^{am} grăul.

De dimineață când am venit la sebală, prima mea grijă a fost să văd ce-mi facea ghirsecul meu. Mi-am luat ghirsecul și mi-am udat grăul. Tu nu am pus apă multă la grâu fiindcă de că-i puțin apă multă prinde un fel de mușgai și poate țești. I-am făcut o gaură în fundul ei apă să nu stea acolo. Taronii nu udată semințușii fiindcă le udată Dumnezeu.

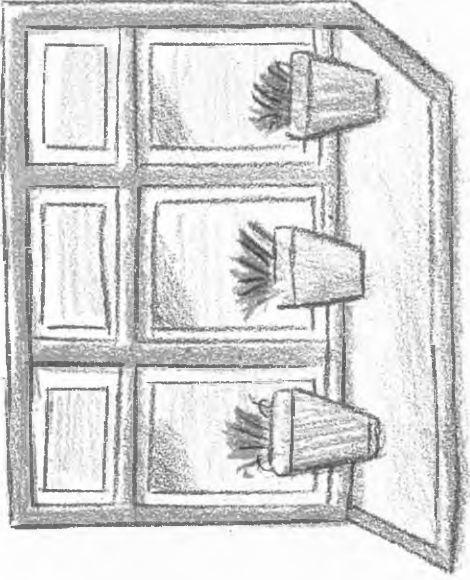
Cum ~~am~~ ^{am} incolțit sămânța mea.

După 5, 6 zile am observat la cutia mea cu grâu, deasupra pământului colțisorul mic și finis, ce abia străbătuse. Când l-am văzut am simțit o mare bucurie. El a incolțit fiindcă l-am udat în seacă și și l-am ținut la lumină. Acest colțisor a să crească din el în ce mai mare și de acolo a să iasă spicul de grâu. Colțisorul acesta se cheamă hrănește din sămânța pusă

Lum am îngrijit eu grăul.

*Lum am îngrijit grăul așa: îl
udam în fiecare dimineață și
seară, îl punem la ferestra
să se străbată razele soarelui.
Lum observam în fiecare zi cum
creștea din ce în ce mai mare.
A început să-și formeze o rădăcină
o tulpină subțirică și frumoasă.
Lum am să îl îngrijesc la
câmp.*

Pe un colț de geam.

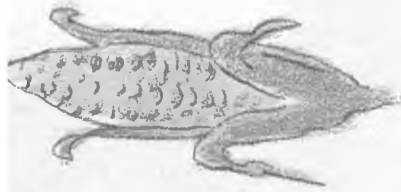
*Șivicele noastre pune la geam re-au
împodobit clasa frumoasă. Era mai
mare dragul să te uiti la ele.
Tine mîna în clasă se mira de
ele când se vedea așa de frumoase
și noi ne minunam când vedeam
că crește așa de repede.
Fecale dintre noi ne mîndream cu
șivicelele eu grău.*

De mare o ajuns porumbul!

Porumbul nostru nu a crescut așa de mare, că la câmp, totuși a crescut puțin. El are o rădăcină frumoasă, o hârtie moale și dacă o rupem, în nașterea găsim o măduvă. ~~În noaptea~~ În noaptea frunzele tăieșă și are forma ca o sabie.

Totuși că ne ne eșecuse porumbul ară de mare era la câmp, ne bucuram și de alături cât ne creștuse nouă. De mare bucurie am avem noi când ne uităm la porumb!

După murea, iată și

După atâtea soarelle și murea, iată și roacele. La porumbul nostru încă n-am apucat să vedem roacele dar s'a făcut la câmp. Strușulele de porumb este mare și are o color galbenă și pe dinăpura lui este învelit cu niște frunze verzi. Toamna când el culege porumbul se pune la uscat și când vom să măcinăm în blănișă la moara, la moara îl măcinăm și apoi din malară facem mălai și din malară de făbător este porumbul și de aceea ~~se~~ se mănâncă moale porumb.

c. EXPERIENȚELE BOTANICE PENTRU STUDIAREA VIEȚII PLANTELOR

Sunt 5 serii de experiențe botanice, pe care le-am introdus la școala noastră de Aplicație, cu elevii de clasa III și a IV-a primară.

Aceste experiențe sunt următoarele:

- a. *Incolțirea plantelor* — alegerea semințelor.
- b. *Desvoltarea plantelor*.
- c. *Efectul luminei asupra desvoltării plantelor*.
- d. *Trecerea apei prin plante*.
- e. *Respirația și asimilația plantelor*.

Fiecare din acestea, cuprinde o serie de câteva experiențe ce au fost făcute de copii, împărțiți pe grupe, afară de prima și ultima la cari au lucrat clasa întregă. Conducerea acestor experiențe a fost încredințată unei echipe de eleve normaliste din clasa VII-a. ¹⁾

Copiii și-au procurat singuri materialul necesar, au pregătit experiențele, au observat, au notat și au desenat, urmărind cu interes fiecare schimbare produsă. Deși aceste experiențe se făceau la școala noastră pentru prima dată, și așa după cum am arătat și cu copiii mai mici decât acei care lucrează în mod obișnuit în școlile Aicei Franchetti — cu toată lipsa lor de deprindere, a unei astfel de metode, cu totul noi, ei au lucrat cu adevărată pasiune și îndemânare, organizând experiențele în așa fel, ca și când ar fi avut cea mai mare obișnuință cu astfel de lucrări.

Aceste experiențe au deșteptat cel mai viu interes, nu numai la copii, dar și la elevele normaliste care le-au condus, și cari au trebuit să se inițieze și ele, fiind cu totul neobișnuite a lucra în acest fel.

Iată în ce mod au urmărit copiii aceste experiențe :

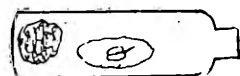
Prezentăm două din acestea, după caetul de observare a naturii a elevelor Radu Rozalia din clasa III-a primară și Dumitru Tudora din clasa IV-a primară.

6 MAI 1940.

EXPERIENȚĂ

Desvoltarea plantelor — datorită umezelii

Am luat o sticlă pe care am așezat-o orizontal. În fundul sticlei am pus un burete ud, iar spre mijloc o bucată de sugativă udă. Pe această sugativă am pus un bob încolțit. Apoi am pus sticla pe geam la lumină, spunându-ne D-ra să avem grijă să udăm în fiecare zi buretele și sugativa și să observăm pe fiecare zi ce se va întâmpla cu bobul încolțit.

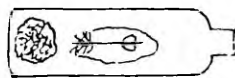

1) A se vedea capitolul Munca pe echipe.

8 MAI.

Observări

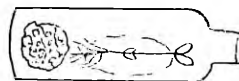
Sunt numai două zile de când am făcut experiența. Astăzi am observat că bobul încoițit n'a rămas așa cum l-am pus. Tulpinița a crescut cam de vreo doi centimetri, iar din bob au ieșit câteva firicele subțiri și mici.

19 MAI.

Observări

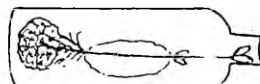
Astăzi m'am uitat iar la planta din sticlă și am observat că tulpina a crescut acum cam 5 mm. și are înspre capăt 2 frunzulițe mici care s'au îndreptat înspre gâtul sticlei. Rădăcina are mai multe fire și ele s'au îndreptat înspre burete.

22 MAI.

Observări

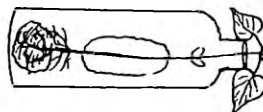
Astăzi am observat că tulpina a crescut și mai mare ca rândul trecut și frunzele au crescut și sunt gata să iasă pe gâtul sticlei. Rădăcina s'a făcut mai mare, unele firicele s'au îngroșat și s'au înfipt în burete.

26 MAI.

Observări

Astăzi am venit și iar ne-am uitat la experiența noastră și am observat că, planta a crescut mai mare și firicelele au crescut și mai multe și s'au înfipt în burete. Tulpina și frunzele a ieșit pe gura sticlei.

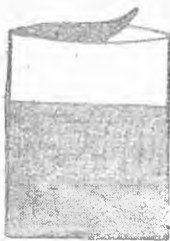
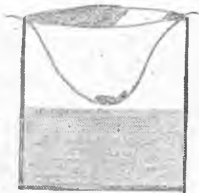
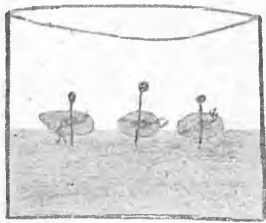
Radu Rozalia
Clasa III-2.

Redăm și cealaltă experiență: *Desvoltarea plantelor—direcția rădăcinii, a tulpinii și a frunzelor.* Lucrarea aparține unei elev de clasa IV-a pr.

13 Mai 1999.

Desvoltarea plantelor

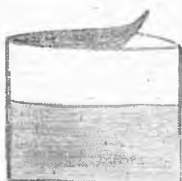
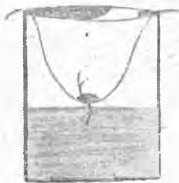
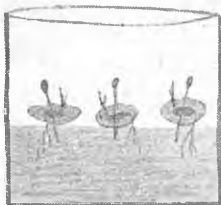
Experiențe făcute cu Dra. Mărica O. cl. IV

Astăzi am făcut următoarele experiențe:
Am luat trei loabă de grâu încolțite, și le-am așezat pe câte o plită. Un bob li-am prins cu rădăcinile în sus, altu cu rădăcina în jos și altu cu rădăcina într-o parte. Am pus plitele cu loabă pe ele într'un pahar cu apă. Cu astăzi cu merabotere să văd ce se va întâmpla.

2) Într'un pahar am pus o pânză de sarmă și am pus apă până la începutul sarmii. De sarmă cum am pus un bob de grâu încolțit. Vom observa ce va face rădăcina.

3) Am semănat într-o cutie loabă de grâu bun. Cutia este acoperită cu un eșarț ce are o mică deschidere. Vom observa ce se va întâmpla cu tulpina.

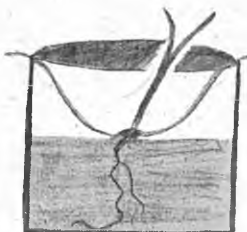
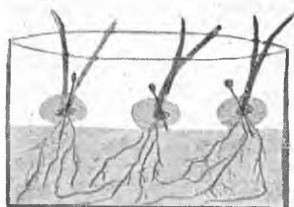
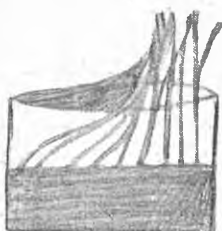
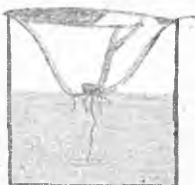
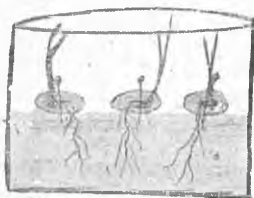
15 Mai.

Ce sa întâmplat cu experiențele noastre

Cu când am privit grăul rădăcinile lui erau îndreptate spre apă și acelea care era îndreptate în sus și într-o parte.

1) Mare mi-a fost mirarea când am văzut că rădăcinile grăului își facuseră loc printr-o pânză de sarmă ca să ajungă la apă, din care își trage hrana. Ce frumoasă este această experiență!

Până acum grăul semănat nu a încolțit. L-am udat și va încolți el.

23 Mai 1939

Ce am observat astăzi

Am observat că rădăcinile au crescut mai mult în apă și pe ele am observat niște firisoare mici care în apă plantei să și tragă hrana din apă. Tulpina a crescut până la gura paharului.

Rădăcinile bobului pus pe apă au crescut în apă, având deasupra firisoare mici. Tulpina s-a îndreptat și s-a deschis de la petecul de sticlă care se găsește deasupra paharului.

Grâul semănat în încolțit și e foarte frumoasă. Mi-e foarte drag să mă uit la ele!

26 Mai 1939

Observarea experimentelor

Astăzi 26 Mai 1939 am observat că grâul semănat în cutie a crescut de 24 cm. El a crescut oblic îndreptat spre lumină. I-am dat apă cât e-a trebuit. Trebuie mai mare dragul să-l prezint.

La grâul pus pe plute am observat că rădăcinile au crescut mult mai mari și s-au înmulțit. Deasupra tulpina a crescut și a ieșit din pahar. Hra de frumoasă mi s-au părut experimentele că nu-mi vine să mai plec de lângă ele!

Această experiență a fost cea mai frumoasă. Când mi-am uitat la rădăcină ajungea de fundul paharului; iar lângă partea de sus erau de multime de firisoare mici. Tulpina a crescut și a foarte mult și s-a ieșit afară prin deschidere.

Pe frumoasă-i această experiență!

Întreaga serie de experiențe a fost tratată în acelaș mod de diferitele echipe de copii. Un interes puternic de a urmări această înlănțuire completă a fenomenelor, obiectivitate și răbdare, ca la niște adevărați cercetători, precizie în exprimare și desen, bucuria nestăpânită de a observa rezultatele.

Oricât am fi de sceptici, studiul naturii bine îndrumat, este un mijloc puternic de a disciplina munca copiilor și de a le desvolta un interes de cercetare obiectivă. Este un minunat prilej de a le forma spiritul de observație și cel critic, pe lângă celelalte însușiri de ordin moral, pe care le trezesc în ei.

Aceste experiențe au complectat programul nostru de lucru, în legătură cu cercetarea naturii, care constituie punctul central al preocupărilor noastre.

II. CALENDARUL.

Calendarul este un alt mijloc de studiu al naturii. Din punct de vedere pedagogic, el prezintă o deosebită importanță. În urma rezultatelor admirabile pe care le-a dat în școalele Aliciei Franchetti, Ministerul Educației Naționale a dispus introducerea lui în toate școalele primare din Italia. Ceea ce face valoarea lui educativă, este deprinderea pe care o desvoltă în copii, de a urmări cu tenacitate fenomenele ce se produc în natură, a le nota cu regularitate și obiectivitate științifică, a-i face niște cercetători asidui, cari să se supună observației lor critice și controlului riguros asupra oricărei informații pe care o aduc. Dacă țineam seama și de latura estetică pe care o atinge, prin desenul pe care-l folosesc pentru redarea celor observate, desen executat cu precizie și stăruitoare minuțiozitate, pentru a reda în mod exact formele întâlnite în natură, ne dăm seama de marea contribuție pe care o aduce în educație.

Noi am introdus calendarul la școala de Aplicație dela Măgurele, în decurs de mai mulți ani, începând din clasa I-a și continuându-l până în ultima clasă, nu urmărind aplicarea unei experiențe care să fie socotită cu titlu de verificare sau informație, ci ca o metodă de lucru, care să completeze celelalte încercări făcute la școala noastră pentru cercetarea naturii, și desvoltarea personalității copilului¹⁾.

1) Calendarul a mai fost experimentat la noi de D-l Radu Petre, a se vedea lucrarea D-sale. *Atte înfăptuirii în spiritul școlii active*, precum și de D-l Traian Belcescu dela Focșani. Oficialitatea școlară a încercat în anii trecuți să-l introducă prin circulări în școala primară. Lipsită de lămuririle și orientarea necesară, școala noastră nu și l-a putut însuși.

Cum am aplicat calendarul? De îndată ce copiii au început să scrie, am introdus și foaia de calendar, obișnuindu-i să observe timpul, schimbările produse în natură și fapte care i-a impresionat, și să-le redea în mod liber, așa cum se pricep. Nu le-a fost greu ca ceace constituia o observație personală, să poată să fie redactată și în scris. Deaceea, ca un exercițiu de exprimare, care să-l completeze pe cel de observare, am fixat din clasa I-a foaia de calendar individuală, unde desemnul să fie însoțit de exprimarea scrisă¹⁾. Această foaie cuprinde pe lângă observațiile lor, asupra naturii, redată sumar, și o ilustrare prin desen a unui fapt mai important în legătură cu întâmplări din viața lor sau natură. În acest mod, fiecare copil este provocat să lucreze. Foile sunt cercetate zilnic de elevele normaliste, cari fac practică pedagogică la școala de Aplicație sau în lipsă, de doamna învățătoare; se discută în clasă, iar cea mai bună este aleasă pentru a fi păstrată la calendarul clasei. Astfel fiecare copil este stimulat să-și aducă contribuția sa la acest calendar.

Redăm câteva din aceste foi de calendar ale celor începători. Sunt cât se poate de simple, atât ca exprimare cât și ca desen. Dar efortul pe care-l face copilul, ca să-și aștearnă pe hârtie ceace a observat cu atenție, este o disciplină a minții, și un exercițiu de exprimare și formare a limbii, din cele mai importante. Vom vedea în clasele următoare cum evoluează copilul și ne vom da seama de importanța acestei metode ²⁾.

1) Se știe că în școala dela Montecsa, așa cum am arătat mai sus, în clasa I-a foaia de calendar este colectivă și se reduce numai la desenarea unui obiect care i-a impresionat, și pe care-l desemnează copiii cei mai talentați.

2) Calendarul a fost lucrat de copiii sub conducerea Doamnelor învățătoare ale fiecărei clase precum și a elevelor normaliste practicante la școala de Aplicație. Ne este foarte greu să arătăm pentru fiecare foaia în parte, sub a cui conducere s'a lucrat. Copiii își lucrează foile singuri în ocupație indirectă, fiind numai supraveghiați și controlați. Stăruința și perseverența de a face zi de zi aceste foi, contribuie la realizări tot mai bune. Astfel că meritul revine tuturor celor cari au urmărit și controlat aceste lucrări. Dintre doamnele învățătoare respective, cari au stăruit asupra acestei activități, alături de elevele normaliste și cari prin interesul arătat au isbit să realizeze admirabile lucrări, amintim pe doamnele; Eliza Paveliu, Ecaterina Dincă, și domnișoarele Sultănică Ionescu, Aurelia Ionescu și Florica Ionescu, învățătoare la școală noastră de Aplicație

Incepem cu cei din primul an.

„Azi e frig. Eu măduc la școală îmbrăcată bine cu cartea învățată“.

Gheorghe Jeana
Clasa I-a

Alta,

28 MARTIE.

„Azi este cald. Și mie mi-a plăcut că a fost cald. Acum au ieșit ghiociei și viorelele. Pădurea începe să înverzească. Pomii încep să înflorească“.

Constantinescu Teodora
Clasa I-a.

3. IV. 1941.

Azi e cald. Copiii se bucură că a venit primăvara. Aruncă căciulele de bucurie.

Bădișor Ana
Clasa I-a.

4 APRILIE 1941.

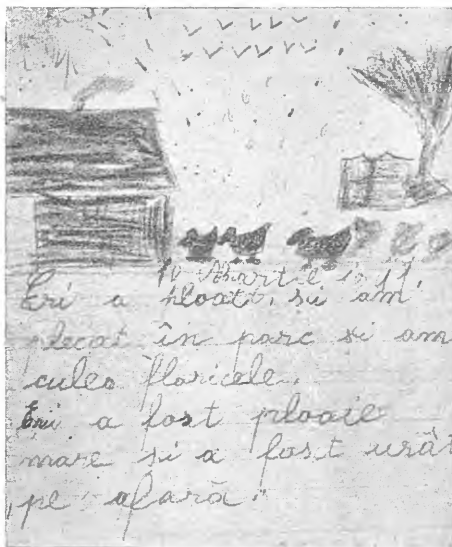
„Azi noi am plecat la barză. Barza stătea în cuib. Noi ne-am bucurat“.

Manole Gheorghe
Clasa I.

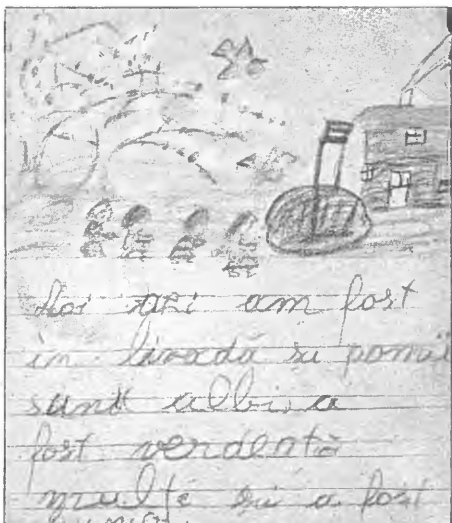
5 APRILIE 1941.

„Noi azi am fost în livadă și pomii sunt albi, a fost verdeață multă și a fost frumos“

Zamfir Maria
Clasa I.

O foaie de calendar a unei eleve de cl. I-a

Altă foaie de calendar a unei eleve de cl. I-a

Iată și o interesantă foaie de calendar a unei eleve tot de clasa I.

Joi 23. III. 1939.

Doamna directoare ne-a spus că nu se face război. Și a zis să venim toți copiii la școală.

Anghel Gherghina cl. I

JOI 23 III 1939.

„Doamna directoare ne-a spus că nu se face război. Și a zis să venim toți copiii la școală“.

Anghel Gherghina
Clasa I.

Ce putea să spună mai mult un copilăș care abia învățase să scrie! Dar prin aceste câteva cuvinte el mărturisea tot ce-l impresionase din ziua aceea. Intrasem în clasă și găsisem foarte puțini copii. Toți îmi spuneau că mamele lor nu vor să-i mai lase la școală, că au auzit că se face război. Le-am vorbit și am căutat să-i conving să vină toți la școală, că nu se va face război. Este o foaie de calendar spontană și sinceră. Ce mijloc admirabil de a-i obișnui să-și exteriorizeze impresiile și să-și exprime numai ceea ce gândesc!

În clasa II-a notările copiilor sunt mai concise, iar desemnul începe să se precizeze și el. Foaia de calendar e mai completă și mai înche-gată ca formă de exprimare.

Prezentăm câteva foi lucrate de copilașii din această clasă.

23.X.1940

„Astăzi e cerul înorat și e frig. Mai târziu pela 11 a început să plouă, dar nu a plouat mult.

Acum în fiecare dimineață cade brnmă. Eu am venit la școală și am intrat în clasă“.

26.XI.1940

„Astăzi cerul este înorat. Ciorile cărae și cer iarnă. E o zi de toamnă friguroasă și cu vânticel rece. Copacii au rămas goi“.

Cristache I. Maria
Clasa II-a

MARȚI 7 FEBRUARIE 1939

„Noi am făcut Marți o lecție de aritmetică. Ne-a dat mai depare la hm. Mie mi-a plăcut lecția aceasta. Am măsurat întâiu curtea școlii și am găsit 80 m. Și am măsurat și drumul și am însemnat 10 dam = 1 hm.

Tâmpeanu Elena
Clasa II-a

18 MARTIE 1938

„Astăzi de dimineață a fost puțin frig, iar pela ora 10 a ieșit soarele de sub nori. Norii au început să se împrăștie de pe cer. Timpul din ce în ce se încălzește. Pela ora 12 soarele strălucea pe cer. După masă pela ora 5 norii au început să acopere soarele. Astăzi a fost cea mai frumoasă zi.

Marin I. Constanța
Clasa II-a

Cu precizie și cu atență observare copiii își notează fiecare schimbare a zilei.

De la clasa II-a la clasa III-a și a IV-a copilul evoluează repede. Foile de calendar sunt mici dări de seamă asupra timpului, mai precise, mai sigure, mai complete. Uneori copilul strecoară impresiile lui sau întâmplări din viață. În ce privește desenul el este deasemenea din ce în ce mai corect, mai plin de viață și de mișcare. Coloritul este adecvat timpului — sombru și cenușiu când înfățișează iarna, în nuanțe roșiatice, ruginii, ca să dea coloritul toamnei, și verdele proaspăt al primăverii. Simțul artistic se ascute, și dacă calendarul n'ar contribui decât la aceasta, încă și-ar avea justificat rostul lui în școala primară.

Prezentăm câteva foi de calendar ale celor mai mărișori ¹⁾.

13 NOEMBRE 1939

„De dimineață când m'am sculat repede m'am îmbrăcat, îmi adusei aminte de foile ce cad bătute de vânt. Pădurile s'au golit de frunze. Iarba s'a uscat. Florile s'au vestejit. Oamenii se gâtesc de iarnă. Fluturașii au pierit. Bondarii s'au ascuns în pământ. Ce urâtă e toamna“.

Marin St. Constanța
Clasa IV-a

20 DECEMBRIE 1939

„Astăzi de dimineață a fost un frig și vânt mare. Odată cu frigul și cu vântul, sosi și o ninsoare. Pe urmă, oamenii mergând pe drum s'a făcut o potecă frumoasă. Eu am luat sania și am pornit-o și când mi-am făcut o forță m'am oprit aproape de baltă.

Ionică Gheorghe
Clasa IV-a

1) A se observa și planșele alăturate.

O foaie de calendar a unei eleve de cl. V-a.

Să urmărim și calendarul lunilor de primăvară. Impresiile copiilor sunt redată cu aceeași mărturie sinceră. Uneori întâmplări din viața lor se amestecă și dau o notă personală și de trăire a acestor comunicări.

9 MARTIE 1939.

„Astăzi de dimineață a fost frig. Cerul era senin. Cum am venit la școală am făcut un foc mare și l-am sărit cu toții fiindcă așa e bine, să nu ne mai vină șerpii. După aceea am luat o cârpă și am aprins-o și am ocolit curtea cu cârpa aprinsă. Apoi am intrat în clasă. În clasă am făcut observarea naturii. Cerul e senin. Soarele a ieșit, străbate raze pe pământ. Florile au înflorit. Sălciile au înmugurit. Mie mi-a plăcut foarte mult această zi călduroasă.

De dimineață și până seară a fost zi de primăvară. Noi ne jucăm pe câmpie cu mingea și culegem floricele“.

Stancu Tudora
Clasa III-a.

11 MARTIE 1939.

„Eu când m'am sculat de dimineață și m'am uitat pe fereastră am văzut că ninge; m'am minunat. Afară când m'am dus nu era frig dar nici vântul nu bătea; eu m'am mia

bucurat. Întăiu m'am gândit la ghiociei cei plăpânzi de prin păduri. Fulgii de zăpadă se indesau din ce în ce mai rău ca iarna, dar Dumnezeu a fost în ajutorul ghiociei că înainte a dat o ploae și când a început să ningă, când cădea zăpada jos se topea, numai pe case rămânea. Cerul era plumburiu și soarele nu ieșea fiindcă era ascuns după nori“.

Bălaș Artemiza
Clasa III-a

Cât de mult s'au legat copiii de natură, prin această preocupare continuă de a o cerceta, încât îi doare de tot ce ar putea să-i cauzeze vreo suferință. Copilul s'a gândit la ghiociei cei plăpânzi de prin păduri, pe care cu două zile mai înainte îi culegea, ca să-i regăsească din nou peste câteva zile.

Un alt copilăș spune :

„Noi ne-am dus la pădure, am văzut pădurea albastră de micșunele“.

19 Martie 1939

Întâmplări zilnice cari i-au impresionat, sunt redată deopotrivă cu aceeași sinceritate. Iată câteva :

18 MARTIE 1939

„De dimineața când veneam în spre școală, am văzut câteva stoluri de cori sburând pe sus. Eu m'am oprit locului și am stat și am ascultat, când văd din spatele meu, câinele lui Moș Tănase, aț. dacă nu mă feream. Îmi rupea mușchiul piciorului. Fugii eu, fugii, pe după poartă, după uluci, după parapetei, ameișem nu altceva. Pe urmă am găsit niște araci dela un copil. Eu am luat un ciomag mai ager și când m'am luat după el, l-am dus până în casă aproape și când am luat ciomagul și am asvârlit puternic cu ciomagul, aproape era să-i rup și picioarele.

Și așa am putut să scap de câinele lui moș Tănase !“

Ioniță Gheorghe
Clasa IV.,a

Și o altă întâmplare povestită tot de acelaș băețel.

21 MARTIE 1939

„De dimineță când mă sculai, auzii deodată pe tata : „Măi Gheorghe, da ce tu ai de gând să dormi până la prânz ? Scoală-te și dute și dă câțiva snopi de coceni la vitele acelea, că deseară să luăm mai mult lapte“. Eu mă sculai repede și zisei : „Da bine tată, da ce numai eu sunt aici în casa aceasta ?“ „Aideți măi dute !“ Eu mă sculai mă îmbrăcai numaidecât, mă dusei, luai un snop, luai doi, vruî să mă dau jos, căzui de pe căpița cu coceni, dar taci că am căzut drept pe coceni. Pe urmă mă sculai și mă dusei să-i dau Stelea. Văd deodată că dă buzna peste mine, dacă nu mă feream îmi spărgea burta.

Și așa am terminat cu ghiroiului acela de vacă.

Ioniță Gheorghe

Alte întâmplări cari găsesc o rezonanță puternică în sufletul copiilor, sunt trăite de toți, numai felul în care le redau e diferit.

22 MARTIE 1939

„Când am venit la școală clasa era descuiată, însă copii, decât vreo 10 dacă erau. Intru în clasă udă learcă, fiindcă afară ploua de ziceai că n'o să mai stea. Am aprins focul în clasă și am așteptat copiii. Mai târziu a venit Doamna. În timp ce noi vorbiam la istorie, a venit tatăl lui Mița și i-a cerut voe doamnei să se ducă acasă fiindcă pleca în concentrare.

Nu mult după aceea am văzut mulți oameni mergând prin ploaie și pe urma lor femeile plângând. Plecau toți. Când i'am văzut am început să plâng. Simțeam o mare durere. Pe o parte simțiam durere, dar pe alta mai multă bucurie, fiindcă se duc să apere țara și să ne-o lase întregită cum a fost din moși strămoși.

Și așa cu ploaie și tristețe s'a sfârșit și ziua de astăzi“.

Dumitru Tudora
Clasa IV-a

Aceeaș întâmplare redată de un elev mai mic.

22 MARTIE 1939

„De dimineață cîm m'am sculat s'a auzit zvonul că se face război. Tot de dimineață ploua și era vaiete în sat, de toată ziua nu am putut face lecții de vaete ce era. Eu în sufletul meu am simțit o mare supărare. Mie nu mi-a plăcut ziua aceasta, că a fost cu plânsete și cu vaiete“.

Marin Șt. Constanța
Clasa III-a

Și iarăși natura.

2 APRILIE 1938

„Astăzi de dimineață a fost cam frig. Cerul era senin. Pe la ora șapte soarele a răsărit și a început să se încălzească. Noi am fost la cimitir să curățim mormintele. În timpul acesta a trecut o barză pe sus. Afară soarele strălucea dar bătea vântul. Vrăbiile ciripeau bucuroase. Oamenii au arat și acum s'a pus usturoiul“.

Anghel Sofia
Clasa III-a

Cu câtă minuțiozitate redă această fetiță observațiile ei.

OBSERVAREA ZILEI DE 24 APRILIE 1939

„Când m'am sculat de dimineață și m'am uitat pe fereastră, am văzut că afară ploua. Vântul bătea, iar pomii se legănau. Soarelui parcă îi era frică să iasă. Cerul era înnourat. Pe drum era noroi. Când veneam spre școală o rândunică ciripea veselă pe o crenguță. Cele care ne-au vestit că a venit primăvara au fost pasările călătoare.

În curtea școlii noastre iarba a crescut mare. Mai târziu ploaia s'a liniștit și soarele abia se zăria. Vântul nu a stat. Afară s'a luminat. Cerul mai este înnourat. Pomii au înflorit dar s'au scuturat“.

Andrei Z. Olga
Clasa IV-a

O foaie de calendar a unei eleve de cl. IV-a

CALENDARUL ZILEI DE 24 MAI 1940

„Astăzi de dimineață a fost cam frig. Cerul era puțin înorat. Soarele strălucea, dar câteodată se mai ascundea sub nori. Vântul bătea cu putere. Trandafirii răspândeau un miros foarte plăcut. Salcâmi acum s'au scuturat.

Când veneam la școală eu am auzit niște albine zumzind prin salcâmi și castani ca să-și adune mierea. De dimineață când am venit la școală am făcut rugămintea și pe urmă am început lecțiile. Clasa III-a au rămas în clasă să facă gramatică, iar noi clasa IV-a ne-am dus în cancelarie să studiem singuri Oceania. Noi am studiat, am desemnat, ne-am învățat“.

Stancu Tudora
 Clasa IV-a

O altă temă dată copiilor în legătură cu calendarul a fost următoarea. Cu ocazia unei bucați de cetire. „Povestea lui Martie“ făcută cu elevii de clasa II-a, în care este vorba de un cioban care a plecat cu oile la munte în această lună și a fost păcălit de Martie și silit să se coboare la șes din cauza frigului, li s'au pus copiilor următoarea întrebare: „Dacă ar mai pleca ciobanul în anul acesta cu oile la munte oare s'ar mai păcăli—ar mai fi nevoie să se coboare din nou la șes?“ Copiii au fost provocați să facă bilanțul zilelor friguroase și călduroase, printr'o atentă observare, ca să-și formeze o convingere a lor.

Stăpâniți de o vie curiozitate ei au lucrat din acel imbold lăutric de a afla ceeace urmăreau. ¹⁾

Zilele călduroase din luna Martie

1 MARTIE 1941

„Eu mă duc să culeg flori din grădiniță. Astăzi a ieșit soarele, au ieșit ghiociei și au înflorit. Noi săpăm zambilele. Ziua de azi e călduroasă. Noi ne-am jucat pe afară“.

Ștefan Tudora
Clasa II-a

27 MARTIE

Azi e cald și frumos. Azi am fost în parc. Noi când am fost acolo am văzut un fluture roșu. Azi e frumos.

Niculae Gheorghe
Clasa II-a

28 MARTIE

„Ziua de azi a fost călduroasă și nu a bătut vântul. Eu am fost cu Sibiceanu și cu Titii în parc și am luat micșunile și după masă am stat pe iarba verde grasă“.

Florea Tudora
Clasa II-a

Și câteva din zilele friguroase :

13 MARTIE

„Azi a fost frig și puțin soare. Eu m'am jucat cu Marioara. Pomii sunt plini de zăpadă. Eu am înghețat de frig. Când am venit la școală mi-au înghețat mâinile“.

Stan Petia
Clasa II-a

15 MARTIE

„Eu de dimineață când am venit la școală am văzut o cioară cu paie în cioc să-le ducă la cuib. Pomii erau încărcăți cu zăpadă Azi de dimineață a fost frig tare, dar noi am venit în brăcați bine“.

Lixandru Elena
Clasa II-a

24 MARTIE

„Eu ieri am intrat prin apă și era frig. Mămica mi-a zis: „Lenuțo uite că este cerul innourat, să știi că are să plouă“.—Da, mămico are să plouă“.

Lixandru Elena
Clasa II-a

Am stăruit asupra calendarului, prezentând numeroase exemple, din dorința de-a da o impresie cât mai completă asupra ceeace se poate realiza. Am prezentat foi de calendar a unor copii, urmărindu-i dela clasă la clasă, spre a ne da seama de progresele cari le fac în decurs de câțiva ani. În desenele lor se constată acelaș progres, ele luând uneori înfățișeri artistice.

Cred că nu mai rămâne nicio îndoială, că aceste lucrări bine conduse, sunt de o mare volorare educativă, și ele se pot introduce în fiecare școală primară, pentru că nu cer nicio tehnică specială, iar pentru copii sunt ocupațiuni recreative — o bucurie de a reda ceva din sufletul lor.

1) Lucrarea a fost condusă de D-ra Florica Ionescu învăț. clasei. Pe două planșe mari, copiii au rânduit foile lor de calendar : zile călduroase și zile friguroase din luna Martie.

25 XI 1940

Artași nu a sprit soarele,
 E toamnă și pământul are căzut,
 și florile s'au vrestezit. Somnii au
 rămas apoi. Pământul lor s'au
 asternut pe jos, și s'au crescut
 copiii merg acum sărbătoriți.
 la scoală. Sunt minicopiii
 care sunt lucrători ca se apropie
 iarna. Dar cei săroși nu se bucură

L. Cristache

Calendar 27-XI-1940

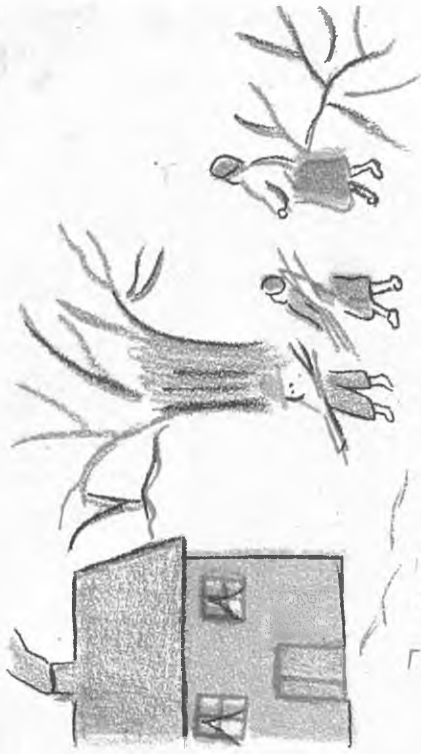
Bu de dimineață am
 venit la școală. În clasă
 este cald și ne simțim
 bine. De-a dat receți doar
 era foarte frig și am intrat
 înăuntru. Cristache. Maria el IV.

23-28.1940.

Alături e cerul înmăscat și e frig.
 Mai târziu se la 11 a început
 să plouă dar nu a plouat
 mult. Acum înțiccare diminea
 cade bună. Cu am venit la
 școală și am intrat în clasă.

Prințese J. Kario dî

Observarea naturii 23 at.

1940

Azi a fost frig și a plouat dar nu
 apa tare. Noi copiii de cl. III și IV
 ne-am dus în parcul școlii normale
 ca să adunăm lemne să facem
 focul în soba clasei. Noi după
 ce am adus lemne le-am rupt
 Azi nu am fost toți la școală fiindcă
 am mai lipsit din copii.

Îngheț Șerghinac. III

Altă zi de toamnă :

30 X 1940.

„Astăzi de dimineață era frig și cerul era plumburiu. Astăzi este o zi posomărită de toamnă. Oamenii cară lemnele pentru iarnă. Vântul bate și frunzele cad. Numai puțin s'a ivit soarele.

Aurel Lisandru
Clasa IV-a

29 XI 1940

De dimineață a fost frig și sufla un vânt rece. Acum așteptăm iarna. După masă a început să plouă. Norii erau încărcăți de ploaie. Astăzi este o zi posomărită; floricele nu mai sunt, pomi sunt goi. Iar pe jos este un covor de frunze care sunt aproape putrede

Lisandru Aurel
Clasa IV-a

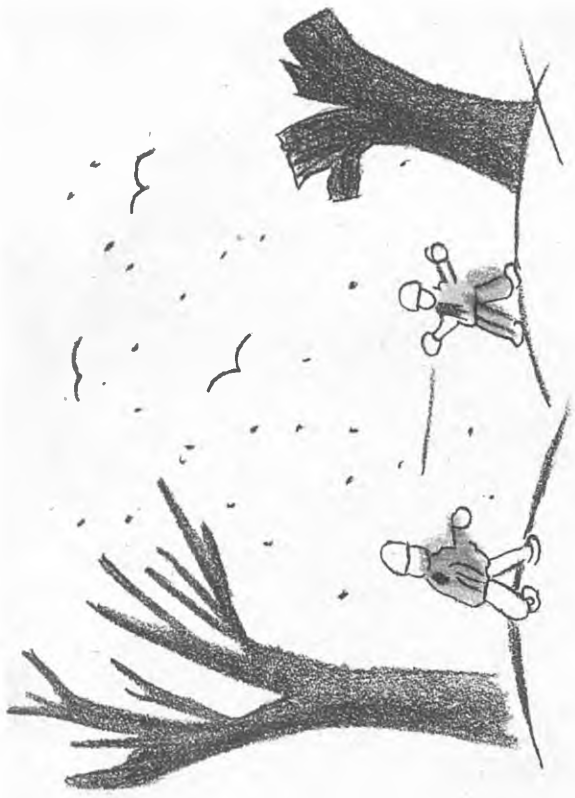
16 XI 1940
OBSERVAREA NATURII

Astăzi este cald. Soarele a ieșit. Cerul este senin. Astăzi e bine că e cald, că ne jucăm.

Copiii sburdă prin păduri și adună fructe și flori. Oamenii muncesc la câmp. Azi a fost o zi foarte frumoasă și călduroasă.

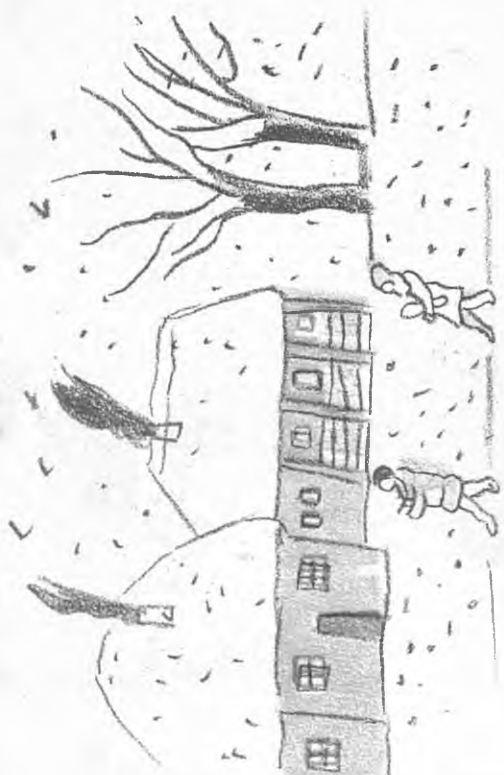
Anghel Gherghina
Clasa III-a

20 I. 1941

Astăzi, cerul este însorut și plouă
dar afară este frig. Copiii vin
la școală și s-au luat la brățuie
cu țigăradă. Mai sunt oștytîm
noi cu nevăzătoare și vil
primăvara Lioudru Avul, Ch. IV

Calendar 10-XI-1940

Eu de dimineață am venit la
școală cu doamna noastră, Mai târziu
a venit doamna Directoare și am
făcut lecții cu Domnișoarele.
Ne-a dat recreație și afară ningea.
Țopoda s'a oștytîm mai groasă.
Tristoche Maria Ch. IV

V.

Organizarea muncii personale a elevilor

V.

ORGANIZAREA MUNCII PERSONALE A ELEVILOR

1. MUNCA PE ECHIPE. — 2. INTUIȚIILE COPIILOR.
3. ABECEDARUL LUCRAT DE COPII.

1.

MUNCA PE ECHIPE.

1. Problema comunităților de muncă în școala noastră.—2. Comunitățile de muncă se întemeiază pe necesități de ordin psihologic și social, național.—3 Câteva reprezentanți mai de seamă ai acestui curent în pedagogie.—4. Cum am înțeles noi să aplicăm acest principiu la școala de aplicație de la Măgurele.—5 Câteva realizări —6. Greutăți întâmpinate în organizarea muncii pe echipe în școala noastră.—7. Concluzii

Organizarea muncii personale a copiilor, constituie una din problemele fundamentale ale învățământului. Metoda după care copilul este silit să înmagazineze și să reproducă atât cât i se dă, în doze măsurate, nu mai poate să rămână. Școala este preocupată azi de modul cum ar putea să ajute dezvoltării forțelor lui naturale și să-i treziască trebuinți mai adânci, ca să facă posibilă continuarea unei activități libere, și în afara imperativului școlii.

Sunt nenumărate încercările cari s'au făcut în alte părți pentru realizarea acestui principiu.

Comunitățile de muncă oferă condițiile cele mai favorabile, prin care se asigură o activitate liberă, creatoare, spontană, în care copilul să se simtă atras, să lucreze cu maximum de interes și efort. Problema comunităților de muncă nu este nouă în pedagogie. Pestalozzi, acest genial educator, a găsit în munca organizată în grupe, pentru a satisface interesele comunității, mijlocul cel mai sigur de a face pe copii să lucreze cu interes și folos. Alți pedagogi, cari fără să fie teoreticieni — ca Bakule, Sanderson, și alții — au aplicat acest principiu, în activitățile pe care le-au desfășurat pentru binele comunității. În sfârșit pedagogul german, Petersen, în așa numita sa „Școală liberă și generală“ de la Iena, a dat o deosebită importanță acestui principiu.

Ideia a fost înțeleasă în mod diferit, în diferite țări și de diverși pedagogi, după necesități și scopurile urmărite. ¹⁾

O organizare a școlii, care să facă posibilă o aplicare reală a acestui principiu, este departe de a se înfăptui la noi, deoarece problema nu este încă lămurită pe deplin, iar asupra mijloacelor de realizare sunt încă discuții. Ceeace se încearcă a se introduce, sunt experiențe izolate; majoritatea școlilor noastre, atât secundare cât și primare păstrează încă rezerva. Corpul didactic în genere este stăpânit de neîncredere față de ceea ce ar putea să isbutească copiii cari ar fi lăsați să lucreze în comunități de muncă. Spiritul care predomină în școlile noastre, nu este ușor accesibil unor astfel de inovări. Noi am fost obișnuiți să considerăm ca adevărată muncă, numai aceea care este dirijată, orânduită de învățător sau profesor, măsurată și dozată. O activitate liberă, care să pornească dela copil, organizată de el cu anumite scopuri, în afară de acelea pe care le introduce școala, are nevoie încă de înțelegerea necesară. Aceasta ar constitui una din greutățile pe care le întâmpină la noi aplicarea principiului comunităților de muncă.

Pe de altă parte, pentruca școala să facă posibilă desfășurarea unei activități libere și personale a elevilor, sunt de introdus și alte reforme în ce privește alcătuirea programelor și a orarului fix.

O reformă școlară radicală, trebuie să le înlăture — aducând în schimb libertate din partea învățătorilor în fixarea chestiunilor ce trebuiesc studiate, orele mobile — iar alături de manual, care este totul la noi, să se facă loc bibliotecii, laboratorului de experiențe, atelierului de lucru, grădinii școlare, etc., precum și o organizare a claselor astfel încât să facă posibilă gruparea elevilor în vederea lucrului comun. Se înțelege că toate acestea sunt chestiuni de viitor, cari cer în primul rând crearea altei mentalități, a unui spirit nou, care să ia locul celui de azi și care nu se poate schimba dintr'o dată ²⁾.

Ceeace s'a încercat a se introduce în școlile noastre, prin orele de comunități de muncă, sunt încercări mai mult sau mai puțin fructuase, care au nevoie de a fi experimentate și verificate. Principiul în genere însă nu a fost lămurit, nici de oficialitate, care a stat în rezervă oarecum, nici de programă, care deși prevede activități în comunități de lucru, nu-i dă o suficientă interpretare, astfel, că aceasta este susceptibilă de confuzie între munca în echipe și munca divizată ³⁾.

1) Problema comunităților de muncă a fost tratată la noi, în mod complet și documentat de Dl. Popescu Teiușan în lucrarea „Comunitățile de muncă”

2) A se vedea lucrarea D-lui Prof. I. C. Petrescu — „Școala de experimentare” — care oferă date prețioase asupra diferitelor organizări de muncă în comunități.

3) Mă refer la programa analitică a învățământului primar. — Comunitățile de muncă în școala primară — pag. 141 și urm.

Aceasta fiind realitatea, suntem încă în perioada încercărilor. Se simte și la noi nevoia unor școli de experimentare, unde principiul să fie aplicat în mod temeinic, cu răspundere și competență, iar rezultatele să fie supuse unui riguros control, spre a se vedea cât putem lărgi acest principiu și ce apicare îi putem da. Altfel el rămâne încă ceva nelămurit, iar corpul didactic se teme să-l aplice cu convingere, deși se recomandă în toate discuțiile noastre pedagogice și dispozițiile care se iau pentru organizarea muncii elevilor în școli.

În adevăr, organizarea pe clase nu corespunde acestor cerințe. Clasa nu este o societate organică în care indivizii să fie legați de interese comune. În clasă fiecare este un număr. În viață fiecare din ei se integrează grupului comunității de care îi leagă aceleași interese, începând cu familia, acest nucleu de viață complet organizată, unde membrii ei se simt uniți prin participarea la aceeași viață, toți lucrând la realizarea aceluiași scop, și terminând cu neamul, marea societate, unde toate celelalte nuclee de viață se integrează, pentru a realiza un scop unic. Comunitățile școlare trebuie dar să urmărească această linie, lărgind cercul de viață al familiei, unde copilul trăește într-o comunitate bine determinată și să tindă să integreze pe copil în viața nației, prin legături ce se pot stabili între școală și viață. În felul acesta, comunitățile școlare nu pot să fie privite numai din punctul de vedere al contribuției pe care o aduc în dezvoltarea sufletească a copilului, ci și din punct de vedere mai general, al educației în care trebuie dezvoltat sufletul lui — pe linia trasată de nevoile spirituale ale neamului, pentru a servi interesele lui.

În acest sens pune problema D-l Profesor I. C. Petrescu — în atât de valoroasa lucrare — „Contribuție la o pedagogie românească” și de care am mai avut ocazia să amintim în cursul acestei cărți pe care o socotim un îndreptar din cele mai prețioase pentru învățământul nostru. Este pentru prima dată la noi, când detașată din cadrul ei științific, pedagogia deschide astfel de probleme. Din acest punct de vedere școala trebuie înțeleasă ca o instituție încadrată în interesele spirituale ale neamului, iar munca care se desfășoară în cadrul ei și valorile care tinde să le creeze, să fie acelea care să servească interesele nației.

În același timp, preocuparea școlii de a lucra în acest scop superior — național, în sensul neamului care trebuie să primeze, nu exclude nici cealaltă preocupare de a servi și interesele individului care nu pot fi pierdute din vedere.

Urmărind încercările pedagogilor cari au voit încadrarea copilului prin școală în viața nației, pentru a-i servi scopurile, vedem că ei

n'au pornit dela convingeri naționale, ci dela cele de ordin educativ. Ei au găsit că școala care introduce pe copil în mediul lui și-l integrează în viața nației, constituie cel mai bun mijloc de a face și educația lui. Astfel a procedat Pestalozzi, Fröbel și atâția alții.

Comunitățile școlare sunt dar creații de ordin educativ-național.

Problema integrării copilului în mediul social, nu trebuie privită numai diu punctul de vedere al câștigării acelor valori spirituale, în care eul sufletesc se desvoltă. Această integrare trebuie înțeleasă și din punct de vedere al rolului pe care îl are în desvoltarea individualității copilului, prin crearea acelor personalități care să răsfrângă toată influența lor în viața socială. Căci după pedagogii sociali, personalitatea este considerată o „individualitate imobilată și o activitate de gradul cel mai înalt”. (Gaudig). Din acest punct de vedere, personalitatea este centrifugală de eu, este o răsfrângere a vieții în afară. Ea nu găsește nicăeri un mediu mai prielnic de desvoltare decât într'o comunitate de muncă, unde-și poate exercita forțele ei și prin aceasta să câștige în alt sens, acela de a se desvoltă în relații de viață socială în raport cu alte valori. Astfel, școala încadrată în comunități de muncă, contribuie în cea mai largă măsură la crearea acestor personalități. Sensul acesta psiho-social al personalității, fixează și raportul care există între individ și colectivitate — dându-i o afirmare mai puternică în afară și o împlântare mai adâncă în mediul social. Din acest mediu își ia ea valorile și le trage, întocmai ca o plantă seva prin rădăcină. Deaceea forma de comunitate este cea mai potrivită pentru crearea valorilor.

Această comunitate trebuie să înlesnească copilului desvoltarea sa liberă, fără constrângere, fără autoritate, căci numai astfel individualitatea sa se poate manifesta. Singura constrângere care trebuie exercitată, trebuie să vie dinăuntru, dela legi pe care însăși această comunitate se întemează, iar autoritatea care se exercitează în sânul ei trebuie să fie consimțită de copil.

„Comunitatea școlară ca întreg, se impune să fie liberă, pentru că viața spirituală nu suportă îngrădiri, iar individul ar trebui să se scalde în acest spirit obiectiv, să se simtă ca organ în viața totală a spiritului”.¹⁾

A crește pe copil în cadrul unei societăți, nu înseamnă și integrarea lui în ea; dacă el nu se simte cointeresat la opera spirituală pe care o înfățișează, dacă nu e condiționată de un scop. Astfel o comunitate este o grupare în jurul unui țel comun, care tinde să fie

1) I. C. Petrescu—Școala și viața—pag. 59.

realizat prin toți membrii ei. În comunitate coeziunea între membrii care o alcătuiesc este mai strânsă și mai organică, am putea spune. Acestea sunt nuclee de viață care se dezvoltă în comun, printr'un consimțământ liber, determinat de motive lăuntrice structurale.

În societate, legătura se face din exterior — prin supunere și autoritate. Scopurile ei sunt mai mult practice, legate de interese care se impun din afară. Comunitatea se dezvoltă din interior, deaceia și coeziunea dintre membrii care o compun e naturală. În comunitate se urmărește o tendință de a realiza un scop comun, un progres social al grupului; deaceia în munca pe care o realizează se resimte influența grupului asupra insulei — se produce o potențiere a forțelor fiecăruia.

Organizarea, muncii în comunitate este deci din punct de vedere pedagogic întemeiată pe necesități de ordin psihologic și social.

Cel care a dat un sens adânc comunităților de muncă a fost Sanderson, în colegiul dela Oundle, unde a isbutit să creeze un model de școală a vieții, așa cum ea trebuia să fie deșteptată în elevi,

În ce constă secretul acestei organizări?

Sanderson a plecat dela viața care trebuia să fie trăită, *viața întemeiată pe libertate și pe cooperare, nu pe constrângere și supunere*. Acestea au fost principiile pe care le-a introdus el în colegiul unde a experimentat, fără să fie călăuzit de nici o doctrină pedagogică, de niciun principiu abstract. „Pentru a introduce o metodă nouă în educație, e nevoie — spune el — să se producă o schimbare în modul cum trebuie privită viața. În loc de a avea ca țintă competițiunea, să se urmărească colaborarea, simțul de dominație să fie înlocuit cu cel de creație“.

Aceste observații pe care pedagogul englez le face pentru țara sa, se potrivesc și pentru noi.

Oare nu găsim și aici aceleași tendințe de a egala în situații care nu sunt justificate de niciun merit al valorilor și care împiedică o muncă de colaborare efectivă, rodnică între membrii aceleiași comunități? Nu găsim și aici, mai mult decât în alte părți, acea tendință de a domina, care sugrumă efortul creației? Nu înregistrăm cu toții acel protest denădăjduit al celor ce nu găsesc o întrebuintare în comunitatea vieții românești, pentru că libera alegere a unei profesii este împiedicată de spiritul de clasă, de avere, sau de alte cauze care se opun în dezvoltarea valorilor productive?

Nu sunt înlăturați la noi prin condițiunile de viață în care trăesc, atâtea elemente din mediul rural care ar putea să consitue elita vieții sociale românești? Nu cunoaștem cu toții câte forțe se pierd în viața

neamului din cauza unui joc de hazard, care hotărăște de alegerea valorilor?

Toate acestea pot găsi o îndreptare, dacă școala ar fi organizată astfel, încât să promoveze valorile. Această promovare a valorilor nicăiri nu se poate face mai bine ca în comunitățile de muncă, unde cei dotați găsesc posibilități de dezvoltare a aptitudinilor lor, după cum și cei mai puțin dotați au prilejul să aducă toată partea lor de contribuție la ridicarea comunității în care lucrează și la trezirea forțelor ce stau ascunse în fiecare îns. În aceasta constă și misiunea pe care a realizat-o Bakule cu infirmii lui, dând ciungilor mâini, ologilor picioare și orbilor ochi!

Nu este oare acesta adevăratul rost al școlii, ca să facă din fiecare o forță creatoare, care să-și servească sieși și neamului?

În școala obișnuită, copiii se găsesc în condițiuni neegale de lucru, cerându-li-se tuturor acelaș fel de muncă — într'un timp limitat; nu se ține seamă de capacitatea lor, de însușirile cu care sunt înzestrați, se are în vedere un singur criteriu, elevul, nu copilul care are o vârstă a lui — nu aceea indicată de ani — care se dezvoltă într'un ritm mai lent sau mai accelerat.

Față de aceste considerațiuni de ordin psihologic, școala încadrată în clasele ei fixe și cu programe rigide, nu are niciun menajament. Nu se are în vedere copilul cu acel impuls lăuntric, care-l îndeamnă către o activitate liberă, spontană, pornită din necesități de ordin intern, nu impusă din afară prin, constrângere și autoritate. Astfel în locul unei munci liber consimțită, cu un scop bine determinat, o finalitate de scopuri care se înlănțuiesc, i se cere o muncă fărămițată, al cărei scop nu se întrezărește, iar insul în loc să conlucreze la realizarea lui, ia parte ca număr individual, într'o colectivitate amorfă. Se pierde acea coeziune care leagă pe membrii unei colectivități organizate, prin care o totalitate capătă o forță proprie, iar scopul care trebuie urmărit desprinzându-se clar și conștient.

Ceeace constituie în adevăr caracterul muncii adevărate, este tocmai această organizare unitară de scopuri care merg subordonându-se, formând, acel „sistem de scopuri omenești, conceput în fiecare clipă de om în ritmul vieții practice universale”.¹⁾

În această integrare a muncii, înțeleasă ca o angrenare de activități omenești, copilul își dă seama de rolul ce-l are în realizarea unui scop. El simte că face parte dintr'un tot și urmărește realizarea unui scop, care are un sens mai înalt, mai general; pentru realizarea

1) Giovanni Gentile — Preliminării la studiul copilului.

lui el caută să fie la înălțimea unei misiuni ce i s'a încredințat. Aceasta ridică valoarea personalității sale, făcând dintr'un atom social, o forță creatoare. Fără acest înțeles, munca în comunitate este un fel de activitate lipsită de coeziunea necesară, care să desvolte între membrii comunității interesul de a o realiza.

Astfel, munca în comunitate, este o muncă de voieșie, liberă, pe care copilul o caută, pentru că are rădăcini în sentimente adânci — în nevoia de a se exterioriza.

În acest mod am înțeles și noi să aplicăm principiul comunităților de muncă la școala noastră de Aplicație. Incercările ce am făcut ar putea să fie privite numai cu titlu de experiență, deoarece posibilitățile noastre de lucru au fost mai puțin prielnice unei adevărate organizări a acestui fel de activități. Munca în echipe se adresează copiilor mai mărișori, dela zece ani în sus, când interesele încep să se accentueze, iar spiritul de cooperare, pe care se întemeiază munca în comunitate și face posibilă coeziunea între membrii aceluiași grup — se desvoltă și el. Noi am lucrat însă cu copilași mai mici — elevi ai cursului primar și reduși ca număr, din care cauză nici alcătuirea grupelor nu s'a putut aranja după interese comune. Am căutat să cointeresăm și pe elevele normaliste din clasele a VII-a și a VIII-a, pentru a da o mai mare unitate activității în comun și o înlănțuire mai puternică scopului urmărit în desfășurarea muncii fiecărei grupe.

Astfel, dându-le acestora rolul de a conduce și organiza munca echipelor formate din elevii școlii de Aplicație, ele înșile grupate în echipe, cu atribuțiuni bine stabilite, au desfășurat împreună cu cei mici aceeași activitate, lucrând simultan la atingerea aceluiaș scop.

Am isbutit să dăm vieță unor activități, susținând munca personală a celor mici ca și a celor ce le pregăteam să devină învățătoarele de mâine.

Modul cum fiecare și-a înțeles rolul în aceste activități, ne-a încredințat de necesitatea unei munci care pune mai presus de orice simțul de răspundere și dă bucuria realizării unui lucru lăsat la propria activitate și deplina libertate a elevilor.

S'au tratat în cadrul acestei activități teme cu caracter teoretic și teme cu caracter practic :

I. Activități cu caracter teoretic :

- 1) *Cunoașterea satului Măgurele.*
- 2) *Iarna la noi în țară.*
- 3) *Studiul naturii după metoda Alice Franchetti*

II. Activități cu caracter practic :

- 1) *Munca în grădina școlară.*
- 2) *Construirea unei gospodării țărănești în curtea școlii.*
- 3) *Organizarea activității în clasă.*
- 4) *Cantina.*
- 5) *Coperativa școlară.*
- 6) *Activitatea în sat: Ingridirea cimitirului, a bisericii; a plantațiilor, a unei gospodării.*

Unele din aceste teme s'au lucrat cu participarea elevilor normaliste, cum a fost: *Cunoașterea satului Măgurele și Studiul naturii, după metoda Alice Franchetti.* Altele s'au lucrat numai de elevii școlii de Aplicație de ex: „*Iarna la noi în țară*“.

Pentru primele teme s'a organizat mai întâi activitatea elevilor normaliste, grupându-se după subiectele ce trebuiau cercetate.

Astfel pentru tema: „*Cunoașterea satului Măgurele*“ s'au format patru grupe, fiecare având de studiat o anumită chestiune: a) *Geografia satului.* b) *Istoriul satului.* c) *Vegetația satului.* d) *Muzeul satului.* Pentru tema — *Studiul naturii, după metoda Alice Franchetti* — s'au format 3 echipe: a) *Observarea evoluției plantelor.* b) *Studierea vieții plantelor prin cele 5 serii de experiențe botanice.* c) *Calendarul.*

Fiecare echipă de eleve normaliste era datoare să se informeze asupra chestiunilor ce trebuiau lucrate cu elevii școlii de Aplicație. Unele chestiuni se tratau cu clasa întreagă, altele pe grupe.

Astfel „*Geografia satului și istoricul satului*“ s'a lucrat cu clasa întreagă. *Vegetația satului, Muzeul satului* cu echipe de copii. Organizarea acestor echipe, împărțirea lucrului, revenia echipelor respective ale elevilor normaliste, fiecare elevă din grupa fixată având de organizat o altă echipă cu anumite însărcinări. Așa de ex. pentru cercetarea temei „*Vegetației Satului*“, elevii tuturor claselor școlii de aplicație, au fost împărțiți în grupe mai mici, fiecare grupă având de colecționat anumite plante, adunate după locul unde cresc și luna în care apar. De exemplu: *Plante din grădina — plante din câmp — din livadă — din luncă, din pădure — plante cultivate și plante necultivate etc.*¹⁾. Micii elevi erau lăsați singuri să-și organizeze acest material și numai după ce totul era pregătit de ei, intervine eleva normalistă, care controlează și sistematizează lucrul.

Dacă cercetăm rezultatele ce s'au obținut, se constată o conștiințiozitate desăvârșită în îndeplinirea acestor lucrări, atât la micii elevi ai școlii de Aplicație, cât și la elevele normaliste, care aveau sub controlul și răspunderea lor dezvoltarea acestor teme.

1) Această temă este tratată pe larg în capitolul: „*Învățământul pe unități de viață — Satul*“.

Aşa de exemplu observăm în tratarea temei „Cunoaşterea satului Măgurele“, cu ce grijă au căutat copiii să se informeze asupra satului lor, să-şi noteze observaţiile, să adune material pentru muzeul satului, pentru alcătuirea planşelor, cuprinzând vegetaţia satului. La această lucrare au fost interesaţi şi cei mai mici, cărora li s'a dezvoltat acest sentiment de răspundere.

Pe de altă parte, elevete normaliste în grija cărora era lăsat tot acest lucru, au fost provocate să se informeze ele înşile, să întrebe, să se edifice, ca să poată îndruma pe cei mici. Nu este o exagerare a afirma că acest mod de a lucra aduce satisfacţii deosebite tuturor atât celor cari execută lucru în echipă cât şi celor ce urmăresc lucrul care se desfăşoară. Constatarea că te poţi încrede în forţele copilului — că-l poţi stimula la munca personală, este pentru învăţător una dintre cele mai înviorătoare — iar pentru cei ce lucrează, împlineşte cu prisosinţă o nevoie simţită a lor, aceea de a fi lăsaţi liberi—de a săvârşi aşa cum pot ei singuri, fără nelipsitul ajutor, fără acele proptele cu care-i deprindem în şcoală; ei îşi pun la încercare puterile lor şi se căsnesc din răspuţeri să învingă orice greutate.

Lăsaţi în modul acesta liberi, copiii caută să se întrecă pe ei.

Libertatea este un sentiment adânc sădit în sufletul omului şi şcoala trebuie să ţină seamă de el. Copilul să aibă impresia că are această libertate, deşi pentru cucerirea ei el se supune la constângerii interioare, pe care le accepta, pentru că şi-le impune. Numai aşa se explică perseverenţa cu care au urmărit acele experienţe botanice de care am amintit, precizia cu care şi-au notat observaţiile, minuziozitatea cu care au desenat fiecare schimbare suferită de planta studiată. ¹⁾

Copilaşi cari în mod obişnuit nu pot să redea cu exactitate ceea ce li-se arată şi explică, când sunt lăsaţi să lucreze pe răspunderea lor, dovedesc un adevărat spirit ştiinţific prin precizia şi obiectivitatea cu care se comportă. Am isbutit să realizăm lucrări cari la şcoală dela Montescă se execută de elevi din ultimele clase, deprinşi şi formaţi a lucra în acest mod, lucrând pentru prima dată cu elevi mai mici în clasele a III-IV-a fără nicio pregătire de a experimenta singuri.

Aceleaşi constatări şi la tratarea temei „Iarna la noi în ţară“. Observaţiile pe care copiii le-au făcut zi cu zi asupra schimbărilor meteorologice — notările lor precise asupra temperaturii din diferite localităţi ale ţării, asupra cantităţii de zăpadă căzută în diferite regiuni — apoi fixarea acestora pe hartă, cu acea precizie şi conştiinţozitate. ¹⁾

1) Această temă este tratată în capitolul „Studiul naturii în şcoala primară“.
1) Chestiunea este tratată în mod amănunţit în cap. „Invăţământul ocazional“
Iarna la noi în ţară“.

dovedesc un dezvoltat sentiment de răspundere și un deosebit interes de a urmări o chestiune.

Copiii și-au împărțit rolurile, după temele care au fost fixate. Unii au notat observările asupra timpului zi cu zi, alții au înregistrat temperatura după datele Institutului Meteorologic, culese din ziare, alții au colecționat vederi, fotografii din ziare și reviste cu tablouri de iarnă, alții au cercetat literatura, culegând poezii, povești, bucăți referitoare de iarnă, alții întâmplări din țară din timpul iernii. În modul acesta toți au participat la tratarea acestei teme.

În cadrul echipei, copiii și-au ales un conducător, care să-i îndrumeze — șeful echipei — care reprezintă forța spirituală a grupului. El are rolul de a încheia această unitate, de a o anima și a da tărie comunității. Șeful grupei este desemnat întotdeauna de copii. Ei chibzuesc între ei, care este mai destoinic, mai binevoitor, are mai multă autoritate și se bucură de simpatia grupului.

Prin alegerea conducătorului echipei, copiii trec un fel de examen de selecționare. Este o adevărată școală care se face, în acest sens, este un stimulent pentru cei mai buni, care își exercită asupra grupului însușirile lor deosebite, și și-le potențiază, iar pentru ceilalți un sentiment de solidaritate care se naște în jurul șefului și între ei. În locul ambiției, vanității, orgoliului și invidiei care se dezvoltă în clasele obișnuite, când cei mai buni se afirmă și întrec pe cei mai slabi, aci găsim un sentiment de camaraderie, de ajutor reciproc, de încredere și de răspundere a celor mai buni față de cei mai slabi — întrucât se simt datorii să-i ajute.

Sunt multe observații interesante de făcut, urmărind munca în grup. Am văzut copilași foarte slabi în clasă, dar cari se afirmau când erau lăsați să lucreze în echipe. Am căutat să cercetăm cărei cauze se produce această schimbare. Ne-a fost foarte greu să descoperim secretul. Cum se ajutau între ei, cum isbuteau să se afirme fiecare printr'o înțelegere tacită, era pentru noi o adevărată enigmă — niciodată nu se divulgau.

Acest sentiment de solidaritate și ajutor reciproc, este de mare valoare educativă în organizarea activității în echipe.

Dar cel care ține această legătură între membrii grupului, este șeful. Indată ce el pierde încrederea celorlalți și nu mai răspunde așteptărilor lor, nu-și mai poate menține locul. Grupa se dizolvă. Ea trăește prin șef, ca celula prin nucleu. Orice încercare a învățătorului, de a impune un șef este zadarnică. Nu se lucrează prin autoritate, din afară, ci prin autoritate care se face simțită dinăuntru. Aceasta asigură marea disciplină liberă la care copiii se supun. Recunoașterea din

partea grupului a însușirilor lui deosebite, este cu atât mai mare, cu cât se face mai simțit, prin ajutorul pe care-l dă grupului. În felul acesta, în cadrul unei grupe valorile se promovează, se recunosc, se impun dela sine. Este un criteriu just care nu se întâlnește în societatea adulților. Astfel se contribuie la dezvoltarea unor convingeri întemeiate pe această trăire a vieții.

În afară de șeful grupei — învățătorul este acela care dă copiilor încredere, avânt, puterea de susținere în munca lor. Copiii au nevoie nu numai de îndrumările care li se dau, dar simt trebuința ca munca lor să deștepte un ecou, o participare din partea învățătorului, care poate să fie și un colaborator câteodată, dar un colaborator care nu se amestecă în lucrurile mărunte, ci numai îi dirijează și uneori îi scoate din încurcături. Astfel munca pe echipe rămâne o activitate liberă, ordonată de copii. Aci pun ei inventivitate, pricepere, imaginație, găsesc procedee noi, își creiază metoda de lucru, își descopere singuri drumul, încât uneori te uimesc prin ingeniozitatea de care dau dovadă. Cu cât lucrul interesează mai mult pe copii, cu atât activitatea este mai unitară, stăruința este mai mare. Perseverența de care dau dovadă, este un indiciu, că ei pun la contribuție toate forțele lor, nu se dau îndărăt dela lucruri oricât ar fi de grele, dacă și le-au ales ei. Am observat copiii mai mici dela școala de Aplicație care-și propuseseră să facă o gospodărie țărănească în curtea școlii. Lucrul se împărțise pe echipe: unii trebuiau să aducă materialul de construcție, alții brazdele, alții pietrele de aranjat potecile. Neavând lemne de construcție, s'au apucat să cioplească din lemne de foc, pentruca să se servească de ele. Munca lor era așa de hotărâtă încât ceea ce pentru noi constituia o îndoială că putea să fie realizată, pentru ei a fost posibilă. Erau copilași mici cari se opinteau să aducă roaba cu pietre dela râu pentruca să paveze curtea.

Pentru acest fel de activitate, școala nu poate să dea niciun fel de răsplată; notele, premiile sau admonestările sunt mijloace de care munca în comunități nu mai face uz. Singură munca pe care o realizează îi răsplătește pe copii și le dă toată satisfacția. Această muncă măsoară puterea fiecăruia. Deaceia copiii singuri se judecă între ei. Este o apreciere justă și obiectivă aceea pe care o fac ei și prin care se situează în cadrul unei comunități, în raport cu ceea ce pot să dea — fără invidie sau alte sentimente mai puțin camaraderesti, copiii se sprijină unii pe alții și nu urmăresc decât un singur scop — să concucreze pentru a realiza ceva. Astfel într'o comunitate, sentimentul de demnitate îi stăpânește, pentrucă fiecare se înfățișează cu ceea ce contribuie la reușita totului.

Echipele despre care ne-am ocupat s'au format în legătură cu anumite teme. Durata lor a variat dela o lună până la un trimestru.

Astfel, pentru temele—*Cunoaşterea satului Măgurele*—şi *Studierea plantelor, după metoda Alice Franchetti*—timpul fixat a fost de o lună. Pentru tema „*Iarna la noi în ţară*” s'a lucrat un trimestru — din Decembrie până în Martie. Timpul variază deci după natura temei care este de tratat. Sunt echipe care pot desfăşura aceeaşi activitate un timp mai îndelungat. Astfel am organizat la şcoala noastră echipe pentru anumite îndatoriri în clasă—cu o durată de o jumătate de an: echipa sanitară, echipa de ajutoare, echipa pentru bibliotecă, echipa pentru înfrumuşetarea clasei, echipa pentru jocuri şi recitări şi echipa pentru şezători săptămânale. Lucrând un timp mai îndelungat într'o formaţie, copiii se obișnuiesc cu aceeaşi activitate, se perfecţionează, îşi dezvoltă aptitudinale. Deaceia nu este bine ca echipele să se schimbe prea des. În genere echipele în cari ei pot să-şi exerciteze anumite însuşiri—cum sunt înclinaţiile artistice, literare, practice, au nevoie de un timp mai îndelungat, de o continuitate. Cât de mult contribuie la dezvoltarea personalităţii lor aceste activităţi desfăşurate în echipele de jocuri, şezători. Pentru copiii mici mai ales, acestea sunt din cele mai atrăgătoare. Aci îşi pun ei toată îndemânarea, tot spiritul lor creator. Ei aleg, pun în lucru, execută, se închid undeva, într'un colţ ca nimeni să nu-i ştie, pentru a apărea deodată cu serbarea sau şezătoarea pregătită. Grupale se întrec care să aducă o notă nouă, un număr proaspăt, un joc pe care l-au văzut undeva, un cântec, o ghicitoare necunoscute.

Se ştie importanţa pe care astfel de manifestări, mai ales când sunt spontane, şi așa trebuie să fie, le au în dezvoltarea sufletească a grupului social. Ele trebuiesc încurajate şi provocate. În comunităţile de muncă această activitate îşi găseşte terenul cel mai prielnic şi nu putem îndemna îndeajuns, ca cel puțin acestea să fie fixate în programul de comunităţi la orice şcoală. Ele sunt o formă autentică a vieţii. Astfel şcoala primară poate găsi un câmp destul de larg de activitate, pentru a organiza munca personală a copiilor. Mai ales în cursul supra-primar, unde atâtea îndeletniciri se pot face în mod practic, prin echipe de lucru, formate după interesele comune care să-i unească în acelaş grup. Totul este ca această organizare să nu fie privită ca un simplu joc, ci ca o preocupare conştientă, înţeleasă cu toată seriozitatea—de a se face împreună un lucru necesar, prin cooperarea tuturor. O muncă serioasă şi cu un scop util, bine precizat, prin care să se urmărească realizări folositoare comunităţii.

Socotesc demnă de a fi cunoscută şi la noi o astfel de comuni-

tate de muncă, pe care pedagogul german Heyhn o desfășoară în localitatea Neuköln lângă Berlin, prin asemănarea de situații ce găsim între ținutul acesta cu caracter agricol și țara noastră. ¹⁾)

Sistemul s'a aplicat la șase școli primare din această localitate conduse după direcțiile lui Heyhn. Cele aproape 2000 de eleve ale cursului primar superior primesc sămânța, unelte și plante în mod gratuit dela comună. Fiecare elev lucrează stratul lui propriu sub conducerea institutorului. În legătură cu acest învățământ practic—munca în grădină,—se învață și științele naturii.

Baza sistemului educativ este activitatea agricolă în comunitate. Produsele grădinilor sunt trimise școalelor de menaj, realizându-se un venit anual de 2000 mărci. Osebit de aceasta, fiecare copil ia parte la beneficiu, aducând părinților săi un venit anual de 30 mărci. Scopul școlii este formarea unei generații muncitoare, sănătoase, cu idei sănătoase profunde.

Oare Pestalozzi n'a pus și el școala în serviciul comunității în încercările ce le-a făcut la Neuuhof!

În atelierile școlare, în grădina de legume, pe câmp, munca în echipe, își găsește mijlocul de a se realiza. Școala poate să folosească energiile creatoare ale copiilor, canalizându-le în direcția comunității. Nu trebuie să fii pedagog desăvârșit, ca să înțelegi rostul unei astfel de activități, numai suflet și înțelegere să fie.

În activitățile noastre practice am aplicat întotdeauna principiul muncii în comunitate. Astfel în grădina școlară, la cantină, în activitatea în sat, la cooperativă, copiii au fost grupați astfel ca fiecare grupă să aibă o anumită însărcinare. Felul cum au știut să se organizeze să se ajute, să-și fixeze programul de lucru să se controleze între ei, au făcut ca munca lor să fie mai spornică și mai conștiincios executată. Astfel lucrând în grădina școlii, cele două echipe în care se grupează copiii, echipa clasei I-a și a II-a și echipa clasa III-a și a IV-a, se luau la întrecere, care să vină mai de dimineață, înainte de începerea lecțiilor, spre a spori lucrul în grădină, a uda brazdele, a completa lipsurile, a plivi, a împodobi straturile cu flori, aduse de ei, etc.

Aceeași întrecere o observăm și la cantină. Fetele mici se organizează ca să nu se simtă lipsa elevelor normaliste, care vin numai să le îndrumeze și inițieze. Munca și-o împart între ele — cele mai mici aduc apă, curăță zarzavaturile, fac focul, aranjează masa, iar cele mari pregătesc mâncarea, dirijează mersul în bucătărie, ordinea, curățenia. Sunt îndeletniciri pe care le fac cu plăcere, dacă nu primesc prea mult

1) Datele sunt luate din lucrarea D-lui Prof. I. C. Petrescu: „Școala de experimentare“.

ajutor din partea celor mai mari. Astfel am fost surprinse, când am văzut cum o echipă de fetițe de clasa II-a primară, care își propusese să ajute în gospodăria unui satean, căruia îi murise soția și rămăsese cu vreo opt copilași, s'au dovedit de o îndemânare și pricepere în lucrul lor, ca niște adevărate gospodine. Au orânduit casa, curățind, dereti-când, spălând copilașii — cusându-le și spălându-le rufșoarele, apoi pregătind singure mâncarea din alimente aduse de ele — pește, mălai, legume. Făceau lucrul cu plăcere și cu atâta interes, cum rar se poate vedea. Ce dovadă mai evidentă că munca în care ei se simt lăsați să lucreze în libertate și din propria inițiativă, este cea care le dezvoltă puterile creatoare și-i formează pentru viața de mai târziu!

Tot așa de îndemnatnici și plini de răspundere i-am văzut în lucrările lor pentru îngrijirea bisericii, a cimitirului și plantației de pomi din sat. Și cu toată vârsta lor fragedă, ei s'au arătat foarte des-toinici, când au luat asupra lor îngrijirea și ocrotirea acestora și au dovedit spirit de inițiativă și tenacitate în lucrul ce-l făceau. Îngrijind biserica s'au gândit să o și împodobească și astfel fetițele au lucrat cu plăcere învelitoarele trebuincioase pentru masă și iconostas. Căutând să o înfrumusețeze și să se intereseze de ea, s'au legat mai strâns de sfântul locaș. Aceiași deosebită grijă au arătat și pentru cimitirul satului de îndată ce au fost sfătuiți. Curățind buruienile, îngrijind de morminte, desțelenind potecile, sădind plantații, acesta devine o preocupare permanentă, care fixează pe copiii într'o muncă care-i interesează. Se întrec care mai de care să contribuie cu partea lor la munca în comun. Acelaș lucru s'a întâmplat când a fost vorba de a lua asupra lor unele plantații din sat. Cine ar mai fi îndrăsnit să se atingă de vre'un pom? Cine ar fi refuzat să nu-l îngrijească, să-l lase nevăruit, neînprejmuit, necercetat? Grijă aceasta deosebită nu se poate explica, decât prin marea răspundere ce o simt ei, față de o însărcinare pe care și-au ales-o de bună voie și pe care o socotesc ca o datorie la care nu-i obligă nimeni.

În acelaș fel s'au achitat și la cooperativa școlară. Niciodată grijă de întreținerea cooperativei și mărirea veniturilor nu a fost mai mare decât în timpul când aceasta a fost încredințată unei echipe de eleve normaliste care să lucreze cu o echipă de elevi ai școlii de aplicație! Se simțea în adevăr că lucrul pornește din inimă.

Astfel se simt copiii atrași de munca lor, când sunt lăsați singuri să și-o dirijeze.

Comunitățile școlare pot da adevărate minuni în rezultate, când ochiul, dascălului nu lipsește și sufletul lui urmărește munca

copiilor. Dacă însă sufletul lui rămâne strein de al acestora, atunci munca nu rodește.

Prin aceste sumare constatări, pe care le-am făcut cu privire la activitatea pe echipe, organizată la școala noastră de Aplicație, suntem îndreptățite să rămânem optimiste și pline de încredere în rezultatele pe cari le pot da comunitățile de muncă. O organizare mai temeinică a lor, în condițiuni mai prielnice, cred că ar schimba nu numai viața școlii dar și sufletul ei. Prin ele copiii s'ar obișnui să lucreze cu răspundere și interes, nu din silă și constrângere. S'ar trezi în ei acele însușiri, pe care școala are datoria să le desvolte: sentimentul de încredere în forțele lor, sentimentul de răspundere și solidaritate față de membrii întregii comunități din care fac parte.

Din punct de vedere al educației naționale, ele sunt un mijloc prețios de a stimula valorile creatoare, de a le pune în serviciul comunității din care fac parte, — ale neamului, — și a le integra mai bine în viața lui. Sunt mijloace puternice prin care un individ se ridică mai presus de el, dând întâietate imperativului nației, astfel ca insul să se șteargă pentru a servi interesele colectivității din care face parte.

Care sunt greutățile în organizarea muncii pe echipe în școala noastră ?

Greutățile sunt de două categorii :

1) Sistemul nostru școlar pe clase cu programe și orare fixe — nu se împacă cu munca pe echipe. E drept că programele școlare au redus în parte această greutate, lăsând loc activității libere în anumite jumătăți de zile, în cursul unei săptămâni. Programele fixe împiedică pe educator să găsească teme reale scoase din viață și urmărite de copii în munca lor pe echipe. Munca pe echipe se poate integra însă admirabil în cursul supra-primar. Acolo și vârsta și programul și scopul urmărit de școală, toate favorizează acest fel de lucru. Dacă în locul unei împărțiri rigide și fixe a activității elevilor, s'ar forma echipe, fiecare având de tratat o temă în legătură cu viața, prin cercetări personale — verificările lor să primeze, în loc de a fi lăsați să reproducă depe cărți, profitul ar fi imens. Aceste teme se pot lua din istorie, din geografie, din literatură. S'ar deștepta în copil dorința de a se informa, și s'ar deprinde cu o metodă de cercetare care ar rămâne pentru viața de mai târziu, ar fi stăpâniți de un interes mai puternic de a se cultiva.

În domeniul practic în locul unor teme, care fărâmițează munca, s'ar putea înființa o echipă a sănătății, formată din cele mai destoinice și bune îndrumătoare absolvente, o alta de gospodărie, o alta a activității agricole, care să lucreze efectiv pentru realizarea unui scop util. Acelaș lucru se poate face și la oraș.

2) *Greutăți de ordin material.* Munca pe echipe nu se împacă cu dispoziția claselor, cu bănci, cu catedre. Ea cere mobilier mobil, sală care îngăduie orânduirea lucrului în grupe, cere material variat și bogat — bibliotecă cu reviste, cărți, albume de fotografii, laboratoare, ateliere de lucru etc. săli separate unde echipele să poată lucra și să aibă la îndemână tot materialul de care se simte nevoie

Toate aceste greutăți se pot înlătura, atunci când școala urmărește scopuri mai înalte educative, când învățătorul este convins de importanța lucrului organizat de elevi în grupe potrivite intereselor lor comune și privește școala ca o mare comunitate, o familie unde toți membrii ce o alcătuiesc își împart rolurile în vederea unui scop căruia să se subordoneze.

Concluzii cu privire la organizarea echipelor.

Echipele de elevi sunt așa dar organizări libere de elevi, formate după înclinări sufletești și simpatii. sunt nuclee de viață socială în cadrul școlii, în care munca se desfășoară în mod liber. Elevii conlucrează la realizarea unui scop, fiecare după puterile lor. În cadrul unei echipe se dezvoltă sentimentul de solidaritate, de ajutor reciproc, de simpatie umană. Cei mai buni ajută pe cei mai slabi, niciunul nu rămâne fără întrebuințare. Astfel se dezvoltă aptitudinile fiecăruia în ritmul de muncă, potrivit capacității lor.

În cadrul unei echipe, personalitățile au ocazia să se afirme și să se desvolte.

Învățătorul dirijează munca în echipe, rămâne un colaborator, dar șeful formează sufletul echipei. Autoritatea lui este consimțită de grup. Când șeful nu corespunde nevoilor și rolului său, echipa se dizolvă; ea este dar în funcție de șef care polarizează toate energiile.

Școala să fie organizată astfel, ca să închege sufletul colectivității care o slătuiește. În cadrul unei comunități școlare munca să se desfășoare în libertate și spontaneitate. Școala să facă posibilă munca creatoare a elevului. Această muncă să fie încadrată în viața imediată și prin lărgirea cercului de viață în viața nației.

O școală care se detașează din mediul ei și lucrează în vederea unor scopuri mărunte, nu corespunde intereselor generale ale neamului.

Să se caute în cunoașterea ființei copilului toate izvoarele de inspirație, care să călăuziască munca lui în școală.

Copilul să fie punctul de plecarea în viață, încadrarea în viața neamului să fie ținta. În modul acesta școala se va ridica la rolul ei de instituție de spiritualizare a muncii și de creare a valorilor noastre românești.

INTUIȚIILE COPILOR

Vieța care se desfășoară în jurul copilului îi ațâță curiozitatea, deșteaptă în el puțurile spontane prin care o poate cunoaște. Cu cât acest mediu este mai bogat în impresii, cu atât copilul are posibilitatea de a-și îmbogății sufletul.

A face dar învățământ intuitiv în școala primară, nu înseamnă a urmări o înșirare de lecțiuni orânduite după un plan.

Tot ceea ce vine în contact cu copilul, constituie tot atâtea ocazii de a fi intuite, pentru copilul care se interesează de tot, căruia nu-i scapă nimic nedescoperit ¹⁾. Aceste intuiții sunt libere, spontane, obiectele sunt înfățișate așa cum apar cu nota lor particulară, prinse prin prisma de interese a copilului, cu subiectivitatea lor, așa cum l-a impresionat, nu cu ceea ce noi socotim mai important de observat. „Nu însușirile fundamentale, caracteristice, spune Schareلمان, trezesc interes, ci trăsăturile individuale ale vieții unui animal concret sau ale unei plante concrete ²⁾“.

În adevăr cercetând intuițiile lor, observăm în, toate această preocupare de particular, de concret; ele sunt împletite cu amănunte din viața trăită de copil, cu întâmplări de care se leagă viața ființei lui dragi, așa cum am văzut în diferitele teme pe care le-am prezentat în capitolele precedente.

„Câinele îi iese înaintea și se bucură că-l vede și el îi dă o bucătică de pâine“. „Pisica a prins un șoarece și s'a jucat cu el“. „Calul s'a lovit la un picior și de atunci a rămas șchiop“. Sau „Tata a pus niște fiare pe masă și eu am plâns că se rupe masa“ etc.

Tot astfel înfățișând viața unei plante pe care o observă zi cu zi, ei nu pot să o desprindă de aceste întâmplări.

Cităm din caetul de observații a unei fetițe de clasa II-a primară.

1) În capitolul „Învățământul pe unități de viață“, în special centrele de interes. Casa părintească și satul, am putut vedea câtă bogăție de material descoperă copilul în jurul lui, intuindu-l cu deosebit interes.

2) Citat din lucrarea „Școala Psihologică“ de I. Nisipeanu.

„Noi astăzi am fost în livada de caiși. Am văzut cum cădeau frunzulițele de cais pe jos ca niște fulgișori de zăpadă Vasilica și Petruța au văzut un fluture și a alergat după el ca să-l prindă, dar nu a putut să-l prindă“.

Și altă dată :

„Eu astăzi am observat la cais că a mai crescut de alaltăeri până acum. Petruța a găsit o floare pe jos și a desfăcut-o în două și a găsit o caisă mică. Eu am găsit o florică aproape uscată. Noi când am venit în clasă domnișoara Liza a presat-o într'o carte. Foițele din floare au căzut pe jos. Florica a găsit o caisă și a mâncat-o dintr'o dată“.

Aceeași grije de particular o găsim și în desenele lor în care înfățișează obiectele observate.

Sub salcâmul pe care-l descrie, el nu uită să desemneze și scaunul pe care stă — alături de casă găsim o bunică, un copil care se joacă; înfățișând camera lui, copilul o arată împodobită cu ștergare, cu icoană, plină de frați și surori.

În intuițiile lui copilul folosește mult imaginația; amintirea personală joacă un rol hotărâtor. Prin ele obiectul este individualizat, capătă un caracter personal, o viață a lui, se leagă mai strâns de sufletul copilului, de lumea lui sensibilă, astfel că uneori școala poate folosi și altă cale, în afară de cea obișnuită — a intuițiilor sensibile. Lăsate să plutească în aceste amintiri trăite, în aceste impresii personale, ele se fixează mai puternic, capătă o tonalitate mai pronunțată, se întregesc pe nesimțite și se conturează singure. A le lăsa dar să se impregneze de aceste amintiri, este a înlesni procesul de formare al lor, a da acel element afectiv în care ele încolțesc și se dezvoltă.

Copiii simt ca o trebuință puternică această notă de poezie.

Iată o descriere a rașii, a unui copilaș de clasa I-a.

„Eu am trei rațe. Rațele mele sunt cafenii. Rățoiul este verde. Eu iubesc rațele că-mi aduc ouă, carne și fulgi. Când omoară cineva rața mea, eu plâng de mila ei. Rața mea nu se udă de apă.

O poezie despre rață zice așa :

*Rață, rață rățișoară
Unde mergi pe ulicioară
Tipa, tipa legănată
Și așa frumos îmbrăcată.
Cu papuci galbiori
Unde mergi adeseori, etc.“*

Nenumărate teme înfățișate în cursul acestei lucrări, și care ne scutesc de a mai înmulți exemplele, mărturisesc această trebuință pe care o simt copiii de a se lega de lucruri, această notă afectivă care predomină în temele lor și de care nu se pot elibera.

Nu împiedecăm prin aceasta oare formarea intuițiilor științifice? Cu cât imaginile acestea sunt mai bogate, cu atât se înlesnește formarea acelor înlănțuiri precise, științifice. Sunt cazuri în care anumite noțiuni se așează în sufletul nostru fără să fie întemeiate pe intuițiile sensibile.

Din lumea imaginației copilul își formează anumite noțiuni, care se nasc odată cu noi, din acea atmosferă vagă, nebuloasă în care trăim. Aci imaginația intervine. Astfel găsim la copii ideia de Făt-frumos de pitici, de zâne, care se formează în mintea lor, din închipuire. Raționamentul ajută să se cristalizeze, să capete contur.

Concluziile la care au ajuns ultimele cercetări în domeniul psihologiei, fac loc cât mai larg intervenției factorului inconștient, care se integrează în totalitatea funcțiilor sufletești. „Psihologia nouă, spune D-l Prof. C. Rădulescu-Motru, rupe definitiv cu vechea credință că originea actelor de conștiință stă numai în elemente asemănătoare lor, „Similia similibus“, „Lumină din lumină“. Actul de conștiință poate isvorî din funcțiuni fiziologice, așa după cum și creșterea plantei se întreține din materie.

Vechea concepție intelectualistă, după care conștiința omului și-ar avea stările din lăuntruul său verificate prin percepția simțurilor și apoi ordonate în asociații, întocmai cum se cere unui magazin de comerț să-și aibă toate mărfurile inventariate și așezate după specialitatea lor în rafturi, nu se mai poate susține. ¹⁾

Astfel faptele sufletești își au origina și dincolo de câmpul conștiinței, sunt acele intuiții! persoanele isvorîte instinctiv în sufletul nostru, care găsesc o explicație atât de bogată în experiența noastră de toate zilele.

Dar știința nu recurge și ea de atâtea ori la atâtea ipoteze cari apoi verificate conduc la adevăruri definitive? Ce a fost noțiunea gravitației universale la Newton, decât un produs al închipuirii, care l-a determinat la cercetări precise, la verificări pentru fixarea acestei legi? Și câte intuiții isvorâte în felul acesta, nu au dobândit mai târziu valabilități de legi!

Școala nu trebuie să urmărească să fixeze dela început în formule definitive adevărurile pe cari le dă. Ele suferă o transformare lentă — dele acea formă nebuloasă, vagă sub care se primesc, până la

1) C. Rădulescu-Motru. „Vocația și psihologia de adâncime“ Revista Fundațiilor Regale anul VIII pag. 11.

forma exactă, precisă, finală. Acest proces lent este necesar, și așa după cum se exprimă D-l Profesor Rădulescu-Motru, „așa numitele forme de cultură sunt expresiunea pe care o ia vieața omenească în urma trecerii ei prin această materie a inconștientului“. ¹⁾

Astfel organizarea acestui material științific, al formării noțiunilor, se pregătește pe nesimțite, prin formarea acelei matrice de protecție, pe care o socotim necesară pentru desăvârșirea și crearea elementului intelectual. Bogăția de material concret, efectiv cald, atmosfera prielnică de germinație a acestui element este necesară pentruca intuițiile științifice să se formeze pe nesimțite și să se precizeze.

Noi am folosit în lecțiunile noastre acest procedeu. Am înfățișat obiecte care nu puteau să vorbească îndeajuns simțurile lor, care ar fi fost prea reci, prea puțin atrăgătoare, dar cari în forma caldă a nerațiunii a isbutit să le stărniască interesul și să-i provoace la cercetări proprii.

În felul acesta trezim în copii acea lume de impresii, de imaginație, de poezie, care clocotește în sufletele lor și caută explicări, răspunsuri, forme de înțelegere și contribuim la elaborarea aceluia proces lăuntric, prin care în adevăr o noțiune face să se nască altă noțiune.

Iată cum explică psihologul italian Luigi Volpicelli acest proces lăuntric, care se naște în noi :

„Până la o anumită vârstă fiecare din noi a fost mai mult sau mai puțin gol. La un moment dat a venit fără vește o lumină: am găsit o carte, un om, o problemă ce ne-a luminat, ce ne-a fost punctul de plecare, dela care pornind apoi, încet, cu osteneală am pus rânduială în universul nostru din care ne-am născut ca oameni gânditori“. ²⁾

Această ciocnire dintre lumea interioară, eul nostru, și contactul extern, ca să se producă, trebuie creată pe nesimțite. Este la îndemâna școlii să o provoace, astfel ca fiecare lucru văzut să treziască amintiri, să se lege de un sentiment, să declanșeze din adâncul ființei copilului o stare favorabilă, care să facă accesibilă trezirea de noi idei.

Deci, în locul unor intuiții banale, searbăde care lasă indiferent sufletul copilului, să căutăm să ajutăm formarea acestui proces lăuntric, prin crearea unor impresii vii, puternice, bogate.

În modul acesta intuițiile lor nu vor mai fi goale de înțeles, ci vor umple sufletul, vor constitui baza întregului proces evolutiv, se vor integra cu materialul nou ce se va adăoga neîncetat și va face posibil procesul de elaborare și creație.

Deci nu cunoștințe, nu elemente de îngrămădire, ci forțe de creație a minții, în aceasta constă puterea de asimilare și productivitate a personalității omului.

1) C. Rădulescu-Motru — articolul citat.

2) Citat din lucrarea: *Spiritul școlii noi*, de N. Ilie Surea Firu pag. 130.

ABECEDARUL LUCRAT DE COPII.

Abecedarul lucrat de copii foaie cu foaie, din litere de tipar decupate din ziare și ilustrat tot de ei, din imaginație, a fost introdus la școala noastră de Aplicație în anul școlar 1935-1936. De atunci el a fost continuat în fiecare an, devenind o lucrare interesantă pentru copii, la care nu se mai putea renunța. El a câștigat an de an în tehnică și finețe de executare, înfățișând una din experiențele noastre cele mai de seamă.

Asupra metodei aplicate pentru realizarea acestui abecedar, am publicat o dare de seamă în revista „Școala și Vieța¹⁾” de care ne folosim în lucrarea de față. Iată ce scriam cu privire la această experiență într'un articol mai vechiu.

„Ca profesoară de pedagogie, am încercat la școala mea de Aplicație să alcătuesc cu elevii de clasa I primară, copii simpli de țară, dar cu minți agere și dornice de a se forma, o carte de cetire a lor, un mic abecedar, pe cât de simplu ca alcătuire, pe atât de interesant. Și mărturisesc că nu am găsit pentru ei o ocupație mai plăcută decât aceasta, în care tot sufletul lor și toată puterea de creație erau puse la contribuție. Pentru elevii noștri dela școala de Aplicație, cartea oficială introdusă, era numai un auxiliar, o carte pe care o consultau, o citeau cu plăcere, după ce-și aranjau foaie după foaie pe a lor.

Cu acest mic abecedar, am putut să fac și pe cei mai indiferenți și mai puțin dotați să se intereseze și să lucreze cu tragere de inimă, să-și aștearnă literile, să-și alcătuiască cuvintele, să-și fabrice cu alte vorbe cartea lor. Numai era o ocupație intelectuală exclusivă, comandată și mecanizată de a învăța, ci o muncă personală, cu realizarea unui scop imediat, deci o muncă ce se apropie de activitatea desfășurată într'un joc.

Voiu arăta mai departe procedeul pe care l-am folosit în timp de doi ani consecutivi, pentru realizarea acestui abecedar alcătuit de elevi, și nu cred să fie atât de greu și de inaplicabil, ca să nu poată fi folosit de orice învățător, cu oarecare osteneală și bunăvoință!

Un tablou frumos desenat pe tablă său pe carton, cu cretă colorată, destul de mare ca să poată fi privit de întreaga clasă și destul de atrăgător ca să deștepte interesul și să ațâțe curiozitatea.

¹⁾„Școala și Vieța”, Dec. 1938-Ian. 1939. *Manualele școlare.*

În jurul tabloului se creiază o povestire atrăgătoare, o narațiune sau o descriere. Atâta material de discuție, de intuiție! Anumite scene, un fapt, un obiect sunt fixate în mod deosebit în clasă, prin convorbire liberă. Elevii mai găsesc și altele, potrivit vocabularului și posibilității ce au de a fixa prin scriere ceea ce au reținut. La început când nu cunosc decât puține litere, ne limităm la un singur cuvânt. De exemplu se intuește o scenă care reprezintă un cioban cu oile. Se stăruie numai asupra cuvântului oi.

Iată cum au redat copiii prima pagină din abecedar. Litera O scoasă din exclamația cu care au privit tabloul ce reprezintă un car ce era gata să se prăbușească. Unii elevi au desenat un copilăș care se îndreaptă în fața carului să oprească boii; alții au desenat carul gata să se prăvălească.

cuvinte; se citește textul de câteva ori de diferiți elevi și se trece apoi în aceeași oră sau în ora următoare, la alcătuirea foii din abecedar.

Pe foi de hârtie volantă ei desenează sau lipesc din hârtie colorată scena sau tabloul intuit pe tablă¹⁾. Desenul este întotdeauna o creație a lor, niciodată nu este copiat, căci tabloul de pe tablă a dispărut odată cu terminarea lecției. În felul acesta copiii își pun la încercare toate puterile lor de a înfățișa ceva asemănător cu ceea ce au văzut. Am putut să realizăm în modul acesta lucrări cât se poate de interesante, iar după un timp mai îndelungat mulți dintre copiii ajung adevărați mici artiști.

Sub acest tablou ei își fixează prin cuvinte sau ziceri scurte imaginea.

Este îndeosebi interesant modul cum ajung să-și adune literele.

1) La început am folosit și decupările din hârtie colorată — în anii următori copiii au desenat și colorat în tonuri șterse și frumos armonizate aceste foi.

Din foi de ziare ei culeg cu deosebită grijă toate literile care le trebuie. Parcurg în felul acesta tot alfabetul — și ochiul se familiarizează cu diferitele caractere — astfel că de câte ori o literă nouă se înfățișează, ea nu mai apare ca ceva nou, cu totul necunoscut, ci este o recunoaștere a ceea ce au văzut în munca lor de a-și colecționa literile.

Textul pe care-l fixează nu este întotdeauna textul care a fost scris pe tablă; de cele mai multe ori copiii adaugă ceva, schimbă, individualizează, dau nume personajilor, animalelor, locului. Este în felul acesta o mică compoziție pe care o fac acești mici creatori și interesul și plăcerea sunt mereu treze, căci ei găsesc neconținut ceva deosebit pentru foaia lor.

Litera de mână se predă deosebit în altă lecție, după litera de tipar. Este mai natural ca aceasta să se predă la urmă, pentru că textul tipărit este acela care a fost mereu viu, actual în toate ocaziile, pe firme, pe tablourile ce împodobesc clasele, în ziare, etc. E cu atât mai ațâțător de curiozitate, cu cât elevul trăește într'un mediu intel-

lectual. Nu cunosc oare copiii literile de tipar după titlu ziarelor, al firmelor, al cărților, etc.? și ce antipedagogic procedăm noi, când îi introducem întâiu în textul scris de mână și apoi nu este mai simplu ca copilul să știe întâiu să descifreze scrisul care are un sens pentru el și apoi să-l reproducă? Familiarizarea cu literile de tipar mai răspunde și altei condiții psihologice: asocierea care se face între diferitele litere de tipar, mult mai simple și cele de mână. Astfel literile: o, c, i, u, n, m, z, d, t, etc., sunt aproape reproducerea celor de tipar. Nu e mai natural ca ceea ce este mai simplu să fie cunoscut mai întâiu?

Pentru învățarea literilor de mână ne folosim de dicteuri, de asemenea în legătură cu textul. Se dictează de elevi și se scrie tot de ei; numai la începutul anului lucrează învățătoarea. Când se întâlnește litera nouă, ea se scrie în grupa celorlalte, se atrage atenția asupra ei, se compară cu cea de tipar sau cu celelalte învățate de mână cu care se poate asemăna și se caută să fie găsită și în alte combinații de litere, spre a se forma noi cuvinte. Se pot găsi de către elevi o varietate de cuvinte alcătuite din aceleași litere — soc, cos, coc, cocoș, etc., sau ras, sar, ros, ars — adevărate jocuri de limbă, pe care copiii cu un interes viu le caută, luându-se la întrecere.

Dicteurile noastre, cuvinte izolate la început, ziceri scurte mai târziu, sunt teme pentru scris-cetiv deosebit de antrenante. În loc

de a li-se da să copieze din abecedar, elevii își alcătuiesc singuri cuvintele sau zicerile și astfel mintea lor este mereu activă.

Nu cred că există procedeu mai antipedagogic decât acela al copiilor de pe carte. Cine nu știe ce rezultate pot să dea aceste teme, când elevii ajung să copieze pagini întregi din abecedar, fără să poată deosebi literile. Iar citirea de pe carte poate să dea aceleași rezultate, când se mecanizează, când învățătorul obișnuiește să facă citirea în cor, pentru ca elevii să-și dea seamă de cuvinte și de litere. Imi aduc aminte de fetița mea, care la vârsta de trei ani, știa să citească pagină cu pagină o carte întreagă — fără să cunoască o literă — pentru că asociase cu fiecare pagină imaginea corespunzătoare. La acest rezultat se ajunge de multe ori în clasele numeroase, unde controlul individual se face foarte greu și se folosește procedeul mai comod de a se da de copiat după carte și repetarea lecției până la saturație”.

Având de alcătuit foile de abecedar cu litere mari, copiii au făcut cunoștință cu textul rimat, pentru fiecare literă un vers, iar ei au ilustrat aceste versuri, în mod foarte sugestiv, dovedind o imaginație foarte bogată și un spirit ascuțit.

În felul acesta am isbutit să realizăm aceste admirabile foi de abecedar, care sunt o creație a copiilor. Lucrarea este interesantă pentru că îi provoacă la o activitate personală, stimulându-i neconținut de a o ilustra cât mai artistic și a o completa cu un text variat, fiecare aducând nota lui proprie. Este și o educație a voinții care li-se face, așa după cum am arătat în alt loc, deoarece copiii sunt atât de interesați la acest lucru, încât nimic nu-i face să-l întrerupă înainte de a termina foaia. Lucrează cu pasiune și dovedesc o hotărâre și tena-

cităte de a duce la bun sfârșit, încât dacă ar putea să fie lăsăți să lucreze atât cât ar dori, foile acestea de abecedă ar fi adevărate lucrări de oameni formați, nu de copilași neexperiențați ¹⁾.

Suntem convinse că o astfel de lucrare s'ar putea continua și pentru cărțile de cetire, pe care le-ăr alcătui din materialul adunat de ei și ilustrat după placul lor.

Lucrare de aplicare

Copiii au alcătuit textul unui tablou care înfățișează ocupația locuitorilor din sat, cu litere decupate din ziare.

1) Foile de abecedă se lucrează în clasă în ocupații indirecte, elevii de clasa I-a lucrând în aceeași sală cu elevii de clasa II-a, sau în timpul unei după amieze. Este o plăcere să privești micii copii cum se căsnesc să-și taie din ziare literile de care au nevoie — de multe ori folosind niște foarfece mari, cari sunt mai bune de tăiat lâna de pe oi, decât pentru un lucru atât de delicat — și apoi să-le potrivească cu grijă, să-le lipească și să-și alcătuiască cuvintele și zicerile de pe foaia lor de abecedă.

VI.

DESENUL DIN IMAGINAȚIE

Desenul din imaginație constituie ultimul capitol al lucrării noastre.

Copiii înfățișează în desenele lor scene ce i-a impresionat din povestirile ce li s'au tratat în clasă. Odată cu povestirea propunătoarea desfășoară în ochii copiilor scena pe care o povestește, frumos colorată pe tabla mare a clasei. Aceasta constituie una din marile lor bucurii. Scenele sunt observate cu atenție, contemplate aproape fără răsufare și apoi comentate. Copiii sunt impresionați de coloritul delicat, de bogăția de detalii, de viața pe care o înfățișează. Astfel ei păstrează în desenele lor imaginea acelor scene pe care caută să le reproducă fiecare cum pot. ¹⁾

Așa reușim să obținem acele desene, care se caracterizează printr'o nuanțare fină, care este nepotrivită cu felul de a colora al copilului, înclinat către culori tari.

Alteori scenele sunt inventate de copii, dovada unei imaginație deprinsă să redea în desene ceace simt. În modul acesta s'au ilustrat foile de abecedar cu literile mari.

Desenul din imaginație constituie una din ocupațiile preferate ale copiilor. Ambianța de lucru pe care o găsesc copiii la școala noastră—pereții împodobiți în permanență cu desene făcute de ei, povestiri și poezii filmate, în desene frumos colorate, executate pe planșe sau pe tabla clasei, realizări ale elevelor normaliste sau încercări ale copiilor, povestirile calde cu bogăție de amănunte și colorit, care-i impresionează și care găsesc un larg loc în programul nostru de lucru, în sfârșit natura pe care îi îndemnăm neconștient să o cerceteze și pe care ei simt nevoia să o redea, toate acestea contribuie să deștepte în ei acel simț fin al coloritului și acea trebuință de a exterioriza prin desen tot ce-i impresionează.

Toate acestea dovedesc că există pentru copil nenumărate posi-

1) A se vedea planșa alăturată.

bilități ca să dea la iveală bogăția de resurse interioare de care dispune numai școala să-i ajute și să-le ofere prilejul acestor manifestări.

O experiență pe care am făcut-o la o școală secundară din Capitală, cu eleve de clasa I-a între vârsta de 11-14 ani, cărora după ce le-am povestit bucată atât de cunoscută, „Greerile și furnica” cu un lux de detalii, astfel ca să le dau puțința să-și închipuie în mod cât mai concret diferite scene din povestire, le-am cerut apoi să deseneze scene care le-a plăcut mai mult. Ceeace au reușit să redea după eforturi și ezitări, este în afară de orice închipuire. Nu am putut alege din trei zeci de lucrări, decât trei care să fie demne de a fi înfățișate ¹⁾.

Majoritatea au redat în linii stângace figuri de oameni și obiecte, fără nici-o legătură, fără niciun sens de interpretare. Sunt mărturiile dureroase de lipsa de interes cari se acordă acestui prețios mijloc educativ — desenul — pe care școala modernă îl privește nu numai ca important auxiliar în dezvoltarea funcțiunilor sufletești, dar unul din mijloacele cele mai puternice de influențarea sufletului copilului.

Nu există funcțiune sufletească care să nu se resimtă de influența pe care o are desenul, începând cu acel dar al observației și terminând cu cele mai evaluate forme ale sentimentului estetic, toate se resimt și se dezvoltă cu ajutorul desenului.

Copilul desenează prin instinct. El găsește prin desen mijlocul de a exprima un gând, o idee, o stare emotivă, este un joc al imaginației sau o nevoie adâncă de a-și verifica unele impresii, de a-și realiza unele încilnări către frumos — realizări artistice pentru el, nevoi superioare pentru mai târziu. Fiecare obiect poate să împrumute desenului concursul său, începând cu aritmetica, care s'ar părea că-i cea mai aridă — acea aritmetică în imagini pe care am prezentat-o, ²⁾ apoi limba maternă, cu poeziile, povestirile, compunerile ilustrate prin desen, așa cum le place copiilor, în sfârșit istoria, geografia, științele naturale, lucru manual, toate câștigă prin desen și influențează asupra dezvoltării personalității copilului. Cine nu se mulțumește să-ți descrie o plantă sau un animal și poate să redea în câteva linii trăsăturile caracteristice, cine nu este satisfăcut în fața unei experiențe și caută săși deseneze, cine nu poate învăța o lecție de geografie decât desenând, sau redând într'o schiță o povestire istorică, care l-a impresionat, cine mai ales contemplând un tablou din natură vrea să-l și înfățișeze prin desne — așa cum am avut nenumărate ocazii să arătăm din desenele copiilor noștri, începând cu cei de clasa I-a primară, cari însoțesc toate lucrările lor cu desene de animale, plante, grădină pădure, parc, etc., toți aceștia dispun de posibilități mai numeroase și

1) A se vedea planșa alăturată.

2) A se vedea capitolul Invățământul pe unități de viață.

mai bine definite în redarea impresiilor lor. În acelaș timp tehnica care se dezvoltă prin această exercitare a desenului este și un mijloc de perfecționare și afirmare sufletească. Un bun meseriaș nu este acela care știe să execute numai cu ciocanul sau rindeaua un obiect, dar care înainte de a-l executa îl concepe și-l realizează prin desen, tot așa după cum un tehnician nu poate să separe meseria sa de aplicarea grafică.

Sunt dovezi indiscutabile că desenul este atât de necesar, încât valoarea lui nici n'ar mai trebui discutată. Totuși școala noastră în marea majoritate a cazurilor, ocolește această așa zisă pe nedrept dexteritate, socotindu-l ca ceva accesoriu. Ea a folosit multă vreme rigidele caete de desen după model, așa după cum a folosit pe cele de caligrafie cu liniatura fixă, amândouă tot pe atât de nepotrivite cu tendința de afirmare a individualității copilului și în scriere ca și în desen¹⁾ și nevoia de creație, care constituie temeiul psihologic cel mai important în sprijinul acestui principiu.

Astfel fiind, desenul liber după natură sau din imaginație, desenul care să întovărășească toate disciplinele în școala primară, desenul ca mijloc de influențare și exercitare a funcțiunilor sufletești ale copilului și înnobilare și formarea personalității sale, desenul urmărind scopuri științifice sau artistice, să fie pus la locul de cinste în școala primară.

Poezie filmată de copii. — „Cei trei pitici,
Lucreare colectivă. Clasa I-a. 1941.

1) La școala noastră de Aplicație s'au suprimat caetele de caligrafie. Din scrisul copiilor pe care-l redăm, începând cu cei de clasa I-a, în paginile acestei lucrări, numai poate rămâne nici-o îndoială de rezultatul obținut.

POVEȘTILE NOASTRE
DESEN DIN IMAGINAȚIE

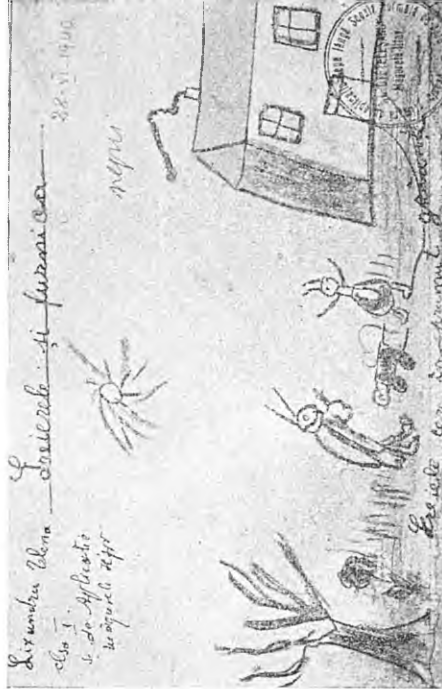
Gheorghe Nicolae
Clasa I 1941

Zamfir Maria
Clasa I Mai 1941

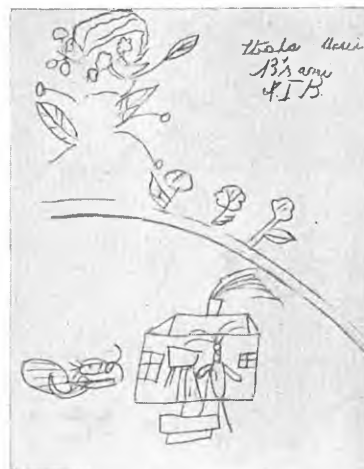
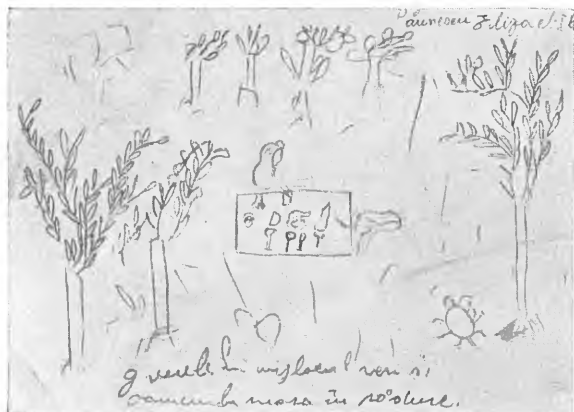
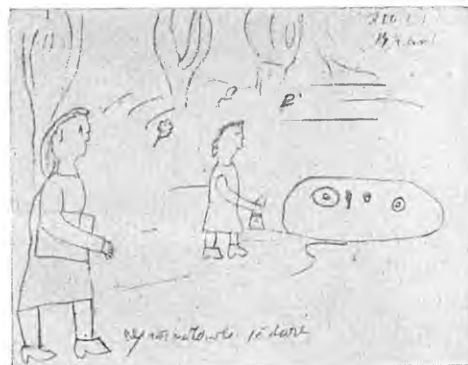

Zamfir Maria
Clasa I 19-4-1941

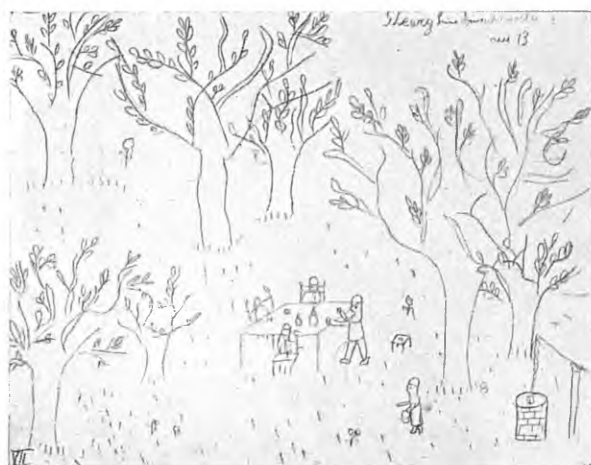

Elena

DESEN DIN IMAGINAȚIE DUPĂ POVESTIREA GREERELE ȘI FURNICA

Cum au infățișat majoritatea elevelor de clasa I-a secundară, o scenă din povestire

Cele mai bune desene obținute dela elevele din clasa I a, unei școli secundare din București)

ABECEDARUL NOSTRU

Î N C H E I E R E

Am înfățișat în lucrarea de față o serie de experiențe pedagogice pe care le-am încercat la școala de Aplicație dela Măgurele. Aplicându-le, nu am căutat să învederăm niciun principiu introdus în alte părți — nu am pornit la lucru cu idei preconcepute. Experiențele noastre au fost impuse de concursul de împrejurări, de ambianta de lucru în care ne găsim; fiecare experiență a fost o încercare, o verificare, apoi o concluzie.

Am introdus învățământul pe unități de viață — învățământul integral — încadrarea copilului în viața mediului înconjurător, ca o necesitate a culturii sufletești a copilului prin realitatea trăită de el. În programul de lucru pe care l-am fixat ne-am condus pas cu pas de realitatea pe care o aveam în jurul nostru. Astfel am anticipat actuala programă analitică a învățământului primar și prin constatările pe care le-am făcut, ne-am încredințat că un plan de lucru nu se poate elabora decât în contact cu realitatea, nicidecum dela masa de lucru oficială.

Astfel acest mod de a lucra rămâne valabil în măsura în care învățătorul este pătruns de acest adevăr, că școala nu este pentru a da învățătura streină de viață, ci de a se încadra în viața însăși.

Alte experiențe au fost impuse de aceleași necesități. Învățământul ocazional și prin actualități, răspunde aceluși gol care se făcea simțit în programele școlare — trăirea copilului în actualitate. Evenimentele atât de bogate în fapte, în ultimii ani, trăirea istoriei patriei prin toată gama de scoborări și ridicări la care am participat, sunt fapte care nu pot fi lăsate necercetate. Experiențele noastre au fost bogate în rezultate, impunătoare în aplicarea lor și astfel acest mod de a învăța și-a câștigat un loc definitiv în programul nostru de lucru; spre marea noastră mulțumire însăși oficialitatea școlară l-a introdus în acest an, ca principiu înviorător al însușelirii programelor.

La fel și studiul naturii; nu a fost o copie servilă a unor procedee introduse de mult ca metode de lucru în alte școli streine. Natura era vie în jurul nostru, ea trebuia cercetată; asupra mijloacelor, trebuia să ne găsim drumul cel mai bun. Aici a intervenit metoda Alice Franchetti; în

tehnica de lucru am găsit în această metodă admirabile orientări. Pe acestea le-am aplicat — observarea și studierea plantelor în evoluția lor, experiențele botanice și calendarul — le-am luat și le-am familiarizat, ele s'au dovedit prețioase și le-am adoptat în convingerea că lucrăm în spiritul școlii pe care ne-o propusesem, de a face pe copil să trăiască vieța, să pătrundă natura care inunda în jurul lui, prin toate mijloacele ce îi stau la dispoziție. Astfel am încetățenit o metodă streină, altoită însă la cerințele școlii noastre de sat.

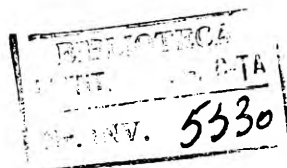
Timpul a fost un verifcător al experiențelor noastre. An de an ele s'au perfecționat și au câștigat în siguranță, pe măsură ce rezultatele ce le obțineam se învederau tot mai mult. Astfel am ajuns după șase ani de experimentare, să le socotim necesare și neînlăturabile. Nu putem acorda o mai mare încredere unor adevăruri constatate pe calea la care am ajuns, decât măsurându-le prin efectele lor. În modul acesta am adunat în acest mănunchi aceste rezultate — realizări — pe care le socotim suficiente pentru a se forma o convingere îndreptățită asupra valorii lor.

Școala noastră primară trece azi printr'o adâncă transformare. Ea nu mai poate folosi formele învechite în care s'a complăcut atâta vreme. O înviorare a școlii, o verificare a metodelor de lucru, este cu atât mai necesară, cu cât prefaceri adânci se produc în mentalitatea vieții noastre, îndreptată către o nouă spiritualitate. Școala va trebui să dea problemelor noi care se pun, soluția definitivă. Ea trebuie să asigure o condiție favorabilă acestei spiritualități, isvorâte din frământările vieții de azi. O categorică ruptură, între un intelectualism arid și formalism rigid și vieța din afară, nu mai poate să dureze. Cu oricâte sacrificii, cu oricâte renunțări la tot ce a constituit armătura ei didactică, școala trebuie să-și găsească drumul ei adevărat. Și acest drum nu-l vedem decât în încercări personale, în eforturi susținute din partea slujitorilor ei, încălziți de un puternic entuziasm, de a lucra fiecare la ridicarea ei, astfel ca orice zi închinată școlii să fie o fărâșire a unui gând, a unei năzuinți de a o face tot mai bună și tot mai plină de înțeles. Ca o plantă care se deschide sub lumina ocrotitoare a soarelui, așa trebuie să trăiască școala sub ocrotirea înțelegătoare a celor cari o servesc. Prețuirea oricărei încercări menite să o ajute în afirmarea ei, este o dovadă de interesul cu care se urmărește problema învățământului în lumea noastră didactică.

Oricât de ciudat ni s'ar părea, noi am trăit într'o pasivitate care a scos școala din curentul de discuțiuni și preocupări. Ea a fost lăsată în seama câtorva cari să legisfeze și a masei de slujitori cari să execute, o școală de comandă și autoritate, lipsită de inițiativă individuală, aranjată și impusă cu toată rigurozitatea unor mai mult sau mai puțin întemeiate

justificări. În această școală atmosfera anchilozantă a fost întronată definitiv. Rezultatul? Am trăit departe de cursul normal al vieții, izolați, ca într'o cetate de nepătruns. Am trăit în regres și ne-am resimțit.

Să lăsăm larg porțile deschise spre a pătrunde aerul primenitor al vieții, să facem din școală centrul de preocupări și de interese, să-i acordăm libertate de trăire, de mișcare, de inițiativă. Dar să dăm în acelaș timp puțința de orientare și de documentare tuturor celor cari o servesc, să o dăm din plin și fără măsură. Numai astfel școala se poate ridica. O școală care să servească tuturor, și mai ales să servească neamul. Școala pusă în serviciul vieții unui popor — al poporului nostru.

Casa mea
Casa mea e frumoasă.
Ea e curată.
In casă e cald.

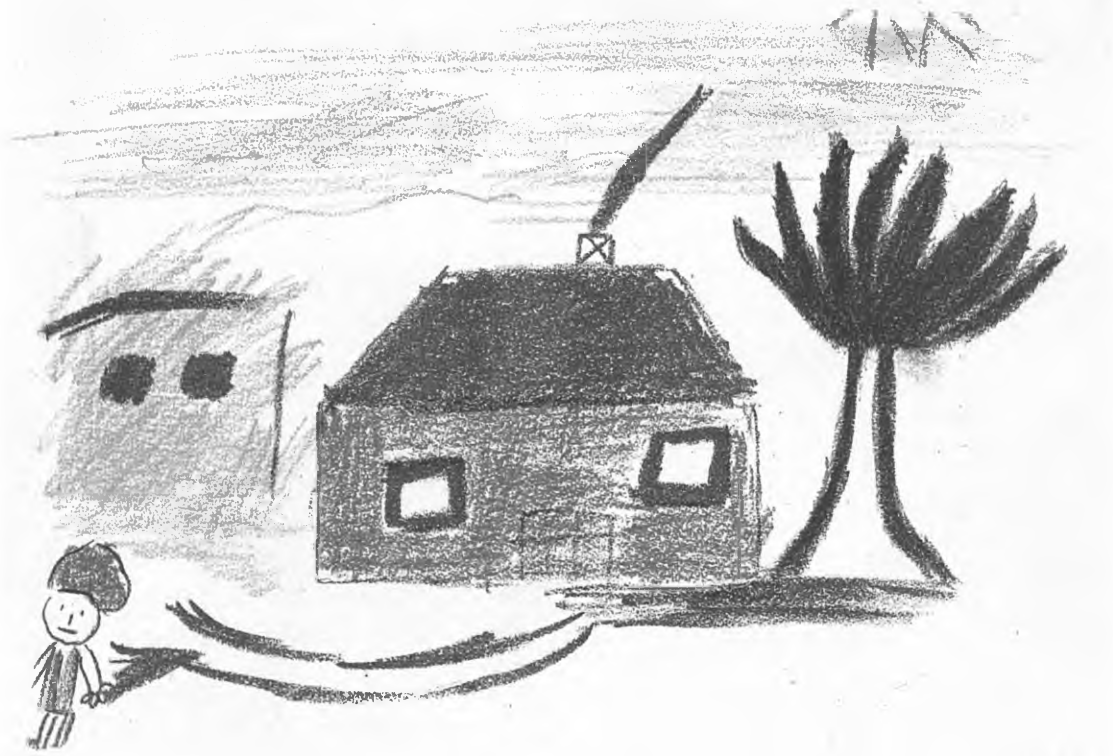
O foale de abecedar, Casa mea.

Stancu Maria
Clasa I-a

Casa noastră părintească.

Zamfir Maria
Clasa I-a — 1941

Căsuța noastră.

Stolcescu Neli
Clasa II-a

Curtea mea.

Curtea mea este mare.

Curtea mea are flori.

Mama mătură prin
curte. Noi avem xambila
și micșunele în curte.

Curtea mea este curată

Eu am un corcoduși.

Corcodușul este înbolocit.

Acum vara stau la
umbra lui

O pagină din caetul elevului.

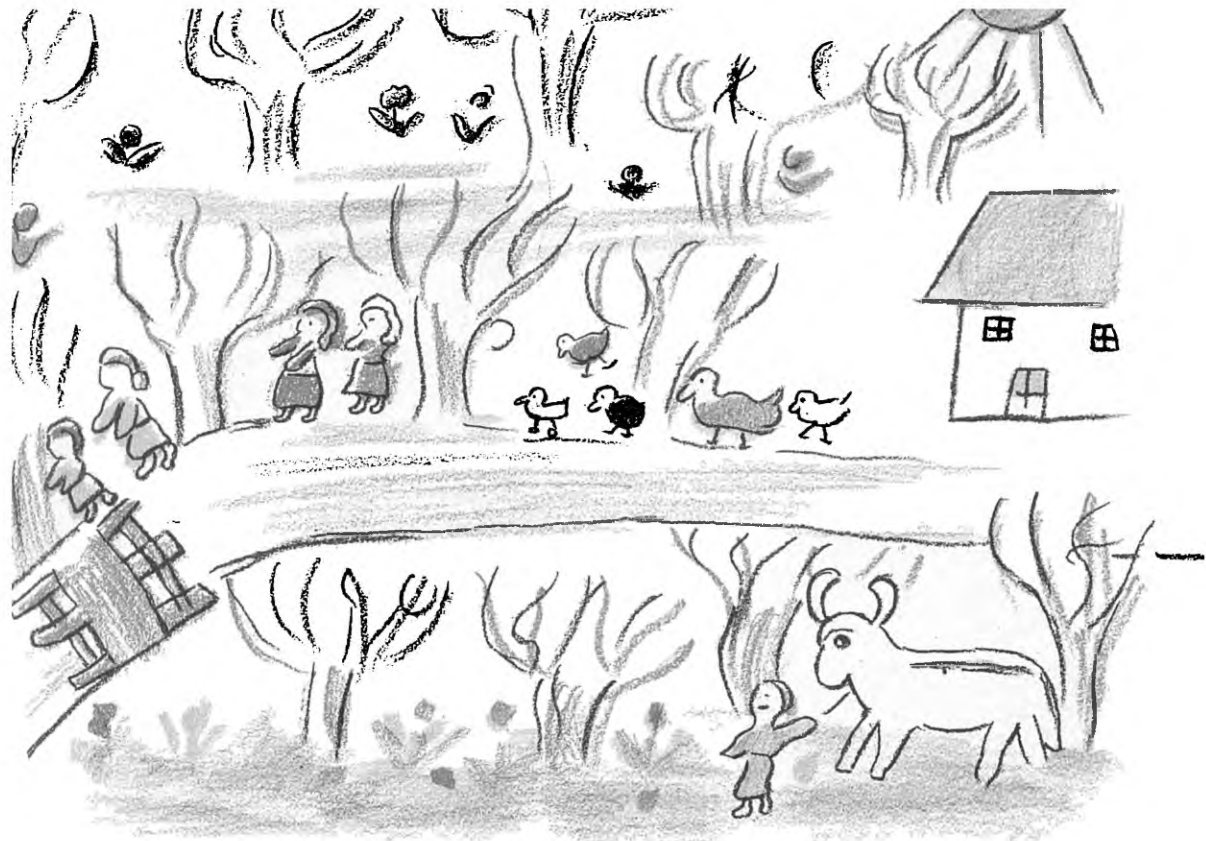
Gheorghe Jana
Clasa I - 15 III 1941

Grădina de flori
În grădină eu am văzut flori multe
pavane, trandafiri, lămâiță și ochiul
Boului. Mai am văzut crini și garoafe.
Pe marginea brăzdelor era iarboi. Mai era
și pomișori în grădina de flori. Acolo era
foarte frumos căci toate florile înflorite
parcă râdeau la noi și se bucurau de
soare și lumină.

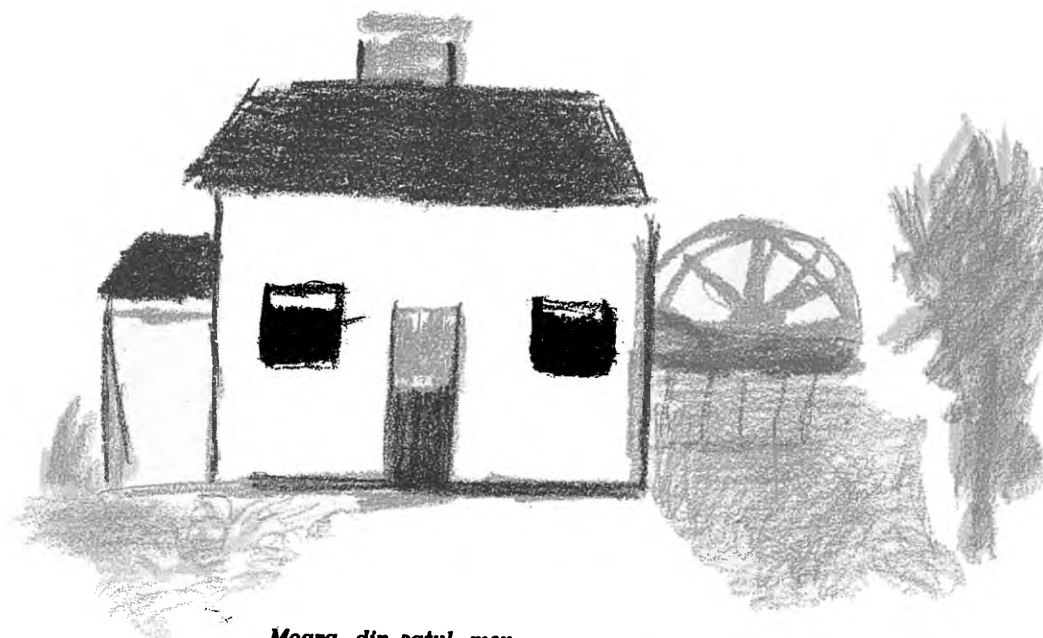
O pagină din caietul elevului.

Manole Gheorghe
Clasa I - 1941

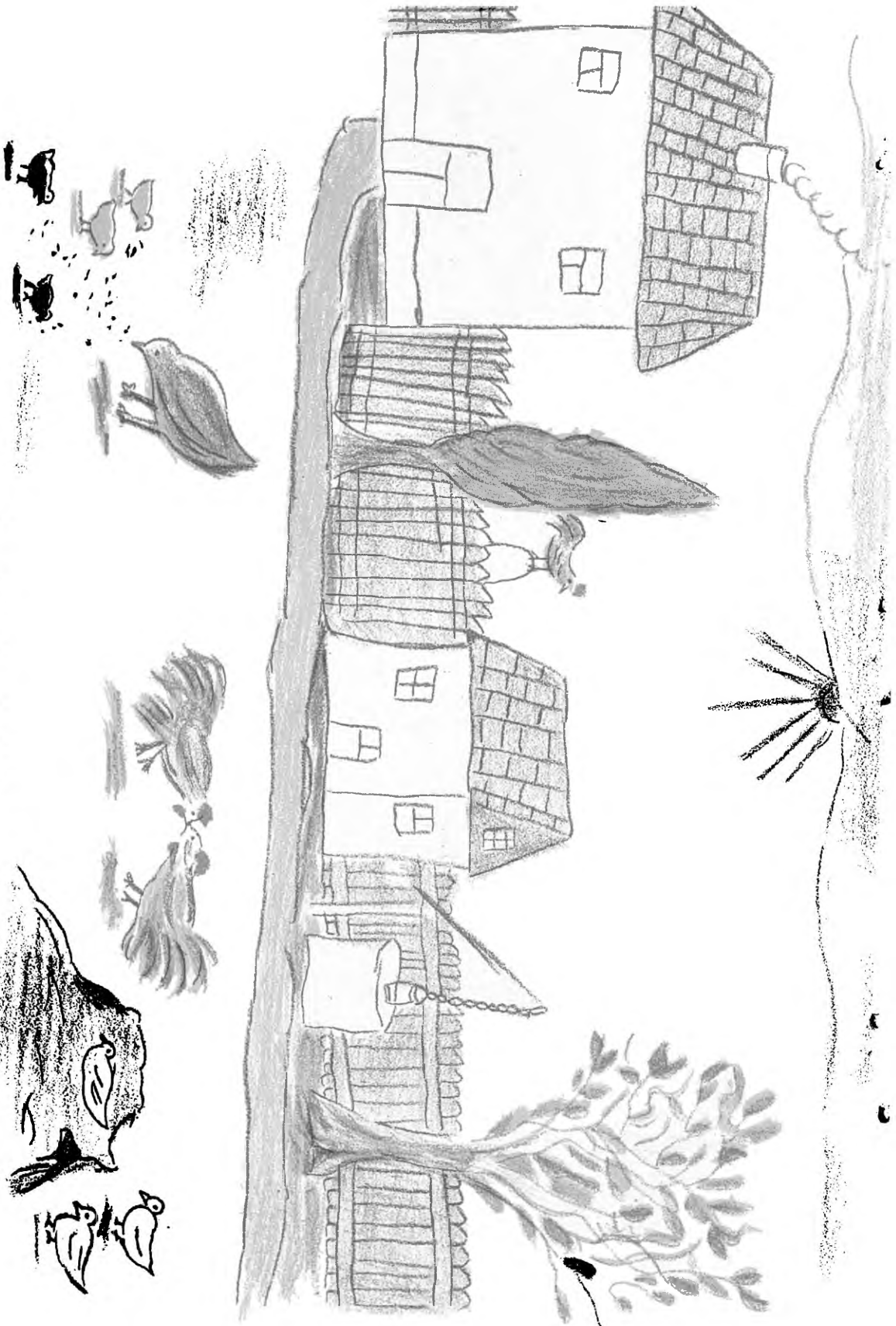
Râul nostru Ciorogârla.

Ivan Ștefana
Clasa II-a

Moara din satul meu.

Constantin Ioana
Clasa II-a - 1936

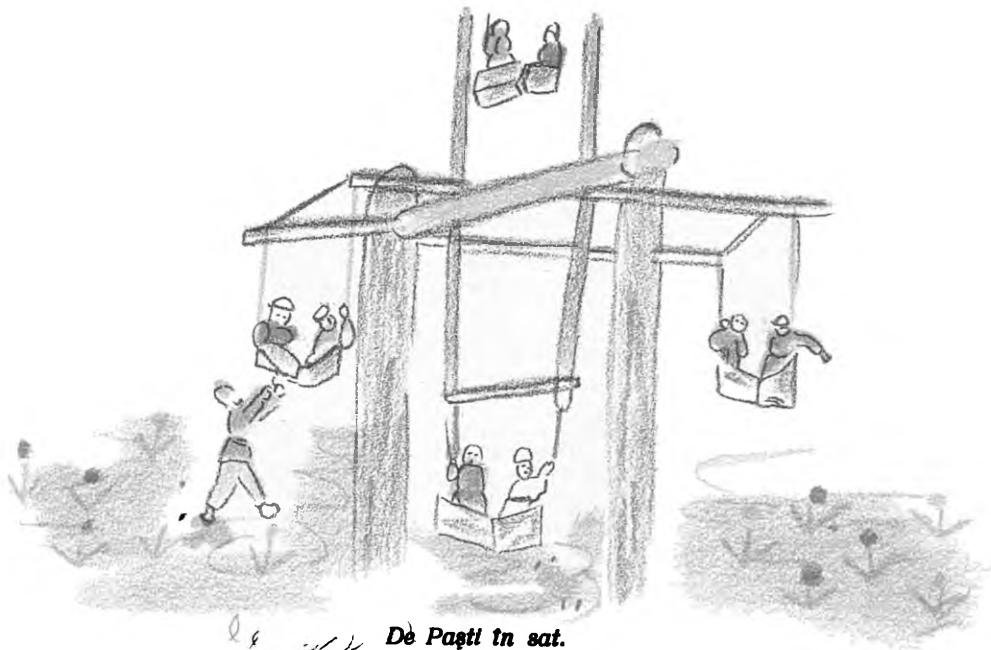
Gospodărie țărănească primăvara.

Lixandru Maria
Clasa IV-a

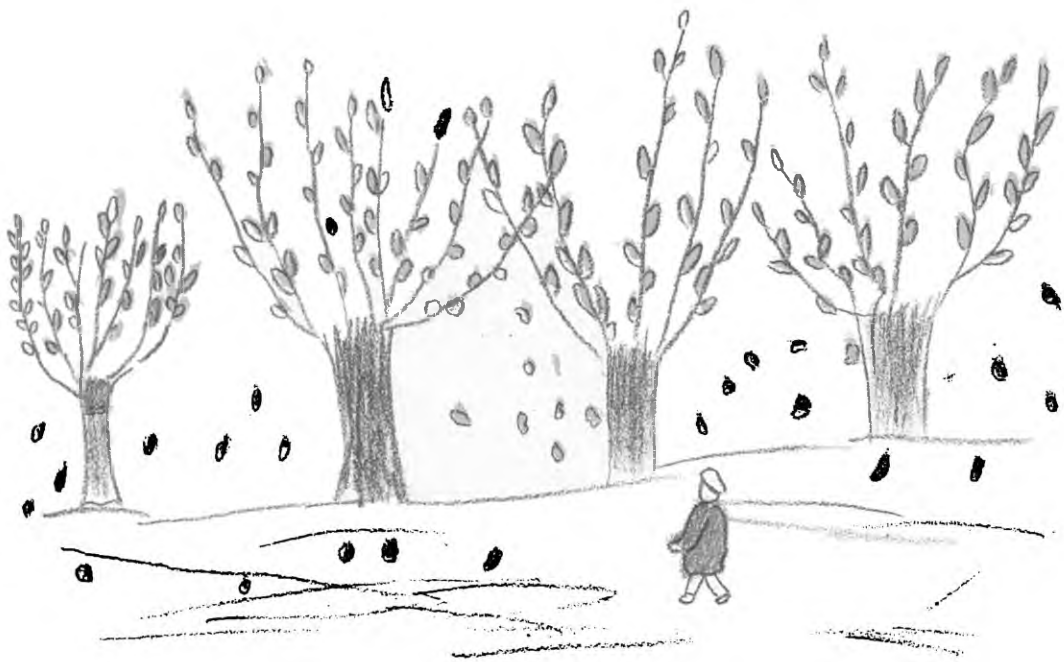
In pădure primăvara.

Anghel Sofia
Clasa IV-a

De Paști în sat.

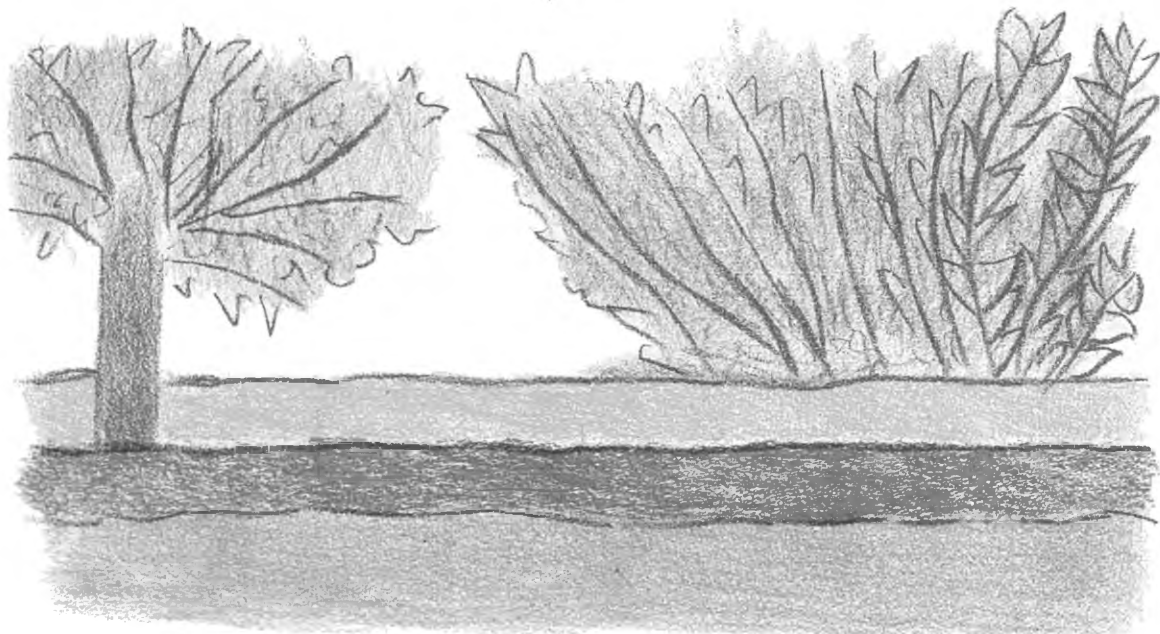
Bălaș Sandu
Clasa III-a - 1940

Pădurea toamna.

Stancu Nae
Clasa III-a

+

Lunca noastră primăvara.

Niculae Gheorghe
Clasa II-a

10 FEBRUARIE 1940

„De dimineața soarele strălucea, de credeai că a venit primăvara. Dar mai târziu soarele s'a ascuns și un vânt de M. N. a început să bată. Eu nu mai puteam de necaz fiindcă strălucirea soarelui cea frumoasă nu se mai vedea. Pe seară vântul a început să bată și mai tare. Ce frumoasă a fost ziua de astăzi!”

Andrei Z. Olga
Clasa V

4 FEBRUARIE 1940

„De dimineața, când m'am sculat, am văzut că ninge. Eu atunci bucuros cum eram, m'am îmbrăcat repede și am plecat la săniuș, fiindcă era Duminică și nu ne duceam la școală și la ora 12 am venit să mănânc. Eram alb de zăpadă și mama mea m'a certat“.

Popescu Aurel
Clasa V

20 FEBRUARIE 1940

„Când am eșit afară de dimineață am observat că nu este așa de frig. Nu era de loc. Când am privit copacii, am rămas uimită de frumusețea cu care erau împodobiți. Căzuse chidă și erau atât de frumoși, parcă erau înfloriți. Soarele a leșit. Vrăbiuțele sburau vesele. Mai târziu zăpada a început să se topească.

Sunt așa de bucuroasă când mă gândesc că nu mai sunt decât câteva zile și este 1 Martie. Odată cu 1 Martie vine și primăvara“.

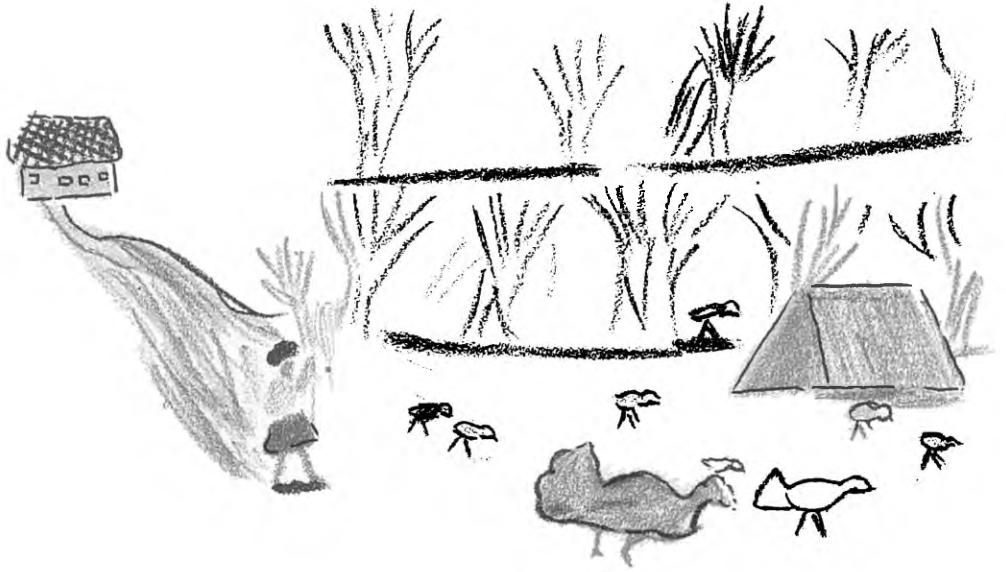
Anghel Sofia

22 IANUARIE 1940

„Astăzi de dimineață nu a fost frig așa de tare. Plouase de cu seară și în același noapte a și înghețat. Dimineața când am eșit afară, îmi lua ochiul luciul gheței. Pe urmă m'am îmbrăcat bine și am pornit la săniuș. În urma mea mai văd și pe Tărase și Călin. Colegii mei veneau și el tot la săniuș“.

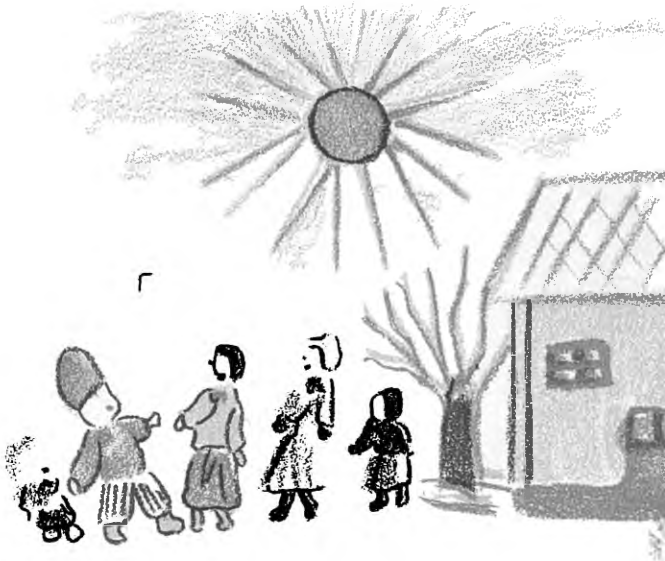
Ionită Gheorghe
Clasa V-a

7 MARTIE 1939

„De dimineața am văzut niște găini sburând pe sus și cărând, parcă erau sălbatic. Când eșii pe ușă afară, am fost de m'am uitat pela cotețe și văzut o hoțomolacă de vulpe care se rătăcise prin căpițele de fân. Eu am sărit repede și am luat pe Grivel și l'am asmuțit repede pe ea, dar noi știm dela școală că vulpea foarte greu se vânează. Pe urmă am intrat în casă, mi-am luat cărțile și am pornit în spre școală. Am observat că cerul era plumburiu, era foarte frig. Măinile îmi erau înghețate și nasul îmi înghețase. Se făcuse ger. Pomii au început să-și desfacă frunzele, micșunelele și ghl-ocelii au înflorit“.

Ioniță Gheorghe
Clasa IV-a

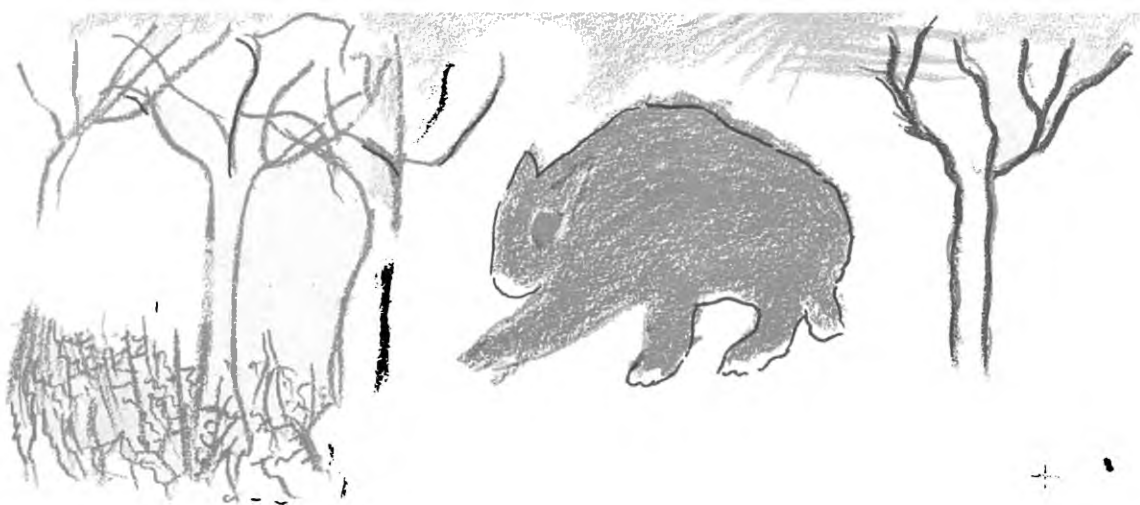

13 III 1941
OBSERVAREA NATURII

„Astăzi de dimineață a fost frig, dar acum s'a în-călzit și este frumos afară.

Astăzi în clasă a fost temperatura de 14° și afară de 5°. Ce frumos este afară. Mie îmi este drag că a venit primăvara.

Baluș Sandu
Clasa III-a

Ursul.

Tănase Elena
Clasa II-a — 1938

Iarna la noi la Măgurele.

Constantin Florea
Clasa I-a — 1941

Satul nostru iarna.

Biblioteca Universitară "Ioan Popișteanu" — Universitatea Ovidius din Constanța
Constantin Gheorghe
Clasa III-a

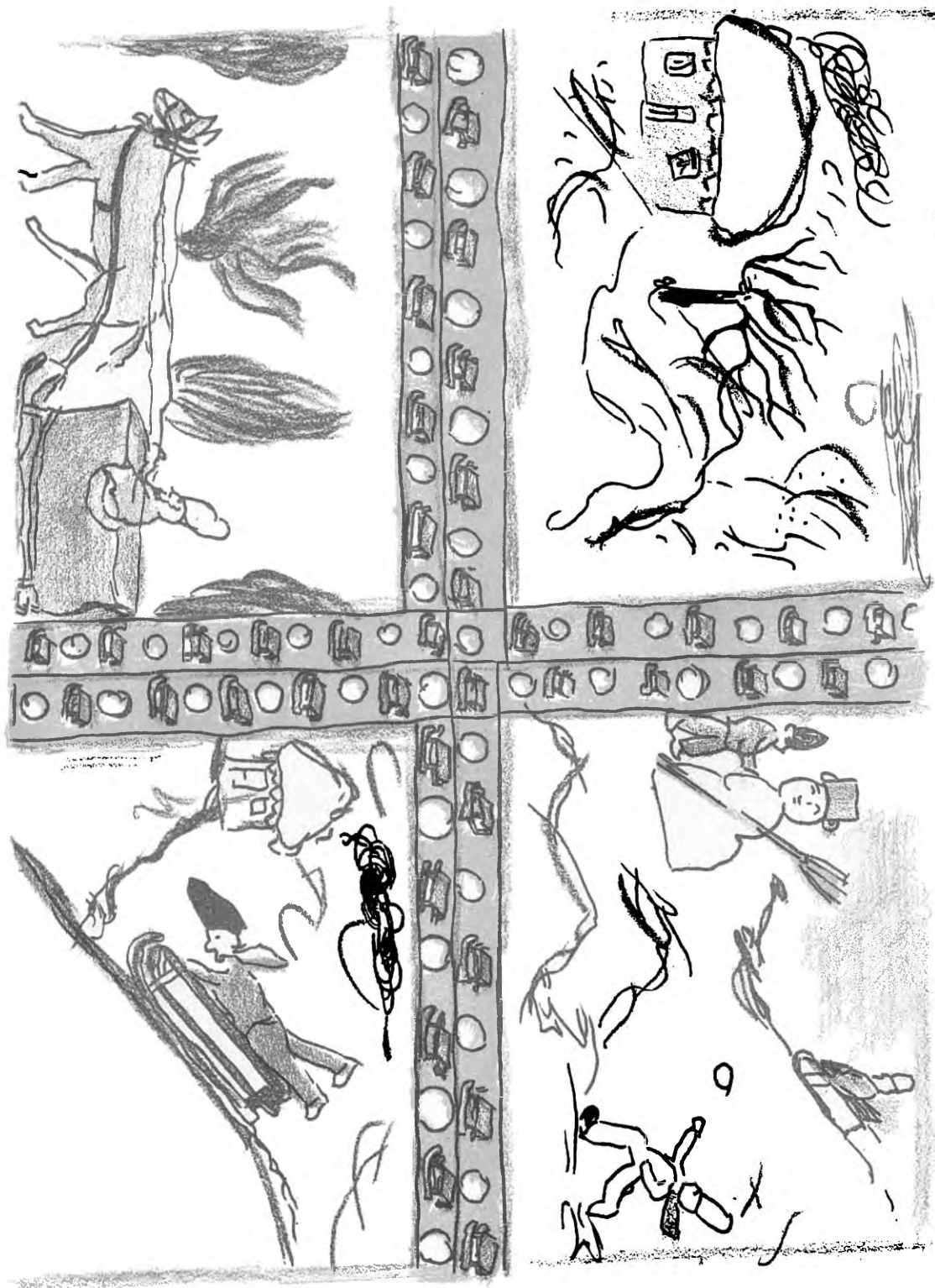
Copiii se duc cu uratul.

Ion G. Vasile
Clasa III-a — 1938

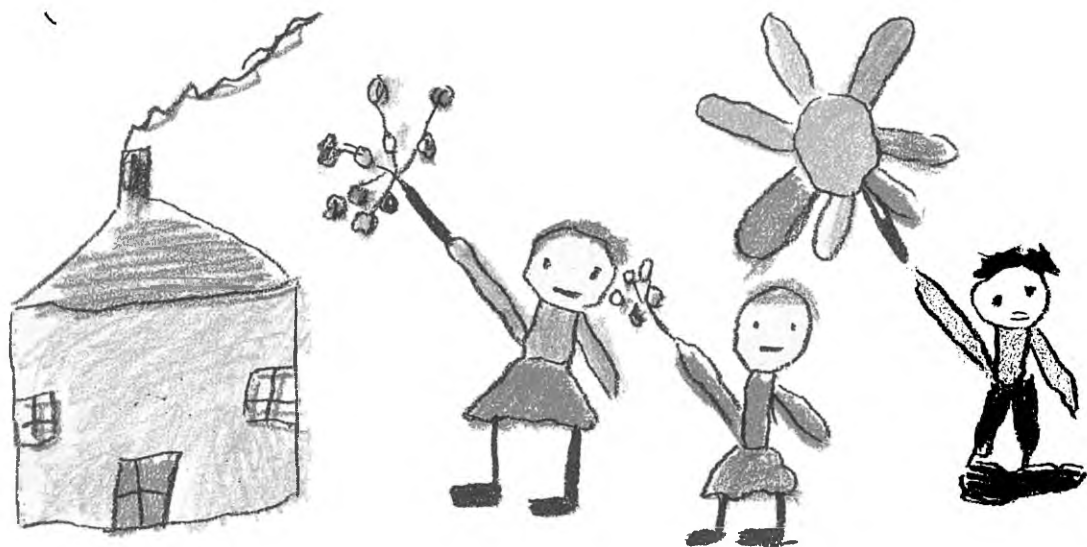
Noi am făcut un om de zăpadă.

Andrei Z. Olga
Clasa V-a — 16 I 1940

Iarna în sat.

Guriță Nicolae
Clasa IV-a

noi am sărbătorit crăciunul

am colindat cu soareoșii.

Ce bine!

O foaie de abecedar.

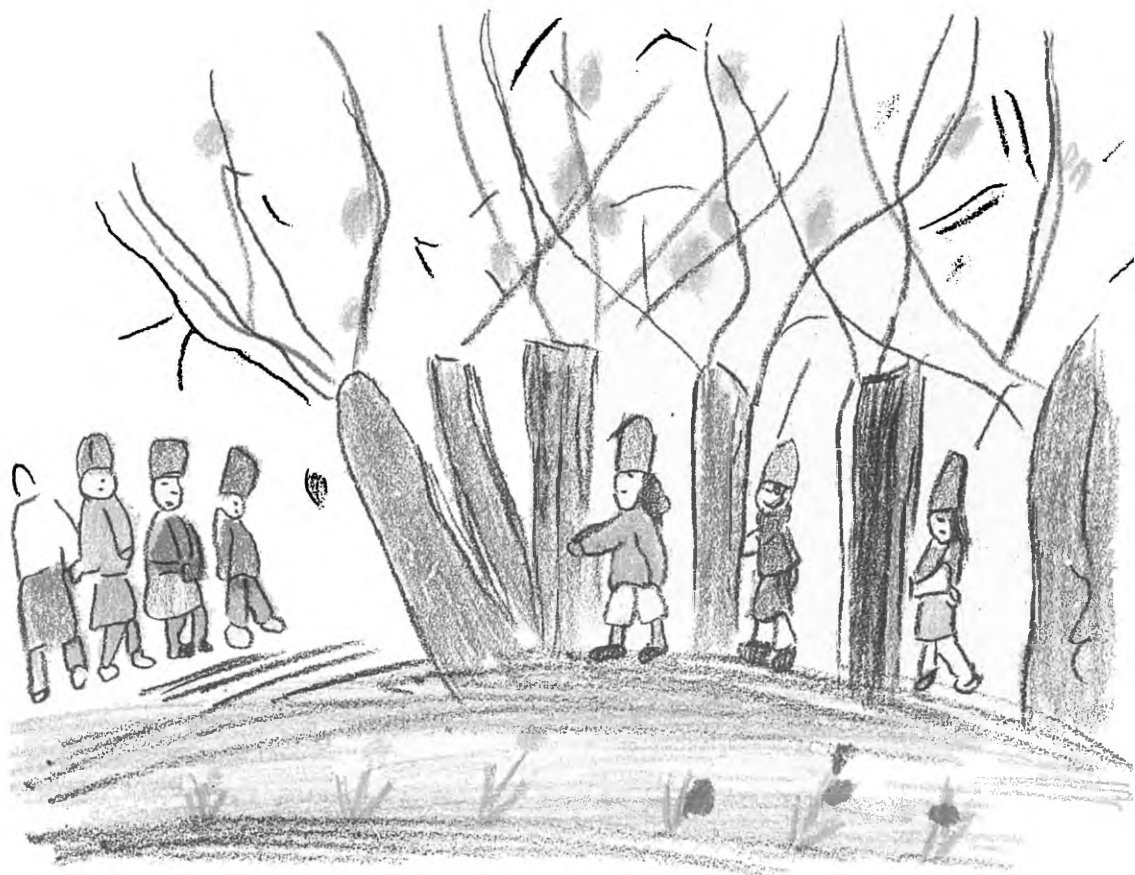
Ion Elena
Clasa I-a — 1938

Cu L se'ncepe lemn lulea

O foale de abecedar.

Manole Gheorghe
Clasa I-a — 1941

***Când au auzit buciumul, au început să dărâme copacii peste Leși, și a zis :
„Acolo este drumul vostru“.***

**Preda Ștefan
Clasa III-a**

Desen din imaginație după povestire.

Constantinescu Maria
Clasa I-a - 1941

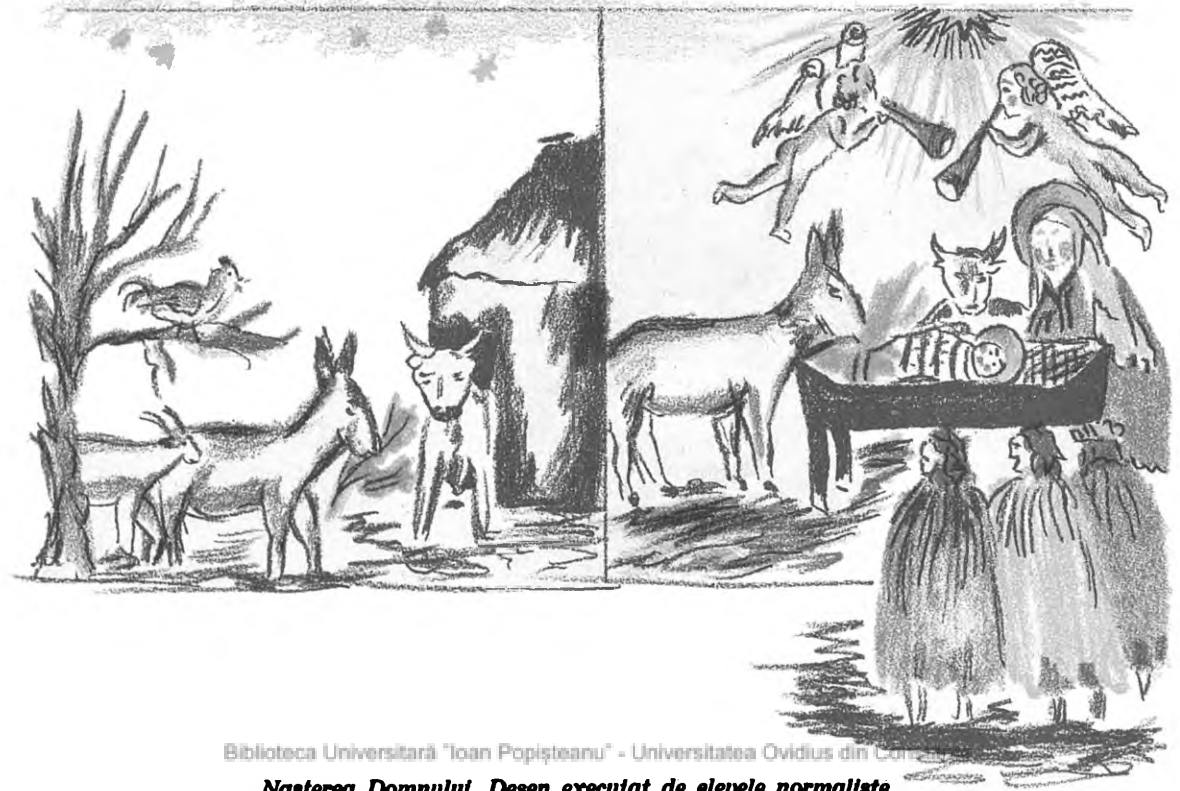

Desen din imaginație după povestire.

Stolca Florica
Clasa I-a - 1941

O poveste de iarnă filmată. Desen executat de elevele normaliste.

Nașterea Domnului. Desen executat de elevele normaliste.

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Introducere	7
CAP. I.	
Considerațiuni generale asupra învățământului activ.	
Temeiurile psihologice ale învățământului activ: cunoașterea reală a sufletului copilului. — Organizarea unui mediu educativ, necesar dezvoltării sufletești a copilului. — Rolul educatorului în dezvoltarea sufletească a copilului. — Școala psihologică. — Programele școlare fixe împiedică dezvoltarea activității spontane a elevului. — Observații critice cu privire la metoda de predare în școala noastră primară. — Învățământul încadrat în viață, învățământ activ. — Spre o nouă orientare a școlii noastre primare .	15
CAP. II.	
Învățământul pe unități de viață.	
Actuala programă analitică a învățământului primar introduce pe copil în realitatea mediului înconjurător. — Câteva observații critice asupra unor lacune ale actualei programe. — Organizarea învățământului primar din punct de vedere al adaptării la viața naturii și viața mediului înconjurător. — Incercări de realizare a acestui învățământ la școala de Aplicație dela Măgurele. — Învățământul pe unități de viață: clasa noastră, casa părintească, satul nostru — toamna, iarna, primăvara. — Metoda de lucru. — Realizări. — Concluzii	33
CAP. III.	
Învățământul ocazional și prin actualități în școala primară.	
Temeiurile psihologice ale învățământului ocazional. — Câteva teme studiate la școala de Aplicație dela Măgurele în cadrul învățământului ocazional și actualităților: a) Fenomene ale naturii studiate în legătură cu anotimpurile; b) Țări și popoare cunoscute prin urmărirea evenimentelor mai importante; c) Istoria patriei trăită prin realitățile faptelor petrecute; d) Alte teme ocazionale. — Metoda de lucru. — Realizări.	147

CAP. IV.

Studiul naturii.

Studiul naturii principiu de educație în școala de Aplicație dela Măgurele.
— Scurtă expunere a metodei Alice Franchetti. — Ce am introdus noi
din această metodă. — Studiarea plantelor: a) Observarea unei plante
în evoluția ei; b) Observarea unei plante cultivate de copii; c) Expe-
riențe botanice. — Calendarul lucrat de copii

173

CAP. V.

Organizarea muncii personale a elevilor.

1. **Munca pe echipe.** Problema comunităților de muncă în școala noastră. —
Comunitățile de muncă se întemeiază pe necesități de ordin psihologic
și social-național. — Câțiva reprezentanți mai de seamă ai acestui cu-
rent în pedagogie. — Cum am înțeles noi să aplicăm acest principiu
la școala de Aplicație dela Măgurele. — Câteva realizări. — Greutăți
întâmpinate în organizarea muncii pe echipe în școala noastră.—Concluzii.
2. **Intuițiile copiilor** .
3. **Abecedarul lucrat de copii**

197

CAP. VI.

Desenul din imaginație

224

Incheiere . .

, 227

CZ-37